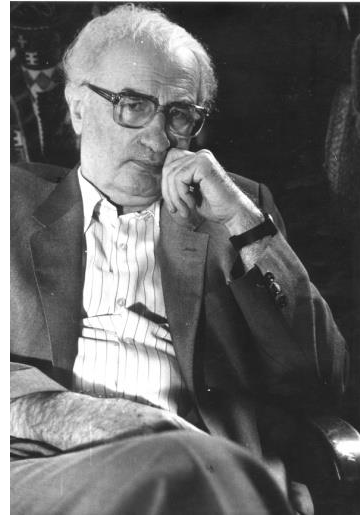

გიორგი ჩუბინაშვილის სახელობის ქართული
ხელოვნების ისტორიისა და ძეგლთა დაცვის ეროვნული
კვლევითი ცენტრი

2020 წელს განხორციელებული
სამეცნიერო-კვლევითი საქმიანობის

ანგარიში

გიორგი ჩუბინაშვილის სახელობის ქართული ხელოვნების ისტორიისა და ძეგლთა დაცვის ეროვნული კვლევითი ცენტრი დაარსდა 2005 წელს 12 დეკემბერს, საქართველოს პრეზიდენტის N1038 ბრძანებულების საფუძველზე. ცენტრი არის ქართული ხელოვნების ისტორიის კვლევითი ინსტიტუტის სამართალმემკვიდრე, რომელიც თავის მხრივ დაარსდა 1941წელს.

2008 წლის 24 სექტემბერს დამტკიცდა გ. ჩუბინაშვილის სახელობის ქართული ხელოვნების ისტორიისა და ძეგლთა დაცვის ეროვნული კვლევითი ცენტრის წესდება, რომელშიც განსაზღვრულია ცენტრის სტრუქტურა, მიზენები და ფუნქციები.

წესდების შესაბამისად, ცენტრს ხელმძღვანელობს **დირექტორი** - ხელოვნებათმცოდნეობის დოქტორი, **თამარ ბელაშვილი**.

სამეცნიერო მუშაობას წარმართავს **სამეცნიერო საბჭო** 25 კაცის შემადგენლობით.

სამეცნიერო საბჭოს თავმჯდომარის მოვალეობის შემსრულებელი - ხელოვნებათმცოდნეობის დოქტორი, ასოცირებული პროფესორი, **მზია ჯანჯალია**;

სამეცნიერო საბჭოს მდივანი - ხელოვნებათმცოდნეობის დოქტორი **მარინე ბულია**.

ცენტრის სტრუქტურა:

სამეცნიერო ნაწილი - ორი განყოფილება:

- **ძველი და შუა საუკუნეების ხელოვნების განყოფილება** (განყოფილების გამგე - ხელოვნებათმცოდნეობის დოქტორი, დავით ხოშტარია)
- **ახალი და თანამედროვე ხელოვნების განყოფილება** (განყოფილების გამგე - ხელოვნებათმცოდნეობის დოქტორი, მარიამ გაჩეჩილაძე)

- არქივი და ბიბლიოთეკა (გამგე - გურამ ჟღენტი)
- მატერიალური კულტურის ძეგლთა აღწერილობის განყოფილება (ხელმძღვანელი - თამაზ დვალა)
- სერგო ქობულაძის სახ. ხელოვნების ძეგლთა ფოტოფიქსაციის ლაბორატორია (გამგე - მარინა ფანცხავა)

ცენტრის ფუნქციები:

ქართული ხელოვნების (ძველი, ახალი და თანამედროვე ხელოვნების), საქართველოსა თუ მის ფარგლებს გარეთ შექმნილი მხატვრული ნაწარმოებების შესწავლა, ფუნდამენტური მეცნიერული კვლევა, მისი პოპულარიზაცია, სამეცნიერო და საზოგადოებრივი პროექტების დაგეგმვა-განხორციელება, საგამომცემლო საქმიანობა. კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლთა საკონსერვაციო პროგრამების შემუშავება და განხორციელებული პროექტების ექსპერტიზა; ძეგლების ფოტოფიქსაცია; საგანმანათლებლო საქმიანობა; კვლევითი და საკონსერვაციო მეთოდოლოგიის შემუშავება; რეკომენდაციები კულტურის პოლიტიკის მიმართულებით.

- ფუნდამენტური და გამოყენებითი ხასიათის კვლევები ხელოვნების ისტორიისა და ზოგადად კულტურული მემკვიდრეობის მიმართულებით;
- ძველი, ახალი და თანამედროვე ხელოვნების პოპულარიზაცია (სამეცნიერო და პოპულარული გამოცემები, გამოფენები, ვებ-გვერდები, ტურისტულ-საინფორმაციო გამოცემები; მედია პროდუქცია და სხვ.);
- კულტურული მემკვიდრეობის დაცვის სფეროში სახელმწიფო პოლიტიკის ფორმირებისა და სრულყოფისათვის მეცნიერულად დასაბუთებული თეორიულ-მეთოდოლოგიური და პრაქტიკული რეკომენდაციების შემუშავება;
- ძველი, ახალი და თანამედროვე ხელოვნების ობიექტების ფიქსაცია და ინვენტარიზაცია (მოდრავი და უმდრავი ძეგლების პასპორტების შედგენა), კულტურული მემკვიდრეობის შესახებ ინფორმაციისა და დოკუმენტაციის დიგიტალიზაცია, დაკომპლექტება და არქივირება;
- ხელოვნების ნაწარმოებთა ფასეულობების (ობიექტების) ექსპერტიზა მათი მხატვრული ღირებულებების დადგენის მიზნით;
- კულტურული მემკვიდრეობის ობიექტების (როგორც მოძრავი, ასევე უძრავი) სარესტავრაციო-საკონსერვაციო პროექტებისა და მათი განხორციელების სამუშაოების ექსპერტიზა და მონიტორინგი.
- სასწავლო და საგანმანათლებლო პროცესებში მონაწილეობა (საშუალო სკოლა, უმაღლესი სასწავლებლები - საბაკალავრო და სამაგისტრო კურსები);
- კულტურული მემკვიდრეობის, ახალი და თანამედროვე ხელოვნების ნაწარმოებების ფოტოფიქსაცია, დოკუმენტირება, არქივირება და სხვ.

- საერთაშორისო და ადგილობრივი სამეცნიერო შეკრებების მოწყობა და მონაწილეობა საქართველოში და საზღვარგარეთ;
- გ. ჩუბინაშვილის ცენტრთან არსებული ს. ქობულაძის სახ. ძეგლთა ფიქსაციის ფოტო-ლაბორატორია აწარმოებს ძეგლთა, ახალი და თანამედროვე ქართული ხელოვნების ნაწარმოებთა ფოტოფიქსაციასა და დიგიტალიზაციას. ლაბორატორიაში ინახება საქართველოს კულტურული მემკვიდრეობის, ახალი და თანამედროვე ხელოვნების ნაწარმოებთა უნიკალური ფოტო-ასახულობანი (სლაიდები, დიგიტალური გამოსახულებანი).

2020 წელს ცენტრში ირიცხებოდა 56 მეცნიერ თანამშრომელი, აქედან: 25 მთავარი მეცნიერ თანამშრომელი; 12 უფროსი მეცნიერ თანამშრომელი; 19 მეცნიერ თანამშრომელი; 1 ლაბორანტი, 8 შტატგარეშე, 2 ასოცირებული თანამშრომელი; 14 ადმინისტრაციის, ბიბლიოთეკის, ფოტოლაბორატორიის თანამშრომელი და მატერიალური კულტურის ძეგლთა აღწერილობის განყოფილება თანამშრომლები

2020 წელს ცენტრის სამეცნიერო საქმიანობა წარიმართა შემდეგი მიმართულებებით:

1. წინაქრისტიანული ხანის ხელოვნება; 2. შუა საუკუნეების ხუროთმოძღვრება; 3. შუა საუკუნეების ქვის პლასტიკა და ლითონმქანდაკეობა; 4. შუა საუკუნეების კედლის მხატვრობა; 5. შუა საუკუნეების ხელნაწერთა გაფორმება; 6. შუა საუკუნეების ხატწერა და მინანქარი; 7. პატრონაჟი, კულტი და ხელოვნება; 8. კულტურათმშორისი დიალოგი; 9. ახალი და თანამედროვე სახვითი ხელოვნება; 10. ქართული სცენოგრაფია; 11. ახალი და თანამედროვე ქართული არქიტექტურა; 12. ქართული ფოტოხელოვნება; 13. საარქივო მასალის დამუშავება და კვლევა; 14. კულტურული მემკვიდრეობის კონსერვაცია-რესტავრაცია: კვლევა, შეფასება, მონიტორინგი; 15. მთარგმნელობითი და საგამომცემლო საქმიანობა.

1. სამეცნიერო პუბლიკაციები იმპაქტ-ფაქტორიან გამოცემებში

№	პუბლიკაციის ავტორი/ავტორები	ჟურნალი, ტომი, გვერდი	პუბლიკაციის დიგიტალური საიდენტიფიკაციო კოდი DOI ან ISSN
1	Marina Bulia	Zograf no.44. 2020	ISSN 0350-1361
2	Ketevan Mikeladze	Byzantinoslavika, Revue internationale des etude byzantines	ISSN (P) 0007-7712 ISSN (L) 0007-7712
3	Кити Мачабели	Зорграф 44.2020	ISSN 0350-1361
4	Mzia Janjalia	Convivium, 7.2, 2020	ISBN 978-2-503-58725-7

2. სხვა პუბლიკაციები:

№	პუბლიკაციის ავტორი/ავტორები	ჟურნალი, ტომი, გვერდი	პუბლიკაციის დიგიტალური საიდენტიფიკაციო კოდი DOI ან ISSN
1	ცისია კილაძე	ACADEMIA, #8, 2019-2021 (მიღებულია დასაბეჭდად)	ISSN 1512-0899
2	ნათია ნაცვლიშვილი	საქართველოს სიბეველენი, #23, 2020 (მიღებულია დასაბეჭდად)	ISSN 1512-1321
3	მარიამ გაბაშვილი	ანალები, № 15. ისტორიის, ეთნოლოგიის, რელიგიის შესწავლისა და პროპაგანდის სამეცნიერო ცენტრი	ISSN 1512-343X
4	ნინო ჭიჭინაძე	საქართველოს სიბეველენი, #23, 2020-2021 (მიღებულია დასაბეჭდად)	ISSN 1512-1321
5	სამსონ ლეჟავა	ACADEMIA #8, 2019-2021 (მიღებულია დასაბეჭდად)	ISSN 1512-0899
6	კიტი მაჩაბელი	საქართველოს სიბეველენი,	ISSN 1512-1321

		#23, 2020-2021 (მირებულია დასაბეჭდად)	
7	ნათია ებანოძე	ACADEMIA #8, 2019-2021 (მიღებულია დასაბეჭდად)	ISSN 1512-0899
8	ციცინო ჩაჩხუნაშვილი	ARS GEORGICA ელექტრონული ჟურნალი. სერია B 2020 (მიღებულია გამოსაქვეყნებლად)	ISSN 1512-4088 www.georgianart.ge
9	მანანა სურამელაშვილი	ARS GEORGICA ელექტრონული ჟურნალი. სერია B 2020 (მიღებულია გამოსაქვეყნებლად)	ISSN 1512-4088 www.georgianart.ge
10	ეკატერინე კვაჭატაძე	ACADEMIA #8, 2019-2021 (მიღებულია დასაბეჭდად)	ISSN 1512-0899
11	ეკატერინე გედევანიშვილი	ARS GEORGICA ელექტრონული ჟურნალი. სერია 2020 (მიღებულია გამოსაქვეყნებლად)	ISSN 1512-4088 www.georgianart.ge
12	ცისია კილაძე	ARS GEORGICA ელექტრონული ჟურნალი. სერია B 2020 (მიღებულია გამოსაქვეყნებლად)	ISSN 1512-4088 www.georgianart.ge
13	ცისია კილაძე	ACADEMIA #8, 2019-2021 (მიღებულია დასაბეჭდად)	ISSN 1512-0899
14	მაია მანია	Shared Culture, Shared Heritage, Shared Responsibility	www.facebook.com/Icomosgeo/ posts/1140060956381252
15	ნანა მირცხულავა	ჟურნალი ინტელექტუალი 2020	ISSN 1512-2530
16	თამაზ გერსამია	ჟურნალი "Русский клуб", # 11, 2020	ISSN 1512-2972
17	სოფიო ჩიტორელიძე	არქივმცოდნეობა, წყაროთმცოდნეობა – ტენდენციები და გამოწვევები 2020	ISBN 978-9941-8-09995-8
18	მანონ ლილუაშვილი	საქართველოს სიბველენი, #23, 2020-2021 (მიღებულია დასაბეჭდად)	ISSN 1512-1321
19	დავით ჩიხლაძე	კრებული ქართველები თეირანის დულაბის ქრისტიანულ სასაფლაოზე	ISBN 978-9941-18-327-0
20	მარიამ გაჩეჩილაძე	ARS GEORGICA ელექტრონული ჟურნალი. სერია	ISSN 1512-4088 www.georgianart.ge

		2020 (მიღებულია გამოსაქვეყნებლად)	
21	მარიამ გაჩეჩილაძე	ქართული ენციკლოპედია	
22	მარიამ გაჩეჩილაძე	ალმანახი მწიგნობარი 2021	ISSN 2587-5469
23	ნინო ჭინჭარაული	ARS GEORGICA ელექტრონული ჟურნალი. სერია 2020	ISSN 1512-4088 www.georgianart.ge

3. ცენტრის თანამშრომლების ჩართულობა, სხვა ინსტიტუციების საერთაშორისო სამეცნიერო პროექტებში

№	დამფინანსებელი ორგანიზაცია/სამეც ნიერო ფონდი, ქვეყანა	პროექტის საიდენტი ფიკაციო კოდი	პროექტში ჩართული პერსონალი/როლი	პროექტის სათაური	პროექტ ის განხორ ციელებ ის პერიო დი
1	შელბი უაითისა და ლეონ ლევის პროგრამა არქეოლოგიური პუბლიკაციებისთ ვის (აშშ)		პიტერ ლიმინგი, მიხეილ აბრამიშვილი (რედაქტორები) ნინო ახვლედიანი, ირინე სულთანაშვილი, სალომე მარკოზია, (პროექტის ასისტენტები), ნინო გომელაური (პუბლიკაციის თანაავტორი)	Bronze Figurative Art from the Grave # 16 of Treli Cemetery თბილისი II - თრელიგორების ნასახლარი, თრელის და ნაქულბაქევის სამაროვნები გვიანბრინჯაო-ადრერკინის ხანაში“ საპუბლიკაციოთ მომზადება და ელექტონული მონაცემთა ბაზის შექმნა.	2019- 2020

4. შოთა რუსთაველის ეროვნული სამეცნიერო ფონდის მიერ დაფინანსებული პროექტები

№	პროექტის საიდენტიფიკ აციო კოდი	პროექტში ჩართული პერსონალი/როლი	პროექტის სათაური	პროექტის განხორცი ელების პერიოდი
1	FR-19-10194	ეკატერინე გედევანიშვილი		2020-2023

		(ხელმძღვანელი) ირმა მამასახლისი (კოორდინატორი) ნიკოლოზ ალექსიძე (ძირითადი პერსონალი) ქეთევან მამასახლისი (ძირითადი პერსონალი) თამარ დადიანი (ახალგაზრდა მეცნიერი)	წმინდა მემართა კულტი და გამოსახულებანი შუა საუკუნეების ქართულ კულტურაში	
2	FR17_221	მარიამ დიდებულიძე (ხელმძღვანელი) ნატალია ჩიტიშვილი (კოორდინატორი, ახალგაზრდა მეცნიერი) მარინე ყენია (ძირითადი პერსონალი) დავით ხოშტარია (ძირითადი პერსონალი) ქრისტინე საბაშვილი (ძირითადი პერსონალი)	არქიტექტურის აღქმა და რეპრეზენტაცია შუა საუკუნეების საქართველოში	2018-2020
3	FR17_271	ქეთევან მიქელაძე (ხელმძღვანელი) მარიამ დიდებულიძე (ძირითადი პერსონალი); თამარ ხოსროშვილი (კოორდინატორი, ახალგაზრდა მეცნიერი)	შუა საუკუნეების მხატვრები საქართველოში	2018-2020
4	HE-18-339	ეკატერინე კვაჭატაძე (ხელმძღვანელი) გიორგი პაპაშვილი (კოორდინატორი, ახალგაზრდა მეცნიერი) სამსონ ლეჟავა (ძირითადი პერსონალი) ნოდარ არონიშიძე (ძირითადი პერსონალი) მანონ ლილუაშვილი (ძირითადი პერსონალი)	მემორიალური ძეგლები XVIII-XIX საუკუნეების საქართველოში	2018-2021
5	OTG-II-19-106	თამარ ბელაშვილი (ხელმძღვანელი) თამარ ხოსროშვილი (კოორდინატორი) მარიამ გაბაშვილი (ძირითადი პერსონალი) მანანა თევზაძე (ძირითადი პერსონალი)	საერთაშორისო კონფერენცია: „კულტურული მემკვიდრეობის დაცვა ოკუპირებულ ტერიტორიებზე“ საქართველო და საერთაშორისო გამოცდილება“	პანდემიის გამო, პროექტის შესრულება გადატანილია 24-25.06. 2021-სთვის
6	FR-18-30-30	მარინე ბულია (ხელმძღვანელი) მზია ჯანჯალა (კოორდინატორი) ნინო ციციშვილი (ახალგაზრდა მეცნიერი)	წმ. დიმიტრის თაყვანისცემა შუა საუკუნეების საქართველოში. უცნობი მოხატულობა დავითგარეჯიდან	2019-2022

7	FR-19-225	მზია სურგულაძე (ხელმძღვანელი) ნათელა დუნდუა (კოორდინატორი) მზია ჯანჯალია (ძირითადი პერსონალი) გიორგი ჭეიშვილი (ძირითადი პერსონალი) თამარ ოთხმეზური (ძირითადი პერსონალი) მაია მაჭავარიანი (ძირითადი პერსონალი) დამხმარე პერსონალი. ხელოვნებათმცოდნე ასისტენტი	საქართველო და ბიზანტიური თანამეგობრობა: პოლიტიკა, კულტურა და იდენტობა იმპერიის საზღვრებზე (XI საუკუნე)	2020-2023

4.1 ცენტრის თანამშრომლების ჩართულობა შოთა რუსთაველის ეროვნული სამეცნიერო ფონდის მიერ დაფინანსებულ პროექტებში, სხვა ინსტიტუციებში

1	FR-18-62-62	ნინო ჭოდოშვილი (ხელმძღვანელი) ირინა აბესაძე (ძირითადი პერსონალი) ქრისტინე დარჩია (კოორდინატორი, ახალგაზრდა მკვლევარი), ს. ჭანტურიძე (ახალგაზრდა მკვლევარი)	კარიკატურის ასწლიანი ისტორია საქართველოში (1880-1980)	2019-2022
2	SP-19-118	ნ. ჭოდოშვილი (ხელმძღვანელი), ა. გაბუნია (კოორდინატორი)	XX საუკუნის ქართული ხელოვნება და მისი ისტორიული კონტექსტი (დიმიტრი თუმანიშვილი)	2019-2020

5. სხვა შედეგები:

5.1. პუბლიკაცია საერთაშორისო კონფერენციის მასალებში

№	პუბლიკაციის ავტორი/ები	კონფერენციის სახელწოდება და ჩატარების ადგილი	პუბლიკაციის დიგიტალური საიდენტიფიკაციო კოდი DOI ან ISSN
1	Marina Bulia	David Gareji Multidisciplinary Study and Development Strategy	ISBN 978-9941-8-2198-1

		Tbilisi	
2	David Chikhladze	David Gareji Multidisciplinary Study and Development Strategy Tbilisi	ISBN 978-9941-8-2198-1
3	Tamar Khosroshvili	Third International Conference on Byzantine and Medieval Studies Nicosia, Cyprus	ISBN 978-9963-2397-2-6
4	თამარ ხუნდაძე	წმ. გრიგოლ ფერაძის სახელობის საერთაშორისო კონფერენციის „საქართველო და ქრისტიანული ცივილიზაცია“ მასალები თბილისი	ISBN 978-9941-26-647-8
5	მზია ჯანჯალია, მარიამ დიდებულაძე	წმ. გრიგოლ ფერაძის სახელობის საერთაშორისო კონფერენციის „საქართველო და ქრისტიანული ცივილიზაცია“ მასალები თბილისი	ISBN 978-9941-26-647-8

5.2. წიგნების და სხვა ბეჭდური პროდუქციის გამოცემა უცხოეთში

№	წიგნის/გამოცემის ავტორები	გამომცემლობა	წიგნის/გამოცემის საერთაშორისო სტანდარტული კოდი ISBN
1	დიმიტრი თუმანიშვილი, დავით ხოშტარია, ნათია ნაცვლიშვილი	ტოკიო, გამომცემლობა საირიუმა	978-4-7791-2734-2
2	Irina Elizbarashvili	London, Bloomsbury Publishing PLc.	1-59253-400-7
3	Nino Gomelauri	Italy, Sardinia	მიღებულია დასაბეჭდად
4	Maia Tsitsishvili, Nino Tchogoshvili	Poland	ISBN 978-9941-8-2015-1
5	Ekaterine Gedevanishvili	Cambridge University Press	ISBN-10: 1108483054 ISBN-13 : 978-1108483056
6	Ekaterine Gedevanishvili	Cambridge Scholars Publishing	მიღებულია დასაბეჭდად

5.3. წიგნების და სხვა ბეჭდური პროდუქციის გამოცემა საქართველოში

№	წიგნის/გამოცემის ავტორები	გამომცემლობა	წიგნის/გამოცემის საერთაშორისო სტანდარტული კოდი ISBN
1	თამაზ გერსამია (ავტორთა ჯგუფთან ერთად)	თბილისი, საქართველოს ეროვნული მუზეუმი, ი. გრიშაშვილის სახ. თბილისის ისტორიის მუზეუმი, თბილისის მერია	ISBN 978-9941-8-2299-5
2	კიტი მაჩაბელი	თბილისი, გ. ჩუბინაშვილის ცენტრი	ელექტრონული გამოცემა
3	ნანა ყიფიანი, ნანა შერვაშიძე, მზია ჩიხრაძე, სვეტლანა ხრომჩენკო, ნატალია აბრამოვა	თბილისი, გამომცემლობა ქოლორი	ISBN 978-9941-9681-6-7
4	მარიამ გაჩეჩილაძე, სოფიო ჩიტორელიძე, ნოდარ არონიშვიძე	თბილისი, გ. ჩუბინაშვილის ცენტრი, სეზანი	ISBN 978-9941-8-2928-4
5	ნანა კიკნაძე	თბილისი, გ. ჩუბინაშვილის ცენტრი, სეზანი	ISBN ISBN 978-9941-8-2929-1

გიორგი ჩუბინაშვილის სახელობის ქართული ხელოვნების ისტორიისა და ძეგლთა დაცვის ეროვნული კვლევითი ცენტრი

დირექტორი – თამარ ბელაშვილი, ხელოვნებათმცოდნეობის დოქტორი

პერსონალური შემადგენლობა:

ადმინისტრაცია:

1. ზედგინიძე ლევანი - დირექტორის მოადგილე
2. ბუკია იზა - ფინანსური მენეჯერი
3. სიმსივე ვალიდა - კანცელარიის გამგე
4. ღარიბაშვილი ნანა - საქმის მწარმოებელი

ძველი და შუა საუკუნეების ქართული ხელოვნების განყოფილება:

1. ხოშტარია დავით - განყოფილების გამგე, მთავარი მეცნიერ-თანამშრომელი
2. ბულია მარინე - მთავარი მეცნიერ-თანამშრომელი
3. გომელაური ნინო - მთავარი მეცნიერ-თანამშრომელი
4. ელიზბარაშვილი ირინე - მთავარი მეცნიერ-თანამშრომელი
5. მაჩაბელი კიტი - მთავარი მეცნიერ-თანამშრომელი
6. მიქელაძე ქეთევან - მთავარი მეცნიერ-თანამშრომელი
7. ოქროპირიძე ასმათ - მთავარი მეცნიერ-თანამშრომელი
8. სანიკიძე თამაზ - მთავარი მეცნიერ-თანამშრომელი
9. დიდებულიძე მარიამ - მთავარი მეცნიერ-თანამშრომელი
10. ყენია მარინე - მთავარი მეცნიერ-თანამშრომელი
11. ჭიჭინაძე ნინო - მთავარი მეცნიერ-თანამშრომელი
12. ხუნდაძე თამარ - მთავარი მეცნიერ-თანამშრომელი
13. ხუსკივაძე ლეილა - მთავარი მეცნიერ-თანამშრომელი
14. ჯანჯალია მზია - მთავარი მეცნიერ-თანამშრომელი
15. სურამელაშვილი მანანა - მთავარი მეცნიერ-თანამშრომელი
16. ჩაჩხუნაშვილი ციცილო - მთავარი მეცნიერ-თანამშრომელი
17. ნაცვლიშვილი ნათია - უფროსი მეცნიერ-თანამშრომელი
18. გაბაშვილი მარიამ - უფროსი მეცნიერ-თანამშრომელი
19. გედევანიშვილი ეკატერინე - უფროსი მეცნიერ-თანამშრომელი
20. კვაჭატაძე ეკატერინე - უფროსი მეცნიერ-თანამშრომელი

21. ჭანიშვილი გიორგი – მეცნიერ- თანამშრომელი
22. აბაშიძე-დადიანი ქეთევან - მეცნიერ- თანამშრომელი
23. არონიშიძე ნოდარ – მეცნიერ- თანამშრომელი
24. დადიანი თამარ - მეცნიერ- თანამშრომელი
25. ლილუაშვილი მანონ - მეცნიერ- თანამშრომელი
26. მანია ირინე - მეცნიერ- თანამშრომელი
27. პატაშური გიორგი - მეცნიერ- თანამშრომელი
28. საბაშვილი ქრისტინე - მეცნიერ- თანამშრომელი
29. ჩიტიშვილი ნატალია - მეცნიერ- თანამშრომელი
30. ჩიხლაძე დავით – მეცნიერ - თანამშრომელი
31. ციციშვილი ნინო - მეცნიერ- თანამშრომელი
32. ხოსროშვილი თამარ _ მეცნიერ -თანამშრომელი
33. ხოშტარია თინათინ - მეცნიერ- თანამშრომელი
34. კალანდაძე ვალერი - ლაბორანტი

თანამედროვე ხელოვნების განყოფილება:

1. გაჩეჩილაძე მარიამ - განყოფილების გამგე, მთავარი მეცნიერ- თანამშრომელი
2. ანდრონიკაშვილი ლალი - მთავარი მეცნიერ- თანამშრომელი
3. გერსამია თამაზ - მთავარი მეცნიერ- თანამშრომელი
4. თუმანიშვილი ელენე - მთავარი მეცნიერ- თანამშრომელი
5. ლეჟავა სამსონი - მთავარი მეცნიერ- თანამშრომელი
6. მანია მაია - მთავარი მეცნიერ- თანამშრომელი
7. მემპრიაშვილი მარინა - მთავარი მეცნიერ- თანამშრომელი
8. ოკლეი მარიანა – მთავარი მეცნიერ- თანამშრომელი
9. ხოშტარია გიორგი - მთავარი მეცნიერ- თანამშრომელი
10. ჭოდოშვილი ნინო – უფროსი მეცნიერ-თანამშრომელი
11. კილაძე ცისია - უფროსი მეცნიერ- თანამშრომელი
12. მირცხულავა ნანა - უფროსი მეცნიერ- თანამშრომელი
13. ტაბატაძე თეა – უფროსი მეცნიერ- თანამშრომელი
14. ჩიხრაძე მზია - უფროსი მეცნიერ- თანამშრომელი
15. ჩიტორელიძე სოფიო – უფროსი მეცნიერ- თანამშრომელი
16. ყიფიანი ნანა - უფროსი მეცნიერ- თანამშრომელი
17. ლებანიძე დალი - მეცნიერ- თანამშრომელი
18. ჭინჭარაული ნინო – მეცნიერ- თანამშრომელი
19. პაპაშვილი გიორგი - მეცნიერ- თანამშრომელი
20. ქანთარია-ჯაბადარი თეიმურაზ - მეცნიერ- თანამშრომელი

მატერიალური კულტურის ძეგლთა აღწერილობის განყოფილება:

1. დვალი თამაზ - განყოფილების გამგე
2. დედდარიანი ფლერ - მთავარი მეცნიერ - თანამშრომელი
3. კუპრეიშვილი ბაადურ - სპეციალისტი
4. მამასახლისი ირმა - სპეციალისტი

არქივი და ბიბლიოთეკა:

1. ჟღენტი გურამ - საარქივო-საბიბლიოთეკო სექტორის გამგე
3. ლობჯანიძე აზა - არქივარიუსი
5. კიზირია ლელა - ბიბლიოთეკარი
6. ბედუკაძე ფიქრია - ბიბლიოთეკარი

ხელოვნების ძეგლთა ფოტოფიქსაციის ლაბორატორია:

1. ფანცხავა მარინე - ლაბორატორიის გამგე
2. პეტაშვილი მზია - უფროსი არქივარიუსი
3. ვახანია ნიკა - დიგიტალიზაციის სპეციალისტი

შტატგარეშე პერსონალი:

1. ედიშერაშვილი ეთერ - მეცნიერ-თანამშრომელი
2. ალხაზაშვილი ნუგზარ - მეცნიერ- თანამშრომელი
3. არჩვაძე მალხაზ - ტექნიკური ზედამხედველობის სპეციალისტი
4. ბაქრაძე მზია - არქივარიუსი
5. მაისურაძე მარინე - მთარგმნელი
6. წილოსანი ლია - კონსულტანტი
7. ხვედელიძე თეა - დამლაგებელი
8. თორნიკე ნასრაშვილი - ტექნიკური უზრუნველყოფა

ასოცირებული თანამშრომლები:

1. გივიაშვილი ირინე
2. გაჩეჩილაძე დავით

1. პროგრამული დაფინანსებით შესრულებული სამეცნიერო-კვლევითი პროექტები

1.1.

№	გარდამავალი (მრავალწლიანი) პროექტის დასახელება მეცნიერების დარგისა და სამეცნიერო მიმართულების მიხედვით	პროექტის დაწყების და დამთავრების წლები	პროექტში ჩართული პერსონალი (თითოეულის როლის მიხედვით)
1	იერუსალიმის ჯვრის მონასტრის მთავარი ტაძრის მეთოთხმეტე საუკუნის მოხატულობა 6. ჰუმანიტარული მეცნიერებები 6.1. ისტორია და არქეოლოგია 6.4. ხელოვნება (ხელოვნების ისტორია)	2020-2021	მზია ჯანჯალია მკვლევარი
იერუსალიმის ჯვრის მონასტრის მთავარი ტაძრის სხვადასხვა ეპოქის მოხატულობათა დეტალური ანალიზი უდავო მნიშვნელობისაა შუა საუკუნეების ქრისტიანული ვიზუალური კულტურის თავისებურებების კვლევისთვის, რამდენადაც წმინდა მიწა კულტურათაშორის მიმართებათა გამორჩეული ადგილი იყო საუკუნეთა მანძილზე. მეორე მხრივ, წმინდა მიწის მემკვიდრეობის სხვადასხვა ასპექტების სათანადო გაანალიზება შუა საუკუნეების ქართული კულტურის კვლევისთვისაც უმნიშვნელოვანესია, რამდენადაც სწორედ წმინდა მიწასთან კავშირის მუდმივობა წარმოადგენდა ერთ-ერთ უმნიშვნელოვანეს ფაქტორს შუა საუკუნეების ქართული კულტურული იდენტობის ჩამოყალიბებისთვის. იერუსალიმის ჯვრის მონასტრის მთავარი ტაძრის მეთოთხმეტე საუკუნის მოხატულობა ქართულ სახელოვნებათმცოდნეო მეცნიერებაში მრავალი წელია ცნობილია ქალბატონ თინათინ ვირსალაძის პუბლიკაციით, რომელიც მან იერუსალიმის ჯვრის მონასტრის მოხატულობებს მიუძღვნა. თუმცა, მოხატულობის თავისებურებები გაანალიზებული არ არის და მას არც საერთაშორისო სამეცნიერო მიმოქცევაში აქვს დამკვიდრებული კუთვნილი ადგილი. კვლევა იერუსალიმის ჯვრის მონასტრის მთავარი ტაძრის მეთოთხმეტე საუკუნის მოხატულობის დეტალურ ანალიზს ისახავს მიზნად.			
2	ბოზნევის იოანე მახარებლის ტაძრის მოხატულობა (XVII საუკუნის ქართული მონუმენტური მხატვრობის ისტორიიდან) 6. ჰუმანიტარული მეცნიერებები 6.4. ხელოვნება, ხელოვნების ისტორია	2020 -2021	თინათინ ხოშტარია მკვლევარი
თემა ეძღვნება ბოზნევის წმ. იოანე მახარებლის ეკლესიის მოხატულობის კვლევას. ბოზნევის წმ. იოანე მახარებლის ეკლესია საქართველოში მეტად გავრცელებული მცირე ზომის დარბაზული ტიპის ნაგებობას წარმოადგენს; გვეგით ოთკუთხოვანია, შიგნით ნახევარწრიული აფსიდით. მოხატულობას ახლავს წარწერა, რომლის მიხედვითაც ის 1683 წლით თარიღდება. საბედნიეროდ ეს ის შემთხვევაა, როდესაც დამკვეთისა და მხატვრის ვინაობა ცნობილია. ჩრდილოეთ კედელზე, მედალიონში ჩასმულ წმინდანებს შუა, ლურჯ ფონზე თეთრად, ბერძნული წარწერიდან ვიგებთ, რომ ტაძრის მომხატველი ათონის წმინდა მთიდან ჩამოყვანილი			

მხატვარი დანიელია. დამკვეთად კი იმ დროისთვის ცნობილი მოღვაწე იოსებ თბილელი მოიაზრება, რომლის საქტიტორო პორტრეტიც სამხრეთ-დასავლეთ კედელზეა წარმოდგენილი. ბოზნევის ეკლესიის მოხატულობა ქართული მხატვრობის თანადროულ ძეგლთა შორის ერთ-ერთი ყველაზე მიმზიდველი ნიმუშია. ის საშუალებას იძლევა თვალი გავადევნოთ მე-17 საუკუნის საქართველოს როგორც მხატვრულ-კულტურულ, ისე ისტორიულ პროცესებს.

კვლევის მიზანია მოხატულობის თეოლოგიური შინაარსის, მისი სტილისტური ინდივიდუალობის და ეპოქალური თავისებურების წარმოჩენა და მოხატულობის ადგილის განსაზღვრა, როგორც ქართული ისე ბიზანტიური მონუმენტური მხატვრობის ისტორიაში.

3	პოსტკონსტრუქცივისტული სტილის („არ დეკოს“ საბჭოთა ანალოგი) არქიტექტურის საფასადო პლასტიკა (შესწავლა, აღრიცხვა, დაცულობის საკითხი საქართველოში) 6. ჰუმანიტარული მეცნიერებები 6.4. ხელოვნება, ხელოვნების ისტორია	2020-2021	ნანა მირცხულავა მკვლევარი

კვლევა ფოკუსირებულია რუსულ ავანგარდულ არქიტექტურასა და პომპეზურ სტალინურ ნეოკლასიციზმს შორის არსებული შუალედური, პოსტკონსტრუქცივისტული სტილის საფასადო, არქიტექტურულად მნიშვნელოვანი ელემენტების მომნიშვნელ, გეომეტრიზირებულ დეკორზე (სტილი ინარჩუნებს ფუნქციონალური სტრუქტურის გადაწყვეტის სიცხადეს, შენობის გართულებულ გარეგნულ სახესთან).

4	XVIII-XIX საუკუნეების ბაგრატიონთა პორტრეტები - ატრიბუცია და დათარიღება 6. ჰუმანიტარული მეცნიერებები 6.4. ხელოვნება, ხელოვნების ისტორია	2020-2021	გიორგი პაპაშვილი მკვლევარი

მუშაობის ამ ეტაპზე შეგროვდა და დამუშავდა საარქივო მასალა, არტეფაქტები და საკვლევ თემასთან დაკავშირებული სამეცნიერო ლიტერატურა. გამოკვლეულ იქნა ბაგრატიონთა გამოსახულებების შემცველი რამდენიმე ნიმუში.

თემის ფარგლებში მოვამზადე და წარვადგინე მოხსენება „ერეკლე II-ის ოჯახის წევრთა პორტრეტების ტიპოლოგია და დათარიღება“ (საქართველოს ეროვნული არქივის დაარსებიდან 100 და მეფე ერეკლე II-ის დაბადებიდან 300 წლის იუბილეებისადმი მიძღვნილ ონლაინ-კონფერენციაში „არქივთმცოდნეობა, წყაროთმცოდნეობა - ტენდენციები და გამოწვევები“

ვაშაძე მოხსენების ტექსტს კონფერენციის კრებულში გამოსაქვეყნებლად და ვაგრძელებ მუშაობას გარდამავალი თემის სხვა ასპექტებზე.

5	არქიტექტორი მიხეილ ოჰანჯანოვი 6. ჰუმანიტარული მეცნიერებები 6.4. ხელოვნება, ხელოვნების ისტორია	2020-2021	თამაზ გერსამია მკვლევარი

მიხეილ ოჰანჯანოვი იმ თბილისელ არქიტექტორთა რიცხვს მიეკუთვნება რომლებმაც მნიშვნელოვანი ღვაწლი შეიტანეს თბილისის XIX - XX საუკუნის დასაწყისის არქიტექტურის განვითარებაში. 1898-1914 წწ. მის მიერ თბილისში ძალიან ბევრი საცხოვრებელი სახლი, სახაზინო და საზოგადოებრივი შენობაა აგებული. იგი ძირითადად მიმართავდა მოდერნს. კერძოდ, მისი პროექტით აშენებულია საქართველოს პარლამენტის ეროვნული ბიბლიოთეკის პირველი კორპუსი (ყოფ. სახელმწ. ბანკის კანტორის

შენობა), ყოფ. საქართველოს ეროვნული ბანკის შენობა ლეონიძის ქუჩაზე, მთაწმინდის რაიონის გამგეობის შენობა (ყოფ. ზუბალაშვილისეული დავრდომილთა სახლი), საცხოვრებელი სახლები # 3 და 12 (ერთი ყველაზე დამახასიათებელი მოდერნული ფასადთაგანი თბილისში) ჭონქაძის ქუჩაზე, # 3 კარგარეთლის ქუჩაზე და მრავალი სხვა. გავცანი სპეციალურ ლიტერატურას, აგრეთვე გავცანი საქართველოს პარლამენტის ეროვნულ ბიბლიოთეკაში 1890-იანი წლების დასაწყისიდან 1910-იანი წლების ჩათვლით დაცულ პრესას, სადაც მოვიპოვე გარკვეული ცნობები არქიტექტორის მოღვაწეობის შესახებ. მოვახდინე, მიუხედავად ყველასთვის ცნობილი მიზეზების გამო, დღეისათვის თბილისის განაშენიანებაში შემორჩენილი მ. ოპანჯანოვის პროექტით აგებული შენობების ფოტოფიქსაცია. მაგრამ, სამწუხაროდ, ვერ მოხერხდა იმავე მიზეზების გამო (პანდემია, კარანტინი) გეგმით გათვალისწინებული მნიშვნელოვანი კვლევითი სამუშაოს ჩატარება საქართველოს ეროვნულ არქივში, სადაც ჩვენი ვარაუდით უნდა იყოს დაცული მისი ჩვენთვის ჯერ-ჯერობით უცნობი შენობა-ნაგებობების პროექტები. ასევე, ალბათ არ არის გამორიცხული დამატებითი საარქივო ცნობების მოძიება მისი შემოქმედებითი მუშაობის შესახებ. როგორც ჩვენთვის ცნობილი გახდა საქართველოს ეროვნული არქივის გახსნა მკვლევარებისათვის გათვალისწინებული იყო ა.წ. 1 სექტემბრიდან. მაგრამ, სამწუხაროდ იგი დღესაც დაკეტილია, რამაც, პრაქტიკულად შეუძლებელი გახადა არქივში დაცული ზემოთ აღნიშნული გრაფიკული მასალის მოპოვება. აღსანიშნავია ისიც, რომ პანდემიის გამო 2020 წელს ვერ აღინიშნება 150-წლისთავი არქიტექტორის დაბადებიდან.

6	ქართული კლდის არქიტექტურის განვითარების საფეხურების დაზუსტებისთვის: სატორგეს და სამსარის კლდეში ნაკვეთი გუმბათური ტაძრებისა და მათი თანმხლები სტრუქტურების შედარების მცდელობა 6. ჰუმანიტარული მეცნიერებები 6.4 ხელოვნება (ხელოვნების ისტორია).	2020-2022	დავით ჩიხლაძე მკვლევარი

სამონასტრო კომპლექსების, გარეჯის უდაბნოს სატორგისა და ჯავახეთის სამსარის გუმბათური ეკლესიების შედარებისა და კვლევის პროცესის ადრეულ ეტაპზე გამოვლინდა ზოგადად, და განსაკუთრებით კი გარეჯის უდაბნოს მონასტრებში, კლდეში ნაკვეთი გუმბათური ეკლესიების სტრუქტურირების პრინციპებზე წარმოდგენის შექმნის აუცილებლობა, შესაბამისად, კვლევა სამ წელიწადზე გადანაწილდა, რომელთაგან პირველი სწორედ ამ საკითხის გარკვევას დაეთმო. პანდემიით გამოწვეული შეფერხებების პირობებში, რაც ბიბლიოთეკების შეზღუდვასა და საველე გასვლების

ორგანიზების გართულებაში გამოიხატა, ჩვენს ხელთ არსებული მასალის საფუძველზე ცვადათ მაქსიმალურად სავსედ მიმოგვეხილა აღნიშნული საკითხი.

ამ ამოცანის შესასრულებლად პირველ რიგში მივუბრუნდით ზოგადად კლდეში ეკლესიების გამოკვეთის ტრადიციისა და მისი ქრონოლოგიური ჩარჩოების პრობლემას, რაშიც მკვლევარ დ.თუმანიშვილის კლდეში ნაკვეთი საბერეების კომპლექსისადმი მიძღვნილი სტატიით ვიხელმძღვანელებ. სტატიაში გამოთქმულ მოსაზრებებთან სტატიის გამოქვეყნების შემდგომ გამოვლენილი მასალის, მათ შორის სულ უკანასკნელ წლებში დოდორქის მონასტერში მიკვლეული გუმბათური და დარბაზული ეკლესიების, დადარების შემდეგ გამოიკვეთა ის სამუშაო მასალა, რომლის სისტემატიზირება და განზოგადება კლდეში ნაკვეთი გუმბათური ეკლესიების სტრუქტურირების პრინციპებზე წარმოდგენის შექმნის შესაძლებლობას იძლევა

ამ მასალაზე დაკვირვებამ მოგვცა საშუალება გამოგვეყო, ერთი მხრივ, ის ფაქტორები, რომლებიც

გუმბათური ტიპის ტაძრის კლდეში გამოკვეთისას მისი იერ-სახის ფორმირებაზე ზემოქმედებენ, მეორე მხრივ ის რედაქტირების პრინციპები, რომლებიც კლდის გუმბათური ტაძრის სტრუქტურირებას განსაზღვრავენ, ნახსენები ფაქტორებიდან გამომდინარე. ამასთან გავითვალისწინეთ ქრონოლოგიური და მხატვრულ-სტილისტური ასპექტებიც, რომლებსაც კლდეში გუმბათური ტაძრების შექმნაზე საკუთარი, მნიშვნელოვანი გავლენა გააჩნიათ.

2021 წლის სამუშაო პერიოდში განვიხილავთ გუმბათური ტაძრების კლდეში გამოკვეთისას მისი სტრუქტურირების პრინციპების ჩვენს მიერ მიღებული დასკვნებს გარეჯის სატორგისა და ჯავახეთის სამსარის კლდის გუმბათური ტაძრების მიმართ, რაც მათი შედარებისა და გააზრების განსხვავებულ სიღრმეს მოგვცემს.

7	გ. ჩუბინაშვილი ცენტრში დაცული მხატვარ სერგო ქობულაძის არქივის დამუშავება 6. ჰუმანიტარული მეცნიერებები 6.4 ხელოვნება (ხელოვნების ისტორია)	2016-2021	მარიამ გაჩეჩილაძე - პროექტის ხელმძღვანელი (მასალის დასკანერება, შესწავლა-კლასიფიკაცია-გაანალიზება, არქივიზაცია) სოფიო ჩიტორელიძე მკვლევარი (მასალის დასკანერება, შესწავლა-კლასიფიკაცია-გაანალიზება, არქივიზაცია) მარინა მემმარიაშვილი მკვლევარი (ხელნაწერი ტექსტის გაშიფვრა-გაანალიზება, თარგმნა (რუსულიდან-ქართულად)) დალი ლებანიძე მკვლევარი (ხელნაწერი ტექსტის გაშიფვრა-გაანალიზება, თარგმნა (რუსულიდან-ქართულად))
8	ჩუბინაშვილი ცენტრში დაცული მხატვარ ჯემალ ლოლუას არქივის დამუშავება 6. ჰუმანიტარული მეცნიერებები 6.4 ხელოვნება (ხელოვნების ისტორია).	2017-2021	პრომარიამ გაჩეჩილაძე ექტის ხელმძღვანელი (მასალის დასკანერება, შესწავლა-კლასიფიკაცია-გაანალიზება, არქივიზაცია, პუბლიკაცია) სოფიო ჩიტორელიძე მკვლევარი (მასალის დასკანერება, შესწავლა-კლასიფიკაცია-გაანალიზება, არქივიზაცია)

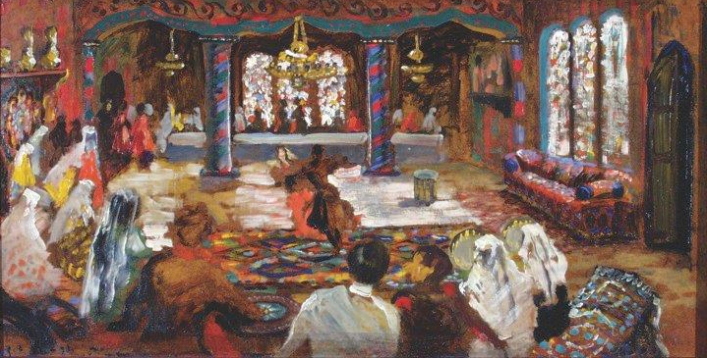
ჩუბინაშვილის ცენტრს გადმოეცა წამყვანი მხატვარ-გრაფიკოსების **სერგო ქობულაძისა და ჯემალ ლოლუას** არქივები, რომლებიც მოიცავს დასახელებული მხატვრების ორიგინალურ ნამუშევრებსა და მე-20 საუკუნის უმნიშვნელოვანეს წერილობით დოკუმენტებს. მათი გაცნობა და შესწავლა აუცილებელია, რათა გამოვლინდეს ახალი მასალები, რომელზე დაყრდნობითაც ნათელი გახდება მხატვართა შემოქმედების დღემდე უცნობი დეტალები. არქივებში დაცული მრავალრიცხოვანი მასალა მოითხოვს დიდ დროსა და რამდენიმე მეცნიერის ერთობლივ მუშაობას. 2020 წლის მანძილზე მოხდა ორივე მხატვრის არქივის

თანმიმდევრული შესწავლა-დამუშავება, რაც გულისხმობს მასალის ციფრულ ფორმატში გადაყვანას, კლასიფიკაციას, დაარქივებას. მიმდინარეობს მხატვარ სერგო ქობულაძის პირად არქივში დაცული გამორჩეული დოკუმენტების ქართულ ენაზე თარგმნა და მომზადება საპუბლიკაციოდ. მათ შორის გამოსაქვეყნებლად მომზადდა ს. ქობულაძის არქივში დაცული დავით ციციშვილის მოხსენება (თარგმნა ს.ჩიტორელიძემ. იხ.: ელ-ჟურნალი Ars Georgica, სერია B, 2020; georgianart.ge)			
9	რელიგიური თემა თანამედროვე ქართულ მხატვრობაში (გურანდა ქლიბაძის შემოქმედების მაგალითზე) 6. ჰუმანიტარული მეცნიერებები 6.4 ხელოვნება (ხელოვნების ისტორია).	2019-2021	დალი ლებანიძე მკვლევარი
რელიგიური, კერძოდ ქრისტიანული თემატიკა ქართული კულტურის განუყოფელი ნაწილია. მისი გააზრება და სიღრმისეული განცდა ყოველი თაობის მოთხოვნილება იყო. ეს თემა კვებავს ჩვენს სულიერებას, მასთანაა დაკავშირებული ჩვენი ეროვნული იდენტობა და სწორედ ქრისტიანული მსოფლგანცდა გვაკავშირებს ჩვენ მთელ სამყაროსთან. ქრისტიანული თემები ბუნებრივად იჭრება თანამედროვე ქართველ მხატვართა შემოქმედებაში. ეს თემა აძლევს მათ, ყველაზე მტკივნეული და საჭირობოროტო საკითხებზე პასუხის გაცემის საშუალებას. ალბათ შეუძლებელი იქნებოდა ქართველ მხატვართა დღევანდელი თაობიდან არ გამოვყოთ გურანდა ქლიბაძის რელიგიურ თემატიკაზე შესრულებული ნამუშევრები. ესაა „ქრისტეს დაბრუნება ეგვიპტიდან“ (2018 წ. ტიპოგრაფიული საღებავი, ქაღალდი, 150 x 180), „წმ. იოსები“ (2019 წ. ტიპოგრაფიული საღებავი, ქაღალდი, 150 x 210) და რამდენიმე „ხარება“ (2019 წელს წელს შესრულებული, ტიპოგრაფიული საღებავი, ქაღალდი, 80 x 95; 75 x 80; 80 x 90; 60 x 75; 80 x 95;). ზოგიერთი მათგანი შავ-თეთრი გრაფიკული ხაზითაა შესრულებული, ზოგი ფერადია. გამორჩეულია „ქრისტეს დაბრუნება ეგვიპტიდან“, სადაც სრულიად არატრადიციული თემაა წამოჭრილი. სურათზე ნაჩვენებია წმ. ოჯახის დაბრუნება ეგვიპტიდან და აყვანილია ეს მოვლენა ზოგადსაკაცობრიო ჟღერადობამდე. წარმოდგენილია მცირეწლოვანი იესო, რომელიც სიხარულით გვიბრუნდება ჩენ, მორწმუნე ქრისტიანებს რათა აღასრულოს თავისი ღვთიური მისია. ასევე უჩვეულოა „წმ. იოსები“. იგი მარტოდ მდგომი ფიგურაა და თითქოს მამობრივი სიყვარულის, ერთგულებისა და მფარველობის სიმბოლოდ იქცევა. მისი სახე განზოგადებული და მონუმენტურია. „ხარებების“ მთელი ციკლი ამ რელიგიური საიდუმლოს რეალური, ცხოვრებისეული კუთხით ჩვენებას ეძღვნება. მხატვრი ცდილობს ყოველ კომპოზიციაში დრამატული სცენა წარმოგვიდგინოს. მათში ვნებათა ძლიერი დღევაა წინა პლანზე გამოტანილი. უბიწო ღვთისმშობელი და მასთან გამოცხადებული მთავარანგელოზი. ყოველ სურათზე სხვადასხვა განცდებია ნაჩვენები: შიში, გაკვირვება, აღტაცება და ზმანების ხილვა. ყველგან რეალური სახეებია და მათი განცდა ჯერ ყოფითი ბუნებრივობით გვაკვირვებს და შემდეგ, სრულიად ძალდაუტანებლად სასწაულის თანაზიარად გვხდის. გ. ქლიბაძის ყოველი სურათი შესრულებულია ენერგიული, ექსპრესიული მანერით. მათი პლასტიკა არა მარტო მოძრავი და დაუოკებელია, არამედ შინაარსობრივი ხასიათის ხაზგასმის მკვეთრ სახვით ენას წარმოადგენს. გ. ქლიბაძემ სრულიად მისეული ხედვა გამოავლინა ყოველ სურათში არა მარტო თემატიკის არჩევით, არამედ შესრულების ოსტატური მანერითაც.			

მხატვრის შემოქმედების შესწავლის შემდგომი ეტაპი გულისხმობს მის მხატვრობაზე თვალის მიდევნებას, ახალ მიღწევათა სრულად გააზრებასა და განალიზებას.			
10	ზემო კალას ერთი კონკრეტული საცხოვრებელი სახლის (კალისტრატე ცინცაძის ქუჩა #9) და მისი მიმდებარე ურბანული ქსოვილის დახასიათება 6. ჰუმანიტარული მეცნიერებები 6.4 ხელოვნება (ხელოვნების ისტორია).	2019-2021	მაია მანია მკვლევარი
საკვლევი საცხოვრებელი სახლი ზემო კალას თითქმის შუაგულში, კალისტრატე ცინცაძის ქუჩის იმ მონაკვეთზე მდებარეობს, სადაც იგი ოქრომჭედლების შესახვევს ესაზღვრება. ერთსართულიანი ნაგებობა კალისტრატე ცინცაძის ქუჩის განაშენიანების საერთო ხაზიდან სიღრმეშია მოქცეული, გეგმით რუსული ასო II-ს ფორმას შემოწერს და ზურგით ვერცხლის ქუჩის # 24 სახლს ეკვრის. კალისტრატე ცინცაძის ქუჩის პირზე ძველი აგურის წყობის ზღუდე და მასში ჩართული რკინის ყრუ ჭიშკარი გამოდის, ეზოს ვიწრო სივრცეში მოხვედრისას კი სახლი ყურადღებას იპყრობს ხის დაჩარხულსვეტებიანი, რიკულეებიანი აივნით, რომელიც ნაგებობას სამხრეთ შემოუყვება. ნაგებობის ძირითადი, სიღრმეში მოქცეული ნაწილი მაღალ სარდაფზე დგას, განაპირა ფლიგელები კი პირველ სართულზე შეიცავენ. ორივე მხარის პირველი სართული სარდაფის სართულადაც შეიძლება ჩაითვალოს, ოღონდ ისინი საცხოვრებლად არის გამოყენებული და რაც მთავარია, მისი შემადგენელი სადგომები მიწაში ღრმად არის მოთავსებული. ნაგებობის აღნიშნულ ნაწილთან სიძველით შუა, ძირითადი ნაწილის სარდაფის სართული გამოირჩევა. მისი გარე კედლის ძველი აგურის კარგი წყობა, მცირე ზომის, უმნიშვნელოდ წაგრძელებული ფორმის ღიობები, ამ ღიობთა აგურის წყობის თავსართები და რკინის გისოსები აღნიშნული კედლის ფრაგმენტის ასაკს XIX საუკუნის დასაწყისით ფარგლავენ. მარცხენა ფლიგელს ხის აივნი მიუყვება. კიბის მოაჯირს, ისევე როგორც აივანს ხის დაჩარხული რიკულები აქვს. მარჯვენა ფლიგელის აივანი დღეს შემინულია. მასზეც ხის სწორხაზოვანი კიბეა მიდგმული. სახლის ამ ნაწილს მეორე კიბეც აქვს. ჯერჯერობით სახლის ინტერიერის და სარდაფის დათვალიერება ვერ ხერხდება.			
11	დავით კაკაბაძე და ხალხური ხელოვნება 6. ჰუმანიტარული მეცნიერებები 6.4 ხელოვნება (ხელოვნების ისტორია).	2020-2022	სამსონ ლეჟავა მკვლევარი
დავით კაკაბაძის შემოქმედებაში ხალხური ხელოვნების როლს განსაზღვრავს ის გარემო, რომელშიც ის გაიზარდა. ინსპირაციის წყარო იყო თავად მისივე საცხოვრებელი - ოდა-სახლი. ამ გარემოში აღზრდის დიდი ფაქტორი აისახა მის ნაწარმოებში „იმერეთი დედაჩემი“. მეორე ფაქტორი ამ ფენომენისა იყო რაჭისა და იმერეთის გარემოს მეცნიერული შესწავლა და ფოტოფიქსაცია. ამის შესახებ, თავის დროზე ინფორმაცია მიაწოდა მხატვარმა უჩა ჯაფარიძემ, უშუალოდ მასალებს კი გაეცნო 1980-იან წლებში თსუ-ში მოწყობილ გამოფენის ექსპოზიციაზე. საკითხის ღრმად შესწავლის მიზნით 2020 წლის მანძილზე მოხდა არსებული ლიტერატურის დამუშავება. მომავალში გაგრძელდება აქმდე უცნობი მასალების მოძიება-შეისწავლა.			

12	ქართული მოდერნისტული მხატვრობა ევროპული მოდერნიზმის კონტექსტში 6. ჰუმანიტარული მეცნიერებები 6.4 ხელოვნება (ხელოვნების ისტორია).	2018-2023	ცისია კილაძე მკვლევარი
ქართული მოდერნისტული მხატვრობა ევროპული მოდერნიზმის კონტექსტში ვრცელი საკვლევო თემაა და მრავალ საკითხს მოიცავს. კვლევითი პროექტი დაყოფილია თემატიკის მიხედვით. წინა წლებში განხორციელებული კვლევის შედეგები ნაწილობრივ შედის ამ კვლევით პროექტში. თემების ჩამონათვალია: პორტრეტი და ავტოპორტრეტი; ქალაქისა და ურბანული გართობის თემა, კაფეები, ცირკი, ბაღები და სხვა, ირონია და თამაშის მოტივები, თეატრის როლი მხატვრობაში, ომისა და რევოლუციის თემა, ნატურმორტი, მხატვრული ფორმის საკითხები და სხვა. განხილული იქნება ცნობილი ქართველი მოდერნისტი მხატვრების შემოქმედება ზემოთ აღნიშნული თემების მიხედვით . ესენია: შალვა ქიქოძე, დავით კაკაბაძე, ელენე ახვლედიანი, ვალერიან სიდამონ ერისთავი, ლადო გუდიაშვილი და სხვები. 2020 წლის მანძილზე მოძიებულ იქნა კვლევისთვის აუცილებელი ვიზუალური მასალისა და ბიბლიოგრაფიის დიდი ნაწილი, დამუშავდა ლიტერატურა, როგორც ქართული ისე უცხოენოვანი ნაშრომები თემების ირგვლივ. მოძიებულ იქნა ევროპულ მხატვრობაში პარალელები ქართული ნიმუშებისთვის, შეირჩა კონკრეტული ნაწარმოებები და მოხდა მათი კლასიფიკაცია. ასევე შედგა კვლევითი პროექტის ზოგიერთი თემის ანალიზი, ჩატარდა ევროპულ ნიმუშებთან შედარებითი კვლევები, გამოიკვეთა მნიშვნელოვანი საკვანძო საკითხები თემების ირგვლივ და დაიწერა კვლევები სიმბოლისტური და ექსპრესიონისტული ნიშნების შესახებ ქართულ მოდერნიზმში. დაიწერა სტატია: „სიმბოლისტური ტენდენციები 1920-იანი წლების ქართულ მოდერნისტულ მხატვრობაში“, წაკიხულ იქნა მოხსენების სახით სამეცნიერო კონფერენციაზე. ასევე დამუშავდა უცხოენოვანი ლიტერატურა ხელოვნებადმცოდნეობითი კვლევის სხვადასხვა მეთოდოლოგიის შესახებ, დაიწერა მიმოხილვა ცნობილი შვეიცარელი მეცნიერისა და ფილოსოფოსის გოტფრიდ ბიომეს ჰერმენევტიკული მეთოდის შესახებ და თუ როგორ შეიღება მისი მიდგომა გამოვიყენოთ ქართული მოდერნიზმის ნიმუშებთან მიმართებაში. დაიწერა სტატია: გოტფრიდ ბიომეს ჰერმენევტიკული ხედვა და მოდერნისტული პორტრეტები და წაკითხულ იქნა კონფერენციაზე მოხსენების სახით. კვლევისას მოძიებული მასალა და გაანალიზებული სამეცნიერო დასკვნები გამოყენებული და წარმოდგენილი იქნა პედაგოგიური მოღვაწეობისას, ლექციების წაკითხვის დროს. ამჟამად გრძელდება სამეცნიერო ლიტერატურის გაცნობისა და თემების ანალიზისა და კვლევის პროცესი. კვლევითი პროექტი ფართო და მრავლისმომცველია, ამდენად, ის საჭიროებს შემდგომ წლებშიც კვლევის გაგრძელებას.			
13	სამეცნიერო-საცნობარო ენციკლოპედიური ტიპის თორმეტტომიანი გამოცემა "საქართველოს ისტორიისა და კულტურის ძეგლთა აღწერილობა"	2002 – 2030	თამაზ დვალი პროექტის ხელმძღვანელი ფლერ დევდარიანი სტატიები კედლის მხატვრობის

	6. ჰუმანიტარული მეცნიერებები 6.4 ხელოვნება (ხელოვნების ისტორია).		ძეგლებზე; ზზია ზაქრადე . ტექნიკური პერსონალი, რედაქტორი
	სხვა არაფრით წარმოჩინდება ისე ხელშესახებად და თვალნათლად ამა თუ იმ პიროვნების ისტორიული დამსახურება, და არა მარტო ცალკეული პიროვნების, არამედ მთელი ხალხის ცხოვრება თავისი ყველა მხარით, როგორც მატერიალური კულტურის ძეგლებით. საყოველთაოდ ცნობილია, რომ ისტორიკოსისათვის და საერთოდ, ერის წარსული ცხოვრების ყველა მხარის მკვლევართათვის ძირითადი საყრდენი წერილობით საბუთებთან ერთად მატერიალური კულტურის ძეგლებია, ზოგჯერ კი მთელ ეპოქაზე მხოლოდ მათი მეშვეობით გვიხდება მსჯელობა. ამიტომაც, რომ ყოველი ცივილიზებული ერის მეცნიერების პირველი რიგის ამოცანაა ამ ხასიათის ძეგლების აღწერა-შესწავლა და სისტემაში მოყვანა, მათი მეცნიერების სამსახურში ჩაყენება. სწორედ ამისთვისაა გამოიზნული სამეცნიერო-საცნობარო, ენციკლოპედიური ხასიათის მრავალტომიანი გამოცემა – „საქართველოს ისტორიისა და კულტურის ძეგლთა აღწერილობა“ – რომლის მომზადებისა და გამოცემის იდეას საფუძველი გასული საუკუნის მიწურულში ჩაეყარა. შესაბამისად, საქართველოს იმჟამინდელი მთავრობის მიერ მიღებული იქნა სპეციალური დადგენილება „საქართველოს ისტორიისა და კულტურის ძეგლთა აღწერილობის გამოცემის შესახებ“. გამოცემის სამუშაოების კოორდინაცია იმთავითვე დაევა ქართული ენციკლოპედიის მთავარ სამეცნიერო რედაქციას, თავად მასალის მომზადება კი საქართველოს მეცნიერებათა აკადემიის რამდენიმე ინსტიტუტს. მათ შორის: ისტორიის ძეგლებზე – ივ. ჯავახიშვილის სახელობის ისტორიის, არქეოლოგიისა და ეთნოგრაფიის ინსტიტუტს, არქეოლოგიის ძეგლებზე – ამავე ინსტიტუტის არქეოლოგიური კვლევის ცენტრს, ხოლო არქიტექტურისა და მონუმენტური ხელოვნების ძეგლებზე – გიორგი ჩუბინაშვილის სახელობის ქართული ხელოვნების ისტორიის ინსტიტუტს (ამჟამად: გიორგი ჩუბინაშვილის სახელობის ქართული ხელოვნების ისტორიისა და ძეგლთა დაცვის ეროვნული კვლევითი ცენტრი). სპეციალურად, „აღწერილობის“ მასალის მომზადებისათვის, ინსტიტუტში შეიქმნა „საქართველოს ისტორიისა და კულტურის ძეგლთა აღწერილობის განყოფილება“ (ამჟამად „ძეგლთა აღწერილობისა და სამეცნიერო ინფორმაციის ჯგუფი“), რომელშიც, „აღწერილობის“ მასალის მომზადებასა და გამოცემისათვის, მრავალი წლია მიმდინარეობს მიზანდასახული სამეცნიერო-კვლევითი და სარედაქციო საქმიანობა. საერთაშორისო პრაქტიკის გათვალისწინებით, „აღწერილობის“ გამოცემა იმთავითვე დაიგეგმა ტერიტორიული პრინციპით – არსებული სახელმწიფო ადმინისტრაციული დაყოფის გათვალისწინებით. შესაბამისად, საქართველო დაიყო თორმეტ რეგიონად. თითოეულ რეგიონს უნდა მიმდევროდა ერთი წიგნი, რომელშიც შეტანილი იქნებოდა თითოეული ადმინისტრაციული ერთეულის ტერიტორიაზე არსებული უკლებლივ ყველა ძეგლი. დღეისათვის გამოცემულია კრებული ოთხი წიგნი, რომლებშიც მიმოხილულია საქართველოს 13 მუნიციპალიტეტის (ახმეტის, გორის, გურჯაანის, დედოფლისწყაროს, დუშეთის, თელავის, თიანეთის, კასპის, მცხეთის, ქარელის, ყაზბეგის, ყვარლის და ხაშურის) 3.713 ისტორიისა და კულტურის ძეგლი, რომლებიც ილუსტრირებულია ნახაზებითა (გეგმები, ჭრილები ფასადები და სხვ.) და ნატურიდან გადაღებული ფოტოსურათებით („აღწერილობის“ უკვე გამოცემულ ოთხ ტომში მოთავსებულია დაახლ. 3.000 ილუსტრაცია). ყოველ წიგნს დასაწყისში წამდგარებული აქვს შესავალი სტატია, რომელიც გვაცნობს მოცემული რეგიონის ისტორიას, თავისებურებებს, მის წვლილსა და ადგილს საქართველოს ისტორიულ, მატერიალურ და კულტურულ ფასეულობათა შექმნაში. „აღწერილობაში“ მასალა გაწყობილია ანბანით. მუნიციპალიტეტის ყოველ ქალაქსა თუ სოფელს, არსებული მასალიდან გამომდინარე, თან ახლავს საცნობარო სტატია. ადმინისტრაციულ ერთეულებში (ქალაქებში, სოფლებში) არსებული ძეგლები განლაგებულია აგრეთვე ანბანზე. „აღწერილობის“ გამოცემისათვის თითქმის ყველა არქიტექტურულ ძეგლზე, სპეციალურად გამოცემისათვის, ჩატარდა		

აზომვითი სამუშაოები, ან მოხდა ძველი ანაზომების გადამოწმება-განახლება. რეგიონის შესავალ სტატიებს ახლავს ისტორიული რუკები, ხოლო ყოველი მუნიციპალიტეტის დასაწყისში მოთავსებულია რუკა, რომელზეც დატანილია ის სოფლები და ადგილები სადაც არის ისტორიისა და კულტურის ძეგლი. ყოველ წიგნს თან ერთვის ანბანზე გაწყობილი და დანომრილი, მთლიანად რეგიონის, ცალკეული ძეგლის, კომპლექსის შესახებ არსებული ლიტერატურისა და პერიოდიკის, საარქივო მასალების ბიბლიოგრაფიული ცნობები. ასევე ანბანზე გაწყობილი სამიებლები – პირთა, გეოგრაფიული და ეთნიკური სახელებისა; სახელიანი ძეგლების, მოხატული ეკლესიების, ნაგებობების, რომლებსაც აქვთ რაიმე სახის წარწერა ან წარწერის ნაშთი და ქრონოლოგიური სამიებლები.

გამოცემა აუცილებლად შეუწყობს ხელს, არა მარტო სამეცნიერო კვლევისა და ძეგლთა დაცვისა და გამოყენების საქმის სწორად დაგეგმვასა და წარმართვას, არამედ ჩვენი მატერიალური და სულიერი კულტურის, როგორც საქართველოში, ისე მის საზღვრებს გარეთ პროპაგანდის საშუალო საქმის გაუმჯობესებას.

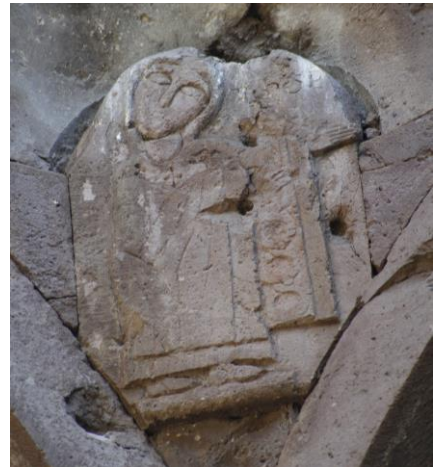
14	ქართული სათეატრო მხატვრობა (XIX-ის 80-იანი – XX ს-ის 20-იანი) 6. ჰუმანიტარული მეცნიერებები 6.4 ხელოვნება (ხელოვნების ისტორია).	2018-20121	ელენე თუმანიშვილი მკვლევარი
ბევრია დაწერილი და თქმული ქართული თეატრის შექმნის თაობაზე, რომელიც 1850 წ. სახელგანთქმულმა ქართველმა დრამატურგმა, გიორგი ერისთავმა დააარსა. იმხანად არსებული სამოყვარულო დასები მონაწილეობდნენ შინაურ თუ საზოგადო წარმოდგენებში. 1879 წელს კი უკვე თეატრის მუდმივი დასი ჩამოყალიბდა (რომელშიც შედიოდნენ იქამდე სამოყვარულო სპექტაკლებში მონაწილე მსახიობები: ბაბო ავალიშვილი, მაკო საფაროვა, ნატო გაბუნია, ვასო აბაშიძე და სხვანი). ყოველივე ეს მოწმობს, თუ რაოდენ დიდი იყო ქართული საზოგადოების მოთხოვნა და ინტერესი თეატრისადმი. ამ დიდ ინტერესზე მეტყველებს იმდროინდელი ჟურნალ-გაზეთები, საკმაოდ უხვი რეცენზიებით, რომლებიც ძირითად წარმოდგენას გვიქმნის იმ ხანის სპექტაკლებსა და მათ გაფორმებაზე. ამიტომაც, სწორედ ამ პერიოდიკის მოკლე მიმოხილვით შევეცდებით იმდროინდელი თეატრალური ცხოვრების სურათის მეტ-ნაკლებად აღდგენას. 1922 წელს რუსეთიდან თბილისს ჩამოსული კოტე მარჯანიშვლით ხდება ძირეული გარდატეხა ქართული თეატრის ცხოვრებაში. ის ქართულ სცენაზე უკვე პროფესიულ რეჟისურას ამკვიდრებს და ამასთან ერთად, პროფესიულ სათეატრო მხატვრობასაც. აქ ყოველი ცალკეული კომპონენტი – პიესა, მსახიობი, მხატვრობა, მუსიკა, განათება ერთ მხატვრულ მთლიანობას ქმნის. ამგვარად, სპექტაკლი მთლიან ანსამბლად იქცევა. ვფიქრობ, ამ კუთხით უნდა განვიხილოთ ამ პერიოდის სათეატრო მხატვრობაც, კერძოდ კი - რეჟისორის და მხატვრის შემოქმედებითი ურთიერთობა. კვლევის ამ ეტაპზე შეგროვდა და დამუშავდა ის მასალა, რომელიც ეროვნულ ბიბლიოთეკაში ციფრული ვერსიების სახითაა დაცული (მაგ., ჟურნალები: “ივერია”, “თეატრი და ცხოვრება”, გაზეთები: “ივერია”, “დროება” “სახალხო გაზეთი”, “ცნობის ფურცელი” და ა.შ.).			
15	იკვის წმ. გიორგის ეკლესიის მოხატულობა 6. ჰუმანიტარული მეცნიერებები 6.4 ხელოვნება (ხელოვნების ისტორია).	2016-2021	ეკატერინე გედევანიშვილი მკვლევარი

იკვის წმ. გიორგისადმი მიძღვნილი 2020 წლის სამუშაო უმთავრესად გულისხმობდა ამ ძეგლის პირველი ფენის (მე 12 ს.) სტილისტური პარალელების მოძიებას ქრისტიანული აღმოსავლეთის ხელოვნების კონტექსტში. ე.წ კომნენოსთა ეპოქის ფართო კონტექსტულ კვლევას. ამ მხრივ განსაკუთრებით საინტერესოა იკვის მხატვრობაში ასახული ვნების სცენები, რომელიც ამ ეპოქის ერთ-ერთ ადრეულ ვნების ციკლად შეიძლება ვიგულისხმოთ.

წელს მოხდა ე. პრივალოვასა და ნ. ალადაშვილის იკვისადმი მიძღვნილი საველე სამუშაოების წაკითხვა და დამუშავება. მოვიძიე წმ. გიორგის სცენების ამსახველი აქამდე ფაქტობრივად უცნობი პარალელები (მაგ., მზეწვერის წმ. გიორგის მოხატულობა და სხვა).

16	საერო ხელისუფალთა ატრიბუტიკა შუა საუკუნეების ქართულ რელიეფებზე 6. ჰუმანიტარული მეცნიერებები 6.4. ხელოვნება, ხელოვნების ისტორია	2019-2021	თამარ ხუნდაძე მკვლევარი
მრავალსაუკუნოვანი სახელმწიფოებრიობის მქონე საქართველოს ვიზუალურ ხელოვნებაში მნიშვნელოვანი ადგილი უჭირავს უმაღლეს საერო ხელისუფალთა (მეფე-დედოფალთა, მსხვილ ფეოდალთა) გამოსახულებებს, რომლებიც მათი სოციალური სტატუსის აღმნიშვნელი სამოსითა და ინსიგნიებით წარმოგვიდგებიან. საქართველოში მეფობის კონცეფციის ჩამოყალიბებისა და განვითარების შესაბამისად, სხვადასხვა ისტორიულ პერიოდში ყოველ ატრიბუტს გარკვეული, ზოგჯერ განსხვავებული იდეურ-შინაარსობრივი საზრისი აქვს. კვლევა - „საერო ხელისუფალთა ატრიბუტიკა შუა საუკუნეების ქართულ რელიეფებზე“, მიზნად ისახავს შუა საუკუნეების ქართულ ქვის პლასტიკაში არსებული უმაღლეს საერო ხელისუფალთა გამოსახულებების ატრიბუტიკის (გვირგვინი-თავსაბური, შარავანდი, კვერთხი-სკიპტრა, სამოსი, იარაღი და სხვ.) მეცნიერულ შესწავლას, თითოეული ატრიბუტის წარმომავლობის, სიმბოლურ-იდეური საზრისის, სოციალური დატვირთვის განსაზღვრას; კონკრეტულ შემთხვევებში ისტორიულ-პოლიტიკური კონტექსტის წარმოჩენას; სხვა ქვეყნების კულტურული ზეგავლენის გამოკვეთას ამა თუ იმ ატრიბუტის ფორმებსა თუ მხატვრულ გადაწყვეტაზე. პროექტის 2020 წლის ეტაპზე შესრულებულია შემდეგი სამუშაოები: 1. მოძიებულია საკვლევი მასალის ძირითადი ნაწილი - ადრეული შუა საუკუნეების, გარდამავალი ხანისა და განვითარებული შუა საუკუნეების რელიეფები; 2. მასალა დაჯგუფებულია ტიპოლოგიურად და ქრონოლოგიურად; 3. ნაწილობრივ დამუშავებულია ქართული და უცხოური სამეცნიერო (სახელოვნებათმცოდნეო და ისტორიულ-წყაროთმცოდნეობითი) ლიტერატურა; 4. მიმდინარეობს ისტორიული და ლიტერატურული წყაროების შესწავლა-დამუშავება; 5. ნაწილობრივ მოძიებულია პარალელური მასალა სხვა ქვეყნების სახვითი ხელოვნებიდან. პროექტის ამ ეტაპზე შესწავლილია ადრეული შუა საუკუნეების ქვაჯვარებსა და ტაძართა ფასადებზე გამოკვეთილი ერისმთავართა, პიტიახშთა, მამასახლისთა, ასევე წარჩინებულ მანდილოსანთა რელიეფური გამოსახულებების ატრიბუტიკა. უცხოურ პარალელებთან შედარების საფუძველზე, ნათლად გამოჩნდა, რომ ამ ეპოქის ქართველ ხელისუფალთა სამოსისა თუ ინსიგნიების გადაწყვეტაში სასაზღვრო ირანის			

იკონოგრაფიიდან მომდინარე ნიშნები დომინირებს (მაგ. “ბაფთიანი” თავსაბურები, შროშანისებრი ყვავილი დიდებულთა ხელში და სხვ.). თუმცა, ასევე თვალსაჩინოა ბიზანტიური ხელოვნების გავლენაც, როგორც მხატვრულ შესრულებაში (მაგ. მცხეთის ჯვრის რელიეფები), ისე შესამოსელის დეტალების ფორმებში (მაგ. სამწევრის ფილა - ბიზანტიური ტავლიონი, პენდილიებიანი თავსაბური). განხილული მასალა, საერო პირთა ატრიბუტიკის მეშვეობით, ადრეული შუა საუკუნეების საქართველოში ამა თუ იმ ქვეყნის პოლიტიკურ და კულტურულ ზეგავლენებსა და კავშირებს ათვალსაჩინოებს.

17	კარიკატურის ისტორია საქართველოში 6. ჰუმანიტარული მეცნიერებები 6.4 ხელოვნება (ხელოვნების ისტორია).	2018-2023	ნინო ჯოდოშვილი მკვლევარი

კარიკატურა, როგორც სახვითი ხელოვნების ერთ-ერთი ჟანრი გამორჩეულად საინტერესო ფენომენია, რომლის არსებობის ისტორია რამდენიმე საუკუნეს ითვლის, მიუხედავად ამისა, მას დღემდე არ დაუკარგავს აქტუალობა. ქართული კარიკატურა, პრაქტიკულად, უცნობია ფართო საზოგადოებისათვის, დავიწყებული და შეუსწავლელია სამეცნიერო წრეებში.

საქართველოში კარიკატურა არსებობას 1880-იანი წლებიდან იწყებს. ნიშანდობლივია, რომ კარიკატურა, რომელიც თავისთავად უადრესად საინტერესო მხატვრულ მოვლენას წარმოადგენს, ხელოვნების პარალელურად ვითარდება და მასში მძაფრად ვლინდება ქართული მხატვრობის სხვადასხვა ეტაპის მიმდინარეობებისთვის დამახასიათებელი არსებითი ნიშნები, იქნება ეს რეალისტური მხატვრობა, მოდერნიზმი, სოც-რეალიზმი. ამავდროულად, კარიკატურის განვითარება მჭიდროდ იყო დაკავშირებული ბეჭდურ მედიასთან, შესაბამისად, მასში კარგადაა ასახული საქართველოში სხვადასხვა დროს პრესის განვითარება, მისი როლი ქვეყნის საზოგადოებრივ-პოლიტიკურ ცხოვრებაში, დამოუკიდებელი აზრის ჩამოყალიბებაში, მოწინავე პოლიტიკური ტენდენციების გამოვლენაში. ბეჭდვითი მედია განსაკუთრებით აქტიური იყო თბილისში, რომელიც 1840-იანი წლებიდან ამიერკავკასიის ადმინისტრაციული და კულტურული ცენტრი ხდება. ქართულთან ერთად აქ აქტიურად გამოდიოდა რუსული, გერმანული, თუ იმხანად საქართველოში მცხოვრებ სხვა ეროვნულ უმცირესობათა ჟურნალ-გაზეთები, ამავე დროს კი ვითარდება რეგიონალური პრესა. ნიშანდობლივია, რომ კარიკატურა იმთავითვე ავლენს განსაკუთრებულ ინტერესს საიმდროოდ აქტუალური სოციალური, პოლიტიკური, კულტურული მოვლენებისა და პრობლემების მიმართ.

1893-1904 წლებში თბილისში გამოდიოდა არაერთი გაზეთი, რომელთა საქმიანობაც მნიშვნელოვან პოლიტიკურ და საზოგადო მოღვაწეებს უკავშირდება. პოლიტიკური კარიკატურა განსაკუთრებულ მნიშვნელობას 1905 წლიდან იძენს. ასევე თვალსაჩინოა სოციალური კარიკატურის გააქტიურება პირველი მსოფლიო ომის დროს, რომლის დროსაც საინტერესო პარალელები იძებნება უცხოურ მასალასთან. XX საუკუნის პირველ მეოთხედში საქართველოში გამოდიოდა დაახლოებით ოთხმოცდახუთი დასახელების ჟურნალი, გაზეთი და ალმანახი.

ტფილისის ქალაქის მმართველობა უსუფთაობის მიზეზის დროზედ გაუქმებლობით დიდ სიამოვნებას ჰგვრის „კარუიკში“ სუფთა პაერზე მოვაზშეეთ.

კარიკატურა განსაკუთრებით ნაყოფიერი და აქტუალური საქართველოს დამოუკიდებლობის დროს - 1918-1921 წლებში ხდება, ამ დროის პერიოდული გამოცემები სახსრად პოლიტიკურ და სოციალური თემაზე შექმნილი კარიკატურით (არსებობს საგანგებოდ კარიკატურაზე ორიენტირებული გამოცემებიც, მაგალითად, „ეშმაკის მატრახი“, „თეატრი და ცხოვრება“, „ნიშადური“, „ხუმარა“, „კვალი“, „ტარტაროზი“ და სხვ. გამოცემათა სახელწოდებებიც კი მიუთითებს მათ მწვავე შინაარსზე). უნდა ითქვას, რომ ჟურნალ-გაზეთების გარდა დიდია დამოუკიდებელი გრაფიკული

ნაწარმოებების (როგორც შავ-თეთრი, ისე ფერადი) მემკვიდრეობა; მრავლადაა შემონახული ასევე საფოსტო ბარათები. კარიკატურაში მუშაობს არაერთი ცნობილი ქართველი თუ იმხანად საქართველოში მცხოვრები უცხოელი მხატვარი, რომელიც იმადროულად აქტიურად თანამშრომლობდა უცხოურ (განსაკუთრებით გერმანულ და რუსულ) პრესასთან (ო. შმერლინგი, ი. როტერი, ნ. კელჩევსკი, ბ. რომანოვსკი, შ. ქიქოძე, მ. შავიშვილი, მ. ჭიაურელი, ვ. ხოჯაბეგოვი და სხვ.). კარიკატურა კარგად წარმოაჩენს ამ პერიოდის საქართველოს და კერძოდ მისი დედაქალაქის - თბილისის მულტიკულტურულ შემოქმედებით გარემოს და მის როლს საზოგადოებრივი აზრის ფორმირებაში.

კვლევის მოცემულ ეტაპზე დამუშავდა და შესწავლილ იქნა თსუ-ს არქივსა და ბიბლიოთეკაში დაცული, საქართველოში XIX-XX საუკუნეებში გამოცემული ჟურნალ-გაზეთები; მუშაობა გაგრძელდა უცხოელ კონსულტანტთან - პარალელური მასალის შესწავლა, სპეციალური უცხოენოვანი ლიტერატურის დამუშავება; გაგრძელდა ქართველი და საქართველოში მოღვაწე უცხოელი კარიკატურისტების შესახებ ინფორმაციის მოძიება და მათი მოღვაწეობის კვლევა საქართველოს სახელმწიფო არქივში, საქართველოს პარლამენტის ეროვნულ ბიბლიოთეკაში, გაგრძელდა კარიკატურული ნამუშევრების მოძიება კერძო კოლექციებში.

18	გრაგნილისებრი ორნამენტები შუა საუკუნეების ქართულ ქვაზეკვეთილობაზე (Inhabited Scrolls) 6. ჰუმანიტარული მეცნიერებები 6.4.1. ხელოვნება, ხელოვნების ისტორია	2020-2022	მარიამ გაბაშვილი მკვლევარი

2020 წელი აღნიშნული საკვლევი თემის საწყისი ეტაპია. აღნიშნული ეტაპისთვის გამიზნული იყო თემასთან დაკავშირებული ვიზუალური მასალის მოძიება და თავმოყრა, რაც უნდა განხორციელებულიყო საველე სამუშაოების შესრულებით; მოძიებული მასალის კამერალური დამუშავება.

აღნიშნული თემა საერთაშორისო მნიშვნელობისაა. ამ საკითხის - გრაგნილისებრი ორნამენტების, იმავე Inhabited Scrolls-ის კვლევას დიდი ხნის ისტორია აქვს. მის შესახებ არსებული კვლევები მხოლოდ უცხოელ სპეციალისტებთან გვხვდება. საქართველოში ამ თემის ირგვლივ საგანგებოდ არავის უმუშავია, შესაბამისად, ადგილობრივ სამეცნიერო ბრუნვაში ის დამოუკიდებელი სახით არ არსებობს. არადა, შუა საუკუნეების ქართული ქვაზეკვეთილობის რეპერტუარში ამ ტიპის ორნამენტების არცთუ მრავალი, მაგრამ საინტერესო ნიმუშებია დაცული. ის საქართველოს სხვადასხვა კუთხეში გვხვდება და ამრიგად, რეგიონული ნიშნით გამორჩეულ ჯგუფს არ წარმოადგენს - როგორც ჩანს, გრაგნილისებრი ორნამენტებისადმი დაინტერესება ჩუქურთმის კვეთის ოსტატებისთვის საყოველთაო მოტივს წარმოადგენდა და სხვადასხვა საუკუნეში ისინი მას პერიოდულად მიმართავდნენ. გრაგნილისებრი ორნამენტის ძირითადი სახე შემოისაზღვრება მცენარეულ ხეივებში ან გეომეტრიულ ფორმებში ჩართული ზოომორფული, ანთროპომორფული თუ ფანტასტიკური ცხოველების გამოსახულებებით. მცირე გამონაკლისის სახით გვხვდება სტილიზებული მცენარეებიც. ამათგან ქართულ ჩუქურთმაში პოპულარულია წმინდა ზოომორფული და/ან ფანტასტიკურ-ზოომორფული გამოსახულებები (ძირითადად ფრთოვანების ან ფრთოსანი ლომების სახით), იშვიათად კი ანთროპომორფული სახეებიც ჩნდება. ზედაპირები სადაც გრაგნილისებრი ორნამენტებია ამოკვეთილი ძირითადად ეკლესიათა ფასადებია, უფროკონკრეტულად კი ის მონაკვეთები, სადაც ეს მოტივები ჩართულია ფასადის მორთულობის ძირითად რეპერტუარში. ამის გამო ხშირად ისინი, როგორც ცალკეული მხატვრული მოვლენა, დაუკვირვებელი თვალით არ გამოირჩევა. მეორე მხრივ, აქცენტირებულია ისეთი

კონსტრუქციული ელემენტები როგორც ტიპანები ან ლავგარდანებია (მაგ., იშხანი). გრაგნილისებრი ხვეულები სარკმლის საპირეთა შემკულობის ნაწილიცაა (მაგ., ნიკორწმინდა, იშხნის გურგენისეული ეკლესია). გარდა საეკლესიო ფასადებისა, გრაგნილისებრი ორნამენტები მცირე არქიტექტურულ ფორმებზეც შეიძლება შეგვხვდეს, მაგალითად, კანკლებზე. არის ისეთი შემთხვევებიც, როდესაც განადგურებული კანკელის ფრაგმენტები მოგვიანებით საეკლესიო ფასადის წყობაში არის შერეული (მაგ., რუისის ეკლესიის აღმოსავლეთი ფასადი). აქვე ისიც უნდა აღინიშნოს, რომ საქართველოში შუა საუკუნეებამდე გრაგნილისებრი ორნამენტის მოტივები ჯერ კიდევ გვიანანტიკურ ხანაში არსებობს, კერძოდ, ძალისის ნაქალაქარის კომპლექსში, ტრიკლინიუმის იატაკის მოზაიკაზე. ჩვენში, ეს ის იშვიათი შემთხვევაა სადაც ბროწეულისა და ვაზის ხვიებში ადამიანის თავია ჩართული, ანუ ანთროპომორფული მოტივია შერჩეული.

არსებული პანდემიური მდგომარეობიდან გამომდინარე ვერ მოხერხდა საველე სამუშაოების ჩატარება. ამიტომ კვლევის ამ პირველი ეტაპისთვის, შეირჩა რამდენიმე ეკლესიის ფასადზე არსებული მოტივის ფოტომასალა. ამის მიხედვით შესრულდა მხატვრული კომპოზიციების აღწერა, ანალიზი და საწყისი კლასიფიკაცია (მოგვიანებით კლასიფიკაცია გაფართოვდება და დასრულებულ ფორმას მიიღებს). პარალელურად, დამუშავდა უცხოელ მეცნიერთა მიერ შესრულებული კვლევების გარკვეული ნაწილი. ვინაიდან ეს მხატვრული მოტივი მკაფიოდ საერთაშორისო ხასიათისაა და მსოფლიოს თითქმის ყველა წამყვანი კულტურის თანმდევი, შესაბამისად მას დიდი ხნოვანებაც აქვს და მასზე ჩატარებული კვლევებიც მრავალშრიანია. ისინი იმ ლოკალურ საკითხებსაც ითვალისწინებს რომელიც ამა თუ იმ ეპოქაში, გარკვეული კულტურის ნიშნებთან ერთად მოიაზრება. ამიტომ, თემის ამ საწყის ეტაპზე სამეცნიერო ლიტერატურის ქრონოლოგიური და კულტუროლოგიური ნიშნით დაჯგუფების პროცესიც მიმდინარეობს.

19	სივრცის პრობლემა 1910-1920-იანი წლების ქართულ მოდერნიზმში 6. ჰუმანიტარული მეცნიერებები 6.4.1. ხელოვნება, ხელოვნების ისტორია	2012-2022	ნანა ყიფიანი მკვლევარი

თემა განიხილავს ქართულ მოდერნიზმსა და ავანგარდში სივრცითი აზროვნების თავისებურებას, რომელიც ათვალსაჩინოებს ზოგადად ქართული ესთეტიკური აზროვნების თავისებურებებს. ვიზუალური მასალა შედარებულია ამავე პერიოდის როგორც ევროპულ (გერმანულ, ფრანგულ, ინგლისურ, იტალიურ), ისე რუსული მოდერნიზმისა და ავანგარდის მასალასთან. განხილულია და გაანალიზებულია შესაბამისი სამეცნიერო ლიტერატურა.

ამ თემის ფარგლებში ამჯერად იწერება ორნაწილიანი ტექსტი: პირველი ნაწილი: „ნიკო ფიროსმანაშვილის ალეგორიულ-სიმბოლური ენა“; მეორე ნაწილი: „ილია ზდანევიჩის ონოლატრიული პენტალოგიის ალეგორია“;

პირველი ნაწილი: „ნიკო ფიროსმანაშვილის ალეგორიულ-სიმბოლური ენა“ ფაქტობრივად დასრულებულია. მასში განხილულია ფიროსმანაშვილის დიდი, როგორც ერასტ კუზნეცოვი მოიხსენიებს, ე. წ. ეპოსური სურათები, მათი ერთიანი სტრუქტურის, წყობის არქექტიპულ-მეტაფორული ბუნება და მასში შემავალი ატრიბუტების და სცენების სიმბოლურ-ალეგორიული ხასიათი. ამ ნაწილის სრულად დამთავრების შემდეგ დაიწყება ილია ზდანევიჩის ონოლატრიული პენტალოგიის, ხუთი დრამის სტრუქტურული და მეტაფორული ენის შესწავლა.

ზოგადად თემა *სივრცის პრობლემა 1910-1920-იანი წლების ქართულ მოდერნიზმში* ამ წლების მანძილზე,

კვლევის პროცესში გაფართოვდა; ვიზუალურ მასალას დაემატა ამავე პერიოდის ლიტერატურული მასალა. პირველ რიგში ეს ეხება ავანგარდული წიგნის (ილია და კირილე ზდანევიჩები, კრუჩონიხი, ტერენტევი), 1925 წლის პუბლიკაციის «H2შO4» ტექსტების ანალიზს და ამ პერიოდში, ანუ 1910-1920-იან წლებში წაკითხული მოდერნისტებისა და ავანგარდის წარმომადგენლების ვერბალური ტექსტების ანალიზს სწორედ სივრცის პრობლემის, წარსულის და აწმყო დროის გააზრების კონტექსტში. ძირითადად ეს ეხება ილია ზდანევიჩის, დავით კაკაბაძის, გრიგოლ რობაქიძის, ცისფერყანწელების ტექსტების ანალიზს და მათ შედარებას ამავე პერიოდის ევროპული პუბლიკაციების ტექსტებთან - (დადაისტები, ფუტურისტები, ვორტიცისტები და სხვ.). ქვე-თემა სათაურით “სივრცის ნაკვეთი”.

ამავე პროგრამული თემის ფარგლებში დღემდე ვშიფრავ ილია ზდანევიჩის 1917 წლის ექვთიმე თაყაიშვილის ტაოსა და კლარჯეთის ექსპედიციის და მარის ჩანაწერების ინტერპრეტაციებს სამომავლო ქვე-თემისთვის „ილია ზდანევიჩი, 1917 წლის ექვთიმე თაყაიშვილის ექსპედიცია ტაოსა და კლარჯეთში და ნიკო მარის ჩანაწერების ინტერპრეტაციები ზდანევიჩის მიერ“

20	ნიმუში და ადგილობრივი ინტერპრეტაცია (XII ს-ის ბოლო -XIII ს-ის დასაწყისის გარეჯული მოხატულობების მაგალითზე) 6. ჰუმანიტარული მეცნიერებები 6.4.1. ხელოვნება, ხელოვნების ისტორია 6.5 სხვა ჰუმანიტარული მეცნიერებები	2020-2022	მარინე ბულია მკვლევარი

კვლევა ეხება ბიზანტიური და ქართული მხატვრული და კულტურული ტრადიციების ინტერაქციის, ნიმუშისადმი დამოკიდებულების, სხვადასხვა მედიებისა და ჟანრების ურთიერთმიმართებისა და გავლენების საკითხებს შუა საუკუნეების მხატვრობაში.

კვლევის ამ ეტაპზე განხილული იქნა გავითვარჯის დოდორქის მონასტრის წმ. დიმიტრი თესალონიკელის ეკლესიის 12 ს-ის მეორე ნახევარსა და 13 ს-ის დასაწყისს შორის შექმნილი მოხატულობა, რომელშიც ამ წმინდანის, ბიზანტიაში განსაკუთრებულად პოპულარული, ჰაგიოგრაფიული ციკლია წარმოდგენილი, რომელსაც საქართველოში ანალოგი არ აქვს და ამდენად, უტყუარად, ბიზანტიური ნიმუშების მიხედვით უნდა იყოს შექმნილი.

დოდორქის ციკლი ტიპურად ბიზანტიური თემის ადგილობრივი ინერპრეტაციის, სხვადასხვა -

ბერძნული და ქართული სამწერლობო ტრადიციების ერთობისა და ვიზუალური მოდელებისა და ტექსტის ურთიერთმიმართების მეტად საინტერესო ნიმუში აღმოჩნდა. მასში მკაფიოდ იხილვება ადგილობრივი ოსტატების ნიმუშისადმი შემოქმედებითი დამოკიდებულება.

კარგად ნაცნობი იკონოგრაფიული თემები და მათი სქემა აქ თავისებურად არის ინტერპრეტირებული და არაერთ ისეთ ელემენტს შეიცავს, რომლებიც არც წმინდანის ცხოვრების ბიზანტიურ ტექსტებში გვხვდება და არ მათ ილუსტრატორ გამოსახულებებში. კვლევის შედეგად დადგინდა, რომ ოსტატები სრულიად ორიგინალური რედაქციების შესაქმნელად, ბიზანტიურ ვიზუალურ ნიმუშებთან ერთად ეყრდნობოდნენ წმინდანის ცხოვრების ქართულ რედაქციას, რომელიც 11 საუკუნეში წმ. ეფთვიმე მთაწმინდელის მიერ იყო თარგმნილი. ამასთან, დადგინდა, რომ მოდელები სხვადასხვა მედიიდან - მონუმენტური მხატვრობიდან და სავარაუდოდ, ხატწერის ნიმუშებიდან იყო მოხმობილი. რაც ადგილობრივ ოსტატთა ფართო შემოქმედებითი დიაპაზონისა და ცოდნის უტყუარი დასტურია.

კვლევის შემდგომ ეტაპზე იგეგმება იგივე საკითხების განხილვა უკვე მოხატულობის სტილის მაგალითზე.

21	აფხაზეთის და ეგრის-სამეგრელოს არქიტექტურა IX-XIV სს-ში 6. ჰუმანიტარული მეცნიერებები 6.4.1. ხელოვნება, ხელოვნების ისტორია 6.5 სხვა ჰუმანიტარული მეცნიერებები	2020-2023	ციცინო ჩაჩხუნაშვილი მკვლევარი ირინე ელიზბარაშვილი მკვლევარი
	პროექტის ძირითადი მიზანია შუა საუკუნეების აფხაზეთის და სამეგრელოს საეკლესიო არქიტექტურის ისტორიული და შემოქმედებითი კავშირების გამოვლენა და საქართველოს სხვა ისტორიულ მხარეებთან მიმართება. დასახული მიზნისა და ჩასატარებელი სამუშაოს მოცულობიდან გამომდინარე წარმოდგენილი პროექტის ხანგრძლივობა განისაზღვრა სამი წლით. საქართველოს ისტორიული მხარეების საეკლესიო არქიტექტურა თავისებურად მიუყვებოდა განვითარების ერთიან ხაზს, რომელიც ადრეული შუა საუკუნეებიდანვე ყალიბდებოდა ქვეყანაში. ხუროთმოძღვრული რეპერტუარი მდიდრდებოდა გარედან შემოტანილი არქიტექტურული თემებით, რომელთა ნაწილი ადგილობრივ ნიადაგზე გარდაიქმნებოდა. აფხაზეთის და სამეგრელოს საეკლესიო არქიტექტურის შედარებისას, ერთი შეხედვით, ნაკლები კავშირები ჩანს. იმ დროს, როდესაც ძველი ქართული საეკლესიო არქიტექტურის მკვლევართა მიერ აღიარებულია შუა საუკუნეების საქართველოს ისტორიული მხარეების – კახეთ-ჰერეთისა და აფხაზეთის ხუროთმოძღვრების გარკვეული მახასიათებლების თანხვედრა. ეს საკითხი იმიტომაც არის საყურადღებო, რომ კახეთ-ჰერეთი ქვეყნის უკიდურეს აღმოსავლეთ ნაწილში მდებარეობს, ხოლო აფხაზეთი – საქართველოს უკიდურეს დასავლეთ ნაწილში. სამეგრელო აფხაზეთის მეზობელ ისტორიულ მხარეს წარმოადგენს. აქ გასათვალისწინებელია ერთი მნიშვნელოვანი საკითხი: სამეგრელოში სრულად არ შემორჩენილა X საუკუნის და უფრო ადრეული ხანის ეკლესიები. ეს კი ის პერიოდია, როდესაც ქვეყნის ყველა მხარეში მეტ-ნაკლები ინტენსივობით მიმდინარეობდა არქიტექტურული თემების მოსინჯვა, ურთიერთგაცვლა და დამკვიდრება. სავარაუდოა, რომ სამეგრელოში აუცილებლად იქნებოდა განვითარებულ შუა საუკუნეებზე უფრო ადრინდელი საეკლესიო ნაგებობები, მაგრამ, როგორც ჩანს, ისინი იმ დიდმა სტიქიურმა მოვლენამ იმსხვერპლა, რომელიც საისტორიო წყაროებშიც არის დაფიქსირებული. ეს ხარვეზი შესაძლებელია შეივსოს ამ ბოლო ხანებში მიმდინარე სარეაბილიტაციოს სამუშაოების შედეგების გათვალისწინებით, რომლის დროსაც გაიხსნა სამეგრელოს ქრისტიანული არქიტექტურის საეტაპო ნიმუშების აქამდე უცნობი ადრეული ფენები. ამ შემთხვევაში პირველ რიგში უნდა დასახელდეს ხობის განთქმული მონასტერი. აღსანიშნავია ასევე ეკის მონასტერი, სადაც IX-X სს-ის და უფრო ადრეული ფენები გამოვლინდა. შესასწავლია აგრეთვე ცაიშის საკათედრო ტაძრის ადრინდელი სამშენებლო ფენები, რამაც ერთობლიობაში სულ სხვაგვარად შეიძლება დაგვანახოს როგორც სამეგრელოს შუა საუკუნეების არქიტექტურა, ასევე – მისი მიმართება აფხაზეთის და ზოგადად, დასავლეთ საქართველოს სატაძრო ხუროთმოძღვრებასთან. სხვაგვარად ეს არც შეიძლება და ყოფილიყო, რადგან საქართველოს ერთიანობის ხანაში ოდიშის საერისთავო ეკლესიურად სრულიად საქართველოს კათოლიკოს-პატრიარქს ემორჩილებოდა. განვითარებული შუა საუკუნეების ეკლესიების სიმრავლე სამეგრელოში		

იმით შეიძლება აიხსნას, რომ მონდოლთა მფლობელობის შემდეგ, რომლის დასასრულად პირობითად 1357 წელია მიჩნეული, ისტორიული ვითარების და ქვეყნის სწორი მიმართულებით მართვის შედეგად, გიორგი ბრწყინვალემ შეძლო ქვეყნის პოლიტიკური მთლიანობის აღდგენა. მშვიდობიანმა პერიოდმა შექმნა ხელსაყრელი პირობები სამშენებლო მოღვაწეობისთვის, რაც დასტურდება ხობში, ცაიშში და წალენჯიხაში მიმდინარე სამშენებლო მოღვაწეობით და განახლებით.

2020 წელს შესრულდა სამეგრელოს ორი, დღემდე უცნობი ეკლესიის - ზუგდიდის მუნიციპალიტეტის ჭაქვინჯის თემის სოფელ აბასთუმნის დარბაზული ეკლესიისა და ასევე ზუგდიდის მუნიციპალიტეტში მდებარე, ე.წ. "მეზონიების" დარბაზული ეკლესიის კვლევა.

22	ა) ე. წ. ფორმალიზმთან ბრძოლა, როგორც კულტურული პოლიტიკა ქართულ სახვით ხელოვნებაში ბ) ზეპირი მეხსიერება: ქართული სახელოვნებათმცოდნეო სკოლა (ინტერვიუების ციკლი) 6. ჰუმანიტარული მეცნიერებები 6.4 ხელოვნება (ხელოვნების ისტორია).	2019-2021	ნინო ჭინჭარაული მკვლევარი

სამუშაო გეგმის პირველი ნაწილი ეფუძნება სახვით ხელოვნებაში ე. წ. ფორმალიზმთან ბრძოლის პერიპეტიათა კვლევას ქართული მასალების საფუძველზე. ფორმალიზმთან ბრძოლის კამპანია, როგორც იდეოლოგიური მოვლენა, 1930-1940-იანი წლების საბჭოთა, მათ შორის, ქართული სახვითი ხელოვნებისა და, ზოგადად, კულტურის, განუყოფელ ისტორიას ქმნის. სწორედ, საბჭოთა ხელისუფლების ომამდელი და ომისშემდგომი კულტურული პოლიტიკის თავისებურებებსა და ისტორიულ მოცემულობებს განვიხილავ აღნიშნული კვლევის განხორციელებისას.

ამ ეტაპზე მიმდინარეობს თემის ირგვლივ არსებული სამეცნიერო ნაშრომებისა და პერიოდული მასალების გაცნობა. იგეგმება შესაბამისი საარქივო მასალების დამუშავება, რომელიც ვერ განხორციელდა კოვიდ-19-ის პანდემიის პირობებში ბიბლიოთეკებისა და საარქივო ფონდებზე შეზღუდული წვდომის გამო.

სამუშაო გეგმის მეორე ნაწილი ეფუძნება საქართველოში მოღვაწე სხვადასხვა თაობის ხელოვნების ისტორიკოსებთან აღებულ ინტერვიუებს, რომლის მეშვეობით გამოვლინდება სახელოვნებათმცოდნეო დისციპლინის განვითარების კანონზომიერებანი, მიზნობრივი ინტერესების თუ მეთოდური მიდგომების გამოკვეთის თავისებურებანი.

ამ ეტაპზე შექმნილი გარემოებების გამო (იგულისხმება არსებული კოვიდ-19-ის პანდემია და მასთან დაკავშირებული რეგულაციები, შეზღუდული წვდომა სოციალურ კონტაქტებზე და ა. შ.) მოხერხდა მხოლოდ ერთი ინტერვიუს ჩაწერა (რესპოდენტი: ხელოვნებათმცოდნე დალი ლებანიძე). შექმნილი მდგომარეობის ცვლილებებისთანავე იგეგმება ამ მიმართულებით სამუშაოების გაგრძელება.

1.2. დასრულებული პროექტები

№	დასახელება მეცნიერების დარგისა და სამეცნიერო მიმართულების მითითებით	პროექტის დაწყების და დამთავრების წლები	პროექტში ჩართული პერსონალი (თითოეულის როლის მითითებით)
1	არქიტექტურული ნახაზები შუა საუკუნეების საქართველოში 6. ჰუმანიტარული მეცნიერებები 6.1. ისტორია და არქეოლოგია 6.4. ხელოვნება (ხელოვნების ისტორია)	2020	დავით ხოშტარია მკვლევარი
შუა საუკუნეების არქიტექტურული ნახაზები არქიტექტურისა და მშენებლობის ისტორიის ერთ-ერთი საინტერესო საკითხია. არქიტექტურული პრეზენტაცია სხვადასხვა ტექნიკითა და მასალით დამზადებული ნახაზის ან მოდელის სახით არის ძველი დროიდან ცნობილი ფენომენი, რომელიც ახლოს დგას მხატვრულ შემოქმედებასთან და ამავე დროს აქვს კონკრეტული პრაქტიკული დანიშნულება. მეთოდოლოგიური თვალსაზრისით, მნიშვნელოვანია ამ საკითხის გააზრება შუა საუკუნეების მშენებელთა პროფესიული განათლების კონტექსტში. დღესდღეობით ითვლება, რომ მეექვსე-მეშვიდე საუკუნეების შემდეგ ბიზანტიაში არქიტექტურული განათლების მიღების ანტიკური სისტემა მოიშალა და ჩამოყალიბდა განსხვავებული, ამჟამინდელი მოდელი, რომელიც პროფესიული ცოდნის ოსტატისგან შეგირდზე გადაცემას გულისხმობს, თეორიული განათლების გარეშე. ასეთ პირობებში არქიტექტურული ნახაზების გამოყენების საჭიროება იკლებს. ბოლოდროინდელმა გამოკვლევებმა ექვსე-მეშვიდე საუკუნეებში არქიტექტურული ნახაზების არსებობა ბიზანტიაში VII საუკუნის შემდეგ, თუმცა იმავდროულად დაადასტურა მათი გამოყენება შუა საუკუნეების სამხრეთ კავკასიაში. ამ საკითხის შესასწავლად საქართველოში მოიპოვება მდიდარი მასალა, რომლიდანაც საგანგებოდ არის აღსანიშნავი ქტიტორის რელიეფური გამოსახულება ეკლესიის გეგმით ხელში ქოროლოს ეკლესიაში და ეკლესიისა და სამრეკლოს ფასადების საღებავით შესრულებული ნახატი რუისის ეკლესიის ფასადზე. საპროექტო კვლევა გულისხმობდა აქტიურ საველე სამუშაოებს. მათი ნაწილის ჩატარება მოხერხდა ივნის-აგვისტოში, მაგრამ საველე მუშაობის მთლიანი გეგმა ვერ შესრულდა კოვიდ-19-ის პანდემიასთან დაკავშირებით შემოღებული შეზღუდვებისა და სხვა სირთულეების გამო.			
2	ორნამენტი ქართულ ოქრომჭედლობაში 6. ჰუმანიტარული მეცნიერებები 6.4 ხელოვნება (ხელოვნების ისტორია).	2018-2020	ლეილა ხუსკივაძე მკვლევარი
2020 წლის სამუშაო ითვალისწინებს ჭედური ორნამენტის ადრეულ პერიოდს და მის სიმბოლიკას. შუა საუკუნეების ქართულ ჭედურობაში ორნამენტის როლი დიდადაა განსაზღვრული. უფრო მეტიც, გ. ჩუბინაშვილის თქმით, ქართული ხელოვნების ამ დარგში, სადაც მე11-12 საუკუნეების მანძილზე აშკარაა „ცდა სრულ დამოუკიდებლობამდე განვითარებისა - სწორედ ჭედურ სკულპტურაში - დეკორატიულ მომენტს, და კერძოდ, ორნამენტს უნდა დაეკავებინა, არ შეეძლო არ დაეკავებინა მნიშვნელოვანი ადგილი და წონა“ (Г. Чубинашвили, Грузинское чеканное искусство, Тб., 1959, გვ. 536-537). როგორც ცნობილია, შუა საუკუნეების ორნამენტი, უპირველესად სიმბოლო-ნიშანია. მისთვის სიმბოლოდ წარმოჩენა უფრო			

მნიშვნელოვანი იყო, ვიდრე მისი ესთეტიკური მხარისა. ასეთ მიდგომას ვხვდებით შუა საუკუნეების ქართულ ჭედურობაშიც. აქ გამოყენებული სიმბოლოები უნივერსალურია და მიუთითებს იმ კავშირებზე, რომლებიც არსებობს სახვადასხვა ცივილიზაციათა შორის. ამასთანავე ამა თუ იმ ნაწარმოებთა განხილვისას ჩვენ საქმე გვაქვს მათი სემანტიკური საზრისის სხვადასხვა ასპექტის გამოვლინებასთან. ცნობილია, რომ მცენარეული ორნამენტის ძირითადი სიმბოლიკა „სამოთხის ბაღით“ განისაზღვრება. მცენარეული ორნამენტისთვის ეს ჩვეული იდეა სხვადასხვანაირად აისახება სხვადასხვა ნაწარმოებში.

სამოთხის ბაღის საინტერესო ვარიანტია წარმოდგენილი ბედოსოფლის ჭედურ ფრაგმენტზე, რომელიც მე-9 საუკუნისა უნდა იყოს. გამოსახულების მთელი არე

ორნამენტითაა დაფარული. ცენტრში კი მუხლსხევითი ფიგურაა მოცემული. ორნამენტულ მოტივს წრეში მოთავსებული ფოთოლი შეადგენს, მასში ჩაწერილი ნაყოფის სახით. ეს ნაყოფი გირჩად, შესაძლოა ყურძნის მტევნადაც იყოს მიჩნეული და მიანიშნებდეს კიდევ ნაყოფიერებასა და მარადიულ ცხოვრებაზე. რაც შეეხება ფიგურის გამოსახულებას, ის, სავარაუდოდ, იდენტიფიცირებული იყო წმ. ლუკასთან. სამოთხის ბაღში მახარებლის გამოსახვა სავსებით დასაშვებია ფაქტია. თუმცა ჩემი აზრით, აქ წარმოდგენილი ფიგურა უფრო ქრისტეს გამოსახულებას უნდა შეესაბამებოდეს. ცენტრში წარმოდგენილი, ის სამოთხის ბაღის შუაში მოთავსებულ სიცოცხლის ხის სიმბოლოს მოგვაგონებს. ამ გამოსახულების ნაკვთები, მკაცრის სიმეტრიის დაცვით, გრძელი თმა, კულულებდ დაყრილი მხრებზე, მისი ჩაცმულობა თუ ქესტი - მკერდთან მიტანილი მარჯვენა, მარცხენა ხელში კი სახერება თითქოს ხელს უწყობს ასეთი ვარაუდის დაშვებას. მართალია, მისი უჯვრო შარავანდი გარკვეულ ეჭვს ბადებს, მაგრამ მსგავსი მცირერიცხოვანი მაგალითების არსებობა, ვფიქრობ იძლევა აღნიშნული ვარაუდის შესაძლებლობას.

ხახულის კარედის გარემოჭედილობის მე-10 საუკუნის დეკორში „სამოთხის ბაღ“-ის თემა სხვა მრავალმხრივი ასპექტითაა დატვირთული. დეკორი შეფოთილილი ხეებისა და მათ შორის მოთავსებული ჯვრებისგან შედგება. სამოთხის ხეების რიცხვი აქ თორმეტია - ასოციაცია თორმეტ მოციქულთან და, ალბათ, სიცოცხლის ხის თორმეტ ნაყოფთანაც. სიცოცხლის ხე კი აქ ჯვრის სახით არის წარმოჩენილი და განიხილება როგორც წინასახე გოლგოთის ხსნის ჯვრსა. ამასთანავე ჯერ კიდევ არქაულ პერიოდში ჯვარი იყო სანყაროს სახე, რომელიც მის ცენტრზე მიუთითებდა. მისი ფუნქცია და თვისებები შემდგომში გადატანილი იყო სამყაროს ცენტრში მდგომ ხსნის ჯვარზე, რომლის წინასახე სიცოცხლის ხეა. ამგვარად, ხახულის აღნიშნულ დეკორში ოსტატმა შემოგვთავაზა კოსმოლოგიური სიმბოლოზმის ქრისტოლოგიური გაგება. რაც შეეხება ზოგადად ამ ნაწილის მთავარ თემას, ის უკავშირდება ხსნისა და გადარჩენის იდეას.

გაცილებით უფრო მარტივად არის აგადაწყვეტილი ამავე ადრეული პერიოდის, კერძოდ, მე-9 საუკუნის ბოლოს შესრულებული მარტვილის მინაქრული ენკოლპიუმი ჭედური ჩარჩო, სადაც მცენარეული ორნამენტი ღეროს დინებაშია ჩართული. ეს ორნამენტაცია ამ ძეგლის ზურგს ამშვენებს. განსხვავებით ზემოაღნიშნული ჭედურობისგან, ის მაინც მომჩარჩოებლის ფუნქციით არის შეზღუდული. თუმცა მთავარი სემანტიკური იდეა აშკარად მნიშვნელოვანია. ამ შემთხვევაში ამ ორნამენტის ტალღოვანი ღერო, რომელიც გაბმით გადადის ერთი მეორეში, უსასრულობის ნიშანია და, ვფიქრობ, მოძრაობისაც.

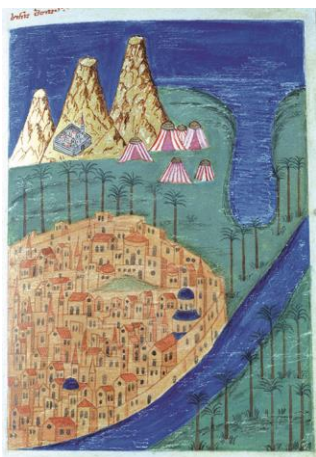
ეს მცირერიცხოვანი მაგალითებიც საკმარისი მტკიცებულებაა იმისა თუ რა მრავალფეროვნებითაა გამორჩეული შუა საუკუნეების ჭედური ძეგლების სიმბოლური დატვირთვა.

3	ტაძართა პორტალების რელიეფური დეკორი X-XI საუკუნეების საქართველოში 6. ჰუმანიტარული მეცნიერებები 6.4 ხელოვნება (ხელოვნების ისტორია)	2019-2020	თამარ დადიანი მკვლევარი
	2020 წლის განმავლობაში მოხდა XI საუკუნის მასალის შესწავლა და გაანალიზება, საერთო შემაჯამებელი ნაწილის დასრულება. XI საუკუნის უმნიშვნელოვანესი ძეგლია ნიკორწმინდის ტაძარი, რომელმაც სამი ტიმპანი შემოგვინახა. აქ გვხვდება ტრადიციული აპოტროპეული ხასიათის კომპოზიციები. მაგ., წმ. მხედრების ამსახველი სცენები, რომელნიც ძალზე გავრცელებული იყო X-XI საუკუნეებში და საკრალურ სივრცეს, ტაძრის შესასვლელს იცავდნენ, ასევე ბოროტებაზე/წარმართობაზე გამარჯვებას განასახიერებდნენ. ქრისტეს ორსავ მხარეს გამოსახული წმ. გიორგი და წმ. თევდორე ნიკორწმინდის დას. პორტალში არიან წარმოდგენილნი. იქვე, ტიმპანის ზედა ზღვარის გაყოლებაზე ჩართულია სამშენებლო წარწერაც, რომელიც მეფე ბაგრატ მესამის სახელს იხსენიებს. ოშკის მსგავსად, აქაც, მეფის სახელი საკრალურ სივრცეშია განთავსებული. იმ პერიოდის მლოცველისთვის წარწერა ისტორიული მნიშვნელობის გარდა, სამეფო ძალაუფლების ღვთაებრიობის შემახსენებელიც უნდა ყოფილიყო. აპოტროპეული მნიშვნელობისაა ნიკორწმინდის ჩრდ. პორტალის კომპოზიცია მთავანგელოზთა გამოსახულებებით – მათ დამცავ ფუნქციას ზაზს უსვამს ფიგურათა მკაცრი პოზები, დიაგონალურად განთავსებული კვერთხები, რომელიც ჯვრულადაა გადაკვეთილი და შეუვალი დაბრკოლების შთაბეჭდილებას ქმნის. ჩრდ. ტიმპანი თავისი მკაცრი კომპოზიციით ასევე შინაარსობრივადებშიანება სამხრ. კედლის „განკითხვის დღის“ მონუმენტურ კომპოზიციას და თითქოს ახსენებს შემსვლელს განკითხვის დღის ჟამს. ძალზე საგულისხმოა სამხრ. პორტალის ტიმპანი „ჯვრის ამალღების“ სცენით. მისი პირდაპირი პარალელია ხახულის ტაძრის (X ს.) ტიმპანის ანალოგიური კომპოზიცია, რომელიც, თავის მხრივ, მცხეთის წმ. ჯვრის ტიმპანის გამოსახულებებს უკავშირდება. ამგვარი აზრობრივი პარალელები შეიძლება მცხეთური ტრადიციის ზაზგასმის სურვილით აიხსნას, რაც ისტორიულ კონტექსტში სრულიად ლოგიკურად ჩანს. სამწუხაროდ, იმ პერიოდში იმდენად სრული, მონუმენტური იკონოგრაფიული ანსამბლი მხოლოდ ნიკორწმინდას შემორჩა. სხვა მაგალითებია ან მცირე დარბაზული ეკლესიების პორტალები, ან ფრაგმენტები. საინტერესოა პატარა ონის (რაჭა) დარბაზული ეკლესიის ორი ტიმპანი ფარშევანგებისა და გრიფონების გამოსახულებებით. აქ სტილისა და იკონოგრაფიის თვალსაზრისით, ნიკორწმინდის რელიეფების აშკარა ზეგავლენა იგრძნობა, თუმცა ეკლესიის პატარა ზომების გამო ოსტატმა მხოლოდ ფრინველთა სიმბოლური კომპოზიციები აირჩია შესასვლელთა შესამკობად. ჯვრების ორსავ მხარეს გამოსახული ფრინველების წყვილები აღდგომისა და სულის უკვდავების, სამოთხის იდეებს განასახიერებენ და იკონოგრაფიულად ადრემუთასაუკუნებრივ ხელოვნებასთან პოვებენ სიახლოვეს. ტიმპანის ფრაგმენტი ფეხზე მდგომი წმ. გიორგის გამოსახულებით ასევე რაჭაში, ზნაკვის ეკლესიის შესასვლელის თავზეა ჩაშენებული. ამ შემთხვევაშიც რელიეფს აპოტროპეული ფუნქცია აქვს, თუმცა ის თავისი კომპოზიციური წყობით უფრო ჭედურ ხატებს უახლოვდება და ხუროთმოძღვრულ ქანდაკებაში იშვიათია; ყველა სხვა ზემოგანხილული მაგალითი ამხედრებულ წმ. მეომრებს წარმოგვიდგენსა, თუმცა აქ რეგიონალურ თავისებურებასთან უნდა გვქონდეს		

საქმე. რაჭაში რელიეფისა და ჭედურობის იკონოგრაფიული თუ სტილური სიახლოვე არაერთგზის იყო აღნიშნული მეცნიერთა მიერ.

ამგვარად, X-XI საუკუნეებში საქართველოში ჩვენ პორტალთა გაფორმების სრულიად ჩამოყალიბებული სისტემა გვაქვს. თუმცა ამ სისტემის შექმნა უკვე ადრეულ შუა საუკუნეებში იწყება. ადრექრისტიანულ ეპოქაში შესასვლელთა არქიტრაფებისა თუ ტიმპანების რელიეფური კომპოზიციები ძირითადად ქრისტესა ან ღმრთისმშობლის დიდების, „ჯვრის ამალგების“ სცენებს გვთავაზობენ (ქვემო ბოლნისი (VI ს.), ეძანის სიონი (VI ს.), აიაზმა VI ს.), მცხეთის წმ. ჯვარი (VII ს.) და ქრისტეს მეორედ მოსვლის თემაზე ამახვილებენ ყურადღებას. ამგვარად, ადრექრისტიანული კომპოზიციები უმეტესწილად ცხონების იდეას უსვამენ ხაზს. როგორც დავინახეთ, ეს ტრადიცია X-XI საუკუნეებშიც გრძელდება. პორტალთა სხვა ჯგუფი ხაზგასმულად აპოტროპეული მნიშვნელობის გამოსახულებებით არის შემკული. მაგალითად, ვალეს ტაძარი (X ს.), რომელზედაც წმ. მხედრების წყვილია გამოქანდაკებული. წმ. მხედრის ფიგურას ვხედავთ ტიმპანის ფრაგმენტზე ბზის პეტრე-პავლეს ეკლესიიდან (X-XI სს.). ტიმპანებზე დამცველი ფუნქციის მქონე გამოსახულებების გამოხატვის ტრადიცია აქტიურად XI საუკუნეშიც გრძელდება (ნიკორწმინდა, რგანი, პატარა ონი). ზოგ შემთხვევაში შესასვლელთა ტიმპანებს მხოლოდ ორნამენტებით ამკობენ (მაგ., კუმურდო (X ს.) და XI ს-ის რამდენიმე ძეგლი). ხშირად ორნამენტულ თუ სიუჟეტურ კომპოზიციას ახლავს წარწერებიც, რომლებიც გვამცნობენ ტაძრის აშენების მოკლე ისტორიას და მეფის, ხანდახან ხუროთმოძღვრის, სახელს. პორტალთა წარწერები სავედრებელ ტექსტებს შეიცავენ და ამით სულის ხსნის იდეას გამოხატავენ - ეკლესიის შესასვლელი ხომ სასუფეველის კარიცაა. ფიგურატიულ გამოსახულებებთან ერთად წარწერა/ტექსტი მაყურებელთან არავერბალური კომუნიკაციის კიდეც ერთი საშუალებაა, რომელიც ტიმპანის კომპოზიციის ნაწილიცაა. ამდენად, ყოველ კონკრეტულ შემთხვევაში იქმნება გარკვეული ფორმულა (სიუჟეტური, ორნამენტული, სინთეზური ხასიათის), რომელიც ტაძრის შესასვლელის ზოგადი სიმბოლური საზრისის კონტექსტში, ამა თუ იმ იდეას მოკლედ, შეკუმშულად გადმოსცემს.

4	ფონის ელემენტების (არქიტექტურა და პეიზაჟი) მხატვრული გადაწყვეტის თავისებურებანი შუა საუკუნეების ქართულ მხატვრობაში 6.3 უმანტიარული მეცნიერებები 6.4. ხელოვნება (ხელოვნების ისტორია)	2018-2020	მარიამ დიდებულისძე მკვლევარი

თემის მიზანია შუა საუკუნეების მხატვრობის ისეთი მნიშვნელოვანი ასპექტის განხილვა, როგორიცაა არქიტექტურული და პეიზაჟური ფონები. როგორც ცნობილია, ამ ელემენტების მხატვრული გადაწყვეტა ბევრწილად განაპირობებს ნაწარმოების მსოფლმხედველობით ასპექტს. შუა საუკუნეების ფერწერაში სივრცის ასახვის - პერსპექტივის - თავისებური ფორმა ჩამოყალიბდა, რომელსა პირობითად უკუ-პერსპექტივა დაერქვა, თუმცა ეს ტერმინი სრულად ვერ ასახავს რეალობას. ყოველ კულტურულ/ეროვნულ წრეში ვხედავთ თავისებურ მიდგომას. ამ მხრივ შუა საუკუნეების ქართული მხატვრობა საკმაოდ თავისებურ სურათს გვაჩვენებს, საკმაოდ განსხვავებულს ბიზანტიური ნამუშევრებისგან კონცეპტუალური თვალსაზრისით. ცხადია, განვითარების სხვადასხვა ეტაპზე, თვით ქართულ მხატვრობაშიც ნათლად შეინიშნება მიდგომების ნაირგვარობა და ცვალებადობა.

2019 წლის ეტაპზე ჩატარებულ იქნა შემდეგი სამუშაოები: შესაბამისი

სამეცნიერო ლიტერატურის მოძიება და დამუშავება; კედლის მხატვრობის ნიმუშების შერჩევა და ანალიზი (X-XII სს.); საველე სამუშაოები. მომზადდა თემის შესაბამისი ნაწილის ტექსტი.			
5	გვიანი შუა საუკუნეების ახლად გამოვლენილი სადგომები ლ. გუდიაშვილის მოედნის მიმდებარე არეალში 6.3. უმანტიტარული მეცნიერებები 6.4. ხელოვნება (ხელოვნების ისტორია)	2017-2020	მანანა სურამელაშვილი მკვლევარი
კვლევითი თემის ფარგლებში ჩატარდა 2020 წლის მანძილზე ლ. გუდიაშვილის მოედნის მიმდებარე არეალში განხორციელებული მოსამზადებელი და სარეზიდუალური სამუშაოების პროცესში ახლადგახსნილი სამშენებლო ფენებისა და სადგომების ფოტო-ფიქსაცია, გაცნობა, მნიშვნელობის პირველადი შეფასება და ზოგადი დათარიღება. მიმდინარე წელს პროცესები საკმაოდ მძიმე შედეგებით განვითარდა და ახალი ნიმუშების გამოვლენა ძირითადად, არსებული საცხოვრებელი სახლების სრული დემონტაჟისა და მათი სარდაფების დაშლის პროცესში მოხდა. დღემდე უცნობ სიძველეებს შორის ერთ-ერთი საყურადღებო აღმოჩნდა ბ. ახოპირელის II ჩიხი №6 საცხოვრებელი სახლის სარდაფის ქვეშ არსებული ძველი სადგომის ფრაგმენტები. იგი მას შემდეგ გამოვლინდა, რაც ერთობლივი (საპროექტო ჯგუფის, თბილისის განვითარების ფონდის წარმომადგენლების, იკომოსის ექსპერტების და გ. ჩუბინაშვილის ცენტრის სპეციალისტის) შეხვედრებისა და კონსულტაციების მიუხედავად, რომელიც გულისხმობდა შენობის მიწისზედა სართულების სრულად თუ არა ნაწილობრივ მაინც შენარჩუნებას, მოთხოვნილი დაზოგვითი მეთოდის გამოყენება ვერ განხორციელდა და ნაგებობა სარდაფიანად დაიშალა. ახალი ნაგებობის საძირკვლისთვის ამოღებულ ქვაბულში აღმოჩნდა XVII ს-ის სადგომის ფრაგმენტი ქვითა და აგურით ნაშენი კედლის დამახასიათებელი წყობით და შეისრულთალოვანი ნიშებით. გამოვლენილი ძველი ფენების შენარჩუნება ნაწილობრივ მოხერხდა. სიახლე იქნა გამოვლენილი ასევე, გ. ჯიბლადის ქუჩაზეც, სადაც ფუძიანად იქნა დაშლილი სამი ნაგებობა - №№ 1, 3, და № 5 საცხოვრებელი სახლები. ლ. გუდიაშვილის მოედნის კონსერვაციის გეგმის დამუშავებისას ჩატარებული ინვენტარიზაციის დროიდან, 2016 წლიდან, ჩვენთვის ცნობილი იყო № 5 შენობის საცხოვრებელი სართულის ქვეშ XVII ს-ის სარდაფის სათავის არსებობა, სადაც შემორჩენილი იყო ჩაშენებული შეისრულთალოვანი ნიშების რიგი და კედლის სისქეში მოწყობილი, ზედა სართულზე ამავალი გაუქმებული კიბე. ვიცოდით ასევე, №3 - სავარაუდოდ, XIX ს-ის დამდეგის, ასევე მეტად საყურადღებო, ცილინდრულკამარიანი, საბჯენთაღებიანი და ნახევარწრიულთალოვანი კედლის ნიშების რიგით აღჭურვილი სარდაფის დიდი სადგომის არსებობა, რომელიც ბოლო დრომდე გამოყენებული იყო საცხოვრებლად. ნაგებობათა არც თუ ისე უძიმედოდ მძიმე ფიზიკური მდგომარეობის მიუხედავად, ეს სახლები სარდაფებიანად დაიშალა და ამ პროცესში გამოვლინდა № 3 სარდაფის აგურის დეკორატიული			

იატაკი და ამასთანავე, დიდ სადგომთან კიბით დაკავშირებული, მიწაში ერთი სართულით კიდევ უფრო ღრმად ჩაძირული, სავარაუდოდ, XVIII ს-ის მცირე ზომის კვადრატული სათავსი, რომლის კედლები დამუშავებული იყო ნახევარწრიულთაღოვანი ნიშებით, ხოლო იატაკში ჩაჭრილი იყო კვადრატული მოხაზულობის ღრმა, დიდი ალბათობით, - სამაცივრე ორმო. მისი შენარჩუნება გადაწყდა, თუმცა დაჩქარებული ნგრევის პირობებში, მიუდგომელი და შეუღწევადი მცირე სადგომის სივრცის გადაღება მხოლოდ ზემოდან, ჩანგრეული კამარიდან გახდა შესაძლებელი. აქვე უნდა აღინიშნოს ისიც, რომ პატარა სადგომის აღმოსავლეთი კედლის გვერდით, გარე მხრიდან გამოვლინდა მიწაში ჩაფლული, ერთმანეთზე უჩვეულოდ მიბჯენილი დიდი და მცირე დიამეტრის ორი თონე (?).

უფრო მეტად მოულოდნელი აღმოჩნდა XX საუკუნის დამდეგის, ბ. ახოსპირელის გასასვლელი № 3/7 საცხოვრებელი სახლის თანადროული, მთელი ნაგებობის ქვეშ არსებული სარდაფის სართულის ვრცელი დარბაზების იატაკის დონის ქვეშ, მიწაში შემონახული ადრეულ ნაგებობათა ფრაგმენტები და მრავალფეროვანი, ფართო ქრონოლოგიური დიაპაზონის (XII-XIII - XVIII) მომცველი კერამიკული მასალა, რამაც ცხადი გახადა, რომ ამ სახლის ადგილას საარქივო ფოტო-პანორამებზე აღბეჭდილი არც თუ ისე დიდი ბანიანი სახლი თავისთავადაც წარმოადგენდა ბოლო დრომდე მოღწეულ სიძველეს, რომელიც თავის წიაღში ინახავდა კიდევ უფრო ადრეულ ნაგებობათა ნაწილებს, რომელსაც სწორედ მიმდინარე სარეაბილიტაციო სამუშაოების დროს გავეცანიტ. როგორც ირკვევა, XX საუკუნის დამდეგის მშენებლობამ ეს სიძველეები ნაწილობრივ მაინც შეინარჩუნა. სახლის ეზოს მხარეს არსებული სარდაფის იატაკის ქვეშ შემონახული ძველი ნაგებობის ფრაგმენტები ყურადღებას იქცევს კედლების სიგანით და განსხვავებული სამშენებლო მასალით, სადაც ჭარბობს მოზრდილი, დაუმუშავებელი ქვების გამოყენება. ახოსპირელის გასასვლელისკენ მოქცეული სარდაფის იატაკის ქვეშ კი, აღმოჩნდა წრიული გეგმის, სფერული კამარით დასრულებული მცირე ზომის სადგომი, რომლის აგურით ნაშენ კედელში ჩართული ფლეთილი ქვის რიგები სამ, თითქმის სრულ წრეს შემოწერს. სათავსი აღჭურვილია სხვადასხვა მოხაზულობის - მაღალი და შეისრულთაღოვანი, დაბალი და კიბისებურსაფეხუროვანი დასრულების მქონე - ნიშებით. აღნიშნულთან ერთად, სათავსოს იატაკში, ერთ მხარეს მიწეული, აგურით ამოშენებული ღრმა და დიდი წრიული ორმო გაიწმინდა.

განსაკუთრებით სავალალო დანაკარგები განიცადა აზო თბილელის ქუჩამ, სადაც №№2, 4, (ნაწილობრივ №6) სახლების საცხოვრებელი სართულები დაიკარგა, რამაც ზემოხსენებულ გ. ჯიბლაძის ქუჩის დანგრეულ სახლებთან ერთად, მოშიშვლებული მთელი კვარტალი შეადგინა. აზო თბილელის ქუჩაზე მეტად საყურადღებო სიძველეს წარმოადგენს აზო თბილელისა და გ. აბესაძის ქუჩების გადაკვეთასთან მდებარე №1 სახლის სარდაფში არსებული XVII ს-ის სარდაფის სადგომი, რომელიც ჯერ-ჯერობით შენარჩუნებულია და იმედია, რეკონსტრუქციის პროცესში, ახალი სამირკვლის მოწყობისას არ დაზარალდება. ესაა შეისრულთაღოვანი კამარით, საბჯენი თაღებით და ასეთივე მოხაზულობის ნიშებით დამუშავებულკედლებიანი საკმაოდ მოზრდილი სადგომი, რომელიც ამ მისამართზე ცოტა ხნის წინ ისევ მდგარი, XIX ს-ის მიწურულს აგებული საცხოვრებელი სახლის მშენებლობის დროს, ძველი და ახალი კედლების გადაბმებისა და სხვა ხილული ღონისძიებების ადგილზე შემორჩენილი ფრაგმენტების მიხედვით, დიდი ძალისხმევით ყოფილა შენარჩუნებული.

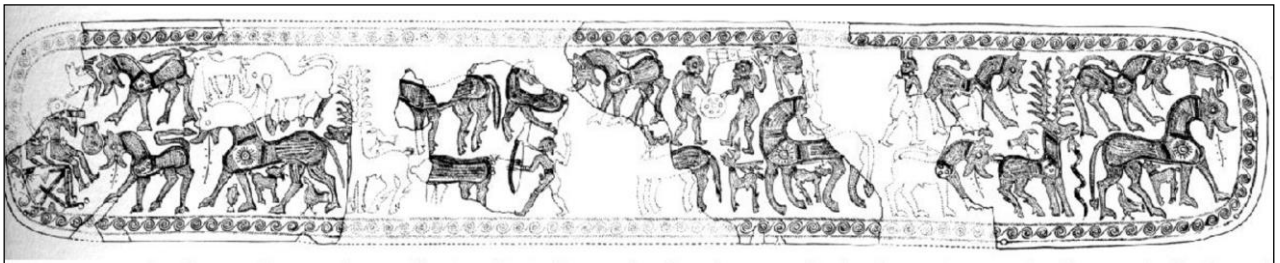
დასკვნის სახით უნდა ითქვას, რომ თბილისის ურბანულ მემკვიდრეობაში სიძველეები ძალიან დიდი მასშტაბითაა შემორჩენილი, ის საცხოვრებელი არქიტექტურის გენეზისის თვალის გადევნების საშუალებას იძლევა, მისი არქიტექტურულ-მხატვრული, ისტორიული ღირებულება და სამეცნიერო მნიშვნელობა, ისე, როგორც ამ მემკვიდრეობის ტურისტული პოტენციალი - განუზომლად დიდია. არსებული რეალობის გათვალისწინებით, მისი დაცვა სერიოზულ პრობლემებს აწყდება, აუცილებლად საჭიროებს სათანადო მექანიზმების გაძლიერებას და მართვის სტრუქტურის სრულყოფას.

6	გვიანიბრინჯაო-ადრერკინის ხანის სამხრეთამიერკავკასიის ბრინჯაოს სარტყლები წინააზიის კულტურათა კონტექსტში (ძვ.წ. XIV-VI სს) 6.3 უმანიტარული მეცნიერებები 6.4. ხელოვნება (ხელოვნების ისტორია)	2019-2020	ნინო გომელაური მკვლევარი

ლითონის სარტყელთა დამზადების ტრადიციას ძველ სამყაროში ხანგრძლივი ისტორია აქვს. წინა აზიის ტერიტორიაზე არქეოლოგიურად დადასტურებული ნიმუშები ჯერ კიდევ ძვ.წ. III ათასწლეულიდან გვხვდება. მათგან უადრესი, კერძოდ, სამხრეთკავკასიის სარტყელთა წინამორბედი ეკუმპლარები, ცნობილია შუამდინარეთსა (ძვ.წ. 26-25 სს) და ლევანტიდან (ძვ.წ. 18-17 სს). ამდენად, უნდა ვიფიქროთ, რომ ლითონის სარტყელთა დამზადების ტრადიცია სამხრეთკავკასიაში, მათ შორის საქართველოშიც, წინააზიიდან შემოდის, თუმცა, როგორც დეკორის განხილვა მოწმობს, ამ ნივთთა შემკობის ფორმირებას ადგილობრივ ედევნება თვალი.

საქართველოს ტერიტორიაზე გამოიყოფა სარტყელთა დეკორის განვითარების ცალკეული ეტაპები. ადრეულ ეტაპთა ამსახველი სარტყელები (ძვ.წ. XIV-X/IX სს) ადგილობრივი მხატვრული ფორმებით საზრდოობს. მათგან I ეტაპისათვის დამახასიათებელი მარტივი გეომეტრიული ორნამენტი, მისი ლაკონიური და თავშეკავებული მორთულობა, სარტყელთა განვითარების შემდგომ საფეხურზე, უფრო რთული დეკორით, ნადირობის ამსახველი სიუჟეტური კომპოზიციებით იცვლება, ძვ.წ. I ათასწლეულიდან კი, ადგილობრივ სახეობთან ერთად თავს იჩენს სხვა მხატვრული ტრადიციიდან მომდინარე ფორმებიც. კერძოდ, ჩნდება უცხო თემები და მოტივები, რომლებიც წინააზიის

მხატვრულ მემკვიდრეობას უკავშირდება. ეს თემები წარმოდგენილი ფართო მასალაზე (თიხის ჭურჭელი, გლიპტიკა, ქვის რელიეფები, ლითონის ნაწარმი), უძველესი დროიდან, მახლობელი აღმოსავლეთის მთელ ტერიტორიაზე გავრცელებული. ასეთებია, ოპოზიციური ძალები წარმოდგენილი ურთიერთდაპირისპირებულ ცხოველთა სახეებით, მორკინალი ცხოველები, ხელჩაბული მოცეკვავენი, სინკრეტული არსებანი, რიტუალური ტრაპეზისა და ცხოველთა პროცესიის ამსახველი სცენები. მხატვრული მოტივებიდან აღსანიშნავია თავშებრუნებული ჩლიქოსანი, ჩამუხლული მონადირე და სხვა.

აღნიშნული სიახლეები მოწმობს, რომ ეს ნაკეთობები შესრულებულია იმ ხელოსანთა მიერ, რომელთათვისაც ცნობილი იყო მათი თანადროული წინააზიურ კულტურათა ხელოვნება, შესაბამისად, მიაწინებებს ინტენსიურ კულტურულ ურთიერთობებზე, რომელიც, იმ ხანებში, საფიქრებელია, რომ არსებობდა ძველ აღმოსავლეთსა და სამხრეთკავკასიას შორის.

ახლო აღმოსავლეთის ტერიტორიაზე აღნიშნულ თემათა ფართო გავრცელება გარკვეულ სირთულეს ქმნის დადგინდეს ძვ.წ. I ათასწლეულის სარტყელთა დეკორში გაჩენილ სიახლეთა უშუალო მასაზრდოებელი წყარო, თუმცა შეიძლება ვივარაუდოთ, რომ რეგიონი რომელიც ასრულებდა მაკავშირებლის როლს სამხრეთკავკასიასა და ძველ აღმოსავლურ სამყაროს შორის ჩრდილო-დასავლეთ ირანის ტერიტორია უნდა ყოფილიყო. ამის თქმის საფუძველს იძლევა მასალები, რომლებიც ამ რეგიონთან ავლენს უშუალო კავშირებს. აღნიშნულთან დაკავშირებით, ნივთიერი კულტურის სხვა ძეგლებთან ერთად,

საგულისხმოა ქვემო ქართლში მოპოვებული სარტყელი ჩრდილო-დასავლეთ ირანის ნაკეთობათათვის დამახასიათებელი მოტივებითა და დეკორირების მხატვრული ხერხებით. ამ რეგიონთა შორის ურთიერთობის დასტურია ასევე სამხრეთკავკასიურ სარტყელთა გავლენით შექმნილი ნიმუშები აღმოჩენილი ირანისა და მის მოსაზღვრე თურქეთის ტერიტორიაზე.

გარედან შემოსულმა თემებმა და მოტივებმა გაამდიდრა სარტყელთა დეკორი მანამდე უცნობი მხატვრული ფორმებით, თუმცა ამ სიახლეებს არ მოუხდენია გავლენა ბრინჯაოს სარტყელთა მხატვრული სტილის იმ ძირითად ნიშან-თვისებებზე, რომლებიც განსაზღვრავენ დეკორის მხატვრულ სახეს და გამოარჩევენ საქართველოს ტერიტორიაზე აღმოჩენილ ნაწარმს მისი წინააზიური პარალელებისაგან.

7	წერილობითი წყაროები შუა საუკუნეების ქართული ჭედური ხელოვნების რეკონსტრუქციისათვის. 6. ჰუმანიტარული მეცნიერებები 6.4. ხელოვნება (ხელოვნების ისტორია)	2020	კიტი მაჩაბელი მკვლევარი

დამუშავებული და გაანალიზებულია შუა საუკუნეების ქართულ ჭედურ ხელოვნებასთან დაკავშირებული ქართულ საისტორიო წყაროთა ცნობები (სამონასტრო ტიპიკონები, სიგელ-გუჯრები, ანდერძები, ლიტერატურული ნაწარმოებები). განხილულია საისტორიო წყაროებში შემონახული მნიშვნელოვანი მონაცემები შუა საუკუნეების სხვადასხვა პერიოდის ქართულ ჭედურ ნაწარმოებთა შესახებ, მხატვრული ხელოსნობის ამ დარგში არსებული ვითარების შესახებ. მოძიებული და გაანალიზებულია ოქრომჭედლობასთან დაკავშირებული ძველი ქართული ტერმინები. ამ სფეროში ქართული წერილობითი წყაროების მონაცემები შეჯერებულია თანადროულ ბიზანტიურ წყაროებთან, რაც დაგვეხმარა ამ საკითხების უფრო ფართოდ და ღრმად განხილვაში. სამწუხაროდ, არსებული სიტუაციის გამო ვერ მოხერხდა მუშაობა ხელნაწერთა ცენტრში დაცულ უმდიდრეს მასალაზე და გამოყენებული მატკვს მხოლოდ გამოქვეყნებული წერილობითი წყაროები. ამ მიმართულებით მუშაობა მომავალში უთუდ უნდა გაგრძელდეს.

8	სვანეთის მოხატულობათა მიმოხილვა (IX-X – XII-XIII სს.) 6. ჰუმანიტარული მეცნიერებები 6.4 ხელოვნება (ხელოვნების ისტორია).	2019-2020	მარინე ყენია მკვლევარი

ნაშრომის მიზანია წარმოაჩინოს სვანური ფერწერული სკოლის განვითარების ორ მნიშვნელოვან ეტაპზე (საწყისი ეტაპი - IX-X – XI ს-ის დასაწყისი; აყვავების ხანა - XI ს-ის II ნახ.-XIII ს-ის დასაწყისი) შექმნილ მოხატულობათა შეძლებისდაგვარად სრული სპექტრი (ინტერიერისა და საფასადო მხატვრობა; კანკელთა მოხატულობანი), მათი თავისებურებანი, მხატვრობის განვითარების ზოგადი ტენდენციები განსახილველ პერიოდში.

სვანური ფერწერული სკოლის საწყის და აყვავების ხანათა განხილული მოხატულობები ცხადყოფს, რომ ისინი თანადროული ქართული კედლის მხატვრობის ნიმუშთა ფართო წრეში ექცევა, შემოქმედებითი მიეზანი იმავე კალაპოტში მიმდინარეობს და თანადროულ ქართულ მოხატულობებთან ერთად, საშუალებას იძლევა გამოიკვეთოს განსახილველ ეპოქათა ქართული მხატვრობის განვითარების საერთო სურათი, ისევე როგორც საქართველოს მჭიდრო კავშირები აღმოსავლეთ საქრისტიანოს უმნიშვნელოვანეს კერებთან.

ნიმანდობლივია, აგრეთვე, სტილის განვითარების საერთო კონტექსტში, შეხების წერტილების დადასტურება ტაო-კლარჯეთის მოხატულობებთან. ამასთანავე, თვალშისაცემია გარკვეული თავისებურებანი როგორც მხატვრობის ანსამბლის საერთო იდეური, ისე კომპოზიციური გადაწყვეტის თვალსაზრისით, რაც ათვალსაჩინოებს ადგილობრივი მხატვრული ტრადიციის ჩამოქნა-დამკვიდრებას, ზოგად-ქართული და მხოლოდ ამ კუთხისთვის ნიშნული თვისებების შერწყმას, როგორც მკვიდრ სამირკველს, რომელსაც ემყარება სკოლის თვითმყოფადობა თუ მკაფიო ინდივიდუალობა.

ადრეულ საფასადო მოხატულობათა თუ მოხატულ კანკელთა არსებობა იმის დასტურია, რომ ფერწერული სკოლის განვითარების საწყის ეტაპზევე ისახება ეკლესიის ფასადთა და კანკელთა დეკორირების ტრადიცია, რომელიც უწყვეტად შენარჩუნდა ფერწერული სკოლის არსებობის მთელს მანძილზე.

9	შუა საუკუნეების საფასადო ქანდაკებისა და ხალხური ტრადიციის მიმართება XVIII-XIX საუკუნეების ქართულ მემორიალურ ძეგლებზე. 6. ჰუმანიტარული მეცნიერებები 6.4 ხელოვნება (ხელოვნების ისტორია).	2018-2020	ეკატერინე კვაჭატაძე მკვლევარი

სამწლიანი კვლევითი პროექტის ფარგლებში შევისწავლე შუა საუკუნეების საფასადო ქანდაკების ხანგრძლივი ტრადიცია და ხალხური მქანდაკებლობის ხელოვნების მიმართების საკითხები, აგრეთვე ამ ტრადიციის გავლენა გვიანი შუასაუკუნეების, XIX საუკუნისა და XX საუკუნის დასაწყისის მემორიალურ ძეგლებზე. კვლევამ გამოავლინა შუა

საუკუნეების ქართული რელიეფური სკულპტურის ძირეული ტენდენციების „სიცოცხლისუნარიანობის“ ხანგრძლივობა როგორც საკულტო, ისე ხალხური ხელოვნების წიაღში; მისი არსებითი თვისებები, აგრეთვე მისი ტრანსფორმაცია გვიანი ხანის რელიეფურ ძეგლებზე, რომელიც ყველაზე ცოცხლად საფლავის ქვის დეკორში შენარჩუნდა.

მუშაობის ამ ეტაპზე (2020) განხორციელდა მრავალი ექსპედიცია სხვადასხვა რეგიონში (იმერეთი, მთიულეთი, რაჭა-ლეჩხუმი, სამცხე-ჯავახეთი და სხვ.), მოვიძიე პარალელური მასალა, დავამუშვე სპეციალური ლიტერატურა, ვასრულე თამაზე მუშაობას. მომზადდა მოხსენება მე-18 საუკუნის დასაწყისის ხარჭაშნელი ეპისკოპოსის პარტენოზის საფლავის ქვისა და სამეფალის შესახებ, რომელიც წავიკითხე თბილისის სახელმწიფო სამხატვრო აკადემიის დიმიტრი თუმანიშვილისადმი მიძღვნილ საიუბილეო სამეცნიერო ონლაინკონფერენციაზე (17-18 ნოემბერი, 2020).

10	სამგანზომილებიანი ეკლესიის მოდელები როგორც აკროტერიონები შუა საუკუნეების საქართველოში 6. ჰუმანიტარული მეცნიერებები 6.4 ხელოვნება (ხელოვნების ისტორია).	2020	ნატალია ჩიტიშვილი მკვლევარი

სამგანზომილებიანი არქიტექტურული მოდელების შექმნის ისტორიას შუა საუკუნეების საქართველოში მრავალსაუკუნოვანი ტრადიცია გააჩნია. ჩვენამდე შემორჩენილი მასალა ნათლად აჩვენებს შუა საუკუნეების მშენებელ-ოსტატთა თუ ხელოსანთა გაწაფულობას სხვადასხვა მასალაში (ხე, ქვა, ლითონი) განსხვავებული ფუნქციის (ლიტურგიკული თუ მემორიალური) ეკლესიის მოდელთა შექმნაში. მსგავსად ბიზანტიის სხვადასხვა რეგიონებისა საქართველოშიც დანიშნულების მხრივ არქიტექტურულ მოდელებს სხვადასხვა ფუნქციისათვის იყენებდნენ, გვხვდება ეკლესიის ფორმის მქონე საფლავის ქვები, აკროტერიონები, სანაწილეები, საცეცხლურები, ბაღდახინები, სეფისკვერის საბეჭდავები, სახატე ნიშების

შემამკობელი ეკლესიის მოდელები და სხვა. სამწუხაროდ დიდი ნაწილი ამ ნივთებისა განადგურებულ-დაკარგულია, ნაწილი კი კონტექსტის გარეშე გაბნეული სხვადასხვა საცავებსა თუ ეკლესია-მონასტერთა ეზოებში, რაც ცალკეულ შემთხვევებში ართულებს მათი თავდაპირველი ფუნქციის დადგენას.

საქართველოში შუა საუკუნეების სატაძრო არქიტექტურაში ფართოდ გამოიყენებოდა სამგანზომილებიანი ეკლესიის ფორმის მქონე აკროტერიონები, რომლებიც ტაძართა ფასადების ფრონტონებს ამკობდა. აკროტერიონებისათვის ეკლესიის ფორმის გამოყენება საქართველოს გარდა სომხეთშიც დასტურდება.

ქართულ შუა საუკუნეების აკროტერიონებზე დაკვირვებამ აჩვენა, რომ უმეტესწილად რეალურ ტაძართა კვებზე შემოდგმული ეკლესიის მოდელები არ ასახავენ რეალური ტაძრის არქიტექტურას. ეკლესიის მოდელების გამოქანდაკებისას მშენებელი-ოსტატები არ ხელმძღვანელობდნენ რეალური ტაძრის იდენტური არქიტექტურული დანაწევრებითა თუ საფასადო გადაწყვეტით (სამხრეთ კავკასიაში გამონაკლისია ჰარიჭავანჭის ეკლესიის აკროტერიონი), სანაცვლოდ ისინი ხშირად იყენებენ ზოგადად ეპოქისთვის დამახასიათებელ არქიტექტურულ ელემენტებს (გუმბათის ყელის დეკორი, მისი გადახურვა, ფასადების არქიტექტურული დანაწევრება), რომლებიც თავის მხრივ იმდენად განზოგადებულია რომ საკმაოდ დიდ დროით დიაპაზონს გულისხმობს. უფრო მეტიც, ეს სამგანზომილებიანი მოდელები პროპორციული თვალსაზრისით სრულიად დარღვეულია, აქ არანაირი შეფარდება გუმბათიანი ტაძრის ქვედა კორპუსსა და გუმბათს შორის არაა, ისევე როგორც დარბაზული ტაძრების შემთხვევაში ტაძრის სიგრძე-სიგანისა. უტრირებული ფორმები, ძირითადად დაგრძელებული გუმბათის ყელი პირიქით ხელს უწყობს მოდელზე აქცენტის დასმას და მნახველის ყურადღების მიქცევას. ამგვარი გამოსახვის არქიტექტურული ენა არცაა გასაკვირი, რადგანაც გარდა იმისა, რომ შუა საუკუნეების არა მხოლოდ ქართულ, არამედ სომხურ ხელოვნებასაც ახასიათებს პირობითობის დიდი წილი/დოზა, ძირითადი ფუნქცია აკროტერიონებისა იყო კვებზე წამომართული ჯვრების ზიდვა, ზუსტად ამ ფუნქციისთვის იქმნებოდა ეს ეკლესიის მოდელები საქართველოსა და სომხეთში. როგორც ჩანს არ იყო საგანგებო დაკვეთა იმისთვის, რომ ეკლესიის მოდელი ყოფილიყო რეალური ტაძრის იდენტური და შესაბამისად მათ მშენებელი-ოსტატები თავისუფლად უდგებოდნენ და შესაძლებლობებიდან გამომდინარე ქმნიდნენ შესაბამის მოდელებს.

11	რუსი მხატვრები საქართველოში 6. ჰუმანიტარული მეცნიერებები 6.4 ხელოვნება (ხელოვნების ისტორია).	2019-2020	თამარ ხოსროშვილი მკვლევარი

XVI საუკუნის ბოლოს და XVII საუკუნის დასაწყისში კახეთის მეფეთა მოწვევით საქართველოში რუსი მხატვრები ჩამოვიდნენ და რამდენიმე ეკლესია მოხატეს, ისინი რუსეთის ელჩობას ჩამოყოლიან. ელჩობის დოკუმენტებმა თითოეული მათგანის სახელი შემოგვინახა. ცნობილია ზოგიერთი ეკლესიაც, რომელშიც მათ უმუშავიათ, თუმცა უმეტესი ამ მოხატულობებისა აღარ არსებობს. ერთი ეკლესია, სადაც მხატვრობა დღემდე შემონახული ალავერდია. ალავერდში მხატვრობის რამდენიმე ფენაა, და ვინაიდან ეს მხატვრობა დღემდე ფუნდამენტურად არ ყოფილა შესწავლილი, ფენების დათარიღება და მათ შორის რუსი მხატვრების კვალის ამოცნობა არც ისე ადვილი საქმეა. პირველად ალავერდის მხატვრობას მოხსენება მიუძღვნა თ. ვირსალაძემ, მან ფენებიც განაშრევა და რუსი მხატვრების მიერ შესრულებული მონაკვეთიც მონიშნა. ბოლო დროს, საკმაოდ ფუნდამენტური კვლევა მიუძღვნა რუს მხატვრებს ა. პრეობრაჟენსკიმ. მისი და თ. ვირსალაძის მოსაზრებები ხშირ შემთხვევაში არ ემთხვევა ერთმანეთს. არსებობს კიდევ რამდენიმე სტატია, რომელიც ალავერდის ფრესკებს ეხება და მათშიც არის ფენათა დათარიღების მცდელობა. ჩემს ნაშრომში ვეცადე შემეჯერებინა ეს მოსაზრებანი. ამ მოსაზრებებისა და სტილისტური ანალიზის საფუძველზე დამედგინა თუ რომელი მონაკვეთი ეკუთვნით რუს მხატვრებს. ასევე ნაშრომში ერთად არის შეკრებილი სხვა ეკლესიების შესახებ არსებული ინფორმაცია, ის რაც რუს მხატვრებს უკავშირდება.

შუა საუკუნეების ბერძენი მხატვრები საქართველოში	ქეთევან მიქელაძე
12 6. ჰუმანიტარული მეცნიერებები 6.4 ხელოვნება (ხელოვნების ისტორია).	2018-2020 მკვლევარი
შუა საუკუნეების საქართველოში მართლმადიდებლური სამყაროს სხვადასხვა ცენტრებიდან ჩამოსულ მხატვრებს პირობითად ვუწოდეთ ბერძნები, რადგან „ბერძენი“, ამ შემთხვევაში, გულისმობს არა ეთნიკურ წარმომავლობას, არამედ კულტურულ არეალს. ბერძენ მხატვართა შესახებ ცნობებს ძირითადად კედლის მხატვრობის თანმხლები ისტორიული ხასიათის წარწერები გვაწვდის. ასეთი წარწერები ექვს ეკლესიაშია (წალენჯიხა, გელათი /სამი მხატვარი/, ბიჭვინტა, გრემი, ბოზნევი, მაღალანთ ეკლესია) შემორჩენილი, საიდანაც რვა ბერძენი მხატვრის ვინაობაა ცნობილი. ნაშრომში განხილულია თითოეული მხატვარი, მათ მიერ შესრულებული მოხატულობა და წარწერები; საგანგებო ყურადღება ეთმობა წარწერათა მნიშვნელობასა და დანიშნულებას, მათ მდებარეობას ეკლესიის სივრცეში და მხატვრულ გადაწყვეტას; ბერძენ მხატვართა ადგილობრივ დამკვეთებს, შევეცადეთ გვეჩვენებინა ქტიტორთა დამოკიდებულება ბერძენი მხატვრების მიმართ. წარწერით დამოწმებული ყველაზე ადრეული ბერძენი მხატვარი საქართველოში მე-14 საუკუნიდანაა ცნობილი; დანარჩენები მე-16–17 საუკუნეებში მოღვაწეობდნენ. ბერძენი მხატვარი საქტიტორო წარწერაში მხოლოდ ერთგან, გრემის გუმბათიანი ტაძრის მოხატულობის (1577) წარწერაშია მოხსენებული. დანარჩენებმა კი 'ხელმოწერები' დატოვეს. მხატვართა 'ხელმოწერები' საკმაოდ მრავალფეროვანია. მათ შორის არის შუა საუკუნეების ოსტატთა დამახასიათებელი მოკლე და ლაკონიური სავედრებელი წარწერები (გელათის მონასტრის ღვთისმშობლის შობის ტაძრის 1550-იანი წწ. ფერწერული ფენის მხატვრის წარწერა) და ბოზნევის წმ. იოანე მახარებლის ეკლესიის მოხატულობის (1684) წარწერა) და არის უფრო ვრცელიც (ბიჭვინტის გუმბათიანი ტაძრის სამხრეთ-დასავლეთი ეგვტერის მხატვრის წარწერაში დასახლებულია ქტიტორი და თარიღი (მე-16 ს.) და არატრადიციული წარწერებიც (წალენჯიხა (1384-1396), წინარეხის მაღალანთ ეკლესიის კანკელის მოხატულობის წარწერა (მე-1680-იანი წწ.). მოკლე და ლაკონურ წარწერებს დავუკავშირეთ გელათის ღვთისმშობლის ტაძრის გუმბათის მომხატველთა 'ხელმოწერებიც' (1520-იან წწ.). სხვათაგან განსხვავებით ისინი ქართული ასომთავრულითაა შესრულებული, მაგრამ წინადადებებში დაშვებული შეცდომებისა და ბერძნული ენისთვის დამახასიათებელი ელემენტების გამოყენების გამო ეს წარწერები ბერძენ მხატვრებს მიეკუთვნება. წალენჯიხაში კონსტანტინოპოლელმა მანუელ ევგენიკოსმა არსებითად ერთი შინაარსის ბერძნული და ქართული წარწერები გააკეთა. თავისი შიარსით, წყობით, ლოკალიზაციითა და მხატვრული გადაწყვეტით ისინი საქტიტორო წარწერებს უტოლოდება, რაც გვაფიქრებინებს, რომ ისინი ქტიტორის, ვამეყ დადიანის სურვილით გაკეთდა. პარალელი არ მოეძებნებნა მაღალანთ ეკლესიის კანკელის მხატვრის, ვინმე აპოსტოლეს წარწერას, რომელმაც თავისი 'ხელმოწერა' მომგებლის, ნიკოლოზ მაღალაძის დედის, ელენეს მემორიალური პორტრეტის თანმხლებ ელენეს სულის მოსახსენიებელში გააერთიანა. გელათის ღვთისმშობლის ტაძრის გუმბათის გარდა ბერძენმა მხატვრებმა ყველგან მშობლიურ ენაზე მოაწერეს ხელი (წალენჯიხაში ბერძნულ-ქართული წარწერაა), რაც ბუნებრივად წამოჭრის საკითხს ვისთვის კეთდებოდა ბერძნულენოვანი წარწერები საქართველოში. წარწერათა ფუნქციიდან გამომდინარე -	

ისინი უფლისადმი მიმართული ვედრება იყო, მის გასაგონად და არა მიწიერი მკითხველისთვის იყო განკუთვნილი - ენას არ ჰქონდა არსებითი მნიშვნელობა; მეორე მხრივ, წარწერებს მიწიერი მაყურებელი და მკითხველიც ჰყავდა. საქართველოში ბერძნული ენა იცოდნენ (პირველყოვლისა სასულიერო პირებმა; მას საერო საზოგადოების ზოგიერთი წარმომადგენელიც ფლობდა), მაგრამ ეს არ იყო ფართო წრე; თუმცა წარწერები ვიზუალურ ზემოქმედებას მაინც ახდენდა მათზეც, ვისაც მათი ვერბალური შინაარსის გაგების უნარი არ შესწევდა. მხატვართა ბერძნულენოვანი წარწერები ადგილობრივი ქტიტორებისთვისაც უნდა ყოფილიყო მნიშვნელოვანი. ბერძნული წარწერა ოსტატის წარმომავლობის დასტური იყო, მოხატულობაზე ბერძნულ დამლას ნიშნავდა, რაც მომგებლისთვის საამაყო იყო.

საგულისხმოა, რომ ფართო საზოგადოება მთავარ და ყველაზე მნიშვნელოვან ინფორმაციას — ქტიტორის ვინაობას — ბერძნული წარწერების ამოკითხვის გარეშეც შეიტყობდა — ზოგან ქართული წარწერით, ზოგან საქტიტორო პორტრეტით (ზოგან ორივე).

წარწერები მწირ, მაგრამ მნიშვნელოვან ინფორმაციას შეიცავს ბერძენ მხატვართა თაობაზე. რამდენიმე მათგანში აღნიშნულია მხატვრის საზოგადოებრივი მდგომარეობა და წარმომავლობა. ბოზნევის მხატვარი ათონის მთის ბერმონაზონი იყო, გრემისა - თესალონიკელი ბერი და მაღალი სასულიერო პირი, პროტოსინგელოზი, წალენჯიხა კონსტანტინოპოლიდან ჩამოსულმა მხატვარმა, მანუელ ევგენიკოსმა მოხატა.

ბერძენი მხატვრები საზოგადოების უმაღლესი ფენის (იმერეთის მეფე ბაგრატ III, კახეთის მეფე ლევანი, აფხაზეთის კათალიკოსი ევდემონ ჩხეტიძე, თბილისის ეპისკოპოსი იოსები (თბილელი), მცხეთის სვეტიცხოვლის ტაძრის ქადაგი ნიკოლოზ მაღალაძე, ოდიშის ერისთავი და მანდატურთუხუცესი ვამეყ I დადიანი) დაკვეთებს ასრულებდნენ. ბერძენი მხატვრები, რა თქმა უნდა, ქტიტორთა მოთხოვნებს ასრულებდნენ, მაგრამ მათ სიახლეებიც ჩამოჰქონდათ და ნაირგვარი ნიმუშებიც.

ბერძენი მხატვრების ნაკადი საქართველოში მე-16 ს-ში გაიზარდა, რაც ქვეყანაში და მის ფარგლებს გარეთ შექმნილი ვითარებითაც იყო გაპირობებული. პოსტბიზანტიური ხანა ბერძენი ოსტატების დიდი მიგრაციის პერიოდი იყო. ოსმალური ბატონობის პირობებში ბერძენი მხატვრები სამუშაოს ძიებაში სხვადასხვა ქვეყნებში მიმოიფანტნენ. შესაძლოა ამავე მიზეზით ჩამოაღწიეს მათ საქართველოშიც და უფრო ადვილად ხელმისაწვდომნიც გახდნენ. მეორე მხრივ, სქართველოში, როგორც ჩანს, გაიზარდა უცხოელ მხატვრებზე მოთხოვნაც. ამ პერიოდის ევროპელი მისიონერებისა და მოგზაურების, რუსი ელჩების ჩანაწერები მოწმობს, რომ ქართველი მეფე-დიდებულები ოსტატების ნაკლებობას უჩიოდნენ და ამ მხრივ დახმარებასაც ითხოვდნენ. მაგრამ ბერძნებისთვის ეკლესიათა მოხატვის დაკვეთა მხოლოდ ადგილობრივ მხატვართა ნაკლებობით არ უნდა ყოფილიყო გამოწვეული. ბოლოს და ბოლოს, მათი მიერ ამ ეპოქაში შექმნილი მოხატულობები რაოდენობრივად სჭარბობს ჩამოსულ მხატვრთა ნამუშევრებს. ვფიქრობთ, ბერძენ მხატვართა შერჩევას, უფრო კონსტანტინოპოლური თუ ათონური ხელოვნების მსგავსის შექმნის სურვილი განაპირობებდა.

13	XX საუკუნის დასაწყისის ქართული ხელოვნების მოდერნული პარადიგმები (XX საუკუნის დასაწყისის ქართული ხელოვნების ისტორია) 6. ჰუმანიტარული მეცნიერებები 6.4.1. ხელოვნება, ხელოვნების ისტორია	2016-2020	თეა ტაბატაძე მკვლევარი

თემის ამოცანაა გამოიკვლიოს ამ პერიოდის ქართული ხელოვნების, მხატვრული ფორმისა და შინა-არსის, მასში გამოვლენილი მხატვრის მსოფლგანცდის თავისებურებები. ანუ, როგორია მოდერნული გარემოსა და მოდერნული დროის მიმართ მხატვრის თვითრეფლექსია და განიხილოს ისინი ზოგად ევროპულ მოდერნულ დისკურსთან მიმართებით

2019-2020 წლებში განხორციელდა კვლევა შემდეგი მიმართულებით: **შალვა ქიქოძე: ხედვა და ხედვის წერტილი.**

ქართველ მოდერნისტებს შორის შალვა ქიქოძე, შეიძლება ითქვას, რომ ყველაზე „ავტობიოგრაფული“ მხატვარია. მოდერნული რეალობისა და მოდერნისტული ხელოვნების მიმართ მისი დამოკიდებულება მკაფიოდ არის გაცხადებული მის მირ პარიზიდან გამოგზავნილ წერილებში, მაგრამ ამ ყოველივეს არანაკლები სიცხადით წარმოაჩენს მისი ხელოვნებაც. გროტესკული ფორმის, ირონიული/თვითირონიული ხასიათის გარდა, ყველაზე მეტად სამყაროს/რეალობის მისეულ ხედვას მის ნამუშევრებში ხედვის/აღქმის წერტილი ავლენს.

14	„სამეფო ოჯახის წვერი ქალები და არქიტექტურული პატრონაჟი შუა საუკუნეების საქართველოში, 6. ჰუმანიტარული მეცნიერებები 6.1. ისტორია და არქეოლოგია 6.4. ხელოვნება (ხელოვნების ისტორია)	2019-2020	ნათია ნაცვლიშვილი მკვლევარი
	წმინდა მარინეს ტაძარი	პროექტის ფარგლებში შესწავლილი იქნა სამეფო ოჯახის წვერი ქალების საქტიტორო საქმიანობა შუა საუკუნეების საქართველოს კულტურული, სოციალური, რელიგიური და ეკონომიკური ცხოვრების ფონზე. პროექტის მიზნებიდან გამომდინარე მათი საქტიტორო საქმიანობა ფართო კონტექსტში იქნა განხილული. კვლევამ აჩვენა თუ რაოდენ მნიშვნელოვანი როლს თამაშობდა არქიტექტურა შუა საუკუნეების ქალების რეპრეზენტაციაში. დედოფლებისა და სხვა დიდებული ქალების დაფინანსებით მეთვრამეტე საუკუნემდე საქართველოში მხოლოდ რელიგიური დანიშნულების ნაგებობები შენდებოდა. საუკუნეების განმავლობაში მათ მიერ დაარსდა მონასტრები, აშენდა ეკლესიები და განახლდა დაზიანებული კათედრალური საეკლესიო შენობების მასშტაბისა და სამშენებლო ხარისხის დამფინანსებლის სოციალური სტატუსი და შეძლება განსაზღვრავდა. დედოფლებისა და მაღალი წრის ქალებისათვის გამორჩეულად პრესტიჟულ საქმეს დაქვეყნებული კათედრალური ალდგენა წარმოადგენდა. ბოლნისის, ალავერდის, სამთავისის, სვეტიცხოვლის, რუსისისა და ურბნისის ნაწილობრივ დანგრეული კათედრალური XV-XVII საუკუნეებში სწორედ დედოფალთა და ადგილობრივ მმართველთა ცოლების ფინანსური დახმარებით განახლდა. ნაკლებად ამბიციური და/ან შეძლებული ქალები მცირე ზომის ეკლესიების აგებას სჯერდებოდნენ (ქორეთი (1000), ხატისსოფელი (1658-1675)). კვლევის შედეგად გამოიკვეთა სამეფო კართან დაახლოვებულ ქალთა ჯგუფი - მეფის ასულთა აღმზრდელები, რომელთა უშუალო დაკვეთითაც XVII საუკუნეში აშენდა და განახლდა ჭანდარის, სამშვილდის ნაქალაქართან მდებარე და დმანისის წმ. მარინეს დარბაზული ეკლესიები. შუა საუკუნეების საქართველოში ქალების მიერ საეკლესიო შენობების დაფინანსება პირველ რიგში რელიგიური გრძნობებით იყო ნაკარნახევი, მაგრამ არქიტექტურული პატრონაჟი ასევე მათი რეპუტაციის განმტკიცებასა და პოლიტიკური ძალის დემონსტრირებას ემსახურებოდა.	

15	გეგუთის სასახლის ისტორიულ-ბიბლიოგრაფიული და სახელოვნებათმცოდნეო კვლევა და რეკომენდაციების შემუშავება ამ ძეგლის რეაბილიტაციის მიზნით 6. ჰუმანიტარული მეცნიერებები 6.1. ისტორია და არქეოლოგია 6.4. ხელოვნება (ხელოვნების ისტორია)	2020	გიორგი ჭანიშვილი მკვლევარი
გეგუთის ციხე-დარბაზი ქართული სათავდაცვო და საერო არქიტექტურის ერთ-ერთი საინტერესო ძეგლია. მას გააჩნია მნიშვნელოვანი ისტორიული მახასიათებლები. იგი სამეფო სასახლე იყო და მჭიდროდ არის დაკავშირებული განვითარებული ფეოდალური ხანის, მათ შორის გიორგი III და თამარ მეფის ეპოქის ისტორიასთან. ციხე-დარბაზის ნაგებობები ასევე საინტერესოა მხატვრულ-არქიტექტურულად. იგი გვევლინება ადრე შუა საუკუნეების დასასრულის და განვითარებული ფეოდალური ხანისთვის დამახასიათებელ სათავდაცვო-საინჟინრო ხელოვნების სანიმუშო ხარისხის ნაგებობად. მას აქვს სხვადასხვა ეპოქისათვის დამახასიათებელი სტილისტური და გეგმარებით-კონსტრუქციული ელემენტები, რაც საინტერესოა შუა საუკუნეების ხუროთმოძღვრების სახის წარმოსაჩენად. საპროექტო წინადადებით განსაზღვრულია ციხე-დარბაზის გალავნის, სასახლეების, ეკლესიის და სხვა ნაგებობების კონსერვაცია და ნაწილობრივი რესტავრაცია. ჩატარდა სახელოვნებათმცოდნეო კვლევა და დამუშავდა რეკომენდაციები			
16	სამონასტრო ხელოვნების პატრონაჟის ასპექტები შუა საუკუნეების საქართველოში 6. ჰუმანიტარული მეცნიერებები 6.1. ისტორია და არქეოლოგია 6.4. ხელოვნება (ხელოვნების ისტორია)	2020	ნინო ჭიჭინაძე მკვლევარი
ჩემი სამეცნიერო კვლევის მიზანია მოვიძიო და გავანალიზო შუა საუკუნეების ქართული წერილობითი წყაროები და ვიზუალური მასალა, რომელიც ასახავს სამონასტრო ხელოვნების პატრონაჟს მმართველთა მხრიდან. ამგვარ ურთიერთობათა გარკვევა წარმოაჩენს ძალაუფლებისა და მონასტრებს შორის კომპლექსურ ინტერაქციებს ძალაუფლების შუა საუკუნეების იდეოლოგიური სისტემის კონტექსტში. სამონასტრო ხელოვნების პატრონაჟში თავს იჩენს მიმდინარე პოლიტიკური და დიპლომატიური აქტუალური ტენდენციები, კულტურული და ეროვნული იდენტობის საკითხები.			
17	მოხატული ხელნაწერების კატალოგიზირების ისტორია საქართველოში 6. ჰუმანიტარული მეცნიერებები 6.4 ხელოვნება (ხელოვნების ისტორია)	2020	ეთერ ედიშერაშვილი მკვლევარი
თემის ფარგლებში მოძიებული და დამუშავებული იქნა სხვადასხვა დროს ისტორიკოსების, ფილოლოგების და ხელოვნების ისტორიკოსების ავტორობით გამოცემული ქართულ ხელნაწერთა აღწერილობები, საქართველოში არსებული მუზეუმებისა და არქივების კატალოგები და ხელნაწერთა			

აღწერილობები. ამასთანავე, პარალელურად, დამუშავდა დასავლეთ ევროპისა და აშშ-ს შესაბამისი სამეცნიერო დაწესებულებების კატალოგებისა და ხელნაწერთა აღწერილობის სისტემა, რაც დროთა განმავლობაში დარგის განვითარებასთან ერთად ჩამოყალიბდა.

ჩატარებული სამუშაოს შედეგად მკაფიოდ გამოჩნდა ქართულ სამეცნიერო ლიტერატურაში მოხატული და ზოგადად, ხელნაწერთა კატალოგის პრაქტიკის თავისებურებები და აღწერილობის შედგენის პრინციპის პროცესი, რაც აჩვენებს, რომ მოხატული ხელნაწერის კატალოგიზაციას ჩვენში დიდი ხნის ტრადიცია არ აქვს და მათი ცალკე გამოცემებიც ბოლო წლებს უკავშირდება. თავდაპირველი აღწერილობითი სამუშაოები ხელნაწერების მოკრებას, ანოტაციურ აღწერილობას და იმ საბაზისო საქმიანობას უკავშირდება, რომელმაც დიდი როლი შეასრულა და ფუნდამენტად იქცა მომდევნო ეპოქების კვლევითი სამუშაოების წარმართვაში (ექვთიმე თაყაიშვილი, თედო ჟორდანიას, ზაქარია ჭიჭინაძე, ივანე ჯავახიშვილი, სარგის კაკაბაძე და სხვანი). შემდგომ, უკვე დღემდე ყველაზე საფუძვლიანი კორნელი კეკელიძის სახელობის ხელნაწერთა ინსტიტუტის (შემდეგ ხელნაწერთა ეროვნული ცენტრის, ახლა კი კვლავ კ. კეკელიძის სახელობის საქართველოს ხელნაწერთა ეროვნული ცენტრის) და სხვა საარქივო თუ სამუზეუმო ინსტიტუციების ხელნაწერთა აღწერილობები (ყოფილი საქართველოს ცენტრალური და ამჟამინდელი ეროვნული არქივი, ქუთაისის ნიკო ბერძენიშვილის სახელობის ისტორიულ-ეთნოგრაფიული მუზეუმი, თელავის გიორგი ჩუბინაშვილის სახელობის მუზეუმი და სხვა.).

გარდა საავტორო და ცალკეული ინსტიტუციური ბეჭდური გამოცემებისა, რომელთაც თავის დროზე დიდი როლი ითამაშეს, დღეს უკვე მასალის თანამედროვე სტანდარტების შესაბამისად მოწოდებას ითხოვს. კვლავ დიდ პრობლემად რჩება საბჭოთა ეპოქაში შედგენილი, ხელნაწერი კატალოგები, რომლებიც მხოლოდ ძირითად, ხშირ შემთხვევაში არასრულ ინფორმაციას აწვდის მკითხველს მასალის შესახებ. აღსანიშნავია, რომ განსაკუთრებული ინფორმაციული დანაკლისი ხელით ნაწერი აღწერილობების მოხილვისას ჩნდება, რომელთა დიდი ნაწილი სწორედ ისტორიული საბუთების აღწერილობებს მოიცავს.

კატალოგის პრინციპით შედგენილი გამოცემები ხელნაწერთა აღწერილობის სხვადასხვა პერიოდის მასალითაა წარმოდგენილი და ისინი მოიცავს როგორც მოხატულ, ასევე მოუხატავ ხელნაწერებსაც. აღწერილობებში მასალის წმინდა ისტორიული და კოდიკოლოგიური ინფორმაციაა მოცემული და არ მახვილდება ყურადღება ხელნაწერის მხატვრულ გაფორმებაზე. თავდაპირველი ეტაპებიდან დაწყებული, გამონაკლისების გარდა ასე გრძელდება ახლაც. ბოლო წლებში ყურადღება დაეთმო შუა საუკუნეების ქართული მოხატულ ხელნაწერებსა და ისტორიულ საბუთებს, რასაც რამდენიმე კატალოგი მოწმობს (ქართული მოხატული ხელნაწერები და ისტორიული საბუთები: საქართველოს ეროვნულ არქივში დაცული მასალა/ Illuminated georgian manuscripts and historical documents : preserved in the National Archives of Georgia/ თბილისი, 2016, “საეკლესიო მოხატული ხელნაწერი წიგნები/ქართულ ხელნაწერთა კოლექცია (IX-XIX სს), თბილისი 2011). თუმცა აქ არსებული მასალა შემდეგენელისვე სიტყვებით, სრულად არ ასახავს დაცული მასალის სურათს. სურათს გარკვეულწილად ავსებს სხვადასხვა ხელნაწერების, განსაკუთრებით კი ცნობილი და საეტაპო მოხატული ნიმუშების შესახებ გაბნეული ცნობები სხვადასხვა ნაშრომებში, მაგრამ არა ცალკეულ კატალოგებში (ელენე მაჭავარიანის, ლ. შერვაშიძის, ფ. დევდარიანის, ნ. ქავთარიას შრომებში). ამ თვალსაზრისით უთუოდ მნიშვნელოვანი იყო 2014-2016 წლებში შოთა რუსთაველის ეროვნული სამეცნიერო ფონდის მიერ დაფინანსებული და ხელნაწერთა ეროვნული ცენტრის მიერ განხორციელებული პროექტი: “ „ქართულ დასურათებულ ხელნაწერთა გაფორმებაში ჩართული მინიატურების მონაცემთა ბაზა (IX-XIX სს) ”, რომელიც მოიცავდა საქართველოს საცავებში დაცულ მოხატულ ხელნაწერთა ბაზას, თუმცა, სამწუხაროდ მასალა საჯაროდ არ გამოქვეყნებულა და ამდენად, ის დაინტერესებული საზოგადოებისთვის დღემდე მიუწვდომელია.

მოძებულის მასალის დამუშავებამ და ანალიზმა მკაფიოდ ცხადყო, რომ დღევანდელ სივრცეში

კვლევისთვის აუცილებელ საბაზისო მონაცემთა კატალოგირება სასიცოცხლოდ მნიშვნელოვანია შემდეგი სამუშაოების საფუძვლიანად წარმართვისთვის და საქართველოს მასშტაბით სამუზეუმო თუ საარქივო საცავებში ამ მიმართულებით უდიდესი საქმიანობაა ჩასატარებელი, რომელიც წლების განმავლობაში კარგად დაგეგმილ და ჩამოყალიბებულ პრინციპებს დაეფუძნება.

18	ეკლესიის მოდელები საქტიტორო კომპოზიციებში და მათი მიმართება რეალურ არქიტექტურასთან 6. ჰუმანიტარული მეცნიერებები 6.4 ხელოვნება (ხელოვნების ისტორია)	2019-2020	ქრისტიანე საბაშვილი მკვლევარი

ადრეული შუა საუკუნეების ქართულ საფასადე რელიეფებში მრავლად მოიპოვება საქტიტორო კომპოზიციები; დონორები, ზოგი ცალკე გამოსახული, ზოგი თანამომგებელთან ერთად, ზოგი-თანამეცხედრესთან, ხშირად არიან წარმოდგენილნი ეკლესიის მოდელით, რომელსაც ხან, და უმეტესად, მაცხოვარს მიაგებენ, ხან – ღვთისმშობელ, ხან რომელიმე წმინდან, ხან ცალკე მდგომ ქტიტორს უჭირავს მთელი ეკლესია, ხან

მხოლოდ იგულისხმება მიგების აქტი ცენტრში გამოსახულ ტაძრის ორსავე მხარეს წარმოდგენილ ქტიტორებთან, ხან კი საკმაოდ უცნაურ კომპოზიციაშია ჩართული. მოკლედ რომ ითქვას, საქტიტორი სცენები, ფორმის თუ შინაარსის თვალსაზრისით, საკმაო მრავალფეროვნებით გამოირჩევა. თუმცა ჩვენი ინტერესის საგანი არა იმდენად საქტიტორი სცენებია, რამდენადაც კომპოზიციაში ჩართული ტაძრის მოდელები და მასთან დაკავშირებული არსებული თუ უკვე გამქრალი არქიტექტურული ნაგებობანი; რამდენად ოსტატურად არის ეკლესიის მოდელი გადმოცემული, ასახვას თუ არა რეალურ არქიტექტურას, სიმბოლური ტაძარია მხოლოდ გამოსახული, თუ კონკრეტული ტაძრის რეპლიკა, რამდენად აქტუალურია წმინდა მიწის არქიტექტურა მოდელის გამოსახვისას, როგორ გამოისახება არქიტექტურული ელემენტები სივრცეში, გრაფიკული თუ სივრცობრივი გადაწყვეტისას რამდენად მნიშვნელოვანია იკონოგრაფია, როგორ ესმის შუა საუკუნეების ადამიანს ასლის მნიშვნელობა. ამ თემის მიზანი ყველა ზემოთ ჩამოთვლილი და სხვა მეტ-ნაკლებად ამასთან დაკავშირებული საკითხების გარკვევის მცდელობაა. იმდენად რამდენადაც თემის შინაარსი და მასალა ძალიან მრავალფეროვანია და თითოეული ძეგლი საჭიროებს ცალკე კვლევას (და არსებული ძეგლების რაოდენობა, რომელიც ჩვენი კვლევის არეში მოხვდა დაახლოებით ოცამდეა, ამიტომ თემა გარდამავალია და გადანაწილდა ორ წელზე. 2020 წლის განმავლობაში შესრულდა კვლევები ოპიზის, ოშკის, ფეტოზნის, დოლისყანის და სხვ რელიეფებზე. თემას მიეცა დასრულებული სახე და გადაიცა დასაბეჭდად.

19	ორნამენტის გენეზისი და როლი XV-XVI საუკუნეების საეკლესიო ხელნაწერების გაფორმებაში 6. ჰუმანიტარული მეცნიერებები 6.4 ხელოვნება (ხელოვნების ისტორია)	2020	ნინო ციციშვილი მკვლევარი

სამეცნიერო თემა მოიცავდა XV-XVI საუკუნეების ქართული საეკლესიო ხელნაწერის ორნამენტის გენეზისის შესწავლას. სამეცნიერო თემის გარშემო შესასრულებელი სამუშაო განხორციელდა რამდენიმე ეტაპად, რაც გულისხმობს მასალის მოკრებას, აღნუსხვას, სისტემატიზაციას შესაბამისი პარალელური მასალის დამუშავებით, საკითხთან დაკავშირებული სამეცნიერო ლიტერატურის მოძიებას და დამუშავებას

ორნამენტი ხელნაწერის მხატვრულ გაფორმებაში მნიშვნელოვან როლს თამაშობს და მრავალმხრივ საგულისხმო მხატვრულ აქცენტადაც აღიქმება. მიუხედავად იმისა, რომ ხელნაწერი მემკვიდრეობის შესწავლისას ორნამენტული გაფორმება მის ნაწილად მოიაზრება, რამდენამდე ყურადღების მიღმა დარჩა გვიანი შუა საუკუნეების ქართული საეკლესიო ხელნაწერების ორნამენტული ფორმებისა თუ მოტივების წარმოშობის შესწავლისა და მინიატურაში მისი როლის გამოკვეთის საკითხი, ვინაიდან ძირითადად აქცენტი ფიგურატიულ გამოსახულებებსა და ცალკეულ სიუჟეტებზე კეთდებოდა (აღსანიშნავია, რომ სამეცნიერო წრეებში ცნობილია რ. შმერლინგის ნაშრომი ხუროთმოძღვრული ორნამენტის შესახებ: *ქართული ხუროთმოძღვრული ორნამენტი*, თბ. 1954. ორნამენტის გარშემო მნიშვნელოვან მსჯელობას ვხვდებით მის ისეთ ნაშრომებში, როგორიცაა: *Золотой сосуд из Чхороцку, Ars Georgica, 1, თბ., 1942; Самтавро – памятник XI века, Ars Georgica, 1, თბ., 1942*. რ. შმერლინგი ორნამენტის როლს საკუთრივ ხელნაწერი წიგნის გაფორმებაში ეხება თავის ფუნდამენტურ ნაშრომში *Художественное оформление грузинской рукописной книги IX – XI вв.*, т. 1, Тб., 1967; т. 2, Тб., 1979, თუმცა აქაც, საკვლევი მასალიდან გამომდინარე, ცხადია უშუალოდ ადრე შუა საუკუნეების ქართულ ხელნაწერები განიხილება. უკანასკნელ წლებში ასევე გამოიცა ორი ალბომი, სადაც წარმოდგენილია ქართული სახვითი და დეკორატიულ-გამოყენებითი ხელოვნების რიგი ნიმუშების ორნამენტების გრაფიკული ჩანახატები, მათ შორის სხვადასხვა დროის ხელნაწერების ორნამენტული მოტივები: *მ. თევზაია, ქართული ორნამენტი*, I, თბ. 2005; მისივე: *ქართული ორნამენტი*, II, თბ. 2009).

საკითხის გარშემო ჩატარებულმა სამუშაომ წარმოაჩინა, რომ XV-XVI საუკუნეების რიგი საეკლესიო ხელნაწერების (A351, Q921, A401, K362; K356, K375, M11) ორნამენტული გაფორმება არსებითად სხვაობს მანამდე გავრცელებული მხატვრული ფორმებისგან. აქ თავსართების გაფორმებაში ჩნდება ე.წ. ჰანსემი, ორფოთლიანი მოტივი, რომელიც სპარსული, არაბული და ოსმალური ხელოვნების სხვადასხვა დარგის ნიმუშების უცვლელ ატრიბუტს წარმოადგენს.

ორნამენტაციის კოლორიტული გადაწყვეტა (დომინირებული ოქრო და ლურჯი ფერი ან მხოლოდ ოქრო), კომპოზიციის ხალიჩისებრი აგება, უნვანის მოტივის გამოყენება თავსართების გაფორმებაში ათვალსაზიროვნებს ისლამური ხელოვნების როლს და გავლენას, რაც უდაოდ, თანადროული მხატვრული-კულტურული, ისტორიული და პოლიტიკური კონტექსტითაა განპირობებული. ამ თვალსაზრისით, საეკლესიო ხელნაწერების ეს ჯგუფი იმავე ტენდენციების გამზიარებელია, რაც თანადროული ჭედური და ქვაზეკვეთილობის რიგ ნიმუშებში ჩნდება (ნინოწმინდის სამრეკლო – XVI ს, გრემის მთავარანგელოზთა ეკლესია – XVI ს, ალავერდის სატრაპეზო – XVI ს-ის 50-იანი წლები, ჭედური ხატების ორნამენტული გაფორმება – შემოქმედის მიძინების ხატი, გელათის საწინამძღვრო ჯვრის სახელურები, გელათის ღმრთისმშობლის ხატი, ჟამუშის მაცხოვრის ხატი, მაცხვარიშის მაცხოვრის ხატი, ალავერდის კარედი ხატი, ალავერდის ღმრთისმშობლის ხატი – ყველა XVI ს. და სხვა). ისლამური აღმოსავლეთიდან შემოჭრილი მძლავრი მხატვრული იმპულსის გავლენა საყოველთაოდ ცნობილია, რომ სხვადასხვა დარგის ხელოვნების ნიმუშებში განსხვავებული ძალით აირეკლა და, რაც ძალიან საინტერესოა, გავრცელების ისეთ მასშტაბს მიაღწია, რომ ე.წ. პოსტბიზანტიური ტრადიციების ნასაზრდოებ და ძლიერ საკრალურ სივრცედ მოაზრებულ საეკლესიო ხელნაწერის მხატვრულ გაფორმებაშიც მტკიცედ მოიკიდა ფეხი.

ამავე კონტექსტში უადრესად საგულისხმო სურათს წარმოქმნის აღმოსავლეთ საქრისტიანოში მიმდინარე მხატვრული პროცესებისთვის თვალის მიდევნება. განსაკუთრებით საინტერესო მინიშნებებს იძლევა სლავური ქვეყნების (მაგ. სერბული) XVI საუკუნის ხელნაწერი წიგნის მხატვრული გაფორმება, სადაც იმავე

მხატვრული მოტივების გაზიარება ხდება, რაც ბუნებრივია, არსებული რთული კულტურული, პოლიტიკური და ისტორიული ფაქტორების გამოხატულებას წარმოადგენს. ეს ფაქტი, ქართულ რელიგიურ ხელნაწერებში მიმდინარე პროცესების პარალელურ, მსგავს მხატვრულ მოვლენას აჩვენებს, რაც კიდევ ერთხელ ხაზს უსვამს ერთი და იგივე მხატვრული მოვლენის პარალელურად არსებობას და მათი მსგავსება-სხვაობის შესახებაც არაერთ კითხვას სვამს.

ამავე თემის ფარგლებში დაგეგმილია სამეცნიერო პუბლიკაციის მომზადება.

20	შექსპირი ქართულ თეატრსა და სცენოგრაფიაში 6. ჰუმანიტარული მეცნიერებები 6.4. ხელოვნება, ხელოვნების ისტორია	2020	მარიანა ოკლეი მკვლევარი

თანამედროვე თეატრში, რომელიც აერთიანებს სხვადასხვა მნიშვნელობების მხატვრულ ხერხებს, სპექტაკლის ვიზუალური სახე, მისი „სანახაობრივი ტექსტი“ მუდმივი ცვალებადობის და განვითარების ფაზაში იმყოფება. ამას მოწმობს თეორიული პრაქტიკა, დრამატურგებისა და რეჟისორების თეორიული კონცეფციები XX საუკუნის პირველი ათწლეულიდან მოყოლებული დღევანდელ დღემდე.

მეტამორფოზამ, რომელიც განხორციელდა XX საუკუნის მსოფლიო თეატრში და დაკავშირებული იყო დრამატულ თუ სარეჟისორო მიზეზებთან

გამოიწვია დიდი ძვრები თანამედროვე სცენოგრაფიაში.

თანამედროვე სცენოგრაფი ახდენს სცენის არამარტო დეკორირებას, არამედ მიისწრაფვის შექმნას დრამატურგიული გარემო, განსაზღვროს სპექტაკლის არსი და გამოკვეთოს სარეჟისორო კონცეფცია. ეს პრინციპები ერთნაირად ეხება როგორც დრამატულ, ასევე მუსიკალურ თეატრს.

სცენოგრაფიული ენის ფუნქციის შეცვლა დაკავშირებულია არამარტო თეატრალური ხელოვნების და მისი ვიზუალური ესთეტიკის ევოლუციასთან, არამედ თვით ტექსტის ინტერპრეტაციის, ტრანსფორმაციის პრობლემასთან და მის სცენურ ხორცშესხმასთან. სცენოგრაფიარეჟისურასა და მსახიობებთან ერთად ხდება ხერხი დრამატული ტექსტის ვიზუალიზაციისათვის დროსა და სივრცეში.

თანამედროვე თეატრალური მხატვრის ჩამოყალიბებას, სპექტაკლის შექმნაში მისი აღმავალიროლის მნიშვნელობას თვალს ვადევნებთ თეატრის ისტორიის განვითარების მთელ მანძილზე. თეატრალური მხატვრის პროფესიის ჩანერგვა მიმდინარეობდა სხვა თეატრალური პროფესიების ჩამოყალიბებასთან პარალელურად, რაც დაკავშირებულია ამ ხელოვნების გენეზისის გააზრებაში თითოეული მისი წახნაგის მხატვრული სახის ანალიზის გზით.

არის მცდელობა, კომპლექსურად შევისწავლოთ ზოგადად სცენურ ინტერპრეტაციასთან დაკავშირებული შემოქმედებითი საკითხები მხატვრული მიზეზებისა და ტრადიციების კონტექსტში. რამდენიმე ეტაპურ მაგალითზე დაყრდნობით (ეტაპობრიობა შეეხება, როგორც თვით შექმნის პერიოდის მნიშვნელოვანებას, ასევე სპექტაკლის გაფორმების მხატვრულ ღირებულებას) წარმოვაჩინოთ ის ესთეტიკური „პლატფორმა“, რომელიც თითოეული სცენოგრაფიული ნიმუშის გაერთიანებისა ან გამოიჯენის საფუძველს იძლევა. შესაბამისად, გამოვიკვლიოთ არსებობს თუ არა რაიმე გამაერთიანებელი ნიშან-თვისება ან საერთო ტენდენცია, არქეტიპული დამოკიდებულება შექსპირის თემის გააზრებისას ქართველ სცენოგრაფთა შორის, რამაც შესაძლოა ქართული თეატრალური ხელოვნების იდენტობაზე მოგვცეს მინიშნება თუ მხოლოდ

დროითი მოთხოვნებით, ეპოქით ნაკარნახევი მხატვრული ამოცანების გათვალისწინებით ქმნის ხელოვანი გაფორმების სისტემას. რასაკვირველია პირველ რიგში, გასათვალისწინებელია თვით შემოქმედის აზრობრივი პრიორიტეტები, მისი ერუდიცია, გემოვნება, თუ რომელ მხატვრულ ფორმასა და მიგნებებს ანიჭებს ის უპირატესობას. რა სტილისტიკაში მეტყველებს, როგორ წარმოაჩენს საკუთარ ხელოვნებას, რაში ხედავს თავის დანიშნულებას.

საკვლევი მასალა **აგებულია:** შექსპირის პიესების სცენური გაფორმების ინტერპრეტაციასთან დაკავშირებული საკითხების გაანალიზება.ემპირიულ მასალაზე დაყრდნობით მხატვრების (ს.ვირსალაძე, ფ.ლაპიაშვილი, მ.ჭავჭავაძე, „სამეული“, მ.შველიძე,გ.ალექსი-მესხიშვილი, თ.ნინუა, დ.მონავარდისაშვილი) შემოქმედების გაანალიზება და შეფასება მიმდინარე პროცესებისა და შეტანილი წვლილის მიხედვით,XX საუკუნის მე-2 ნახევრის ქართულ და საზღვარგარეთის (ყოფილი პოსტ-საბჭოთა რესპუბლიკები) ქვეყნების თეატრების სცენაზე განხორციელებული სცენოგრაფიული ნიმუშების ლოგიკური კავშირის დადგენა და გადაკვეთის წერტილების პოვნა ინტერპრეტაციებს შორის, ძირითადი ხაზის გამოკვლევა, გაფორმებათა შორის იდენტობის საკითხების დადგენა, გაფორმებების ინტერპრეტაციის პრობლემების გამოკვეთა XX საუკუნის თეატრში, მათი მნიშვნელობის წარმოჩენა სათეატრო სივრცის სასცენო შექსპირიანაში, ზოგადად სცენოგრაფიულ აზროვნებაში, რა კონკრეტულ ისტორიულ მონაკვეთსა და პირობებში იდგმებოდა ესა თუ ის სპექტაკლი, რამდენად იგრძნობა ეპოქის მოთხოვნები, რა წინა პირობა არსებობდა და რა ისტორიული ფონი დახვდა მხატვრებს შექსპირის პიესების მუსიკალურ თუ დრამატულ თეატრში გაფორმებისას, დადგინდეს თუ არის ლოგიკური კავშირი მათ შორის.

21	ლევ ბოაიხჩევის შემოქმედება 6. ჰუმანიტარული მეცნიერებები 6.4. ხელოვნება, ხელოვნების ისტორია	2020	მარინე მემმარიაშვილი მკვლევარი

მხატვრის მემკვიდრეობის- სახვითი ხელოვნების ნიმუშებისა და თეორიული ნაშრომების კვლევისა და მხატვრის შესახებ არსებული საჯარო წყაროების შესწავლის საფუძველზე, მოვამზადე მონოგრაფია ბოაიხჩევის შემოქმედებაზე

ქართველი მხატვარი ლევ ბოაიხჩევი მუშაობდა სახვითი ხელოვნების სხვადასხვა დარგში: ფერწერა, გრაფიკა, ქანდაკება, კოლაჟი. ბოაიხჩევი 1953-1959 წწ. სწავლობდა თბილისის სამხატვრო აკადემიაში აპოლონ ქუთათელაძის და ვალენტინ შუხაევის კლასში. ის დაიბადა თბილისში, ძველ უბანში. ძველი თბილისური ეზოს კოლორიტმა და ატმოსფერომ დიდი გავლენა მოახდინა მხატვრის მომავალ შემოქმედებაზე. ლევ ბოაიხჩევის ბავშვობაში ძველი თბილისის ეზოებს ხშირად სტუმრობდნენ მოხეტიალე დასები: მომღერლები, მუსიკოსები, ცირკის მსახიობები. სწორედ ეს თემა მოყვება მხატვრის მთელ შემოქმედებას.

ლევ ბოაიხჩევის სადიპლომო ნამუშევარი იყი ტრიფტიქი „მაიაკოვსკი“.

ეს ნამუშევარი იყო შესრულებული იმ დროისთვის დამახასიათებელ მკაცრი სტილის მანერაში. 60-იან წლებში ლევ ბოაიხჩევმა შექმნა ნამუშევრების მთელი სერია. ამ სტილისთვის დამახასიათებელი იყო მონუმენტური ფიგურები და მკაცრი ფორმები.

70-იანი წლებიდან მხატვრის შესრულების მანერა მკაფიოდ იცვლება. მის ნაწარმოებებში იკითხება მეტი პოეტურობა და ლირიზმი. მხატვრის ნამუშევრებში ძირითადი ნაწილი უკავია ძველი თბილისის ქუჩებისა და სახლების გამოსახურებებს. პეიზაჟთან ერთად მხატვრის ერთ-ერთი წამყვანი ჟანრია ასევე პორტრეტი. 70-იანი წლების მიწურულს მხატვარი მიმართავს აბსტრაქტულ ფორმებს.

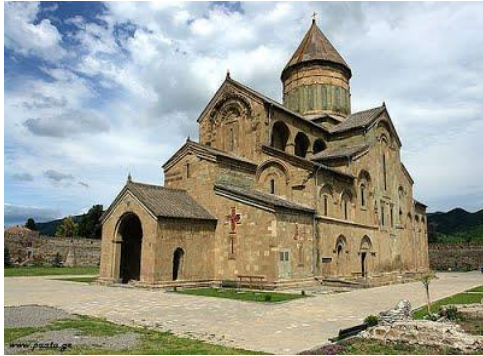

22	ბალდაქინის ტიპის საფლავის ძეგლები XVII-XIX საუკუნეების საქართველოში 6. ჰუმანიტარული მეცნიერებები 6.4. ხელოვნება (ხელოვნების ისტორია)	2020	მანონ ლილუაშვილი მკვლევარი
საკვლევი თემის ფარგლებში შევისწავლე ბალდაქინის ტიპის საფლავის ძეგლები XVII-XIX საუკუნეების საქართველოში და მოვაშადა სტატია ჟურნალ „საქართველოს სიმკვლევში“ დასაბეჭდად. საველე სამუშაოს, მრავალფეროვანი წყაროებისა თუ სამეცნიერო ლიტერატურის შესწავლის შედეგად წარმოჩინდა ამ ნაგებობების არქიტექტურის მრავალფეროვანი ხასიათი და თავისებურებები. როგორც კვლევამ აჩვენა, მათი მოწყობა საფლავებზე ჩვენში XVII საუკუნეში დაიწყო, სავარაუდოდ გვიან და პოსტბიზანტიური ბერძნული გავლენის შედეგად, თუმცა ამ არქიტექტურულმა ტიპმა განსაკუთრებულ პოპულარობას ახალ დროში მიაღწია. ეს პატარა, გამჭოლი სტრუქტურის მემორიალური ნაგებობები, როგორც წესი, მაღალი რანგის საერო ან სასულიერო პირის საფლავებია ეკლესიის ინტერიერში. გვიანდელ ნიმუშებს ტაძართა ეზოებშიც ვხვდებით. საფიქრელია, რომ ბალდაქინის ტიპის მემორიალური ძეგლები იკონოგრაფიულად კავშირს ამჟღავნებს უფლის საფლავთან. მათ წინამორბედად კი, ალბათ, კრიპტაზე აშენებული ადრეული ეკლესიები (მაგალითად, ნეკრესის ბაზილიკა, ჭერემის კვადრატი) უნდა მივიჩნიოთ. ამჟამადაც ვაგრძელებ არქიტექტურულად გადაწყვეტილი მემორიალური ძეგლების შესწავლას, მაგალითად, როგორიცაა აკლდამები და მცირე ზომის ეკლესიის მონუმენტები. 2020 წელს მონაწილეობა მივიღე საკვლევ თემასთან დაკავშირებულ ექსპედიციებში საქართველოს სხვადასხვა რეგიონში - მთიულეთი, რაჭა-ლეჩხუმი, სამცხე-ჯავახეთი და სხვა.			
23	მცხეთის პირველი სვეტიცხოვლის და ადრეული ქართული ეკლესიების შესახებ 6. ჰუმანიტარული მეცნიერებები 6.4. ხელოვნება (ხელოვნების ისტორია)	2018-2020	თამაზ სანიკიძე მკვლევარი
1968-72 წლებში მცხეთის სვეტიცხოველში ცნობილი რესტავრატორის და მკვლევრის, პროფ. ვახტანგ ცინცაძის მიერ, აკად. გიორგი ჩუბინაშვილის მეთაურობით ჩატარდა სარესტავრაციო-საკონსერვაციო და არქეოლოგიური სამუშაოები (ვმონაწილეობდი მეც). ტაძრის სამხრეთ კართან, ისტორიულ წყაროებში მითითებულ ადგილზე, აღმოჩნდა წმ. ნინოს და წმ. მირიან მეფის სვეტიცხოვლის ნაშთები (თარიღი დადასტურდა მასალის არქეომაგნიტური კვლევებით), რომლის შესახებაც ბ-მა ვახტანგ ცინცაძემ სპეციალური ნაშრომი გამოაქვეყნა (იხ. ქართული ხელოვნება, გ. ჩუბინაშვილის სახ. ქართული ხელოვნების ისტორიის ინსტიტუტის შრომები, #9, თბ., 1987). ნაშრომში, ისტორიული ფაქტების ფონზე, მოცემულია ნაგებობის აღწერა, გეგმის ანაზოში და მისი მასების სავარაუდო რეკონსტრუქცია, შორეული პარალელების (მცირე აზიურის, ევროპულის) საფუძველზე. მაშინ, როცა უახლოესი ანალოგები აქვს - უფლისციხეში (რაც გვიან გავაცნობიერე). წყაროების მიხედვით, მეფე მირიანი, თხოთის მთაზე თეოფანიით შთაგონებული, დაუყოვნებლივ იწყებს ქრისტიანული სალოცავის შენებას. მაშასადამე, მეფე შემზადებულია ამისათვის. მან კარგად იცის, რომ ქრისტიანობა რომის იმპერიაში აღიარებულია ოფიციალურ რელიგიად. სრულად აქვს გათავისებული ქრისტიანობის სიკეთე ერისთვის, ქვეყნისთვის და მისთვისაც, ვითარცა მეფისთვის. იცის ისიც, რომ სხვაგან ქრისტიანები წარმართული დროის ბაზილიკურ სტრუქტურას იყენებენ საკუთარი ეკლესიების ასაშენებლად, მაგრამ მას უკვე მონიშნული აქვს ორიენტირი - უფლისციხე. უფლისციხე ძვ.წ. IV ს-დან წარმოადგენს სატაძრო ქალაქს, მზისა და ცეცხლის სალოცავს, რომლის ძალა და გავლენა მოგვიანებით დამკვიდრებულმა კერპთაყვანისმცემლობამ ვერ გაანეღა. უფლისციხის ტაძრების ზოგადი ხუროთმოძღვრული აღნაგობა და წყობა ორიგინალურია - საქართველოს გარეთ არსად იპოვება (იხ. ჩემი მონოგრაფია და ოთხ ათეულამდე სტატია), და აწ უკვე			

კერპთა მსხვერველი მეფე სწორედ კერპების უარისმოყვანილი უფლისციხიდან იღებს ქრისტიანული ეკლესიის გეგმარებით სქემას (გამარტივებულს). წმ. ნინოს თანადგომით ხის პატარა „სახლს ღმრთისა“ ჩადგამს სამეფო ბაღში, „სამოთხესა მას სამეუფოსა“ და განეფინება ქვეყანას „მზე სიმაღლისა - ქრისტე“.

გეგმების მიხედვით სვეტიცხოველიც და უფლისციხის ტაძრებიც ორი ძირითადი ნაწილისგან შედგება. ერთია მოზრდილი, ფართო დარბაზი და მეორე, მასთან კიბეებით დაკავშირებული შედარებით ვიწრო, გრძელი და სამ მონაკვეთად დაყოფილი შენობა. უფლისციხის ტაძრების ზედა მასები და თაღ-კამარები ფაქტობრივად თავდაპირველი სახით არის შემორჩენილი. შესაბამისად, გვაქვს საფუძველი სვეტიცხოველის კედლებიც მათთან მიმსგავსებულად წარმოვიდგინოთ. უფლისციხეში პირველი დარბაზი თავლიაა - შეუძლებელია გადახურული ყოფილიყო. სახურავი ვერ ექნებოდა სვეტიცხოველის ანალოგიურ დარბაზსაც - 1) არ ჩანს გადახურვის საყრდენი ბოძების ჩასადგმელი ღრმულები და 2) დაფარავდა

(დაახშობდა) ცეცხოვან სვეტს (ვ. ცინცაძეს დარბაზი გადახურულად აქვს წარმოდგენილი). ორივე ძეგლზე მთავარია მეორე დარბაზი (ფუნქციურად, მხატვრულად) - უფლისციხეში პირველისკენ საზეიმო კამაროვანი პორტიკით გახსნილი, რომლის წინ იდგა სამსხვერპლო-საკურთხეველი (მსგავსი ბორისა და და არმაზისხევის ვერცხლის ლანგრებზე გამოსახულ და ვანის კარიბჭის ტაძრის საკურთხეველებისა). სვეტიცხოველში ამ დარბაზის გამორჩეული მნიშვნელობა ხაზგასმულია იმითაც, რომ მისი იატაკი მთელ სიგრძეზე მოგებული იყო საგულდაგულოდ მოჭიქული ბრტყელი აგურებით (პლინთებით). აქვე, მის

ცენტრალურ მონაკვეთში დაფიქსირდა კედლებისა და თაღის საყრდენი, „ლიბანის კედარისგან“ გამოთლილი ექვსი სვეტის ჩასადგმელი ღრმულები, ხოლო კიბის ბაქანზე ბაზა, რომელზედაც მეშვიდე, სასწაულმოქმედი „სუეტი იგი უდიდესი... საშუალო ეკლესიისა შესადგმელად გამზადებული“ აღიმართა „ხარისხსა თვისსა“ წმ. ნინოს ლოცვა-ვედრებით და მხოლოდ ამის შემდეგ „მეფემან განასრულა ეკლესია“.

აღნიშნულ პარალელურ ფაქტებს შეიძლება კიდევ რამდენიმე დეტალი დაემატოს, მაგრამ ვფიქრობ, ისედაც ცხადია, რომ წმ. მირიან მეფისა და წმ. ნინოს სვეტიცხოველი უფლისციხის ტაძრების მინაბამს წარმოადგენდა.

და კიდევ: ამ დროს ქვეყანაში ეროვნული სულისკვეთება საგრძნობლად არის გამძაფრებული, რაც პირველი სვეტიცხოველის უფლისციხესთან მიმართებითაც დასტურდება.

2006 წელს კიდევ ერთხელ აიყარა სვეტიცხოველის იატაკი. დაიგო ტაძრისთვის სრულიად შეუფერებელი მოყავისფრო მარმარილოს ფილები; ხოლო პირველი ეკლესიის წმინდა ნაშთები, ათეული წლების მანძილზე მინის ქვეშ დაცული და მიმზიდველი, დაბეტონდა სამარადქამოდ.

24	ჰუჯაბის ჯვარ-გუმბათოვანი ეკლესია 6. ჰუმანიტარული მეცნიერებები 6.4. ხელოვნება, ხელოვნების ისტორია	2017-2020	ქეთევან აბაშიძე მკვლევარი

ჰუჯაბის ჯვარგუმბათოვანი ეკლესია შუა საუკუნეების ქართული ხუროთმოძღვრების საეტაპო ნაგებობაა, რომელიც წარმოგვიდგენს ქართული საეკლესიო აღმშენებლობის გარდამავალ ეტაპს XII–XIII სს-დან XIV საუკუნის ტაძრული ხუროთმოძღვრების მხატვრულ მიდგომაზე.

ტაძარი XIIIს-ის პირველ მეოთხედშია აგებული (ეგებ, XII–XIIIსს-ის მიჯნაზე ან XIIIს-ის 10–იან წლებშიაც კი). დღეს ის სომხეთის რესპუბლიკის ტერიტორიაზე მდებარეობს, საქართველოს საზღვრიდან 400–ოდე მეტრის დაშორებით. ეს ტერიტორია გეოგრაფიულად ბოლნისის ხეობას წარმოადგენს, რომელიც ისტორიულად მუდამ საქართველოს ეკუთვნოდა, მეტიც, იგი სამეფო დომენს წარმოადგენდა. მდინარე, რომლის ერთერთი შენაკადის ხეობაშია აგებული ტაძარი, ძველი ფოლადაურია. იგი მისი შენაკადივით სათავეს ლალვარის ქედიდან იღებს. მდ. ფოლადაურის ხეობა იგივე ბოლნისის ხეობაა.

XIII-ის პირველ მეოთხედში, ბოლნისის (მდ. ფოლადაურის) ხეობის დასაწყისში, ძველი დიდი სამონასტრო კომპლექსის ცენტრში, XI-ის დარბაზული ტაძრის გვერდით დიდი, ჯვარგუმბათოვანი ტაძარი აუგიათ. კომპლექსის ცალკეული ნაგებობები და თავად დარბაზული ტაძარი, რომელიც თავისი გაბარიტებით საკმაოდ დიდია, და ამას მისი მინაშენი-ბჭეებიც ემატება უფრო ადრეულ შრეებსაც შეიცავენ. სამონასტრო კომპლექსის განაშენიანების სიდიდე, არსებული ნაგებობების სიმრავლით და ცალკეული ნაგებობის დიდი გაბარიტებით მეტად საყურადღებო მნიშვნელოვან მონასტერს გვისახავს წარმოდგენაში, რომლის შესახებ

უკიდურესად მუნწი წერილობითი წყაროები გაგვაჩნია, ისიც მხოლოდ XVIII-დან. გალავან-კომპლექსიანი სამონასტრო კომპლექსის დღემდე შემორჩენილი ნაგებობების და მათი სივრცული განაშენიანების საისტორიო წყაროებთან ერთად გაანალიზება ჰუჯაბის ივერიის ღვთისმშობლის სახელობის მონასტრის ისტორიას წარმოგვისახავს უწყვეტად, დაახლოებით VIII-IXს-დან XXს-ის დასაწყისის ჩათვლით.

ისტორიულად ბოლნისის (მდ. ფოლადაურის) ხეობა დმანისის შემდეგ მნიშვნელოვან უმოკლეს გზას წარმოადგენდა სომხეთში გასასვლელად. ჰუჯაბის ტაძარი ბოლნისის ხეობის, ანუ მდ. ფოლადაურის ხევის დასაწყისშია აგებული ხოლო ამავე ხეობის ბოლოში წულრულაშენის გუმბათური ეკლესიაა აღმართული. ჰუჯაბი და წულრულაშენი არსებითად ერთი ტიპის ძეგლებს წარმოადგენენ. ეს ტიპი ჩვენში ჯერ კიდევ XIს. შემუშავდა და განსაკუთრებული გავრცელება XIII-ის მეორე ნახევრიდან ჰპოვა XIVს-ის ჩათვლით. ამ ხნის მანძილზე ჯვარგუმბათოვანი ტაძრის ამ ტიპმა ევოლუცია განიცადა – ცნობილია ორი ჯგუფი ე.წ. „ბეთანია-ქვათახევის“ ჯგუფი, რომელშიც ერთიანდებიან XIIს, XII-XIIIსს-ის მიჯნასა და XIIIს-ის პირველ ნახევარში აგებული ტაძრები და „საფარა-ზარზმის“ ჯგუფი, ქართული არქიტექტურის ცხოველხატული სტილის შემდეგი ეტაპი, ე.წ. „ახალი საფეხური“, რომელიც წარმოდგენილია XIII – XIVსს-ით დათარიღებული ტაძრებით. მათ შორის დროის მცირე მონაკვეთში XIIIს-ის პირველ ნახევარში და მის ბოლოს წარმოჩნდა კიდევ ერთი, მცირე ჯგუფი ტაძრების. ისინი ერთგვარ შემაკავშირებელ რგოლს წარმოადგენენ პირველ და მეორე ჯგუფის ტაძრებს შორის. ამ ტაძრების არქიტექტურაში უარყოფილია ძველი მიღებული, მყარი ნორმები და კანონები, თუმცა მათსავე წიაღში წარმოიქმნება ახალი, რაც ამზადებს კიდევ „საფარა-ზარზმის“ სახელწოდებით ახალ საფეხურს. სწორედ ამ ე.წ. გარდამავალ–შუალედურ ტაძრებს განეკუთვნება ჰუჯაბის ტაძარი. ამგვარად, არქიტექტურულ-კონსტრუქციული და მხატვრული-ესთეტიკური გადაწყვეტით XII და XIIIსს-ის ტაძრების ერთიან „ჯაჭვში“ – ბეთანია, ჰნე-ვანქი - „მელიცხოვლის“ ეკლესიის გუმბათი, ქვათახევი, იკორთა, ფიტარეთი, წულრულაშენი, კოჯრის კაბენი, ახტალა, ფუძნარი, ერთაწმინდა, ქართლის მეტეხი, კარდანახის საბა-წმინდა და სხვა, ჰუჯაბის ტაძარი ერთერთი ბოლოში მდგომი ნაგებობაა წულრულაშენთან, ფიტარეთთან და სხვ. ერთად. მიუხედავად იმისა, რომ თითოეული ამ ტაძრებიდან ორიგინალობით და ჩანაფიქრის ინდივიდუალურობით გამოირჩევა, შიდა სივრცეების, დეკორატიული სისტემის და ასევე ორნამენტაციის გადაწყვეტაში ისინი ეყრდნობოდნენ ძირითადად, თუ შეიძლება ასე ვუწოდოთ, ერთ „წონჩხს“, ე.ი. მიდგომა, ძეგლის, როგორც ერთიანი ორგანიზმის 'ჩამოსხმაში', იყო საერთო. ჩანს, შემუშავებული იყო გარკვეული კონცეპცია ტაძრის კონსტრუქციულ-მხატვრული სახის, ხოლო მისი დამუშავება კი თითოეული ხუროთმოძღვრის ინდივიდუალობას წარმოაჩენდა.

ჰუჯაბის ჯვარ-გუმბათოვანი ტაძარი ვრცელი სამონასტრო კომპლექსის დომინანტს, ჭეშმარიტ

სულიერ და ფიზიკურ ღერძს წარმოადგენს. იგი, როგორც სამონასტრო სივრცის ცენტრალური ნაგებობა, სამონასტრო განაშენიანების ყველა ნაგებობასთან არის დაკავშირებული და მეტიც, იგი მათ აორგანიზებს და კრავს ერთიანობაში.

25	ისტორიული მუხრანის ურბანული მემკვიდრეობის კვლევა 6. ჰუმანიტარული მეცნიერებები 6.4 ხელოვნება (ხელოვნების ისტორია).	2018-2020	ლალი ანდრონიკაშვილი მკვლევარი

სოფელი მუხრანი, ძალზედ საინტერესო მატერიალური მემკვიდრეობით ხასიათდება, რომლის ქრონოლოგიაც შუა საუკუნეებიდან XX საუკუნის დასაწყისამდე აღწევს. ამას ემატება საუკუნეების განმავლობაში ადგილობრივ მოსახლეობაში გამჯდარი წეს-ჩვეულებანი თუ ტრადიციები, რაც სოფლის იდენტურობასა და მის ისტორიულ მეხსიერებას განაპირობებს.

კვლევის მეორე ეტაპზე ჩამოყალიბდა საბოლოო დასკვნები და რეკომენდაციები საკვლევი არეალის მიმართ, კერძოდ: დადგინდა, რომ სოფელი მუხრანი ისტორიული მეხსიერებით დატვირთული, საკმაოდ მასშტაბური დასახლებაა, რომელიც საბედნიეროდ

დღემდე ინარჩუნებს მხატვრულ-არქიტექტურულ თუ ურბანულ გამომსახველობას. სწორედ ამიტომ მისი შესწავლის პროცესში და მეტად სივრცითი მოწყობის გეგმის შემუშავებისას, უმნიშვნელოვანესი იყო მისი ყველა ღირებულებითი კომპონენტის გააქტიურება და ჩართვა სოფლის განვითარების საერთო კონტექსტში. კვლევისას გამოიკვეთა სოფლის ისტორიული განაშენიანების ბირთვი, რომელიც ორი - მცირე და დიდი გალავნის ირგვლივ ვითარდება. განაშენიანების ქრონოლოგია შუასაუკუნეებიდან XX საუკუნის პერიოდს მოიცავს, რომელთა შორის გვხვდება არქიტექტურული, ისტორიული თვალსაზრისით ღირებული ნაგებობები, რომლებიც აყალიბებენ განაშენიანების ხასიათს. ამავდროულად ძალზედ საინტერესოა ურბანული ქსოვილი. ქუჩათა ზემოაღნიშნული კომპონენტები სრულებით პასუხობს დამცავი ზონების დადგენის მიზნებსა და ამოცანებს. შესაბამისად, კულტურული მემკვიდრეობის კანონის თანახმად განისაზღვრა სოფ. მუხრანის ისტორიული განაშენიანების დაცვის ზონა, რაც გულისხმობს შემდეგს:

ისტორიული განაშენიანების დაცვის ზონად განისაზღვრება ტერიტორია, ძეგლებისა და კულტურული მემკვიდრეობის სხვა უძრავი ობიექტების დიდი კონცენტრაცია, აუთენტური სახით შენარჩუნებული ქუჩათა ქსელი, განაშენიანება, გეგმარებითი სტრუქტურა და მორფოლოგია .

კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლებსა და სარეკომენდაციო ობიექტებზე, რომელთაც უნდა მიენიჭოთ ძეგლის სტატუსი, განისაზღვრა კანონის შესაბამისი სარესტავრაციო სამუშაოები. ამავდროულად გასათვალისწინებელია ის გარემოება, რომ სწორედ ეს ობიექტები წარმოადგენენ სოფლისათვის ძირითად მიზიდულობას, შესაბამისად, მათი ფუნქციური რევიტალიზაცია სოფლის დაგეგმვის საერთო კონტექსტს უნდა პასუხობდეს.

მუხრანის ციხე და ეკლესია - განსახორციელებელია სარესტავრაციო სამუშაოები. გასააზრებელია ციხის ფუნქციური გაცოცხლების შესაძლებლობები, რომელიც გახდება ძირითადი სანახაობა, ტურისტული მიზიდულობის ცენტრი.

მცირე ეკლესია - ჩასატარებელია რესტავრაცია სარესტავრაციო მეთოდოლოგიის სრული დაცვით.

გრიგოლ განმანათლებლის ეკლესია - ძეგლის მდგომარეობა უკიდურესად მძიმეა. დარღვეულია გადახურვა და მასში ნალექები და სხვა ნაგავი აღწევს. ტაძარი სარესტავრაციოა. ამასთან გასაღრმავებელია მისი კვლევა თავდაპირველი აუთენტური ფენისა და ღირებულების გამოვლენის მიზნით.

ნიკო ბურის სასახლე - მოკვლეული ისტორიული მასალისა და თავდაპირველი პროექტის

მიხედვით, სრულიად შესაძლებელია ნიკო ბურის სახლის აუთენტური მდგომარეობის აღდგენა, რითაც მუხრანის ისტორიული ცენტრი თავის ნამდვილობას დაიბრუნებს. პროექტის ფარგლებში გასათვალისწინებელია სახლის ირგვლივ არსებული ვრცელი ეზოს არქეოლოგიური სენსიტიურობა და მის წინ მდებარე ხეივნის ჩართვა თავდაპირველ არქიტექტურულ კომპოზიციაში.

განხორციელდეს კულტურული მემკვიდრეობის სარეკომენდაციო ობიექტის რესტავრაცია. შენარჩუნებულ და აღდგენილი იქნას მათი თავდაპირველი მხატვრულ-არქიტექტურული გამომსახველობა. შესაძლებლად მიგვაჩნია მათი ფუნქციური ადაპტაცია.

საკვლევ არეალთან დაკავშირებით არაერთი სხვა რეკომენდაციაც იქნა გაცემული.

26	თანამედროვე ქართული კერამიკა (საქართველოს ეროვნულ მუზეუმსა და კერძო საკუთრებებში დაცული კერამიკული ნიმუშების შესწავლა, ფოტოფიქსაცია 6. ჰუმანიტარული მეცნიერებები 6.4 ხელოვნება (ხელოვნების ისტორია).	2015-2020	სოფიო ჩიტორელიძე მკვლევარი

მრავალწლიანი კვლევითი პროექტი „თანამედროვე ქართული კერამიკა“ გულისხმობს პროფესიული კერამიკის ისტორიის ჩამოყალიბებისა და განვითარების ეტაპების შესწავლას და სათანადო კვლევას. აღნიშნული პროექტის ფარგლებში დაგეგმილი აქტივობებია: ა) სამუზეუმო და კერძო კოლექციებში დაცული მე-20 საუკუნის კერამიკული ნიმუშების გამოვლენა, აღწერა და დაფიქსირება; ბ) მხატვარ-კერამიკოსთა შესახებ არსებული საარქივო დოკუმენტაციის მოძიება-დამუშავება; გ) ინტერვიუები მხატვრებთან; დ) შეგროვებული მასალის სამეცნიერო

კვლევა.

2020 წლის განმავლობაში მოხდა: 1. საქართველოს ეროვნული მუზეუმის, დ. შევარდნაძის სახელობის ეროვნული გალერეის კერამიკის ფონდსა და შ. ამირანაშვილის სახელობის ხელოვნების მუზეუმის თანამედროვე ქანდაკებისა და კერამიკის ფონდში დაცული ნამუშევრების ნაწილის შესწავლა. 2. ვაჟა-ფშაველას მემორიალური მუზეუმის ფონდში დაცული კერამიკული ნიმუშების გაცნობა-ფოტოფიქსაცია. 3. მხატვარ ირაკლი ყანდაშვილის ოჯახში დაცული კერამიკის კოლექციის შესწავლა-დამუშავება, ფოტოფიქსირება. 3. მხატვარ ირაკლი ყანდაშვილის შესახებ საარქივო დოკუმენტაციის გაცნობა-შესწავლა. ყოველივე ამის საფუძველზე მომზადდა მოხსენებები და სტატიები.

27	“თანამედროვე ქართველი ემიგრანტი ხელოვნები”, 6. ჰუმანიტარული მეცნიერებები 6.4 ხელოვნება (ხელოვნების ისტორია).	2019-2020	მზია ჩიხრაძე მკვლევარი

სამეცნიერო კვლევა - “თანამედროვე ქართველი ემიგრანტი ხელოვნები”, შეეხება უცხოეთში მცხოვრები და მოღვაწე ქართველი მხატვრებისა და არტისტების ცხოვრებასა და შემოქმედებას, მოვლენას, რომელიც მრავალწლიად განაპირობებს საქართველოს კულტურულ ინტეგრაციას დასავლეთთან და იმავდროულად, ამდიდრებს ლოკალურ სახელოვნებო სივრცეს განსხვავებული, დასავლეთიდან შემოსული მხატვრული ღირებულებებით.

ჩემი სამეცნიერო ნაშრომი ძირითადად ეყრდნობა რუსთაველის ეროვნული სამეცნიერო ფონდის მიერ დაფინანსებული პროექტის “ინტეგრაცია და იდენტობა” ფარგლებში ჩატარებულ პრაქტიკულ მუშაობას, რომლიც დროსაც მოხდა დასავლეთში მცხოვრები და მოღვაწე ქართველი ხელოვანებისგან ინტერვიუების აღება, მათი მოღვაწეობის გაცნობა-შესწავლა.

ამ ეტაპზე მოხდა პროექტით გათვალისწინებული ქართველი მოდერნისტი ემიგრანტი მხატვრების დასავლურ და ქართულ კულტურასთან კავშირის, დამოკიდებულებების ანალიზი, მათი შემოქმედების დასავლეთ ევროპული და ქართული ხელოვნების კონტექსტში გააზრება. სამეცნიერო კვლევის საფუძველზე გაკეთდა ემიგრანტი მოდერნისტების და თანამედროვე ემიგრანტ ხელოვანთა უცხოეთში მიგრირების მიზეზებისა და გარემოებების ანალიზი, ამ ორი მოვლენის ანალიზი, შედარება, განსხვავებებისა და მსგავსებების დადგენა. კვლევა გრძელდება უკვე პოსტმოდერნიზმთან მიმართებაში.

28	ფიროსმანაშვილის შემოქმედება და თვითნასწავლობის ფენომენი უახლესი დროს მხატვრობაში 6. ჰუმანიტარული მეცნიერებები 6.4 ხელოვნება (ხელოვნების ისტორია).	2019-2020	გიორგი (გოგი) ხოშტარია მკვლევარი

ჩატარებული კვლევის საფუძველზე, 2020 წელს დასაბეჭდად მომზადდა ავტორის ამავე სახელწოდების წიგნი

2. შოთა რუსთაველის ეროვნული სამეცნიერო ფონდის გრანტით დაფინანსებული სამეცნიერო-კვლევითი პროექტები

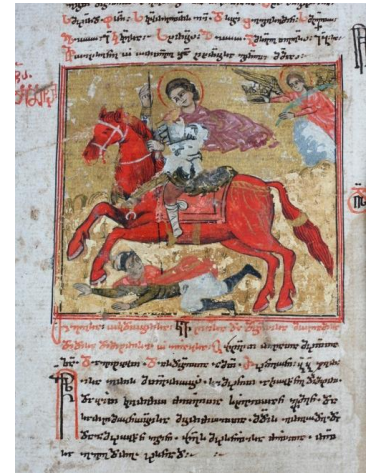
2.1. ცენტრის პროექტები

№	გარდამავალი (მრავალწლიანი) პროექტის დასახელება მეცნიერების დარგისა და სამეცნიერო მიმართულების მითითებით, პროექტის საიდენტიფიკაციო კოდი	პროექტის დაწყების და დამთავრების წლები	პროექტში ჩართული პერსონალი (თითოეულის როლის მითითებით)
1	წმ. დიმიტრის თაყვანისცემა შუა საუკუნეების საქართველოში. უცნობი მოხატულობა დავითგარეჯიდან 7. საქართველოს შემსწავლელი მეცნიერებანი 7.6 ჰუმანიტარული მეცნიერებანი FR-18-30-30	2019-2022	მარინე ბულია (ხელმძღვანელი) მზია ჯანჯალია (კოორდინატორი) ნინო ციციშვილი (ზირითადი პერსონალი, ახალგაზრდა მეცნიერი)

ქრისტიანული ეკლესიის ერთ-ერთი უდიდესი წმინდანის, დიდმოწამე დიმიტრი თესალონიკელი-მრონმდინარის კულტი, მისი წმინდა ნაწილების ისტორია, მათ თავყვანისცემასთან დაკავშირებული რელიგიური, ისტორიული, პოლიტიკური და სოციალური საკითხები, ამასთან, შუა საუკუნეების ხელოვნებაში წმინდანის ცალკეული გამოსახულებები თუ ჰაგიოგრაფიული ციკლები უკვე კარგა ხანია ბიზანტინისტური კვლევების არეალშია მოქცეული და დღემდე ინარჩუნებს თავის აქტუალობას.

საქართველოში მკვლევართა ყურადღება მხოლოდ წმ. დიმიტრის ცხოვრების ქართულმა რედაქციებმა მიიპყრო, მის თავყვანისცემასთან დაკავშირებული სხვა საკითხები კი დიდწილად, სამეცნიერო ინტერესის მიღმა აღმოჩნდა და ეს თითქმის არც უნდა იყოს გასაკვირი – საქართველოში წმინდა დიმიტრის კულტის გავრცელების შესახებ ბევრი არაფერია ცნობილი, ხელოვნების სხვადასხვა დარგის ნიმუშებზე წარმოდგენილი მისი გამოსახულებები კი, ერთი შეხედვით, არც განსაკუთრებული მრავალრიცხოვნებით გამოირჩევა და არც ტიპობრივი მრავალფეროვნებით.

2015 წელს დავითგარეჯის დოდორქის მონასტერში აღმოჩენილი მცირე სამლოცველო და მისი, XII საუკუნის II ნახევარსა და XIII საუკუნის დასაწყისის შორის შექმნილი მოხატულობა, რომელიც ძირითადად საქართველოსთვის უნიკალური, წმ. დიმიტრის ჰაგიოგრაფიული ციკლისგანაა შედგენილი, არსებითად ცვლის ჩვენს ცოდნას შუა საუკუნეების საქართველოში ამ დიდი წმინდანის თავყვანისცემის შესახებ და წამოჭრის, როგორც კონკრეტულად მისი ცხოვრების ციკლების, ისე წმინდა ნაწილებისა და ზოგადად კულტის გავრცელების არეალსა და ქრონოლოგიასთან დაკავშირებულ ისეთ საკითხებს, რომლებიც მეტად მნიშვნელოვანია არა მხოლოდ ქართველოლოგიური, არამედ ბიზანტინისტური კვლევებისთვისაც.

წინამდებარე ნაშრომი, წერილობითი წყაროების, დოდორქის მონასტრის წმ. დიმიტრის სახელობის სამლოცველოს ისტორიის, მისი მოხატულობის, ხელოვნების სხვადასხვა დარგის ნიმუშებზე (მხატვრობა, ქანდაკება, მინიატურა, მინანქარი, ჭედური და ფერწერული ხატები) წარმოდგენილი წმინდანის გამოსახულებების, მის კულტთან დაკავშირებული საეკლესიო სიძველეებისა და რელიკვიების ისტორიის შესწავლის საფუძველზე, შუა საუკუნეების საქართველოში წმინდა დიმიტრის თავყვანისცემასთან დაკავშირებული ცალკეული საკითხების კვლევის პირველ მცდელობას წარმოადგენს

პროექტის მიმდინარეობის მეორე ეტაპზე განხორციელდა დოდორქის წმ. დიმიტრის ეკლესიის მოხატულობის ფუნდამენტური კვლევა. განისაზღვრა მისი როგორც იკონოგრაფიული, ისე სტილური თავისებურებები. კვლევის საფუძველზე დაზუსტდა მოხატულობის შესრულების დრო და ის 12 ს-ის მეორე ნახევარსა და 13 საუკუნის დასაწყისს შორის მონაკვეთით განისაზღვრა.

წმინდა დიმიტრის თავყვანისცემასთან დაკავშირებული საეკლესიო სიძველეები (ჭედური და ფერწერული ხატები, მინიატიურები, რელიკვიები, სანაწილეები და ა.შ.) მოძიებული, სისტემატიზირებული და გამოკვლეული იქნა თბილისის, ქუთაისისა და თელავის სამუზეუმო კოლექციებსა და არქივებში (ვ. კეკელიძის სახ. საქართველოს ხელნაწერთა ეროვნული ცენტრი, საქართველოს ეროვნული მუზეუმი (ერმაკოვის სახ. ფოტოარქივი და შ. ამირანაშვილის სახ. ხელოვნების მუზეუმის ფონდები), თელავის ისტორიული მუზეუმი, ქუთაისის სახელმწიფო ისტორიული მუზეუმი პროექტის ფარგლებში შესრულებული სამუშაოს შედეგები გამოქვეყნდა საერთაშორისო კონფერენციის Davit Gareji. Multidisciplinary Study and Development Strategy (Tbilisi, 2020) მასალებში (Marina Bulia, Vita Cycle of St Demetrius of Thessaloniki and His Holy Relics at Dodorka Monastery და საერთაშორისო რეფერირებად ჟურნალში Zograf, 44, 2020, Marina Bulia, Reliquary- Chapel of St. Demetrius at Davitgareji Desert (Georgia).

2	არქიტექტურის აღქმა და რეპრეზენტაცია შუა საუკუნეების საქართველოში 6. ჰუმანიტარული მეცნიერებები 6.4.1. ხელოვნება, ხელოვნების ისტორია	2018-2020	მარიამ დიდებულიძე (ხელმძღვანელი) ნატალია ჩიტიშვილი (კოორდინატორი, ახალგაზრდა მეცნიერი)

	2 6.1.1. ისტორია 7.6.1. საქართველოს შემსწავლელი მეცნიერებები: ჰუმანიტარული მეცნიერებები FR2017/ FR17_221		მარინე ყენია, (მირითადი პერსონალი) დავით ხოშტარია (მირითადი პერსონალი) ქრისტინე საბაშვილი (მირითადი პერსონალი)
	წარმოდგენილი პროექტის მიზანია ჩატარდეს კვლევა, რომელიც გაარკვევს თუ როგორ აღიქვამდნენ არქიტექტურას შუა საუკუნეების ქართველები და ახსნის მისი რეპრეზენტაციის დანიშნულებასა და ფორმებს. კვლევა მოიცავს შუა საუკუნეების საქართველოს მხატვრულ კულტურასა და მის სულიერ და ინტელექტუალურ საფუძვლებთან დაკავშირებულ საკითხთა ფართო წრეს. პროექტი მოიცავს ექვს კვლევით თემას: 1. არქიტექტურის აღქმა შუა საუკუნეების საქართველოში; 2. არქიტექტურული ნახაზები; 3. არქიტექტურული ფონები კედლის მხატვრობაში, ხატწერაში, წიგნის მინიატურასა და ჭედურ ხელოვნებაში; 4. არქიტექტურის რეპრეზენტაციები საქტიტორო გამოსახულებებში; 5. ეკლესიათა მოდელები როგორც აკროტერიონები და საფლავის ძეგლები; 6. არქიტექტურის რეპრეზენტაცია: შეჯამება. საპროექტო კვლევა მეტ შუქს მოჰფენს ზოგადად შუა საუკუნეების არქიტექტურასა და ხელოვნებას და კერძოდ, არქიტექტურის შუასაუკუნეობრივ კონცეფციასა და მისი რეპრეზენტაციის ფორმებს. პროექტის შედეგი იქნება არა მხოლოდ ფაქტების დაგროვება, არამედ მეთოდოლოგიურად ინოვაციური გამოკვლევა, რომელმაც ხელი უნდა შეუწყოს შუა საუკუნეების ქართული სულიერი და მხატვრული კულტურის უფრო ღრმა გაგებას. პროექტზე მუშაობა უნდა დასრულდეს საანგარიშო პერიოდში, 2020 წლის ივნისში, მაგრამ კოვიდ-19-ის პანდემიის გამო ვერ მოხერხდა დასახული ამოცანების სრულად შესრულება, რის გამოც რუსთაველის სამეცნიერო ფონდის თანხმობით პროექტის დასრულების ვადა გადაიდო 2021 წლის 19 ივნისამდე. პროექტის ფარგლებში მოვამზადე მოხსენება „ეკლესიის შემწირველი ქტიტორების გამოსახულებები შუა საუკუნეების ქართულ ხელოვნებაში“. მოხსენება წაკითხულ იქნა გ. ჩუბინაშვილის დაბადებიდან 135 წლისთავისადმი მიძღვნილ სამეცნიერო სესიაზე. მოხსენების ფართო ვერსია დაიბეჭდება ცენტრის ელ-ჟურნალში ARS GEORGICA.		
3	შუა საუკუნეების მხატვრები საქართველოში 6. ჰუმანიტარული მეცნიერებები 6.4. ხელოვნება (ხელოვნების ისტორია) 6.5. სხვა ჰუმანიტარული მეცნიერებანი FR17_271	2018-2020	ქეთევან მიქელაძე (ხელმძღვანელი) მარიამ დიდებულიძე (მირითადი პერსონალი) თამარ ხოსროშვილი (კოორდინატორი)

პროექტი მიზანად ისახავს შუა საუკუნეების ეკლესიის მომხატველ ოსტატთა ფართო სოციალურ-კულტურულ კონტექსტში კვლევას. მხატვრის საზოგადოებრივი მდგომარეობის, მისი სოციალური სტატუსის, ქტიტორისა და მხატვრის ურთიერთდამოკიდებულებისა და თანამშრომლობის წარმოჩენას; როგორ აღიქვამდა და აფასებდა შუა საუკუნეების მხატვარი საკუთარ თავსა და თავის საქმეს და როგორ აღიქვამდნენ მას და მის მიერ შექმნილ ნაწარმოებებს მისი დამკვეთნი. ეს საკითხები გაშუქდება მე-9/10-მე-17 საუკუნეების კედლის მხატვრობისა და მხატვრის სახელის შემცველი ისტორიული წარწერების ანალიზის საფუძველზე; კვლევის შედეგები გამოქვეყნდება ელექტრონულ ნაშრომში.

პროექტის შესასრულებლად განსაზღვრული იყო სამი წელი (2018-2020), მაგრამ Covid-19 ეპიდემიისა და მასთან დაკავშირებული შეზღუდვების გამო ის სრულფასოვნად ვერ განხორციელდა. გეგმა-გრაფიკის მიხედვით მიმდინარე წელს განსაზღვრული იყო შემდეგი ამოცანების შესრულება: კვლევის შედეგების დამუშავება, ნაშრომის ტექსტზე მუშაობა, სტატიის მომზადება, საერთაშორისო კონფერენციაში მონაწილეობა, ნაშრომის თარგმნა ინგლისურ ენაზე და მისი ელექტრონული გამოცემის მომზადება. ჯგუფის წევრმა, თ. ხოსროშვილმა მონაწილეობა მიიღო საერთაშორისო სამეცნიერო კონფერენციაში (T. Khosroshvili, The Iconography of the Painted Ciborium in the Svetitskhoveli Cathedral in Georgia, *Third International Conference on Byzantine and Medieval Studies, 17-19 January 2020, Nicosia, Cyprus*); მომზადდა და დასაბუქდად არის გადაცემული სტატია (K. Mikeladze, Greek Painters in Medieval Georgia: Inscriptions as Testimony, *Byzantinoslavika, Revue internationale des etude byzantines*, 2021, Prague); კვლევის შედეგების დამუშავება და ნაშრომის ტექსტზე მუშაობა მთელი წლის განმავლობაში მიმდინარეობდა, მაგრამ შექმნილი ეპიდემიური მდგომარეობის გამო ის არ არის დასრულებული, რადგან არ გვქონდა ბიბლიოთეკებში, მუზეუმების ფონდებსა და ხელნაწერთა ინსტიტუტის საცავში მუშაობის შესაძლებლობა; ვერ მივდიოდით სამეცნიერო ექსპედიციებში. 2020 წელს მხოლოდ რამდენიმეში (კახეთი, ქართლი, მეხეთი) ექსპედიციაში მოხერხდა წასვლა. თავის მხრივ, რუსთაველის ფონდმაც შეცვალა თავისი ვალდებულება და მიმდინარე წლის მეორე ნახევრის სამუშაოს (ნაშრომის ინგლისურად თარგმნა და ელექტრონული გამოცემის მომზადება) შესასრულებლად განკუთვნილი თანხა გადაგვითანა 2021 წელს. შესაბამისად პროექტის ვადები გახანგრძლივდა და ის დასრულდება 2021 წელს.

4	საერთაშორისო კონფერენცია: „კულტურული მემკვიდრეობის დაცვა ოკუპირებულ ტერიტორიებზე“ საქართველო და საერთაშორისო გამოცდილება“ OTG-II-19-106 6. ჰუმანიტარული მეცნიერებები 6.4. ხელოვნება (ხელოვნების ისტორია) 6.5. სხვა ჰუმანიტარული მეცნიერებანი	პანდემიის გამო, პროექტის შესრულება გადატანილია 24-25.06. 2021-სთვის	თამარ ბელაშვილი (ხელმძღვანელი) თამარ ხოსროშვილი (კოორდინატორი) მარიამ გაბაშვილი (ძირითადი პერსონალი) მანანა თევზაძე (ძირითადი პერსონალი)

პროექტი დაფინანსდა შოთა რუსთაველის ეროვნული სამეცნიერო ფონდის მიერ 2019 წ. და ითვალისწინებს საერთაშორისო კონფერენციის მოწყობას 2021 წლის ივნისის თვეში. ის ეხება საქართველოს

ოკუპირებულ ტერიტორიებზე არსებული კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლების დაცვას საერთაშორისო სამართლის ჭრილში. პროექტის მიზანია ამ მიმართულებით მსოფლიოს საერთაშორისო გამოცდლების გაზიარება საქართველოს შესაბამისი ინსტიტუციებისათვის და ქართული საზოგადოებისთვის. პროექტში ქართულ მხარესთან ერთად მონაწილეობას იღებენ ამერიკის შეერთებული შტატების, დიდი ბრიტანეთის და უკრაინის ლურჯი ფარის საერთაშორისო საზოგადოების წევრები. სამეცნიერო კონფერენციის გარდა, პროექტის ფარგლებში მოეწყობა გამოფენები და საჯარო ლექციები. კონფერენციის თემატიკა მოიცავს როგორც აფხაზეთის, ისე ცხინვალის რეგიონის კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლებისადმი მიძღვნილ საკითხებს. აღნიშნული ღონისძიებით უფრო მკაფიოდ მოეფინება ნათელი იმ პრობლემებს რასაც ოკუპირებულ ტერიტორიებზე კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლებთან მიმართებაში ვაწყდებით. პროექტში მთავარი აქცენტი დასმულია მსოფლიო გამოცდილების გაზიარებაზე მსგავს პრობლემებთან მიმართებაში, რომელიც იქნება არა მხოლოდ ჰუმანიტურალ-სამეცნიერო, არამედ მოიცავს სამართლებრივ კონტექსტსაც. კონფერენციის შედეგად შესაძლებელი იქნება კონკრეტული რეკომენდაციების შემუშავება საერთაშორისო გამოცდილების გათვალისწინებით და სამომავლო ქმედებების დაგეგმვა.

ამ ეტაპისთვის ცნობილია იმ ქართველ და უცხოელ მკვლევართა ვინაობა რომლებიც კონფერენციაში იღებენ მონაწილეობას, შეგროვებულია მათი მოხსენებების სრული ვერსიები. ამჟამად მიმდინარეობს ტექსტების რედაქტირების პროცესი და თარგმნა ქართულიდან ინგლისურ, ხოლო ინგლისურიდან ქართულ ენებზე. დასრულებული მოხსენებები დაიბეჭდება საკონფერენციო კრებულში ორივე ენაზე.

გლობალური პანდემიური ვითარების გაგრძელების შემთხვევაში, პროექტი სისრულეში მოვა ონლაინ ფორმატში ჩატარებული საერთაშორისო კონფერენციის სახით.

5	წმინდა მეომართა კულტი და გამოსახულებანი შუა საუკუნეების ქართულ კულტურაში FR-19-10194 6. ჰუმანიტარული მეცნიერებები 6.4. ხელოვნება (ხელოვნების ისტორია)	2020-2023	ეკატერინე გედევანიშვილი (ხელმძღვანელი) ირმა მამასახლისი (კოორდინატორი) ნიკოლოზ ალექსიძე (მირითადი პერსონალი) ქეთევან მამასახლისი (მირითადი პერსონალი) თამარ დადიანი (ახალგაზრდა მეცნიერი)

2020 წლის განმავლობაში შესრულდა ექსპედიცია ზემო სვანეთში, მოხდა სამუშაო მასალის (მონუმენტური მხატვრობისა და ხატების) ადგილზე შესწავლა და ფოტოფიქსაცია. წმ. თევდორეს იკონოგრაფიის კვლევისთვის (კედლის მხატვრობის, რელიეფის, ჭედურობის დარგებში), ამ ეტაპზე შესწავლილი იქნა მასთან დაკავშირებული საეკლესიო და სამეცნიერო ლიტერატურა, ასევე ქვის ქანდაკებაში შემორჩენილი ნიმუშები და ზემო სვანეთის მასალა.

წმ. თევდორეს უძველესი გამოსახულებები რელიეფშია შემორჩენილი (მარტვილის ფრიზი (VII ს.), წებელდის კანკელი (VII-VIII სს.), სადაც ის წმ. გიორგისთან ერთად ტრადიციულ წყვილედ კომპოზიციებში არის გაერთიანებული. ძალზე საინტერესო ქართული ნიმუშია გველდესის კანკელის ფრაგმენტი (IX ს.), რომელზედაც ფეხზე მდგომი წმ. თევდორეს ცალკეული ფიგურაა

გამოკვეთილი (რაც იშვიათია ქართულ ხელოვნებაში, სადაც წმინდანი ძირითადად წმ. გიორგის თანხლებით არის გამოსახული). თავისი იკონოგრაფიით ის იმეორებს თანადროულ ბიზანტიურ მედალიონებს

წმ. თევდორეს გამოსახულებებით. წმ. თევდორეს იკონოგრაფიული სახე უკვე ამ ადრეულ ეპოქაში სრულიად ჩამოყალიბებული და კარგად ცნობილი იყო აღმოსავლურ-ქრისტიანულ და ასევე იტალიურ ხელოვნებაში. ამდენად ამ რამდენიმე რელიეფზეც ვხედავთ წმინდანის ძირითად იკონოგრაფიულ ვარიაციებს, რომელნიც მოგვიანო ხანის მონუმენტურ მხატვრობასა და ჭედურობაში გვხვდება. როგორც ცნობილია, ბიზანტიაში წმ. თევდორეს სახელით ორი წმინდანია ცნობილი, წმ. თევდორე ტირონი და წმ. თევდორე სტრატელატი. ისინი ერთმანეთისგან მცირე იკონოგრაფიული ნიშნებით განსხვავდებიან (მაგ., თევდორე სტრატელატს გაორებული წვერი აქვს). საინტერესოა, რომ ეს განსხვავებანი საერთოდ არ ჩანს ქართულ ხელოვნებაში, სადაც წმ. თევდორე ყოველთვის ერთიანი იკონოგრაფიით გამოიხატება. ბიზანტიურ წერილობით წყაროებში წმ. თევდორე სტრატელატი მხოლოდ IX საუკუნიდან ჩნდება, სახვით ხელოვნებაში კი XI საუკუნიდან. თუმცა ამ პერიოდშიც ქართულ კედლის მხატვრობაში მხოლოდ ერთ წმინდანს ვხედავთ. საქართველოში წმ. თევდორეს „ცხოვრების“ ტექსტი უკვე X საუკუნეში იყო თარგმნილი. მაგ., ერთ ადრეულ „ცხოვრებაში“ (ათონიდან წამოღებული ქართული ჰაგიოგრაფიული ძეგლების კრებული ა. ხახანაშვილის რედაქციით) ორივე წმინდანის, ტირონისა და სტრატელატის, ცხოვრებები არის შერწყმული და ახალი სტრატეგის ცხოვრებას აღწერს. როგორც ჩანს, წმ. თევდორეთა სახეები ქართულ იკონოგრაფიაშიც იყო შერწყმული და წმ. თევდორე ტირონის კულტის ძველ ტრადიციას აგრძელებდა (ცნობილია წმ. გრიგოლ ნოსელის (IV ს.) ჰომილიის ქართული თარგმანებიც).

წმ. მხედართა, და შესაბამისად, წმ. თევდორეს, ადრეული გამოსახულებები მონუმენტურ მოხატულობებში X საუკუნიდან არის ცნობილი (საბერეები), თუმცა ყველაზე დიდი რაოდენობით ისინი სვანეთში გვხვდება. სვანეთის მასალა წმ. თევდორეს „პორტრეტების“ უმდიდრეს კოლექციას გვთავაზობს (X-XII სს.). წმ. მეომართა გამოსახულებები მხატვრულ ანსამბლებშია ჩართული და სახარებისეულ სცენებთან ერთიან კონტექსტში იკითხება. წმ. თევდორეს სახე ყოველთვის ერთი ტიპისაა ხვეული ხშირი თმებითა და წვერით, მოგრძო სახითა და კეხიანი ცხვირით. სრულიად ჩამოყალიბებულია მისი სამომარი აღჭურვილობის ტიპიც. ის ყველაზე ხშირად წითელ ცხენზეა ამხედრებული, რაც მეორედ მოსვლის ალუზიებს უნდა წარმოადგენდეს. საინტერესოა, რომ X-XII საუკუნეებში არ გვხვდება წმ. თევდორეს ცხოვრების ციკლები, თანაც არა მხოლოდ საქართველოში. წმინდანის ცხოვრების სცენები გაცილებით გვიან ჩნდება ბერძნულ და რუსულ ხატწერაში. საქართველოში წმ. თევდორეს მნიშვნელობის მიუხედავად, იკონოგრაფიაში ის ძირითადად წმ. გიორგის თანხლებად გვევლინება, რაც შეიძლება წმ. გიორგის საქართველოში განსაკუთრებული პოპულარობით აიხსნას. მონუმენტურ მხატვრობაში დამკვიდრებული იკონოგრაფია მეორდება თანადროულ ქვის რელიეფსა და ჭედურობაშიც, რომელიც ასევე წმინდანის გამოხატვის ორ ძირითად ვარიაციას გვთავაზობს – გველშაპის მლახვრელი ამხედრებული წმ. თევდორე (წმ. გიორგისთან ერთად) და ფეხზე მდგომი (ისევ გველშაპის მლახვრელი) წმ. თევდორე.

6	საქართველო და ბიზანტიური თანამეგობრობა: პოლიტიკა, კულტურა და იდენტობა იმპერიის საზღვრებზე (XI საუკუნე) FR-19-225 7. საქართველოს შემსწავლელი მეცნიერებანი 7.6 ჰუმანიტარული მეცნიერებები 7.6.1 ისტორია და არქეოლოგია დამატებითი მიმართულებები: 6. ჰუმანიტარული მეცნიერებანი 6.2 ენები და ლიტერატურა 6.4 ხელოვნება (ხელოვნება, ხელოვნების	2020-2023	მზია სურგულაძე (ხელმძღვანელი) ნათელა დუნდუა (კოორდინატორი) მზია ჯანჯალია (ძირითადი პერსონალი) გიორგი ჭეიშვილი (ძირითადი პერსონალი) თამარ ოთხმეზური (ძირითადი პერსონალი) მაია მაჭავარიანი

	ისტორია, საშემსრულებლო ხელოვნება, მუსიკა) 6.4.1 ხელოვნება, ხელოვნების ისტორია		(ძირითადი პერსონალი)
ინტერდისციპლინური პროექტი ინსტიტუციათაშორის კვლევებს ემყარება: წამყვანი ორგანიზაცია კორნელი კეკელიძის სახელობის საქართველოს ხელნაწერთა ეროვნული ცენტრია, თანამონაწილე ორგანიზაციები - ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ივანე ჯავახიშვილის სახელობის ისტორიისა და ეთნოლოგიის ინსტიტუტი და გიორგი ჩუბინაშვილის სახელობის ქართული ხელოვნების ისტორიისა და ძეგლთა დაცვის ეროვნული კვლევითი ცენტრი. პროექტი მიზნად ისახავს ბიზანტიის იმპერიასთან საქართველოს მიმართების განხილვას „ბიზანტიური თანამეგობრობის“ ფართოდ გაზიარებული სამეცნიერო კონცეპტის ფარგლებში. მეთერთმეტე საუკუნის საქართველოს პოლიტიკური, სოციალური და კულტურული კონტექსტის ანალიზის საფუძველზე გამოიკვეთება ქართული საზოგადოების ბიზანტინიზაციის თავისებურებების მიმართება „ბიზანტიური თანამეგობრობის“ სამეცნიერო კონცეპტის პარამეტრებთან. ინტერდისციპლინურ კვლევათა საგანგებო ამოცანას წარმოადგენს ბიზანტინიზაციის გამოვლინებების ჩვენება და ანალიზი მეთერთმეტე საუკუნის საქართველოს საზოგადოებრივი და კულტურული ცხოვრების სხვადასხვა სფეროში. კვლევათა ინტერესის საგანს წარმოადგენს ბიზანტინიზაციის ნიშნები და მათი თავისებურებები მეთერთმეტე საუკუნის საქართველოს პოლიტიკურ და სოციალურ ტენდენციებში, საეკლესიო ღვთისმსახურებაში, ლიტერატურულ თარგმანში და მხატვრულ-ესთეტიკურ აზროვნებაში.			
7	მემორიალური ძეგლები XVIII-XIX საუკუნეების საქართველოში 6. ჰუმანიტარული მეცნიერებები 6.4. ხელოვნება (ხელოვნების ისტორია) HE-18-339	2018-2021	ეკატერინე კვაჭატაძე (ხელმძღვანელი) გიორგი პაპაშვილი (კოორდინატორი) სამსონ ლეჟავა (ძირითადი პერსონალი) ნოდარ არონიშვილი (ძირითადი პერსონალი, ახალგაზრდა მეცნიერი) მანონ ლილუაშვილი (ძირითადი პერსონალი, ახალგაზრდა მეცნიერი)
სამწლიანი პროექტის მიზანია მემორიალურ ძეგლთა (საფლავის ქვები, მემორიალური ქანდაკება, ობელისკები, მეხსიერების ადგილებზე აღმართული მონუმენტები და სხვ.) საქართველოს სხვადასხვა რეგიონში მოძიება, აღნუსხვა, დეტალური ფოტოფიქსაცია, კლასიფიკაცია, ტიპოლოგიზაცია, ანალიზი. პროექტი ითვალისწინებს საქართველოში შუა საუკუნეებიდან მრავლად შემონახულ მემორიალურ ძეგლთა მოკვლევასა და შესწავლას, უმეტესწილად ფოკუსირებულია, ამ თვალსაზრისით, ყველაზე უფრო უხვი და მრავალფეროვანი მასალის მქონე ეპოქა: XVIII-XIX სს., XX საუკუნის 20-იან წლებამდე. მრავალსახოვანია ჩვენში მემორიალურ ძეგლთა ფორმები (არქიტექტურულად გადაწყვეტილი ძეგლები, საფლავის ლოდისებური ქვები, ცხენისა და ცხვრის ქანდაკებები, ობელისკები და			

სხვ.), მისი დეკორი (ანტროპომორფული, ზომორფული, ორნამენტული რელიეფური გამოსახულებები, სოციალური და პროფესიული თემატიკის ამსახველი სიუჟეტები და სხვ.) და გამოსახულებათა სიმბოლური ენა. პროექტი, ძირითადად, განიხილავს ქრისტიანულ მემორიალურ ძეგლებს, თუმცა, ამავდროულად მოიცავს საქართველოს კულტურულ სივრცეში თანაარსებულ სხვა კონფესიის მემორიალურ ნიმუშებსაც. ამ ეტაპზე, პროექტის დაწყებიდან დღემდე, განხორციელდა პროექტით გათვალისწინებული თითქმის ყველა ექსპედიცია საქართველოს რეგიონებში: იმერეთის, სამცხის, კახეთის, რაჭა-ლეჩხუმის, თეთრიწყაროს, მთიულეთის, კასპის მუნიციპალიტეტებში და სხვა. მოხდა მოპოვებული ძეგლების დეტალური ფოტოფიქსაცია, აღნუსხვა-აღწერა, აზომვა, მათი მდებარეობის GPS კოორდინატების დაზუსტება. მიმდინარეობს მონოგრაფიის ტექსტზე მუშაობა, სრულდება მოპოვებული მასალის ანოტაციები, მომზადდა პუბლიკაციები და სამეცნიერო კონფერენციის მოხსენება.

მოხსენება: **ეკატერინე კვაჭატაძე** „პართენოზ ხარჭაშნელის საფლავის ქვა“, თბილისის სახელმწიფო სამხატვრო აკადემია, დიმიტრი თუმანიშვილის 70 წლის იუბილესადმი მიძღვნილი საერთაშორისო სამეცნიერო კონფერენცია (17-18 ნოემბერი, 2020).

პუბლიკაცია: მოხსენება დაიბეჭდება სამხატვრო აკადემიის ჟურნალში „ACADEMIA“ (#8, 2019/2020).

პროექტის ფარგლებში იბეჭდება აგრეთვე მეორე სტატია ჟურნალში „საქართველოს სიძველენი“ (#23, 2020/2021): **მანონ ლილუაშვილი**, „ბალდაქინის ტიპის საფლავის ძეგლები XVII-XIX საუკუნეების საქართველოში“.

2.2 ცენტრის თანამშრომლების მონაწილეობა სხვა ინსტიტუციების პროექტებში

№	გარდამავალი (მრავალწლიანი) პროექტის დასახელება მეცნიერების დარგისა და სამეცნიერო მიმართულების მითითებით, პროექტის საიდენტიფიკაციო კოდი	პროექტის დაწყების და დამთავრების წლები	პროექტში ჩართული პერსონალი (თითოეულის როლის მითითებით)
1	კარიკატურის ასწლიანი ისტორია საქართველოში (1880-1980) 6. ჰუმანიტარული მეცნიერებები 6.4. ხელოვნება (ხელოვნების ისტორია) FR-18-62-62	2019-2022	ნინო ჭოლოშვილი (ხელმძღვანელი), ირინა აბესაძე (ძირითადი პერსონალი) ქრისტინე დარჩია (კოორდინატორი, ახალგაზრდა მკვლევარი), ს. ჭანტურიძე (ახალგაზრდა მკვლევარი)

კარიკატურა, როგორც სახვითი ხელოვნების ერთ-ერთი ჟანრი გამორჩეულად საინტერესო ფენომენია, რომლის არსებობის ისტორია რამდენიმე საუკუნეს ითვლის, მიუხედავად ამისა, მას დღემდე არ დაუკარგავს აქტუალობა. ქართული კარიკატურა, პრაქტიკულად, უცნობია ფართო საზოგადოებისათვის, დავიწყებული და შეუსწავლელია სამეცნიერო წრეებში. პროექტის მიზანია ქართული კარიკატურის ასწლოვანი ისტორიის კვლევა.

2019 წელი - პროექტის I ეტაპი დაეთმო მასალის მოძიებასა და დამუშავებას, რაც გულისხმობდა:

ბიბლიოთეკის საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის სამეცნიერო კვლევით ცენტრში დაცული მასალის მოძიებასა და შესწავლას;

- ფოტოფიქსაციას კვლევისთვის.
- ოსკარ შმერლინგის შემოქმედებისა და მოღვაწეობის კვლევა საქართველოს სახელმწიფო არქივში, ეროვნულ მუზეუმში, საქართველოს პარლამენტის ეროვნულ ბიბლიოთეკაში.

- სამუზეუმო კოლექციებისა და ფონდების დამუშავებას, როგორც დედაქალაქში, ასევე რეგიონებში;
- კერძო კოლექციებში დაცული მასალის მოძიებას;
- საქართველოს პარლამენტის ეროვნულ ბიბლიოთეკასა და სხვა ბიბლიოთეკებში დაცული ბეჭდური მედიის კვლევასა და შესწავლას (1880-1980-იანი წწ.);

- თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის

2.3 დასრულებული (მრავალწლიანი) პროექტები

№	დასრულებული (მრავალწლიანი) პროექტის დასახელება მეცნიერების დარგისა და სამეცნიერო მიმართულების მითითებით, პროექტის საიდენტიფიკაციო კოდი	პროექტის დაწყების და დამთავრების წლები	პროექტში ჩართული პერსონალი (თითოეულის როლის მითითებით)
1	XX საუკუნის ქართული ხელოვნება და მისი ისტორიული კონტექსტი (დიმიტრი თუმანიშვილი) 6. ჰუმანიტარული მეცნიერებები 6.4. ხელოვნება (ხელოვნების ისტორია) SP-19-118	2019-2020	ნინო ჭოდოშვილი (ხელმძღვანელი) ა. გაბუნია (კოორდინატორი)

2020 წელს დასრულდა მუშაობა დიმიტრი თუმანიშვილის წიგნზე „XX საუკუნის ქართული ხელოვნება და მისი ისტორიული კონტექსტი“.

წიგნი დაიბეჭდა და მოეწყო რამდენიმე ონლაინ პრეზენტაცია (თსსა-ში, შოთა რუსთაველის ეროვნულ სამეცნიერო ფონდსა და დიმიტრი თუმანიშვილის საიუბილეო კონფერენციის დროს).

აღნიშნული წიგნი წარმოაჩენს დიდი ქართველი მეცნიერის, დიმიტრი თუმანიშვილის მრავალწლიანი კვლევისა და ფიქრის შედეგს. ნაშრომი განსაკუთრებით ღირებულია იმით, რომ ქართულ სამეცნიერო სინამდვილეში არ არსებობს მსგავსი სახელოვნებათმცოდნეო და კულტუროლოგიური ანალიზის შემცველი გაბმული ტექსტი XX საუკუნის ქართული ხელოვნების შესახებ. მასში განხილული და ჩამოყალიბებულია ზოგადად ამ ეპოქის კულტურის განვითარების წინაპირობები და თავისებურებები, ქართული სახვითი ხელოვნების ისტორიული, სოციალური თუ კულტურული კონტექსტები, გაანალიზებულია არაერთი ყურადსაღები მოვლენა, რომლის მომსწრე და მონაწილეც თავად ავტორი იყო. ტექსტი მნიშვნელოვანია იმითაც, რომ მასში დასმულია ბევრი ისეთი საკითხი, რომელიც ორიგინალურადაა დანახული და აღქმული ავტორის მიერ, სააზროვნო იმპულსებს იძლევა და სხვადასხვა საკითხზე სამომავლო კვლევის

ჩატარების პერსპექტივას სახავს. წიგნი 2014-2015 წლებში ბატონი დიმიტრის მიერ თბილისის სახელმწიფო სამხატვრო აკადემიის რადიოსათვის გაკეთებული ჩანაწერების ციკლის საფუძველზე შეიქმნა. მისი ტექსტი ავტორის მიერ არ არის გამოსაცემად მომზადებული. გამომცემლები შეეცადნენ, მაქსიმალურად შეენარჩუნებინათ საუბრის ავტორისეული მანერა, რაც კიდევ უფრო მიმზიდველს ხდის ტექსტს და მკითხველის მეხსიერებაში აცოცხლებს დიმიტრი თუმანიშვილის საჯარო გამოსვლების სიღრმეს, უშუალობასა და არტისტიზმს.

3. უცხოური გრანტებით დაფინანსებული სამეცნიერო პროექტები

3.1. ცენტრის პროექტები

№	გარდამავალი (მრავალწლიანი) პროექტის დასახელება მეცნიერების დარგისა და სამეცნიერო მიმართულების მითითებით, პროექტის საიდენტიფიკაციო კოდი, დამფინანსებელი ორგანიზაცია/ სამეცნიერო ფონდი, ქვეყანა	პროექტის დაწყების და დამთავრების წლები	პროექტში ჩართული პერსონალი (თითოეულის როლის მითითებით)
1	მარიამ დედოფალი და სამეფო არქიტექტურული პატრონაჟი გვიანი შუა საუკუნეების საქართველოში 6. ჰუმანიტარული მეცნიერებები 6.1. ისტორია და არქეოლოგია 6.4. ხელოვნება (ხელოვნების ისტორია), Friends of Academic Research in Georgia (FaRiG), გაერთიანებული სამეფო	2019-2020	ნათია ნაცვლიშვილი (მკვლევარი)

კვლევის საგანს წარმოადგენდა ერთ-ერთი ყველაზე გამოჩენილი ქალი კტიტორის - მარიამ დადიანის (1599/1609-1680) არქიტექტურული პატრონაჟი გვიანი შუა საუკუნეების საქართველოში. 1634 წელს მარიამ დადიანი ირანის ვასალ როსტომ მეფეზე (მეფობდა 1633-1658 წლებში) დაქორწინდა და ქართლის დედოფალი გახდა. მან მუსლიმ მეფესთან ქორწინების შემდეგ არამარტო ქრისტიანობა შეინარჩუნა, არამედ შეძლო საკუთარ დომენში მეფესთან გათანაბრებული უფლებებიც ჰქონოდა.

როსტომ მეფის გარდაცვალების შემდეგ მარიამი ცოლად გაჰყვა ვახტანგ V-ს (მეფობდა 1658-1675 წლებში), ქართლის კიდევ ერთ მუსლიმ მეფეს. ამ ქორწინების საშუალებით მან შეინარჩუნა დედოფლის სტატუსი და განაგრძო სააღმშენებლო საქმიანობა. ისლამური სამყაროსგან განსხვავებით, სადაც „ქალები უმეტესწილად აშენებენ როგორც ქვრივები და დედები და არა როგორც ცოლები“ (P. Blessing), მარიამი ორივე მუსლიმი ქმრის სიცოცხლეშივე აქტიური კტიტორი იყო, რაც განაპირობა როგორც მისმა ძლიერმა პიროვნულმა თვისებებმა, ისე შუა საუკუნეების საქართველოს კულტურულმა ტრადიციამ და პოლიტიკურმა სიტუაციამ.

მარიამმა ქართლის სამეფოში რამდენიმე ეკლესია ააშენა და განაახლა (თბილისის წმ. იოანე ნათლისმცემელი (თეთრაშენი), არადეთი, ზღუდერი, გორის მთავარანგელოზი). განსაკუთრებით დიდია მისი როლი დანგრეული კათედრალების აღდგენაში (ბოლნისი, რუისი, ურბნისი, სვეტიცხოველი).

შენობების ფიზიკური გადარჩენის გარდა კათედრალების აღდგენის პოლიტიკა ძლიერი ირანული კულტურის გავლენის ქვეშ მყოფ საქართველოში შუა საუკუნეობრივი ქრისტიანული იდენტობის აღდგენის მცდელობადაც უნდა მივიჩნიოთ.

სტატია სრულად იხილეთ:

<http://www.farig.org/images/pdfs/2020/Queen%20Mariam%20Dadiani.pdf>

3.2 ცენტრის თანამშრომლების მონაწილეობა, სხვა ინსტიტუციების პროექტებში

№	გარდამავალი (მრავალწლიანი) პროექტის დასახელება მეცნიერების დარგისა და სამეცნიერო მიმართულების მითითებით, პროექტის საიდენტიფიკაციო კოდი, დამფინანსებელი ორგანიზაცია/ სამეცნიერო ფონდი, ქვეყანა	პროექტის დაწყების და დამთავრების წლები	პროექტში ჩართული პერსონალი (თითოეულის როლის მითითებით)
1	Bronze Figurative Art from the Grave # 16 of Treli Cemetery თბილისი II - თრელიგორების ნასახლარი, თრელის და ნაქულბაქევის სამაროვნები გვიანბრინჯაო-ადრერკინის ხანაში“ საპუბლიკაციოთ მომზადება და ელექტონული მონაცემთა ბაზის შექმნა. შელბი უაითისა და ლეონ ლევის პროგრამა არქეოლოგიური პუბლიკაციებისთვის (აშშ)	2019-2020	პიტერ ლიმინგი, მიხეილ აბრამიშვილი (რედაქტორები) ნინო ახვლედიანი, ირინე სულთანაშვილი, სალომე მარკოზია (პროექტის ასისტენტები), ნინო გომელაური (პუბლიკაციის თანაავტორი)

თბილისის ტერიტორიაზე, თრელის სამაროვანზე აღმოჩენილი სამარხი #16-ის ბრინჯაოს სკულპტურები მნიშვნელოვან მასალას იძლევა საქართველოს დედაქალაქის ძველი ისტორიისა და იმ მხატვრული პროცესების თვალგადევნებისათვის, რომელსაც ადგილი ჰქონდა აღნიშნულ ტერიტორიაზე ძვ.წ. VIII-VII სს-ში.

ეს ნაკეთობანი განსხვავებულ მხატვრულ ტრადიციათა რთულ ნაზავს წარმოადგენს. მასში გვიანბრინჯაოს ხანის ცენტრალური სამხრეთკავკასიის კულტურის ბრინჯაოს სკულპტურათა მხატვრულ-ტექნიკური თავისებურებანი ირანული სამყაროდან მომდინარე მხატვრულ ფორმებთან თანაარსებობს.

მხატვრულ-ტიპოლოგიური თვალსაზრისით თრელის ქანდაკებები ჩრდილო-დასავლეთ ირანისა და ლურისტანის კულტურას უკავშირდება. ეს მასალები თრელის უშუალოდ წინარე ხანას განეკუთვნება ან მისი თანადროულია (ძვ.წ. IX-VII სს). წინა აზიის ირანული სამყაროს გარდა აღნიშნული სკულპტურები ენათესავება ნომადურ კულტურაში გავრცელებულ, თრელის სინქრონულ და მის მომდებნო პერიოდის მასალებსაც (ძვ.წ. VII-IV სს), რაც იძლევა საფუძველს ვიფიქროთ, რომ სამხრეთკავკასიისა და ირანულ სამყაროს შორის არსებულ კონტაქტებში მედიატორის როლი ნომად ტომებს უნდა შეესრულებინათ, რომლებიც ისტორიული წყაროების მიხედვით წინააზიის ტერიტორიაზე თრელის სამარხის თანადროულ ხანაში მოიხსენიებიან. შესაბამისად, თრელის ნივთთა დამკვეთნი და ახალი მხატვრული გემოვნების გამტარებელნი ამ ტომთა წარმომადგენლები უნდა ყოფილიყვნენ. თრელის მასალებში ასახული წინააზიური ელემენტები მათი სამხრეთიდან მოძრაობის მანიშნებელია.

ირანული სამყაროდან შემოსული ფორმები და მოტივები სამხრეთკავკასიის გვიანბრინჯაოს კულტურის სახვით ტრადიციათა საფუძველზე ძლიერ გადამუშავებას განიცდის, რაც მათ ადგილზე დამზადების ფაქტს ასაბუთებს. უცხო მხატვრულ ფორმათა შემოქმედებითად გადამუშავება განსაზღვრავს

სწორედ ამ სკულპტურათა მხატვრულ თავისთავადობას.

დღევანდელი მონაცემებით ირანული მხატვრული ელემენტების შემცველი ნაკეთობები საქართველოს ტერიტორიაზე მხოლოდ თრელის მასალებიდანაა ცნობილი, რაც აიხსნება ნომადი ტომებისათვის ამ ტერიტორიის სტრატეგიული მნიშვნელობით, რადგან აქ გადიოდა მათი მიმოსვლისათვის აუცილებელი ის უმოკლესი გზა, რომელიც წინააზიის ქვეყნებს ამ ტომთა ერთ-ერთ საცხოვრისთან, ჩრდილო კავკასიასა და სამხრეთ რუსეთის სტეპებთან აკავშირებდა.

საქართველოს ტერიტორიაზე აღმოჩენილი ძვ.წ. I ათასწ. დათარიღებულ მასალათა მიხედვით ირანიდან შემოსულ მხატვრულ ნაკადს ლოკალური და ეპიზოდური ხასიათი ქონდა და არ მოუხდენია გავლენა საქართველოს შემდგომი ხანის ხელოვნების განვითარებაზე.

3.3. ცენტრის პროექტები (ადგილობრივი დაფინანსება)

№	დასრულებული (მრავალწლიანი) პროექტის დასახელება მეცნიერების დარგისა და სამეცნიერო მიმართულების მითითებით, პროექტის საიდენტიფიკაციო კოდი, დამფინანსებელი ორგანიზაცია/ სამეცნიერო ფონდი, ქვეყანა	პროექტის დაწყების და დამთავრების წლები	პროექტში ჩართული პერსონალი (თითოეულის როლის მითითებით)
1	XX -საუკუნის ქართული პროფესიული დეკორატიულ-გამოყენებითი ხელოვნება (წიგნი-ალბომის გამოსაცემად მომზადება, ბეჭდვა) 6.3უმანიტარული მეცნიერებები 6.4 ხელოვნება (ხელოვნების ისტორია)	2020	სოფიო ჩიტორელიძე მკვლევარი
გ.ჩუბინაშვილის ცენტრში მომზადდა გამოსაცემად და დაიბეჭდა სამხატვრო აკადემიის პროფესორის ნანა კიკნაძის წიგნი „XX -საუკუნის ქართული პროფესიული დეკორატიულ-გამოყენებითი ხელოვნება“. ეს ნაშრომი, გაურდაქტირებელი ტექსტის სახით, ავტორმა სიკვდილამდე ცოტა ხნით ადრე გადასცა ჩუბინაშვილის ცენტრს. აქ მოხდა ტექსტის რედაქტირება, ფაქტობრივი მასალის გადამოწმება, სამეცნიერო აპარატის სრულად მომზადება და სატანადო საილუსტრაციო მასალის შერჩევა. შედეგად ქართულ სახელოვნებო სივრცეს შეემატა დეკორატიულ-გამოყენებითი ხელოვნებაზე ნაშრომი, რომელიც დღეისთვის ერთადერთია, სადაც ტანმიმდევრულად არის ასახული ამ დარგის განვითარების პროცესი გასული საუკუნის 50-იანი წლებიდან მოყოლებული, 2010 წლამდე. წიგნში ქართული დეკორატიულ-გამოყენებითი ხელოვნების ცალკეული დარგები ცალკე თავებადაა განხილული (მხატვრული კერამიკა, მინა, მინანქარი, ლითონპლასტიკა, ხის დამუშავება და ა.შ.).			
2	მხატვარ ოთარ ჯიშკარიანის მიერ გაფორმებული წიგნების დამუშავება 6.3უმანიტარული მეცნიერებები 6.4 ხელოვნება (ხელოვნების ისტორია)	2020-2022	მარიამ გაჩეჩილაძე მკვლევარი
გ. ჩუბინაშვილის სახ. ეროვნული კვლევითი ცენტრის საგამოფენო დარბაზში, მიმდინარე წლის 31 აგვისტოდან 5 სექტემბრამდე გაიმართა საქართველოს დამსახურებული მხატვრის ოთარ ჯიშკარიანის			

პერსონალური გამოფენის, რომლის დასრულების შემდეგ, მხატვრის მემკვიდრემ ნინო ჯიშკარიანმა ცენტრის ახალი და თანამედროვე განყოფილების არქივს საჩუქრად გადასცა მხატვრის მიერწიგნების გაფორმებისთვის შესრულებული ორიგინალები. ამ ეტაპზე მოხდა ამ მასალის დახარისხება, კონვერტებში განთავსება, ნაწილობრივი დასკანერება.			
3	XX ს-ის 20-50-იან წლებში გამოცემული ჟურნალების მხატვრული გაფორმება 6.3 უმანტიარული მეცნიერებები 6.4 ხელოვნება (ხელოვნების ისტორია)	2020-2022	მარიამ გაჩეილაძე მკვლევარი
მიმდინარე წლის სამეცნიერო საკვლევ თემას წარმოადგენს XX ს-ის 1920-50-იან წლებში გამოცემული ჟურნალების მხატვრული გაფორმების შესწავლა-გაანალიზება (ჟ-ბი: „დროშა“, „ოქტომბრელი“, „პიონერი“ და ა.შ.). თემა გარდამავალია, განხორციელდება 2020-2022 წწ.-ის მანძილზე. მოდიებულ იქნა ჟ. „დროშა“-ს 1929-35 წლის გამოცემები. ნაწილობრივ დამუშავდა ჟ. „პიონერი“-ს და ჟ. „ცისკარი“-ს მასალები.			

3.4. ცენტრის თანამშრომლების მონაწილეობა, სხვა ინსტიტუციების პროექტებში

№	დასრულებული (მრავალწლიანი) პროექტის დასახელება მეცნიერების დარგისა და სამეცნიერო მიმართულების მითითებით, პროექტის საიდენტიფიკაციო კოდი, დამფინანსებელი ორგანიზაცია/ სამეცნიერო ფონდი, ქვეყანა	პროექტის დაწყების და დამთავრების წლები	პროექტში ჩართული პერსონალი (თითოეულის როლის მითითებით)
1	საქართველოს განათლების, მეცნიერების, კულტურისა და სპორტის სამინისტრო „კულტურის ხელშეწყობის პროგრამა“ საქართველოს განათლების, მეცნიერების, კულტურისა და სპორტის სამინისტროს დაქვემდებარებული სსიპ მემორიალური მუზეუმების ფონდებში დაცული განსაკუთრებული მნიშვნელობის ექსპონატების ეტაპობრივი ინვენტარიზაცია, ერთიანი მონაცემთა ბაზის შესაქმნელად (სმირნოვების მუზეუმი, იაკობ-გოგებაშვილის სახლ-მუზეუმი, ვაჟა-ფშაველას სახლ-მუზეუმი) 6.3 უმანტიარული კვლევები 6.4 ხელოვნება (ხელოვნების ისტორია)	2020	მარიამ გაჩეილაძე პროექტის ხელმძღვანელი სოფიო ჩიტორელიძე - პროექტის წევრი. მეცნიერ თან. მარინე დგებუაძე პროექტის წევრი. მეცნიერ თან. (სემ მუზეუმი) ოლიგო ხაჩიძე რესტავრატორი (თსსა) კონსულტანტი ლევან თაქთაქიშვილი ბიბლიოფილი კონსულტანტი თეა თვალავაძე ხელნაწერის სპეციალისტი თენგიზ ქართველიშვილი ექსპოზიციონერი ავთანდილ მაისურაძე ექსპოზიციონერი
სახელმწიფო დღემდე არ ფლობს დაზუსტებულ ინფორმაციას და სრულ ნუსხას საქართველოს			

განათლების, მეცნიერების, კულტურისა და სპორტის სამინისტროს დაქვემდებარებული სსიპ მემორიალური მუზეუმების ფონდებში დაცული განსაკუთრებული მნიშვნელობის ექსპონატების შესახებ.

- განსაკუთრებული მნიშვნელობის ექსპონატების მონაცემთა ბაზის შესაქმნელად აუცილებელია განისაზღვროს და აღირიცხოს მნიშვნელოვანი - ზოგადსაკაცობრიო და ეროვნული ღირებულებების, ექსპონატები; მოხდეს მათი ფოტო-ფიქსაცია, სამეცნიერო ინვენტარიზაცია. პროექტის მიზანია საქართველოს განათლების, მეცნიერების, კულტურისა და სპორტის სამინისტროს დაქვემდებარებული სსიპ მემორიალური მუზეუმების ფონდებში დაცული განსაკუთრებული მნიშვნელობის (ეროვნული და ზოგადსაკაცობრიო) ექსპონატების სრულყოფილი ინვენტარიზაცია ერთიანი ბაზის შესაქმნელად.
- 2020 წელს პროექტით გათვალისწინებული სხამუშაო განხორციელდა სამ მუზეუმში:

თბილისი - სმირნოვების მუზეუმი. გალაკტიონ ტაბიძის # 20

მცხეთა - მთიანეთი - ვაჟა ფშაველას სახლ-მუზეუმი(დუშეთის რ-ნი, სოფ. ჩარგალი)

შიდა ქართლი- იაკობ გოგებაშვილის სახლ-მუზეუმი (გორის რ-ნი, სოფ. ვარიანი)

- პროექტის განხორციელების შედეგად მოხდა ზემოხსენებული მუზეუმების ფონდებში არსებული კულტურული მემკვიდრეობის ექსპონატების გადამოწმება.
- შეიკრიბება და დაზუსტდება ინფორმაცია იმ ექსპონატების შესახებ, რომელიც თითოეულ მუზეუმში, მიჩნეული იქნა, როგორც ეროვნული და ზოგადსაკაცობრიო ღირებულების მქონე. ასევე გამოიყოფა განსაკუთრებული მემორიალური ღირებულების ექსპონატები. განხორციელდებოდა გამოყოფილ ექსპონატთა შესწავლა-დამუშავება, ფოტოფიქსაცია, შედგა ფოტო-ილუსტრირებით თანდართული ნუსხები.
- აღნიშნული პროექტით საფუძველი შეექმნება მსგავსი ტიპის სამუშაოების წარმართვას ყველა სხვა მუზეუმში.
- საბოლოო შედეგად მიღებულ იქნება, ინფორმაცია ერთიანი მონაცემთა ბაზისთვის, სახელმწიფო მუზეუმებში არსებული, განსაკუთრებული მნიშვნელობის - ეროვნული და ზოგადსაკაცობრიო ექსპონატების შესახებ.
- 2020 წლის პროექტის განხორციელების ანგარიში ჩაბარდა საქართველოს განათლების, მეცნიერების, კულტურისა და სპორტის სამინისტროს.

სამინისტროსთვის წარდგენილ ანგარიშებში ხაზგასმულად იქნა მითითებული თითოეული მუზეუმისთვის აუცილებლად გასათვალისწინებელი რეკომენდაციები.

4. ბეჭდური პროდუქციის გამოცემა საქართველოში

4.1. მონოგრაფიები/წიგნები

(ჩუბინაშვილის ცენტრის გამოცემები)

№	ავტორი/ავტორები	მონოგრაფიის/წიგნის სათაური, საერთაშორისო სტანდარტული კოდი ISBN	გამოცემის ადგილი, გამომცემლობა	გვერდების რაოდენობა
1	კიტი მაჩაბელი	ადრექრისტიანული ლიტურგიკული ნივთები საქართველოში. ბრინჯაოს საცეცხლურები	თბილისი, გ. ჩუბინაშვილის ცენტრი (ელექტრონული გამოცემა)	151 ტექსტი 110, ტაბულები 37
ნაშრომი წარმოადგენს საქართველოში შემონახული ადრექრისტიანული ლიტურგიკული ხელოვნების უნიკალური ქმნილებების - სახარების რელიეფური სცენებით შემკული ბრინჯაოს საცეცხლურების პირველ სამეცნიერო გამოკვლევას. წიგნში შესულია საქართველოს მუზეუმებში (საქართველოს ეროვნული მუზეუმი, ქუთაისის, ქედის მუზეუმები) დაცული ბრინჯაოს საცეცხლურები. საღვთისმსახურო ნივთების მხატვრულ-სტილური ანალიზი გაშლილია ეკლესიის მამათა თხზულებების, წერილობითი წყაროების, სხვადასხვა ისტორიული საბუთების მონაცემების ფონზე. მოცემულია ამ ლიტურგიკული ნივთების გენეზისი. ბრინჯაოს საცეცხლურები გამოკვლეულია ადრექრისტიანული ხელოვნების საერთო განვითარების კონტექსტში. საგანგებო ყურადღება დაეთმო სახარების სცენების იკონოგრაფიულ მხარეს. ნაწარმოებთა კვლევისას გათვალისწინებული იყო მათი მორფოლოგია, მათი დამზადების ტექნიკური ხერხები. ქართული ქრისტიანული ხელოვნების ჩამოყალიბებასა და განვითარებაში ადრექრისტიანული ბრინჯაოს საცეცხლურების მნიშვნელობის განსაზღვრა მოხდა ინტერდისციპლინარული კვლევის მეთოდების გამოყენებით. გაირკვა შუა საუკუნეების ქართული ქრისტიანული ხელოვნების განვითარებაში აღმოსავლურქრისტიანული ხელოვნების ტრადიციების სიცოცხლისუნარიანობის საფუძვლები. სირია-პალესტინური წარმოშობის ლიტურგიკული ნივთების ჩართვა ღვთისმსახურებაში წმინდა მიწიდან დაშორებულ ქვეყნებში, მათ შორის საქართველოში, დამატებით კავშირებს ქმნიდა წმინდა მიწასთან. წიგნის ორ დამატებაში მოცემულია ბიზანტიური და ქართული წერილობითი წყაროების ცნობები საცეცხლურების შესახებ. განხილულია ადრექრისტიანული ბრინჯაოს საცეცხლურების მოგვიანო ადგილობრივი ქართული ვერსია, რომელიც გვიჩვენებს საქართველოში ლიტურგიკული ნივთების შექმნისას ადრექრისტიანული ტრადიციისადმი ერთგულებას.				
2	მარიამ გაჩეჩილაძე, სოფიო ჩიტორელიძე, ნოდარ არონიშვილი	ოთარ ჯაფარიძე-100	თბილისი, გ. ჩუბინაშვილის ცენტრი, სეზანი	ტექსტი -38, ილუსტრაცია- 334

საქართველოს განათლების, მეცნიერების, კულტურისა და სპორტის სამინისტროს მიერ გამოცხადებულ კონკურსის „სახვითი ხელოვნების სფეროში წიგნი-ალბომების გამოცემის ხელშეწყობა“ - ფარგლებში, დასაფინანსდა პროექტი, რომელიც გულისხმობდა მხატვარ ოთარ ჯაფარიძის საიუბილეო ალბომის მომზადებასა და ბეჭდვას.

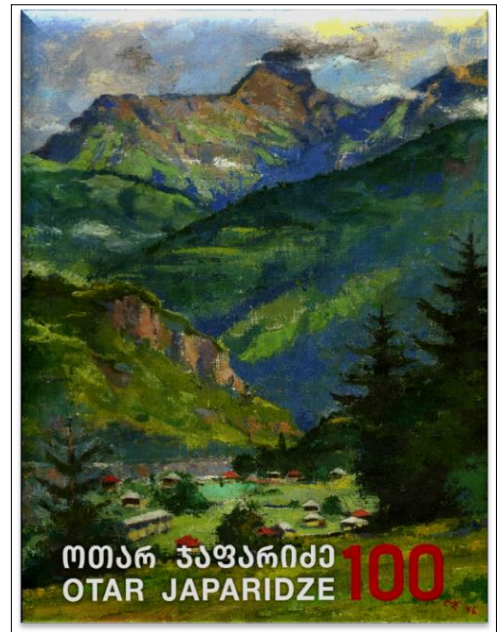
პროექტის ხელმძღვანელი მ. გაჩეჩილაძე

პროექტის განხორციელების შედეგად მომზადდა და დაიბეჭდა წიგნი-ალბომი რომელიც მიემდგნა საქართველოს დამსახურებული მხატვარ ოთარ ჯაფარიძის (29.10.1920-27.11.2020) დაბადებიდან 100 წელს. ოთარ ჯაფარიძე თავისი ხანგრძლივი სიცოცხლის მანძილზე მუშაობდა ფერწერისა და გრაფიკის დარგში. ქმნიდა სხვადასხვა ჟანრის კომპოზიციებს: პორტრეტებს, ნატურმორტებს, თემატურ ნამუშევრებს.

პროექტის განხორციელების დროს შეიკრიბა მხატვრის ნამუშევრები, დაიწერა ძირითადი ტექსტი, რომელიც ეთმობა მხატვრის შემოქმედების მიმოხილვას (ავტ. მ. გაჩეჩილაძე), შეირჩა საილუსტრაციო მასალა და მომზადდა წიგნის სამეცნიერო აპარატი, ბიო-ბიბლიოგრაფია, ნამუშევრების სრული კატალოგი (შემდგ. მ. გაჩეჩილაძე). წიგნში ასევე გამოქვეყნდა თავად მხატვრის მოგონება „როგორ გავხდი აკადემიის პრორექტორი“, რომელიც მოგვითხრობს თბილისის სამხატვრო აკადემიის განვითარების ისტორიას - 1968-1983 წწ.-ში; ასევე განთავსდა მოგონება მხატვრის შესახებ (ავტ. ი. ჟღენტაძე).

ტექსტუალური მასალა, საილუსტრაციოდ ჩასმულ ფოტოსურათებთან (24 ფოტო) ერთად იკავებს 31 გვერდს (გვ. 7 - 38); ილუსტრაციების თანმიმდევრობა დალაგებულია თემატური თანმიმდევრობით: 1. მუსიკოსების ციკლი; 2. სხვადასხვა თემატიკის კომპოზიციები; 3. პორტრეტები; 4. პეიზაჟი; 5. არქიტექტურული ძეგლები (მხატვრის მიერ შესრულებული ქართული არქიტექტურის ძეგლთა უმრავლესობას თან აქვს დართული ამ ძეგლების ფოტოსურათებიც) (310 ილ.).

შეიქმნა წიგნის საბეჭდი ფაილი (256 გვერდიანი ორენოვანი გამოცემა (ქართულ-ინგლისური) და მაღალ პოლიგრაფიულ დონეზე დაიბეჭდა სატამბაში „სეზანი“ (ტირაჟი 500).

3	გიორგი (გოგი) ხოშტარია	ფიროსმანაშვილის შემოქმედება და თვითნასწავლობის ფენომენი უახლესი დროს მხატვრობაში	თბილისი, გ. ჩუბინაშვილის ცენტრი	

ნაშრომი მომზადებულია დასაბეჭდად.

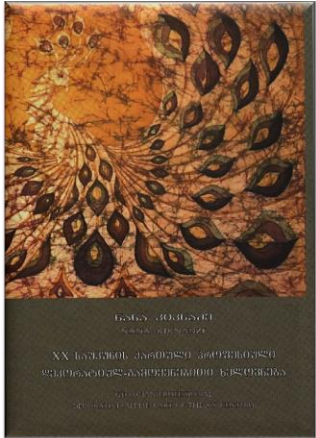
ნაშრომი წარმოადგენს ნიკო ფიროსმანაშვილის შემოქმედების მრავალწლიანი კვლევის შედეგს.

მასში განხილულია თვითნასწავლი მხატვრის ხელწერისთვის დამახასიათებელი თავისებურებები - ნაივური და პროფესიური მხატვრობის ელემენტების ერთობლიობა, რაც ნიკო ფიროსმანაშვილის შემოქმედებას უნიკალურს ხდის.

... ნიკო ფიროსმანაშვილის ძალა, მეტყველება, ხარისხი, ოსტატობა განისაზღვრება არა აღნიშვნათა სიმდიდრით (პლასტიკის, ხაზის, ფერის, ტონის), არამედ შეხამებათა ლაკონიზმითა და უეცრებით. სქემატურად ეს შეგვიძლია შემდეგნაირად წარმოვადგინოთ: სადა, უბრალო, ძუნწი; კონკრეტული, ადამიანური, ჩვეულებრივი, ლაკონური, დიდებული, მონუმენტური...

მსოფლიო მხატვრობის ისტორიაში ბევრი უმაღლესი დონის მხატვრული ფენომენი წარმოჩინდება. ბევრი ჩინებული მხატვარი ფერმწერი თუ გრაფიკოსი, მაგრამ არც ისე ბევრნი არიან ის მხატვრები, რომლებზეც

შეგვიძლია ვთქვათ, რომ მათ შექმნეს თავიანთი სამყარო - ერთადერთი და განუმეორებელი. მათი სახეები, მათი წესითა და კანონით. მათ შორის საპატიო ადგილი უკავია თავით ფეხებამდე ქართველ მხატვარს, ნიკო ფიროსმანაშვილს.

	ნანა კიკნაძე	XX-ის ქართული პროფესიული დეკორატიულ-გამოყენებითი ხელოვნება	თბილისი, გ. ჩუბინაშვილის ცენტრი	264 გვ.
მხატვარ-კერამიკოსის ნანა კიკნაძის (1928-2016) წიგნი „XX საუკუნის ქართული პროფესიული დეკორატიულ-გამოყენებითი ხელოვნება“ ასახავს ქართულ დეკორატიულ-გამოყენებითი ხელოვნების სფეროში მიმდინარე პროცესებს, გასული საუკუნის 1950-იანი წლებიდან მოყოლებული XXI საუკუნის 10-იან წლებამდე. ნაშრომში ცალ-ცალკეა განხილული დეკორატიულ-გამოყენებითი ხელოვნების ისეთი დარგები, როგორიცაა: მხატვრული კერამიკა, ქართული მხატვრული ქსოვილი, მხატვრული მინა, მინანქარი, ჭედურობა და ხის მხატვრული დამუშავება.				

4.2 ჩუბინაშვილის ცენტრის თანამშრომლების ავტორობით გამოცემული წიგნები

№	ავტორი/ავტორები	მონოგრაფიის/წიგნის სათაური, საერთაშორისო სტანდარტული კოდი ISBN	გამოცემის ადგილი, გამომცემლობა	გვერდების რაოდენობა
1	ნანა ყიფიანი, ნანა შერვაშიძე, მზია ჩიხრაძე, სვეცლანა ხრომჩენკო, ნატალია აბრამოვა	კირილე ზდანევიჩი. პერსონა და არტეფაქტები ISBN 978-9941-9681-6-7	თბილისი, გამომცემლობა „ქოლორი“	334
წიგნი ეძღვნება კირილე ზდანევიჩის შემოქმედებას, რომელშიც ასევე ჩართულია საარქივო მასალა, კერძოდ მისი დღიურების დიდი ნაწილი. ეს უკვე მეორე წიგნია, რომელიც თავს უყრის და ცდილობს ზდანევიჩის შემოქმედების სრულად წარმოდგენას. ორივე წიგნი იმ საერთაშორისო ავტორთა ტექსტების კრებულია, რომლებიც იკვლევენ კირილე ზდანევის შემოქმედებას. წიგნში შესულია ის ნამუშევრები, რომლებიც დაცულია როგორც საქართველოს მუზეუმებში, ისე საქართველოს და უცხოეთის კერძო კოლექციებში და რაც მთავარია, უცხოეთის მუზეუმებში. ამიტომ მასში მეტწილად მხატვრის ის ნამუშევრებია, რომლებიც ქართულ საზოგადოებას არ უნახავს.				
2	თამაზ გერსამია (ავტორთა ჯგუფთან ერთად)	XIX საუკუნის ისტორიული არეალებისა და ნაგებობების	თბილისი, საქართველოს	120

		ციფრული რეკონსტრუქცია ნაწილი I ერივანსკის მოედანი ISBN 978-9941-8-2299-5	ერონული მუზეუმი, ი. გრიშაშვილის სახ. თბილისის ისტორიის მუზეუმი, თბილისის მერია	
გამოცემის მიზანია თანამედროვე ტექნოლოგიების გამოყენებით მე-19 საუკუნის თბილისის ურბანული განაშენიანების ვირტუალური ფორმირება, ძველი ქალაქი სწორედ ამ პერიოდში იყო ურბანული დაა არქიტექტურული განვითარების პიკზე. წიგნი თბილისის ისტორიული არეალების და ნაგებობების ასეთი მასშტაბით ციფრულად რეკონსტრუქციის პირველი მცდელობაა. ვიზუალიზაციის ეფექტურობის კუთხით, ვფიქრობთ, ის ნებისმიერი ასაკის აუდიტორიას დააინტერესებს: ბავშვებისათვის თბილისის ისტორიის შემეცნება უფრო სახალისო გახდება, ვიდრე ეს მხოლოდ ნარატიული მასალის გამოყენებით შეიძლებოდაა ყოფილიყო, ხოლო ქალაქის მკვლევართათვის 3D ტექნოლოგიის მოდელირებული რელიეფები დაა ისტორიული ნაგებობები ახალ კვლევით შესაძლებლობას გააჩენს. პროექტის რეალიზებით გვსურდას ისტორიულ არეალებსა თუ კონკრეტულ ნაგებობებს, მათი ზომის, ფორმისა და ფუნქციის გათვალისწინებით, რეალური სხეული შევძინოთ. ამით მკითხველს მისთვის საინტერესო ობიექტების 3D სივრცეში ამოცნობის შესაძლებლობა მიეცეთ და ქალაქის არქიტექტურული ევოლუციის ახლებურ აღთქმაში დაგვეხმაროს. პირველი გამოცემისათვის ქალაქის ამჟამინდელი მთავარი მოედნის - ისტორიული "ერივანსკის" - ციფრული სამგანზომილიანი რეკონსტრუქციის არსებითი ნაწილი განხორციელდა. ამ გამოცემაში შევეცადეთ მე-19 საუკუნის რეალობასთან მაქსიმალურად მიახლოებული სიზუსტით, ციფრულად აღვედგინა ისტორიულ "გარეთუბანში" მდებარე "ერივანსკის" მოედნის გადარჩენილი თუ დაკარგული უძრავი ძეგლები. სხვა ისტორიული არეალები და ნაგებობები კი მომდევნო პუბლიკაციებში იქნება წარმოდგენილი.				

4.3. კრებულები

№	ავტორი/ავტორები	კრებულის სახელწოდება, საერთაშორისო სტანდარტული კოდი ISBN	გამოცემის ადგილი, გამომცემლობა	გვერდების რაოდენობა
1	გ. ჩუბინაშვილის სახელობის ქართული ხელოვნების ისტორიისა და ძეგლთა დაცვის ეროვნული კვლევითი ცენტრის ჟურნალი	საქართველოს სიძველენი ISSN 1512-1321	თბილისი, გ. ჩუბინაშვილის ცენტრი	
„საქართველოს სიძველენი“ წარმოადგენს სამეცნიერო შრომების კრებულს, რომელსაც გ. ჩუბინაშვილის ცენტრი ყოველწლიურად გამოსცემს. ნაშრომები მოიცავს, როგორც დარგის მთავარ, ისე მომიჯნავე მიმართულებებსა და დისციპლინებს. ჟურნალში ქვეყნდება დამოუკიდებელი კვლევები და ასევე წლის განმავლობაში ცენტრის მიერ ორგანიზებული კონფერენციების მასალები. ჟურნალის ნომრებს ამზადებენ გამომცემელი რედაქტორები, რომლებიც იცვლებიან ყოველწლიურად, როტაციის პრინციპით. 2020 წლის ნომერი (23), უკვე გამზადებულია გამოსაცემად და გამოიცემა 2021 წლის აპრილში (გაჭიანურების მიზეზი გახდა ქვეყანაში არსებული მძიმე ეპიდემიოლოგიური ვითარება, რამაც ბეჭდვის ეტაპი შეაფერხა). ნომრის რედაქტორები: დავით ხოშტარას და მარიამ დიდებულისძე.				

2	გ.ჩუბინაშვილის სახელობის ქართული ხელოვნების ისტორიისა და ძეგლთა დაცვის ეროვნული კვლევითი ცენტრის ელექტრონული ჟურნალი	ARS GEORGICA. georgianart.ge ISSN 1512-4088	თბილისი, ბ. ჩუბინაშვილის ცენტრი	
ელექტრონული ჟურნალი აშუქებს თანამედროვე ხელოვნების პრობლემებს. ჟურნალში ქვეყნდება სამეცნიერო გამოკვლევები, ინტერვიუები ხელოვანებთან თანამედროვე ხელოვნების აქტუალურ საკითხებზე, რეცენზიები გამოფენებზე და ა.შ. 2020 წლის ნომერი უკვე განთავსებულია ელექტრონულ სივრცეში, სადაც მისი ნახვა შესაძლებელია შემდეგ მისამართზე: www.georgianart.ge				

4.4 ცენტრის თანამშრომლების პუბლიკაციები სხვა ინსტიტუციების კრებულებში

№	ავტორი/ავტორები	კრებულის სახელწოდება, საერთაშორისო სტანდარტული კოდი ISBN	გამოცემის ადგილი, გამომცემლობა	გვერდების რაოდენობა
1	Marina Bulia Vita Cycle of St Demetrius of Thessaloniki at Dodorka Monastery and Veneration of His Holy Relics in Georgia	David Gareji, Multidisciplinary Study and Development Strategy ISBN 978-9941-8-2198-1	Tbilisi, Georgian Arts and Culture Center	13
სტატიამი განხილულია დოდორქის მონასტერში ორიოდ წლის წინ აღმოჩენილი სამლოცველოს 12-13 საუკუნეთა მიჯნის მოხატულობა, რომელიც ძირითადად, წმ. დიმიტრის ცხოვრების, საქართველოსთვის უნიკალური, ნარატიული ციკლისგან შედგება. ეს ციკლი მრავალმხრივ აღმოჩნდა მნიშვნელოვანი არა მხოლოდ ქართული, არამედ ბიზანტინისტური კვლევებისთვისაც. ის არსებითად ცვლის ჩვენში ამ წმინდანის გამოსახულებებთან დაკავშირებით დამკვიდრებულ ცოდნას, ამასთან კი ზოგადად ცვლის წმინდა დიმიტრის ციკლების გავრცელების დღემდე დადგენილ არეალსა და ქრონილოგიას. ის ადასტურებს, რომ ამგვარი ციკლები გავრცელებული იყო არა მარტო საბერძნეთსა და სლავურ ქვეყნებში, როგორც ეს აქამდე იყო მიღებული, არამედ აღმოსავლეთსაქრისტიანოს სხვა რეგიონებშიც; ამასთან, ის ერთი საუკუნით წინ უსწრებს არც თუ მრავალრიცხოვან ბიზანტიურ ანალოგებს და კედლის მხატვრობაში დღესარსებული ყველაზე ადრეული ციკლი გამოდის. ამასთან, ბიზანტიური მოდელებისა და წმ. ეფთვიმე მთაწმინდელის თარგმნილი, წმინდანის ცხოვრების ქართული რედაქციის საფუძველზე შექმნილი წმ. დიმიტრის ცხოვრების სცენები ტექსტისა და გამოსახულებისა და ბიზანტიური და ქართული მხატვრული ტრადიციების ურთიერთმიმართებისა და ერთობლიობის საინტერესო ნიმუშიცაა. მნიშვნელოვანია სამლოცველო თავისი ფუნქციითაც. წმინდანის წამების სცენაში უჩვეულოდ ჩართული წმ. დიმიტრის დიდი რელიკვიის, სასწაულმოქმედი ქლამინდის უნიკალური გამოსახულება მიგვანიშნებს, რომ სამლოცველო „მონუმენტურ რელიკვარიუმს“ წარმოადგენდა და საგანგებოდ ამ დიდი სიწმინდისთვის იყო შექმნილი.				
2	David Chikhladze Architecture of the Dodorka Monastery of Gareji	David Gareji, Multidisciplinary Study and Development Strategy ISBN 978-9941-8-2198-1	Tbilisi, Georgian Arts and Culture Center	6
წერილი ეხება დოდორქის მონასტრის სტრუქტურას, სხვადასხვა დანიშნულების ქვაბთა ცალკეული კომპლექსების დათარიღებისა და მოწყობის საკითხებს. ბერთა სამარტომყოფელობის ადგილობრივი ხუროთმოძღვრული თავისებურებების გამოვლენას და სხვა მონასტრების სამარტომყოფელო კომპლექსებთან შედარებით ანალიზს.				
3	თამარ ხუნდაძე	წმ. გრიგოლ ფერადის	თბილისი,	13

	ქალთა გამოსახულებანი შუა საუკუნეების ქართულ ქვის ქანდაკებაში	სახელობის საერთაშორისო კონფერენციის „საქართველო და ქრისტიანული ცივილიზაცია“ მასალები ISBN 978-9941-26-647-8	თსუ, ივ. ჯავახიშვილის სახ. ისტორიისა და ეთნოლოგიის ინსტიტუტი, გამომცემლობა უნივერსალი	
	შუა საუკუნეების ქართულ რელიეფურ ქანდაკებაში უხვად წარმოდგენილ ისტორიულ პირთა შორის მნიშვნელოვანი ადგილი ქალთა გამოსახულებებს ეთმობა. ქართული ქვის პლასტიკისთვის დამახასიათებელი სახვითი ენის პირობითობის მიუხედავად, ქალები საცნობი არიან მამაკაცთა გამოსახულებებისაგან განსხვავებული სამოსის, მათი აუცილებელი ატრიბუტის - თავსაბურის (მანდილის), განმარტებითი წარწერებისა თუ სხვა სპეციფიკური ნიშნების მეშვეობით. ისინი ზოგ შემთხვევაში ოჯახის წევრებთან - ქმართან და შვილებთან ერთად, ზოგჯერ კი როგორც ქტიტორები, ეკლესიის მოდელით ხელში არიან გამოსახულნი. საქართველოში ქალთა გამოსახულებების უადრესი ნიმუშები ქვაჯვარებზე შემოგვრჩა. მაგ. ბრდამორის მე-6 ს-ის ქვასვეტზე ქალთა ფიგურები უხვადაა წარმოდგენილი - ერთი მათგანი, მთავარ, დასავლეთ წახნაგზე, უფლის ამალეების ქვეშ, ჩველადი ღმრთისმშობლის გვერდით მამაკაცთან ერთადაა გამოსახული. ამავე ხანის უკანგორის ქვაჯვარის ერთ ფრაგმენტზე, ქალი მამაკაცთან ერთადაა წარმოდგენილი. ორივეს შუბლზე დაკბილული ვიწრო ზოლი გასდევს, რაც დიადემას უნდა აღნიშნავდეს. ამ შემთხვევაში ადრეული სტელების ფეოდალთა გამოსახულებების თანმდევი ატრიბუტი - ყვავილი ქალს უჭირავს. ასევე, ხელში ყვავილითაა წარმოდგენილი ქალი ამავე სტელის მეორე ფრაგმენტზე. სამწევრის ფილაზეც (მე-6 ს.) ხელში ყვავილითაა ფიგურა, რომელსაც მეცნიერთა ნაწილი ქალად მიიჩნევს, რასაც ამ ფილის ზედა წახნაგზე ამოკვეთილ წარწერაში აღნიშნული ქალის სახელი - „მალ(ა)ნდუხტ“ ადასტურებს. ამაზევე მეტყველებს გამოსახულების უწვერული სახე და თავსაბური, რომლიდანაც სახის ორსავე მხარეს ნაწნავისებრი საკიდები ეშვება. მრავლადაა ქალთა ფიგურები კატაულას ქვასვეტზე (მე-8ს.); უდეს სტელაზე (მე-10ს.) ღმრთისმშობლის ფეხრთით ვედრებით მუხლმოყრილი ქალის მცირე ზომის ფიგურაა. ხშირად გვხვდება ქალთა გამოსახულებანი მონუმენტურ, საფასადე სკულპტურაშიც, მაგ. მცხეთის ჯვრის ტაძრის სამხრეთი ფასადის დასავლეთ ნიშის ამჟამად ძლიერ დაზიანებული ფიგურა ქალისა ჩვილით ხელში; ატენის სიონში, იმავე ადგილას - სამხრეთ ფასადის დასავლეთ ნიშაში წარმოდგენილი ქალის გამოსახულება. ფეტობანის საქტიტორო რელიეფზე ქალი მეუღლესთან ერთად, როგორც თანასწორუფლებიანი ქტიტორი წარმოგვიდგება. ყველაანთუზნის (მე-10ს.) ფილაზეც, ეკლესიის მოდელი სავარაუდოდ, ცოლ-ქმარს უჭირავს. ახალციხის (მე-10 ს.) რელიეფზე კი, მხოლოდ ქალია ეკლესიის მოდელით ხელში მაკურთხეველი მაცხოვრის წინაშე. ვალეს ღმრთისმშობლის ტაძრის ფასადებზე ქალთა გამოსახულებანი ორ ადგილასაა შემორჩენილი. განსაკუთრებული პატივით არის გამოსახული „ქართველთა დედოფალი“ გურანდუხტი კუმურდოს ტაძარში (მე-10ს.), სადაც ის ინტერიერში, საკურთხეველის მიმდებარე გუმბათქვეშა ტრომპში, მისი სახელის აღმნიშვნელი წარწერით წარმოგვიდგება. გურანდუხტის ფიგურის სიმეტრიულად, საკურთხეველის მიმდებარე მეორე ტრომპში მისი ძმის - ლეონ მე-3, აფხაზთა მეფის გამოსახულებაა. საერო ხელისუფალთა ფიგურების განთავსება საეკლესიო ხუროთმოძღვრების სიმბოლიკის მიხედვით, უმაღლეს, ზეციურ სფეროში - გუმბათის ყელთან, საკურთხეველის გვერდით, მეფეთა განსაკუთრებულ განდიდებას, მათ ღვთიკურთხეულობას გამოხატავს. უმაღლესი სახელისუფლებო წოდების - სამეფო თუ ფეოდალური გვარის წარმომადგენელ ქალთა გამოსახულებების გარდა, შუა საუკუნეების საქართველოში გვხვდება დაბალი სოციალური ფენის ქალის			

გამოსახულებაც. ამის მაგალითია ქოროლოს (მე-10ს.) ეკლესიის დასავლეთი ფასადის კარნიზის ქვეშ წარმოდგენილი სამშენებლო ციკლის ამსახველი რელიეფური ფრიზის ერთ-ერთი ფიგურა, რომელსაც ეკლესიის მშენებლებისთვის საჭმელი მიაქვს. ამგვარი ყოფითი ელემენტის შეტანა შუა საუკუნეების საეკლესიო ხელოვნებაში იშვიათი მოვლენაა, რაც ქოროლოს რელიეფის ოსტატისა თუ დამკვეთის თავისუფალ შემოქმედებით მიდგომაზე მეტყველებს.

არსებული მასალა ნათლად გვიჩვენებს თუ რაოდენ უხვად და მრავალფეროვნადაა წარმოდგენილი განსხვავებული სოციალური სტატუსის ქალთა სახეები ადრეული შუა საუკუნეების ქართულ ვიზუალურ ხელოვნებაში. მანდილოსანთა გამოსახულებების სიმრავლით ქართული რელიეფები პარალელს მხოლოდ ადრექრისტიანულ ხელოვნებაში - კატაკომბების მხატვრობასა და სარკოფაგების რელიეფებში პოულობს. ისევე როგორც ქართულ ისტორიულ თუ ჰაგიოგრაფიულ თხზულებებსა და ეპიგრაფიკაში, რელიეფებშიც ქალები გვევლინებიან არა მხოლოდ როგორც საერო ხელისუფალთა მეუღლეები და დედები, არამედ როგორც დამოუკიდებელი მოღვაწენი, ტაძართა მამულებელნი და მომგებელნი, რაც იმდროინდელი საქართველოს რელიგიურ და სოციალურ-კულტურულ ცხოვრებაში ქალთა აქტიურ მონაწილეობაზე მეტყველებს.

4	სოფიო ჩიტორელიძე კერამიკოსი ნიკოლოზ გომელაური (1918–1961)	არქივმცოდნეობა, წყაროთმცოდნეობა – ტენდენციები და გამოწვევები ISBN 978-9941-8-09995-8	თბილისი, საქართველოს ეროვნული არქივი	13

მხატვარი ნიკოლოზ გომელაური 1940 – იანელ კერამიკოსთა თაობის ერთ-ერთი თვალსაჩინო წარმომადგენელია. ხელოვანი აკადემიის პირველკურსდამთავრებულ მხატვრებთან ერთად სათავეში ედგა კერამიკული დარგის განვითარების საქმეს და გარკვეული როლი შეასრულა თანამედროვე პროფესიული კერამიკის ჩამოყალიბების ისტორიაში. შემოქმედებით საქმიანობასთან ერთად იგი წლების განმავლობაში ეწეოდა პედაგოგიურ მოღვაწეობას და პროფესიული კადრების აღზრდის თვალსაზრისით მნიშვნელოვანი როლი შეასრულა. თანამედროვე ქართული კერამიკის ისტორიისთვის მნიშვნელოვანია ნ. გომელაურის ტექნოლოგიური მიღებები და მიგნებები. საქართველოს კულტურული მემკვიდრეობის მატერიალური მასალების შესწავლის საფუძველზე მან დაამუშავა და პრაქტიკულად განახორციელა მხატვრული კერამიკის შემკობის ზოგიერთი ისეთი ტექნიკური მეთოდი, რომელიც მანამდე უცნობი იყო ქართული მხატვრული კერამიკის ისტორიისთვის. მან ასევე დაადგინა კერამიკული კეცის მოსახატი საღებავის რეცეპტები, რითაც გაამდიდრა კერამიკული შემდგენელი მასალების პალიტრა.

კერამიკოსი არ შემოფარგლულა ვიწრო, კონკრეტული თემით. ბრინჯაოსა და რკინის ხანის კერამიკული ნაწარმიდან მოყოლებული, მან იმუშავა იმ პერიოდის საქართველოში ახლად დანერგილი მასალის - ფაიფურ-ფაიანსის მხატვრული შემკობის მეთოდებზედაც. კერამიკული მემკვიდრეობის შესწავლისას ხელოვანი შეეხო ისეთ ტექნიკური ხერხების დამუშავებას, როგორიცაა დამტამპვის, ჩაღრმავებული-გრავირებული, სგრაფიტოს, გაკრიალებისა და სხვა მეთოდებს. გარდა ამისა, დიდი ყურადღება დაუთმო ანგობირების ტექნიკის შესწავლას, იმუშავა ფაიფურ-ფაიანსის როგორც ჭიქურქვედა, ისევე ჭიქურზედამოხატვის ტექნიკებზე და ა.შ. კერამიკოსის ტექნოლოგიური მიღებები აისახა მის შემოქმედებაზე. ძირითადად შესრულებული აქვს მცირე ზომის დეკორატიული ქანდაკებები („გედი“, „მამუნი“, „გეფხვი“, „მამალი“ 1940-1950-იანი წლები) და დეკორატიული ლარნაკები („საყვავილე ლარნაკი - 1945 წ.“, „საყვავილე ლარნაკი - 1958 წ.“, „ლარნაკი - 1959 წ.“), ასევე ფიალები („ფილა - 1958“, „ფილა - 1959“), ჭინჭილები („ჭინჭილა - 1960“), დოქები („ლიქიორის დოქი - 1958“, „დოქი - 1959“) და სხვა ნიმუშებიც.

1960–იანი წლების პროფესიული კერამიკა განვითარების ახალ გზას დაადგა. 1950–ანი წლების ბოლოს აღდგენილმა შებოლვის ტექნოლოგიამ ფაქტორივად განსაზღვრა მომავალი ათწლეულის კერამიკული ნაწარმის მხატვრულ-შინაარსობრივი სახე. შესაბამისად, კერამიკოს ნიკოლოზ გომელაურის მიერ ანგობის ტექნოლოგიის მიმართულებით ჩატარებულ კვლევებს, სათანადო დამკვიდრება და განვითარება ვერ

მოწყვა. ისტორიული მასალის – წითელი თიხის – ახალი გამომსახველობითი საშუალებებით გამდიდრება, რაც კერამიკოსის მრავალწლიანი კვლევებითა და პრაქტიკულ – შემოქმედებითი ძიებებით იქნა მიღწეული, უდაოდ გაამრავალფეროვნებდა თანამედროვე ერამიკის მხატვრულ სახეს. ვფიქრობ, მათი სათანადო შესწავლა დღეისთვისაც აქტუალურია

5	დავით ჩიხლაძე თეირანის ქრისტიანულ სასაფლაოთა კომპლექსის ქართული სექტორი– სახელოვნებათმცოდნეო კვლევის შედეგები	ქართველები თეირანის დულაბის ქრისტიანულ სასაფლაოზე ISBN 978–9941–18–327–0	თბილისი, ილიას სახელმწიფო უნივერსიტეტის გამომცემლობა	179

სტატია ეხება ქართველთა განსასვენებლებს, რომლებიც თეირანის დულაბის სასაფლაოზეა მოწყობილი. გაანალიზებულია განსასვენებლთა მხატვრული თავისებურებები. განსაკუთრებული ყურადღება გამახვილებულია ქართველი მეწარმისა და მეცენატის აკაკი ხოშტარიას მეუღლის განსასვენებელზე, რომელიც თავად აკაკი ხოშტარიას დაკვეთით იქნა შესრულებული. ეკლესიის ფორმის დასაკრძალავის სტილში იკვეთება როგორც ქართული სატაძრო არქიტექტურისთვის დამახასიათებელი, ისე მოდერნისა და კლასიციზმის სტილების ნიშნები. განსასვენებლთა ისტორია განხილულია უშუალოდ ხოშტარიების ოჯახისა და თეირანში მცხოვრები იმჟამინდელი ქართული დიასპორის ისტორიის კონტექსტში.

6	მზია ჯანჯალაია, მარიამ დიდებულისძე თამილა მაგალობლიშვილი და წმინდა მიწის ქართველოლოგიური კვლევები	წმ. გრიგოლ ფერაძის სახელობის საერთაშორისო კონფერენციის „საქართველო და ქრისტიანული ცივილიზაცია“ მასალები ISBN 978-9941-26-647-8	თბილისი, თსუ, ივ. ჯავახიშვილის სახ. ისტორიისა და ეთნოლოგიის ინსტიტუტი, გამომცემლობა უნივერსალი	5

წერილი ეძღვნება ცნობილი მეცნიერის, თამილა მაგალობლიშვილის ღვაწლს წმინდა მიწის ქართული მემკვიდრეობის კვლევის საქმეში და მრავალწლიანი ინტერდისციპლინური კვლევების შედეგებს არქიტექტურის, მხატვრობის, ეპიგრაფიკის, არქეოლოგიის და სხვა მიმართულებებით.

4.5. სტატიები ISSN-ის მითითებით

№	ავტორი/ავტორები	სტატიის სათა-ური, ISSN	ჟურნალის/ კრებულის დასახელება და ნომერი/ტომი	გამოცემის ადგილი, გამომცემლობა	გვერდების რაოდენობა
1	ცისია კილაძე	ეროვნული გალერეის ექსპოზიციათა ისტორიიდან ISSN 1512-4088	ARS GEORGICA ელექტრონული ჟურნალი	გ. ჩუბინაშვილის ცენტრი www.georgianart.ge	9

ეროვნული გალერეის ამჟამინდელი შენობა თავდაპირველად სამხედრო-ისტორიული მუზეუმი, ე.წ. "სახალხო დიდების ტაძარი" რუსული იმპერიალიზმის მნიშვნელოვან ძეგლს წარმოადგენდა. მისი ექსპოზიცია XIX სუკუნეში კავკასიაში თურქეთისა და ირანის ექსპანსიასთან დაკავშირებულ ომების ისტორიას ასახავდა, რუსის ჯარის „გმირობას“ კავკასიასა და აზიის მეზობელ ნაწილებში, რუსეთის იმპერიის მიერ წარმოებული სამხედრო მოვლენებისა და იმ მოღვაწეთა სახელების უკვდავსაყოფად, რომელთაც ყველაზე მეტად გამოიჩინეს თავი ამ მხარის

დაპყრობაში. მიუხედავად გამოფენის ამგვარი იპერიალისტური კონცეფციისა, პარადოქსია, რომ დიდების ტაძრის არსებობამ ქართულ რეალობაში სრულიად საპირისპირო შედეგები გამოიღო. 1888 წელს დაარსებულმა ამ მუზეუმმა მალევე დაკარგა თავისი ფუნქცია და ყოველგვარი აღმზრდელობით-იდეოლოგიური მნიშვნელობა და თანდათან იქცა შენობად, სადაც ეწყობოდა ადგილობრივ მხატვართა გამოფენები, სავაჭრო-სამრწევლო ნაწარმისა და სასოფლო-სამეურნეო პროდუქტების ექსპონატების ჩვენება. 1890 -1900 იან წლებში აქ თბილისელ მხატვართა ნამუშევრების გამოფენები იმართებოდა. ეს გამოფენები მნიშვნელოვანი კულტურული მოვლენა უნდა ყოფილიყო იმდროინდელი თბილისური საზოგადოებისთვის, განსაკუთრებით ქართული დაზგური მხატვრობის განვითარებისთვის. ხოლო 1920 იან წლებში რუსული იარაღის „დიდების ტაძარი“ ქართული კულტურის ავანგარდულ ცენტრად გადაიქცა, სადაც მოდერნისტ მხატვართა გამოფენები ეწყობოდა და მე-19 საუკუნისთვის ტიპიური სალონური სახის ექსპოზიცია ავანგარდულ სახეს იძენს. თუმცა საბჭოთა ტოტალიტარული რეჟიმის, სოციალისტური რეალიზმის დამკვიდრების შედეგად ბუნებრივია ექსპოზიციათა ავანგარდული მოწყობის ტენდენციებიც, რომელიც 20-იან წლებში ისახებოდა ხელოვნურად და ტრაგიკულად დასრულდა.

2	ნათია ნაცვლიშვილი	გორის წმ. ოჯახის სახელობის კათოლიკური ეკლესია, ISSN 1512-1321	საქართველოს სიბეველენი, #23, 2020	თბილისი, გ. ჩუბინაშვილის ცენტრი	15

კათოლიკე მისიონერები აქტიურ საქმიანობას გორში 1620-იანი წლებიდან იწყებენ. 1628 წელს გორში ავგუსტინელი და თეატინელი ბერები ჩამოვიდნენ და მონასტრები დაარსეს. ისინი გორში ათი წლის განმავლობაში ცხოვრობდნენ. 1660-იანი წლების დასაწყისში ქართლში კაპუცინთა ორდენის მისიონერები დასახლდნენ. მათ 1810-1819 წლებში გორში ეკლესია ააშენეს. ეკლესიის მშენებლობისთვის მნიშვნელოვანი მატერიალური დახმარება გაიღო ზუბალაშვილების ოჯახმა.

გორის წმ. ოჯახის სახელობის ეკლესია აგურით ნაშენი, დასავლეთ-აღმოსავლეთ ღერძზე წაგრძელებული ჩახაზული ჯვრის ტიპის ნაგებობაა. ჯვრული სტრუქტურა გარე მოცულობაში სუსტად არის გამოვლენილი - მკლავები ოდნავ მაღალია კუთხის ნაწილებზე. შუაში აღმართულია გუმბათი მრგვალი შემადგენელი თორმეტსარკმელიანი ყელითა და სფერული სახურავით. პასტოფორიუმებს პატარა გუმბათებით დაგვირგვინებული სამრეკლოები ადგას. აღმოსავლეთით ეკლესიას სეგმენტურად შვერილი სამი აფსიდი აქვს.

გუმბათი ორ რვაწახნაგა ბურჯსა და საკურთხეველის აფსიდის კედლების შვერილებს ეყრდნობა. გუმბათქვეშა კვადრატიდან გუმბათის წრეზე გადასვლა აფრების მეშვეობით ხდება. გუმბათსა და დასავლეთის კედელს შორის ბურჯების დამატებითი წყვილია. მათგან თითო თაღი გადადის დასავლეთი და შესაბამისი გრძივი კედლებისაკენ. ამ თაღების ზემოთ სივრცე დამატებით სათავსებს უკავია. სწორკუთხა პასტოფორიუმები თითო კარით უკავშირდება როგორც საკურთხეველს, ისე ეკლესიის ძირითად სივრცეს. სამკვეთლოს ჩრდილოეთ კედელში მოწყობილი კიბითა და კამარაში

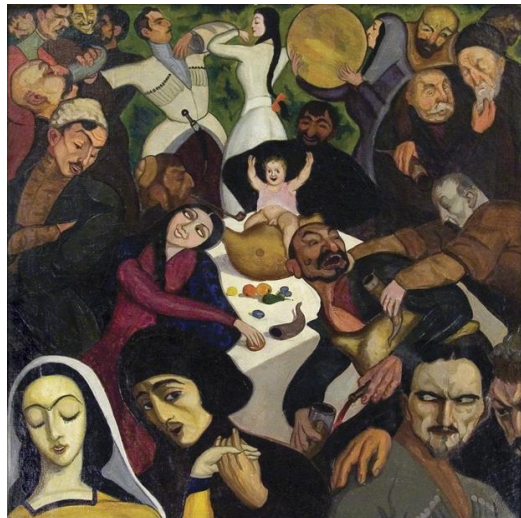
გაკეთებული კარით შესაძლებელია კონქისა და პასტოფორიუმების თავზე მოწყობილ ოთახებში მოხვედრა. ინტერიერის განათების ძირითად წყაროს გუმბათის ყელში გაჭრილი თორმეტი სარკმელი წარმოადგენს.

ეკლესია XIX საუკუნის მეორე ნახევარში მოხატეს. 1913 წელს შენობა განაახლეს. ინტერიერში მოაწყვეს ახალი პატრონიკე, ხოლო გუმბათი და ფასადები შელესეს და პლასტიკური დეკორით შეამკეს.

90-იან წლებში გორის კათოლიკური ეკლესიის შენობა საქართველოს მართლმადიდებელი ეკლესიის საკუთრება გახდა. 2008 წელს შენობა მნიშვნელოვნად გადაკეთდა. ინტერიერში ნალესობით დაიფარა მხატვრობა, ხოლო ფასადებსა და გუმბათზე ჩამოიხსნა XX საუკუნის დასაწყისის შელესილობა

3	ცისია კილაძე	ლხინის სცენები ქართულ მოდერნისტულ მხატვრობაში - სივრცსა და დროის ასპექტები ISSN 1512-0899	ACADEMIA, #8, 2019-2021	თბილისი, სამხატვრო აკადემია	მიღებულია დასაბეჭდად

ლხინის თემა ქართულ მოდერნისტულ მხატვრობაში ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი და პოპულარული თემაა. ალბად მაშინვე ნიკო ფიროსმანის მხატვრობა გაგვხასენდება. სადაც ლხინი წარმოგვიდგება როგორც უნივერსალური, საკრალური მოვლენა, სიმბოლური მნიშვნელობის რიტუალი, რომელსაც არც დასაწყისი აქვს და არც ბოლო. ფიროსმანის წვეულება ყოველთვის ღია ცის ქვეშაა, ჰაერზე, ვენახში, მინდორში, დუქანთან ოღონდ არა ინტერიერში. მოქიფენი განსაზღვრულ ადგილას არასდროს არიან, გარემო პირობითია. ეს ეპიკური მოვლენაა, იმპერსონალური, მარადიული და უსასრულო. ფიროსმანის შემდგომ მოდერნისტ მხატვრებთან მსოფლგანცდა მკვეთრად იცვლება. სამყაროს მთლიანობა და მუდმივობა, მარადიულობის შეგრძნება ირღვევა და ერთგვარი კონტრასტები, წინააღმდეგობის განცდა ჩნდება, მატულობს სუბიექტივიზმი და სამყაროს ერთიანობაც თითქოს მოზაიკასავით იშლება სხვადასხვა ასპექტებად. ფიროსმანის იმპერსონალური ზედროული დღეობებისგან განსხვავებით მოდერნიზმის მხატვრები პერსონალურ სივრცეს და დროის განსხვავებულ, ზოგჯერ პარადოქსულ და სინთეტურ სპექტრს გვიჩვენებენ. თუმცა მაინც ლხინის როგორც ერთგვარი მისტერიის ჩვენება გრძელდება. ყველა მხატვარი სუბიექტურ ჭრილში ახდენს მის ტრანზფორმაციას, თუმცა მიუხედავად ამისა რჩება მთავარი ხაზი - ლხინი როგორც სამყაროს ფილოსოფიური სახე, რომელიც შუა საუკუნეებიდან და ფიროსმანიდან მოდის. როგორც სიმბოლო შესაქმნის მეშვიდე დღისა, როდესაც წუთისოფლის დაუნდობელი დინებისგან შესვენება და მარადიულის, აბსოლუტური რეალობის გახსენება ხდება. გარდა ამისა დღესასწაულის თემა თვით ქართული მოდერნიზმის სიმბოლოდაც შეგვიძლია წარმოვიდგინოთ, რაკილა ლხინი ქართული კულტურის ღიაობასაც ასახავს. ქართულ-ტფილისურმა ავანგარდმა ხომ სადღესასწაულო სუფრასავით მოიკრიბა განსხვავებული კულტურები და დაპირისპირებულთა ერთაინობა შექმნა.

4	სამსონ ლეჟავა	ნიკო ფიროსმანაშვილი და ძველი აღმოსავლეთის ხელოვნება (საკითხის დასმისთვის) ISSN 1512-0899	ACADEMIA, #8, 2019-2021	თბილისი, სამხატვრო აკადემია	მიღებულია დასაბეჭდად

	სტატიაში განიხილება ძველი აღმოსავლეთის ხელოვნების მიმართება ნიკო ფიროსმანაშვილის შემოქმედებასთან. ნაშრომში გ. ჩიტაიას, ვ. კოტეტიშვილის, ნ. ბერძენიშვილის, გ. ხომტარიას, კ. ზდანევიჩის კვლევებზე დაფუძნებით, ნაჩვენებია ნიკო ფიროსმანაშვილისა და ასევე, მემორიალური ძეგლების (საფლავის ქვები) მიმართებული ძველი აღმოსავლეთის ხელოვნებასთან, თუმცა ამასთანავე, გაანალიზებულია შუა საუკუნეთა ხელოვნების როლიც (კერძოდ განსაკუთრებით - ხატწერისა).

5	მარიამ გაბაშვილი	“...The Time is Out of Joint...?” (Following the Eternal Merits in the Footsteps of Iberian Princess Seraphit Through the Perspective of Artistic Approach). ISSN 1512-343X	ანალები, # 15	თბილისი, ისტორიის, ეთნოლოგიის, რელიგიის შესწავლისა და პროპაგანდის სამეცნიერო ცენტრი	7

„...დროთა კავშირი დაირღვა...“ ?! (მარადიულ ღირებულებათა მხატვრული ინტერპრეტაციები იბერიელი დიდგვაროვანი ქალის სერაფიტის ამბის კვალდაკვალ)

წინამდებარე სტატია ეხება სიცოცხლის, სიკვდილისა და სიყვარულის ურთიერთმიმართების პარადიგმულ თემას, რომელიც ხელოვნების ისტორიის რაკურსით არის გაშუქებული და ინტერპრეტირებული. ინტერპრეტაცია მცირე ლიტერატურული ჩანართებითაა შევსებული - სათაურშივე გამოტანილი შექსპირისეული პრობლემის ერთ-ერთი ამონარიდითაც. მის ირგვლივ ტრიალებს სტატიაში მოთხრობილი ძველი ამბავი, სიყვარულისა და სიკვდილის მიმართებისა, რომელიც არქეოლოგიური მონაცემებით დადასტურებული ფაქტია. საქმე ეხება მცხეთაში, კერძოდ, არმაზისხევის ნეკროპოლში 1940 წ. აღმოჩენილ ბილინგვის ტექსტს, სადაც უდროოდ გარდაცვლილი დიდგვაროვანი ქალის, სერაფიტის მიმართ გოდებაა ასახული. აქვეა მოხსენებული მისი ახალგაზრდა მეუღლე, ძლევაშოსილი და მრავალი გამარჯვების მომპოვებელი იოდმანგანიც. თემის პრემიულად აღებულია პოეტ სიმონ ჩიქოვანის მიერ დაწერილი ლექსი „ბროწეული პიტიახშის სამარზე“, რომელიც შთაგონებული იყო იმით, რომ სერაფიტის სამარხის გახსნისას არქეოლოგებს *in situ* დახვდათ შემდეგი სურათი: ბროწეულის ხის ფესვს გაერღვია სერაფიტის სამარხი და მის სამაჯურში გასულიყო. პოეტი ფაქიზი წინათგრძნობით თითქოს გვამცნობს მისი ნატვრის ახდენას, რომელიც ლექსის ბოლო სტრიქონშია გაჟღერებული - მის საფლავზეც დარგონ ბროწეული. აუხდა კიდეც, მეტიც, ბროწეულის ფესვების ქვეშ მისი საყვარელი მეუღლის ფერფლის პატარა ურნაა ჩატანებული. სერაფიტი პოეტის წარმოსახვაში მის მეუღლესთან არის გაიგივებული. მისი სათუთი და ტკივილით სავსე გრძნობა თითქოს გვიცოცხლებს შორეული წარსულის ბუნდოვან ეპიზოდებს, სერაფიტის აჩრდილს რომ დასტრიალებს. მშვენიერი ბროწეული თითქოსდა სერაფიტაცაა. არქეოლოგიური მასალა, კი რომელიც დიდგვაროვანი ქალბატონის სამარხშია მოპოვებული მის შესახებ გარკვეულ წარმოდგენას გვიქმნის. ისინი ძირითადად სამკაულებია და იმ დროის, ანუ ახალი წელთაღრიცხვის პირველი საუკუნეების მხატვრული ცხოვრების ილუსტრაციაა. ამ არტეფაქტების მხატვრული მიმოხილვა საშუალებას გვაძლევს, რომ სერაფიტისა და ბილინგვაში მოხსენებული მისი ახლობელი ადამიანების სიყვარულის, და სიკვდილით გამოწვეული გლოვის ერთგვარი ინტერპრეტაცია მოვახდინოთ. სერაფიტის თემა, როგორც ჩანს მხოლოდ პოეტის შთაგონებას არ შეეხებია. ის ახლებურად გაიაზრა XX ს-ის გამოჩენილმა ქართველმა მხატვარმა ლადო გუდიაშვილმა რომელმაც მას ფერწერული ტილო „სერაფიტას გასეირნება“ მიუძღვნა. ტილოს მხატვრული და სემანტიკური

ანალიზი სრულიად განსხვავებული ინტერპრეტაციის საშუალებას იძლევა - ის სიცოცხლისა და მშვენიერების სიყვარულითაა გაჯერებული. ვფიქრობთ, შექსპირისეული ამონარიდიც ერთგვარი პასუხია აქ გაცოცხლებული ამბებისა.

სტატია ინგლისურენოვანია. ის გამიზნული იყო უცხოური გამოცემის სპეციალურ ნომერში დასაბეჭდად. რიგი მიზეზების გამო აღნიშნული ნომრის გამოსვლა ვერ განხორციელდა. *ანალების* სარედაქციო ჯგუფის თხოვნით ის უცვლელი სახით დაიბეჭდა აღნიშნულ ჟურნალში.

6	ციცინო ჩაჩხუნაშვილი	თბილისი, თავისუფლების მოედანი XXI საუკუნეში. ISSN 1512-4088	ARS GEORGICA ელექტრონული ჟურნალი სერია B	თბილისი, გ. ჩუბინაშვილის ცენტრი www.georgianart.ge	მიღებული ა გამოსაქვეყ ნებლად

XXI ს-ის დასაწყისში თავისუფლების მოედანზე დაინგრა ძველი შენობები და მათი ადგილი დაიკავა ახალმა ნაგებობებმა, რომელთა ზომა-წონა ვერ გაითავისა თბილისის ყველაზე დიდი ზომის მოედანმა, გაუცხოების ტალღა გადაწვდა მიმდებარე ქუჩებს და ძველი თბილისის ქრესტომათიულად ქცეული ხედი შელახა, რომელიც მტკვრის მარცხენა სანაპიროდან იშლება. ამ პროცესის პარალელურად თბილისის ძველ უბნებში უწყვეტად მიმდინარეობდა სარეაბილიტაციო სამუშაოები.

ქალაქის ისტორიული ნაწილის ნგრევა-რეაბილიტაციის დღევანდელი ვითარება ძალზე წააგავს 1930-იანი წლების „სოციალისტური რეკონსტრუქციის“ დროს შექმნილ ვითარებას, როდესაც ერთი მხრივ, ინგრეოდა მნიშვნელოვანი ურბანული ადგილები და დომინანტური ნაგებობები და მეორე მხრივ, ხოლო მეორე მხრივ, ამტკიცებდნენ ქალაქის ძველი უბნების შენარჩუნების და კონსერვაციის საკითხებს.

1991-1992 წწ-ების მიჯნაზე მიმდინარე შეიარაღებული დაპირისპირების შედეგად დანგრეული და დაზიანებული შენობები თავისუფლების მოედანზე ექვემდებარებოდა აღდგენას. ამ გადაწყვეტილებამ არქიტექტორთა გარკვეული ნაწილის უკმაყოფილება გამოიწვია და საბოლოოდ პროცესები იმგვარად წარმართა, რომ მოხდა მოედნის დასავლეთ მხარეს არსებული ნაგებობების სრული დემონტაჟი, რის შემდეგაც გამოთავისუფლდა ადგილი ახალი მშენებლობისთვის.

1999 წელს აქ წამოიშალა სასტუმროების ქსელის „მარიოტის“ კომპლექსი, რომლის სიმაღლე თითქმის სამჯერ აღემატება ადრე არსებულ ნაგებობებს. ამის შედეგად შეიცვალა მოედნის განაშენიანების მასშტაბი, დაიფარა სივრცის მათგანაზივებული ხედი მთაწმინდისკენ. 2012 წელს მოედნის აღმოსავლეთმა მხარემ იცვალა სახე. აქ არსებული შენობების უმეტესი ნაწილი კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლს წარმოადგენდა, მაგრამ ძეგლთა დაცვითი პრინციპები კვლავ არ იქნა გათვალისწინებული.

2016-2017 წწ-ში მოედნის მუდმივად ცვალებადი არქიტექტურა ახალ ფაზაში გადავიდა, რაც დაკავშირებულია ყოფილი „ცეკავშირის“ შენობის დემონტაჟთან და მის ადგილზე წარმოებულ მშენებლობასთან, რომელიც „პანორამა თბილისის“ ერთ-ერთ შემადგენელს წარმოადგენს. აღნიშნული პროექტის განხილვებს სპეციალისტების უარყოფითი შეფასება მოჰყვა, დაიწყო საწინააღმდეგო

საზოგადოებრივი მოძრაობა, მაგრამ მშენებლობის დაწყებისთვის ამას ხელი არ შეუშლია. როდესაც ნაგებობამ პროექტით გათვალისწინებულ სიმაღლეს მიაღწია, ცხადად გამოიკვეთა, რომ ფართომასშტაბიანმა სამშენებლო სამუშაოებმა დაარღვია დედაქალაქის მთავარი მოედნის და მისი მიმდებარე ქუჩების ისტორიულად ჩამოყალიბებული არქიტექტურული სახე და ლანდშაფტი.

განაშენიანება თავისუფლების მოედანზე შუა საუკუნეებიდანვე ჩნდება. ნაგებობათა ერთად სივრცით გადაწყვეტას განაპირობებდა ცხოველხატული გარემო, როგორც ეს თბილისის ძველი უბნებისთვისაა დამახასიათებელი. ამ გარემოებას ყურადღება ექცევა ასევე XIX საუკუნეში, როდესაც უკვე ყალიბდება გარკვეული ქალაქგეგმარებითი პრინციპები. აღნიშნული ფაქტორის უგულვებელყოფის საწყისი საბჭოთა პერიოდშია საძიებელი, რაც ამ სისტემის დანგრევის შემდეგაც შენარჩუნდა და ქალაქისთვის არანაკლები საფრთხის შემცველი სხვა საკითხებიც დაემატა.

7	მანანა სურამელაშვილი	თბილისის ურბანული მემკვიდრეობის დაფარული სამშენებლო ფენები ISSN 1512-4088	ARS GEORGICA ელექტრონული ჟურნალი სერია B	თბილისი, გ. ჩუბინაშვილის ცენტრი (www.georgianart.ge)	17 მიღებული ა გამოსაქვეყ ნებლად

თბილისის ურბანული მემკვიდრეობის გამორჩეული მნიშვნელობა მე-20 ს-ის შუა წლებში უკვე სათანადოდ იქნა შეფასებული, მას მიემდვნა ქართული სახელოვნებათმცოდნეო სკოლის ფუძემდებლების ვანტანგ ცინცაძისა და ვახტანგ ბერიძის მოწოდებით, ყველასთვის კარგად ცნობილი და დღემდე სახელმძღვანელოდ ქცეული ნაშრომები. მომდევნო პერიოდიდან დღემდე ინტერესი თემის მიმართ არ შენელებულა და ამ ხნის მანძილზე, ძველი ქალაქის ფარგლებში თბილისური საცხოვრებლის არაერთი ნიმუში, თუ სარდაფის სართულებში შეფარული აქამდე უცნობი, მეტად საყურადღებო სიძველენი გამოვლინდა, რამაც დიდი მოცულობის ახალი მასალა დააგროვა. შუა საუკუნეების გალავანს შიგნით მოქცეულ თბილისის ძველ უბნებში თითქმის ყოველი ნაგებობა სხვადასხვა დოზით და მოცულობით შეიცავს XIX საუკუნემდე ნაწილებს, სარდაფებში მათი მიკვლევა უკვე ჩვეულებრივ ამბად იქცა.

ამასთან ერთად, არც თუ ისე იშვიათია მიწისზედა ხუროთმოძღვრული სხეულის მთელი სისრულით შემონახული ნაგებობათ გამოვლენაც. ამის ნიმუშია ასკანის ქ. №11-ის ქვედა მკლავი, რომელიც ორი სართულით მოღწეულ თბილისურ ბანიან, შირვანული რიგის XVIII ს-ის საცხოვრებელს წარმოადგენს; მთელი ხუროთმოძღვრული სხეულით მოღწეულ, XVIII ს-ის სამ კოშკურ საცხოვრებელს შეიცავს აგრეთვე, ბეთლემის აღმართი №5 და №16^ბ სახლების ჯგუფი, რომელსაც ამ ტიპისთვის დამახასიათებელი ვერტიკალური გეგმარება ახასიათებს, სადაც ოთახები ერთმანეთის ზემოთ, სართულებად ნაწილდება და კედლის სისქეში მოწყობილი კიბით უკავშირდება ერთმანეთს. ეს სახლები კიდევ უფრო ძველ, სავარაუდოდ XVI-XVII სს-ის ძირზეა აღმართული.

ასევე სრული ორი სართულით და ბოლო დრომდე ფუნქციონირებული ბანიანი სახით მოღწეული თბილისური სახლის საყურადღებო ნიმუშს წარმოადგენდა ქვემო გომის II შეს. №6 , რომელიც 2008 წელს კლდისუბანში ელვისებური სისწრაფით განხორციელებული სარეაბილიტაციო სამუშაოების დროს, ბევრ სხვა ღირსშესანიშნაობასთან ერთად ფუძიანად დაინგრა.

თანმიმდევრული კვლევის შედეგად შესაძლებელი გახდა სარდაფის სადგომების შემცველი, სრული ორი სართულის სიმაღლით მოღწეული XVIII ს-ის საცხოვრებლის ამოცნობა ყველასთვის კარგად ნაცნობ ქრესტომათიულ ძეგლში, რომელიც შ. დადიანისა და ლ. ასათიანის ქუჩების

კუთხესთან მდებარეობს.

№34/17 საცხოვრებელი სახლის საერთო ხუროთმოძღვრული სახის ჩამოყალიბება XIX ს-ის შუა წლებში უნდა იყოს დასრულებული, რაზეც მეტყველებს თაღოვანი მოხაზულობის ფანჯრები, ეზოსკენ არსებული აივნის რვაწახნაგა სვეტები და რიკულები, ასევე ქუჩისკენ მოქცეული შეკიდული აივნის ჭვირული დეკორი, სამყურა თაღები, დახვეწილი ოსტატობით შესრულებული აჭურული მოაჯირები და გრეხილი სვეტები.

ამ ფონზე, სარდაფის სართულზე არსებული სადგომების შესწავლამ - რეაბილიტაციის პროცესში ორმხრივი ნალესობის ჩამოხსნისას გამოვლენილი კედლის სისქეში გამართული ბანზე ასასვლელი შიდა კიბე, თვით ბანის მოსაწყობად გამოყენებული მძლავრი კოჭების სისტემა და სხვა მნიშვნელოვანი დეტალები - ცხადყოფს, რომ შენობის XIX ს-ის შუა წლებში ჩამოყალიბებული არქიტექტურულ-მხატვრული სახე, მხოლოდ გარეგნულ სამოსელს წარმოადგენს, რომელიც ფარავს მთელი სისრულით მოღწეული XVIII ს-ის შენობის ხუროთმოძღვრულ სხეულს. ისტორიულ დოკუმენტსა და თბილისის 1801, 1809 წლების გეგმებზე დაყრდნობით ჩამოგვიყალიბდა მოსაზრება, რომ ნაგებობა სავარაუდოდ, ქალაქის გაღავნის ბურჯზე დაშენებული ყარა მდივნის სასახლის ნაწილი შეიძლება იყოს.

ამას გარდა, ლ. გუდიაშვილის მოედნის სამხრეთიდან შემომსაზღვრავ, ბ. ახოსპირელის ქუჩასა და გასასვლელს შორის მოქცეულ - №2/7 და №7/3, - განსაკუთრებული მრავალშრიანობით გამორჩეულ შენობებში, XX ს-ის დამდეგს აშენებულ ყოფილი ბიბლიოთეკის ნაწილში გამოვლინდა ძველი აგურით ნაშენი, სრული სიმაღლით შენარჩუნებული და ახალ სტრუქტურაში ოსტატურად ჩართული შეისრულთაღოვანი ნიშების მწკრივით დამუშავებული XVIII ს-ის ერთი მაღალმხატვრული კედელი, რამაც თბილისის ისტორიულ ნაწილში სიძველის შენარჩუნების ცოცხალი ტრადიციის მეტად საგულისხმო მაგალითი შეგვძინა.

კიდევ ერთი, სამეცნიერო ლიტერატურისთვის უცნობი, მიწაში ღრმად ჩამჯდარი, XVII ს-ის ორსადგომიანი სარდაფი გამოვლინდა XIX ს-ის შუა წლებიდან მის მიწურულამდე აგებული შენობებისგან შემდგარ, რთული სტრუქტურის მქონე გ. აბესაძის ქ. №21 საცხოვრებელი სახლის ქვეშ.

რეაბილიტაციის დაწყებისთანავე, კომპანიამ, რომელიც თანამედროვე მშენებლობაშია გაწაფული, სარდაფის შენარჩუნების პირობად წამოაყენა მის ზემოთ არსებული საცხოვრებელი სართულების დემონტაჟი. პირველი სართულის წინა კედლის მოშლისას გამოჩნდა აგურის წყობაში მოქცეული მძლავრი, ოთხკუთხა სვეტები, რომლებიც, ჩანს, XIX ს-ის სახლის აშენებამდე, XVIII ს-ის შუალედურ პერიოდში არსებული საცხოვრებლის ღია აივანს ეკუთვნოდა. ეს ნაგებობები წარჩინებული, დიდგვაროვანი მოქალაქის საცხოვრებელს წარმოადგენდა.

აქ წარმოდგენილ შენობებთან ერთად ჩვენი კოლეგების მიერ შესწავლილ ძველ ნიმუშებსაც თუ გავითვალისწინებთ, დავრწმუნდებით, რომ თბილისის ურბანულ მემკვიდრეობაში გვიანი შუა საუკუნეები მხოლოდ სარდაფების, ან სამშენებლო ფრაგმენტების სახით კი არ არის შემორჩენილი, არამედ ჩვენამდე ფიზიკურად მოღწეული არქიტექტურული ნაგებობების სახითაც, რომელთა გადარჩენა დღეს დიდ სირთულეებს აწყდება.

8	ეკატერინე კვაჭატაძე	პარტენოზ ხარჭაშნელის საფლავის ფილა ISSN 1512-0899	ACADEMIA, #8, 2019-2021	თბილისის სამხატვრო აკადემია	(გადაცემუ ლია გამოსაქვეყ ნებლად)

ეპისკოპოს პარტენოზ ხარჭაშნელის საგვარეულო სამკვლევად აგებული ღვთაების ეკლესია მდებარეობს

ახმეტის მუნიციპალიტეტის სოფელ ფიჩხოვანთან. ეკლესიის ინტერიერში ჩრდილო-დასავლეთით, იატაკის ქვეშ კრიპტაა მოწყობილი. იგი ეპისკოპოს პარტენოზ ხარჭაშნელის საძვალეს წარმოადგენს, ხოლო მის თავზე, ეკლესიის სივრცეში, დასვენებული იყო საფლავის ფილა პარტენოზის რელიეფური გამოსახულებით. ის ამჟამად, თელავში ერეკლე მეფის კარის ეკლესიის ინტერიერში ინახება.

ეპისკოპოსის საფლავის ქვის ანალოგიური გამოსახულება შუა საუკუნეების საქართველოში დღეისათვის უცნობია. ის იკონოგრაფიულ და სტილურ სიახლოვეს უფრო თანადროული კედლის მხატვრობისა და მოგვიანო საფლავის გადასაფარებლის ნაქარგ ნიმუშებთან ამჟღავნებს.

ხარჭაშნელი ეპისკოპოს პარტენის სკულპტურული გამოსახულება აგრძელებს გვიანი შუა საუკუნეების რელიეფური ქანდაკების საუკეთესო ტრადიციას, რომელიც გვიანი შუა საუკუნეების ე.წ. “აღორძინების” ეპოქის მაღალი მხატვრული ღირსებით გამორჩეულ ძეგლებშია შემონახული (ანანური, დავით-გარეჯი, საგარეჯოს “პეტრე-პავლე”, სვეტიცხოვლის აღმოსავლეთი ფასადის “ვედრება”). თუმცა, ამავდროულად, ნათელია ახალი დროის რეალიზმის, საერო ტენდენციაც, რაც ეპისკოპოსის ფიგურის, მისი შესამოსელის ფაქიზად და ხელშესახებითად, კონკრეტულ-ნიუანსირებული გამოსახვის დეტალიზაციაშიც აშკარადდება. გამოსახულება შუასაუკუნეობრივი მონუმენტურობის ფორმათგანცდასთან და განზოგადების მაღალ ხარისხთან ერთად ინდივიდუალურ პორტრეტულ ნიშნებსაც ატარებს. ეპისკოპოსის რელიეფში ნათლად იკვეთება, ზოგადად, იმ დროის სამართლმადიდებლობისთვის საერთო მხატვრული გემოვნება, რაც ევროპულ ნიმუშებზე ორიენტაციას გულისხმობს.

9	ნინო ჭიჭინაძე	ათონის მთის ივირონის ქართველთა მონასტერი და მისი ხელოვნების რეპრეზენტაცია ტიმოთე გაბაშვილის მიმოსლვა-ში ISSN 1512-1321	საქართველოს სიბველენი #23, 2020	გ. ჩუბინაშვილის ცენტრი	გადაცემულია დასაბეჭდად

10	ეკატერინე გედევანიშვილი	იკვს წმ. გიორგის ეკლესიის სამხრეთი მკლავის წმინდა მეომართა გამოსახულებანი ISSN 1512-4088	ARS GEORGICA ელექტრონული ჟურნალი სერია B	გ. ჩუბინაშვილის ცენტრი www.georgianart.ge	გადაცემულია გამოსაქვეყნებლად

წერილში განხილულია იკვს მოხატულობაში წარმოდგენილი წმ. მეომრების გამოსახულებები, მათი იკონოგრაფიული თავისებურებები და წარდგენის წესი. წმინდანთა ფიგურები და მათი აქცენტირების ხერხები დანახულია ისტორიულ კონტექსტში, კონკრეტული დროის სამეფო პერსონებთან კავშირში

11	ცისია კილაძე	გოტტფრიდ ბიომის ჰერმენევტიკული ხედვა და მოდერნისტული პორტრეტები ISSN 1512-0899	ACADEMIA, #8, 2019-2021	თბილისის სამხატვრო აკადემია	მიღებულია დასაბეჭდად

ჰერმენევტიკა ფილოსოფიური მიმართულება, მეთოდი, რომელიც, როგორც ცნობილია, უმეტესად ენათმეცნიერებაშია დამკვიდრებული, ლიტერატურულ ტექსტებში დაშიფრული სიმბოლოებისა და მეტაფორების ინტერპრეტაციისთვის. ხოლო მისი გამოყენება ხელოვნების ისტორიასთან მიმართებაში XX საუკუნის მიჯნიდან იწყება. განსაკუთრებით კი 1970-80-იან წლებში ხდება აქტუალური, ისეთ მეცნიერებთან როგორებიც არიან: გოტფრიდ ბოემი, მაქს იმდაჰლი, ოსკარ ბეჩმანი, ვოლფგანგ კემპი და სხვები. წერილში განხილულია ფილოსოფიური ჰერმენევტიკის დამფუძნებლის ჰანს გეორგ გადამერის მოწაფის, შვეიცარელი ფილოსოფოსისა და ხელოვნების ისტორიკოსის გოტფრიდ ბოემის დებულებები პორტრეტული მხატვრობისთვის დამახასიათებელი ნიშნების შესახებ და მათი მიმართება როგორც ევროპულ, ისე თანამედროვე ქართულ პორტრეტულ ხელოვნებასთან. ფერწერის ამ ჟანრისთვის დამახასიათებელი ნიშნები განხილულია უპირატესად, მოდერნისტული ხანის ნიმუშების, კონკრეტულად ელენე ახვლედიანის პორტრეტების მაგალითზე.

12	მაია მანია	ეგორ სტარიცკის სახლი თბილისში; "სურდოს ქვა"	ზიარი კულტურა, ზიარი მემკვიდრეობა, ზიარი პასუხისმგებლობა Shared Culture, Shared Heritage, Shared Responsibility	www.facebook.com/Icomosgeo/posts/1140060956381252	1
13	ნანა მირცხულავა	პოსტკონსტრუქტივის ტული სტილის არქიტექტურის საფასადო პლასტიკა ISSN-1512-2530	ჟურნალი ინტელექტუალი 2020	ახალგაზრდა მეცნიერთა საზოგადოებრივი აკადემია	მიღებულია დასაბეჭდად
14	თამაზ გერსამია	Художник Никифор Кулеш и картина-панорама "Голгофа". ISSN 1512-2972	ჟურნალი "Русский клуб", # 11, 2020	თბილისი, საერთაშორისო კულტურულ-საგამანათლებლო კავშირი "რუსკი კლუბ".	8

ნიკიფორე კულეში, მხატვარი-დეკორატორია, რომელიც მოღვაწეობდა თბილისში და რომლის შესახებ რეალურად თითქმის არაფერი არ იყო ცნობილი. მაგრამ, მოპოვებული საარქივო დოკუმენტების დახმარებით, ასევე მონაცემებით საქართველოს საჯარო რეესტრიდან, ამჟამად ჩვენ გაცილებით მეტი ვიცით მის შესახებ ვიდრე მანამდე. კერძოდ, ჩვენთვის ცნობილი გახდა, რომ ნ. კულეში დაიბადა 1877 წელს, არ მიუღია სპეციალური განათლება. სავარაუდოდ იგი დამკვიდრდა თბილისში 1900-იანი წლების დასაწყისში და სადაც ფაქტობრივად მიმდინარეობდა მისი შემოქმედებითი საქმიანობა. აფორმებდა სპექტაკლებს თბილისის სხვადასხვა თეატრებში, ხატავდა პეიზაჟებს. ვარაუდობთ, რომ ნ. კულეში მუშაობდა ან თანაშრომლობდა თბილისის საოპერო თეატრთან 1910-იანი - 1920-იანი წლების მიჯნაზე, როდესაც თეატრის სცენაზე წარმოდგენილი იყო პირველი ქართული ოპერები. გარდაიცვალა ნ. კულეში 1942 წელს თბილისში. მისი შემორჩენილი ნამუშევრები დაცულია

საქართველოს სახელმწიფო თეატრის, მუსიკის, კინოსა და ქორეოგრაფიის მუზეუმში. ჰენრიკ ჰრინდესკის შესახებ როგორც გამოჩენილ მხარვარზე, საზოგადო მოღვაწეზე, ქართული არქიტექტურის მკვლევარზე, პრაქტიკულად ყველაფერია ცნობილი. თუმცა თბილისის XIX საუკუნის პრესის გაცნობის დროს გაირკვა, რომ იგი მუშაობდა პანორამის ჟანრშიც, რაც შესაძლოა უცნობი ფაქტი იყოს მის შემოქმედებით ბიოგრაფიაში. ალექსეი ეისნერი, შეიძლება ითქვას ჩვენთვის უცნობი მხატვარია. მოპოვებული ცნობების თანახმად მან 1903 წელს დაამთავრა პეტერბურგის სამხატვრო აკადემია, წერდა პეიზაჟებს, პორტრეტებს, ჟანრულ კომპოზიციებს, მუშაობდა წიგნის გრაფიკაში და რაც მთავარია, როგორც ამბობენ, მისი შემოქმედებითი საქმიანობის ძირითად მიზანს წარმოადგენდა - შუასაუკუნეების საქართველოს საეკლესიო ძეგლების კვლევა და ფიქსაცია. მრავალი წლის მანძილზე მან დასავლეთ საქართველოს ბევრი ძველი ეკლესია-მონასტრების ფრესკების ასლები შეასრულა, აგრეთვე მინიატურების ასლები ძველი ქართული საეკლესიო წიგნებიდან. აღნიშნავენ, რომ განსაკუთრებულ ღირებულებას წარმოადგენდა ის, რომ მის მიერ აკვარელით შესრულებული ფრესკების ასლები გადმოცემდნენ ორიგინალის ფერწერული გადაწყვეტის ზუსტ ფერად გამას. ა. ეისნერი ავტორია რამდენიმე სამეცნიერო სტატიის დასავლეთ საქართველოს შუასაუკუნეების საკულტო ძეგლების შესახებ. 1914 წელს ნ. კულუმბა რიგაში შეიძინა სურათი-პანორამა "გოლგოთა", იგი წარმოადგენდა ასლს ცნობილი ე.წ. მიუნხენის პანორამისა, რომლის ოფიციალური გახსნა შედგა მიუნხენში 1886 წელს (პანორამა იყო მთლიანი ტილოსაგან რომლის სიმაღლე უდრიდა 17 მ., სიგრძე კი 120 მ.). მანამდე რელიგიური სიუჟეტები არ სარგებლობდა მაყურებლის მასობრივი ყურადღებით. მაგრამ, მიუნხენის პანორამის არაჩვეულებრივმა წარმატებამ განაპირობა მრავალი მხატვრის მისწრაფება დახატონ "გოლგოთის" სიუჟეტი პანორამებისათვის ევროპისა და ამერიკის სხვადასხვა ქალაქებისათვის. აგრეთვე არსებობდა მიუნხენის პანორამის საავტორო გამეორებებიც, მათ ვფიქრობთ მიეკუთვნებოდა ნ. კულუმბის მიერ შეძენილი პანორამაც. შეიძლება ითქვას, რომ პანორამა "გოლგოთა" სარგებლობდა უდიდესი პოპულარობით მთელს მსოფლიოში. პანორამის დემონსტრაციისათვის აშენებდნენ საგანგებო მრგვალ პავილიონებს, რომლის წრე ჩვეულებრივ 100 მ. აღემატებოდა, ხოლო დიამეტრი რამდენიმე ათეულ მეტრს უდრიდა. 1918 წელს ნ. კულუმბი თბილისში შეუდგა პავილიონის აგებას მისი სურათი-პანორამა "გოლგოთის" გამოფენის მიზნით. მაგრამ, საბჭოთა ხელისუფლებამ ჯერ შეაჩერა, შემდეგ კი დაანგრია პავილიონის უკვე აშენებული ნაწილები. უცნობი რჩება თვით სურათი - პანორამის "გოლგოთის" შემდგომი ბედი, რომელიც ინახებოდა თბილისის საოპერო თეატრის ეზოში.

15	მანონ ლილუაშვილი	ბალდაჩინის ტიპის საფლავის ძეგლები XVII- XIX საუკუნეების საქართველოში ISSN 1512-1321	საქართველოს სიბველენი, #23, 2020-2021	გ ჩუბინაშვილის ცენტრი	მიღებულია დასაბეჭდა დ
საქართველოში გავრცელებულ საფლავის ძეგლებს შორის აღსანიშნავია ბალდაჩინები. მათი მოწყობა საფლავებზე, ჩანს XVII საუკუნეში დაიწყო, სავარაუდოდ გვიან- და პოსტ-ბიზანტიური ბერძნული გავლენის შედეგად, თუმცა ამ არქიტექტურულმა ტიპმა განსაკუთრებულ პოპულარობას ახალ დროში მიაღწია. ეს პატარა, გამჭოლი, მარტივი სტრუქტურის მემორიალური ნაგებობები როგორც წესი, მაღალი რანგის საერო ან სასულიერო პირის საფლავებია ეკლესიის ინტერიერში. გვიანდელ ნიმუშებს ტაძართა ეზოებშიც ვხვდებით. უადრესი შემორჩენილი ნიმუში 1650-იანი წლების მიწურულს აგებული იმერეთის მეფე ალექსანდრე III-ისა და დედოფალ ნესტან-დარეჯანის საფლავის ძეგლია გელათის ღმრთისმშობლის შობის ეკლესიის ნართექსში. აღსანიშნავია ანანურის ღვთაების ეკლესიაში ედიშერ ერისთავის ოთხსვეტზე დაფუძნებული საფლავის ფანჩატური (1674), რომელიც მჭიდროდ უკავშირდება ამავე ხანის საეკლესიო ხუროთმოძღვრებას და მის მსგავსად ირანულ					

გავლენას ამჟღავნებს. დანარჩენი შემორჩენილი ნიმუშების უმეტესობა XIX საუკუნეს განეკუთვნება. ესენია იყალთოს ფერისცვალების ეკლესიაში მდებარე მონასტრის დამაარსებლის წმ. ზენონის საფლავს ძეგლი, 1830-იანი წლების დასაწყისის ან შუახანისა, სამეგრელოს მთავრის დავით დადიანის რენესანსულ-ბაროკული სტილის მარმარილოს ბალდაქინი მარტვილის ეკლესიაში (XIX საუკუნის შუა ხანა), ქუთაისში, არქიელის გორაზე, წმ. გიორგის ეკლესიის ეზოში მდებარე უცნობი პირის საფლავის ბალდაქინი, რომლის არქიტექტურას ბერძენი ოსტატის ხელი ატყვია. საინტერესოა ძველი ვერის სასაფლაოზე მდებარე თბილისელი კომერსანტის ნიკოლოზ ბოზარჯიანცის ოთხ მსხვილ ბოძზე დაფუძნებული ბალდაქინი „ადმოსავლური“ და „სომხური“ იერით, სავარაუდოდ XX საუკუნის დასაწყისისა. განსხვავებული აგებულება აქვს დაბა სტეფანწმინდაში მდებარე ყაზბეგების (მწერალ ალექსანდრე ყაზბეგის პაპის - გაბრიელ ყაზბეგისა და მშობლების - მიხეილ ყაზბეგისა და ელისაბედ თარხნიშვილის) მემორიალებს. სხვადასხვა დროს აგებული ერთმანეთის მსგავსი ორივე ნაგებობა გამოირჩევა მონუმენტურობითა და რვათაღიანი ქვედა გამჭოლი ნაწილით, რომელსაც საქართველოში ანალოგი არ აქვს. ისტორიკული ქართული სტილის სახასიათო მაგალითს წარმოადგენდა 1906 წელს განახლებული საფლავის ძეგლი საქართველოს პირველი ქრისტიანი მეფის მირიანისა და დედოფალი ნანასი მცხეთის სამთავროს ეკლესიაში (ამჟამად დანგრეულია).

საფლავის ბალდაქინების მოკლე მიმოხილვაც გვიჩვენებს მათი არქიტექტურის მრავალფეროვნებას საქართველოში. საფიქრელია, რომ ბალდაქინის ტიპის მემორიალური ძეგლები იკონოგრაფიულად კავშირს ამჟღავნებს უფლის საფლავთან. მათ წინამორბედად კი, ალბათ, კრიპტაზე აშენებული ადრეული ეკლესიები (მაგალითად, ნეკრესის ბაზილიკა, ჭერემის კვადრატი) უნდა მივიჩნიოთ.

16	მარიამ გაჩეჩილაძე	შეწყვეტილი სიცოცხლე (მხატვარი გივი ჯაფარიძე) ISSN 1512-4088 2020	ARS GEORGICA ელექტრონული ჟურნალი. სერია B. 2020	თბილისი, გ. ჩუბინაშვილის ცენტრი (www.georgianart.ge)	9

მხატვარი-გრაფიკოსი გივი ჯაფარიძე (1905-1942) 1934-1940 წლებში სწავლობს თბილისის სამხატვრო აკადემიაში.

გივი ჯაფარიძის ნიჭიერებას ძლიერ აფასებდნენ და ხაზგასმით აღნიშნავდნენ მისი პედაგოგები იოსებ შარლემანი, ლადო გრიგოლია, ლადო წილოსანი, იაკობ ნიკოლაძე. სრუდენტობის ბოლო კურსებიდან იგი ოფორტის სახელოსნოს ასპირანტია, შემდგომ კი ი. შარლემანისა და ვლ. წილოსანის გადაწყვეტილებით სრულად იბარებს ამ სახელოსნოს ხელმძღვანელობას. მაგრამ მეორე მსოფლიო ომის დაწყებისთანავე, გივი ჯაფარიძე, უკვე შემდგარი და აღიარებული, პერსპექტიული მომავლის მქონე ხელოვანი, ომში მიდის და 1942 წლის 15-16 აგვისტოს ღამეს ბრძოლისას იღუპება.

გივი ჯაფარიძის შემოქმედებითი მამკვიდრეობა არც ისე დიდია, მაგრამ რაც შემორჩა ისიც ნათელს ხდის რაოდენ ნიჭიერი ხელოვანი დაკარგა საქართველომ. მხატვარს ჯერ კიდევ სტუდენტობის წლებში, 1934 წელს ცინკოგრაფიის ტექნიკით აქვს შესრულებული „ექსლიბრისი ნელი ჩიქვანისათვის“, რომელშიც მან თვალნათლივ წარმოგვიდგინა წიგნის მფლობელი ხელოვანის შემოქმედებითი, პოეტური სამყარო, ამ პაწია კომპოზიციაშივე გამოავლენილი გივი ჯაფარიძის გამორჩეული, თავისებური, თამამი ხელწერა, რაც მის მიერ შესრულებული ყველა სხვა, მცირე თუ დიდი ზომის, დაზგურ და წიგნის გრაფიკის ნიმუშებში ჩანს. 1936 წელს აქვს გაფორმებული ანა შალიკაძის ნაწარმოების „ზელიმხანი“-ს გარეკანი, ასევე ყაზბეგის ნაწარმოები „მოდგარი“. 1939 წელსაა შესრულებული კომპოზიცია „ქალაქში ცხენით მიმავალი ვაჟა-ფშაველა“ (ქ., ტუში, 34X32, 1939 წ.). მნიშვნელოვანი ადგილს უთმობს პორტრეტის ჟანრსაც. მათ შორისაა სახალხო პოეტის იოსებ დავითაშვილის პორტრეტი, მხატვარი ცხოველხატულობას მატებს არსებულ ნამუშევარს, საკუთარი

ინტერპრეტაციით თამამი შტრიხებითა და შავ თეთრის კონტრასტენტებით აცოცხლებს პოეტის სახეს, სამოსსა თუ ფონს. შინაგანი მეზრდოლი ენერგიის გამოხატვითაა გაჯერებული იოსებ ჯულაშვილის სახეც. გივი ჯაფარიძის შემოქმედებაში მნიშვნელოვანი ადგილი უკავია აგრეთვე დაზგურ გრაფიკაში განხორციელებულ პეიზაჟებს, ქალაქისა და არქიტექტურული ნაგებობების ხედებს.					
17	მარიამ გაჩეჩილაძე	მხატვარი შოთა კუპრაშვილი	ქართული ენციკლოპედია	თბილისი	3
18	მარიამ გაჩეჩილაძე	პოემა რომელიც არასოდეს რჩება წარსულში („ვეფხისტყაოსნის“ გივი ვაშაკიძისეული ილუსტრაციები) ISSN 2587-5469	ალმანახი მწიგნობარი 2021	თბილისი, მწიგნობართა ასოციაცია	15 (მიღებულ ია დასაბეჭდად)
სტატიაში უშუალოდ გივი ვაშაკიძის შემოქმედების წარდგენამდე განხილულია შოთა რუსთაველის „ვეფხისტყაოსნის“-ს დასურათების მოკლე ისტორია. თანმიმდევრულადაა წარმოდგენილი პოემის მხატვრული გაფორმების ნიმუშები ხელნაწერების ილუსტრაციებიდან (მამუკა თავაძე-პრაშვილისეული, ე.წ. წერეთლისეული), ბეჭდური „ვეფხისტყაოსნის“ ბოლო გამოცემამდე. შემდგომ კი ხდება საზოგადოებისათვის დღემდე ნაკლებად ცნობილი ილუსტრაციების განხილვა, რომლებიც შესრულებულია მხატვარ გივი ვაშაკიძის მიერ. მხატვარ გივი ვაშაკიძეს (1937-2017) ქართული სახვითი ხელოვნების ისტორიაში მოკრძალებული ადგილი არ აქვს დამკვიდრებული. იგი XX ს-ის ქართველ მხატვართა 60-იანელთა თაობის წარმომადგენელია. გივი ვაშაკიძის შემოქმედებითი მემკვიდრეობა მოიცავს დაზგურ ფერწერულ და გრაფიკულ ნაწარმოებებს, დარჩა ასევე ურიცხვი რაოდენობის ჩანახატები, სამუშაო ესკიზები, შესრულებული ფანქრით, ტუშითა და კალმით, აკვარელითა და გუაშით. მნიშვნელოვანია ასევე მის მიერ დაწერილი ლექსები, რომლის სტროფებიც მხატვრის ფაქიზი ბუნებისა და მტკივნეული ნააზრევების ამსახველია. მისი შემოქმედების მნიშვნელოვანი წარდგინება 1966 წელს, შოთა რუსთაველის 800 წლის იუბილესთან დაკავშირებული პოემის ილუსტრირების კონკურსში მონაწილეობის დროს მოხდა. ამ ილუსტრაციებს იმდენად დიდი მოწონება დაუმსახურებია, რომ მხატვრისთვის შოთა რუსთაველის პრემიაზე წარდგენაც კი შეუთავაზებიათ, მაგრამ თავმდაბლობის გამო ასეთ მაღალი რანგის ჯილდოზე თავად უთქვამს უარი. ეს ილუსტრაციები კი შემდგომ, მხატვრის სახლში ინახებოდა და მისი დაწვის დროს განადგურებულა. თბილისში დაწყებულ მმართველ ომს მხატვარი ვერ შეეგუა, დატოვა ქალაქი და მამაპაპისეულ სოფელში, დიდ ჯიხაისში დაბრუნდა. აქ იგი აქტიურ შემოქმედებით მოღვაწეობასაც აგრძელებს, ასევე სიცოცხლის ბოლომდე მუშაობს „ვეფხისტყაოსნის“ ახლად დასურათებაზე და გარდაცვალებამდე, 2017 წლამდე, „ვეფხისტყაოსნის“ 122 ილუსტრაციას ქმნის. თვითოეულ ილუსტრაციაში, ჩანაფიქრისთვის საჭირო ემოციურობას მხატვარი მინიმუმების დონეზე, თითქოსდა ხელის ოდნავი „წაკვრით“ გათამაშებული მცირედი ნიუანსებით აღწევს. გივი ვაშაკიძის მკაფიო ინდივიდუალიზმი, მის მიერ სრულიად ახლებურად გააზრებული პოემის გმირები, მათი მოქმედების უკიდვანო არეები, უსასრულო დროსა და სივრცეში განფენილი მოქმედებები თავად პოემის არსის გაგების მრავალმხრივობასა და ყველა დროში მისი თანამედროვედ აღქმის მაგალითს იძლევა - მხატვარი გვთავაზობს შოთა რუსთაველის „ვეფხისტყაოსნის“ დასურათების, სრულიად ახლებურ საკუთარ ვერსიას, პოემისას რომელიც არასოდეს არ რჩება წარსულში.					
18	ნინო ჭინჭარაული	მაღაუფლების პორტრეტი: გურამ გელოვანის	ARS GEORGICA ელექტრონული	თბილისი, გ. ჩუბინაშვილის	

		ლენინიანა ISSN 1512-4088 2020	ჟურნალი. სერია B. 2020	ცენტრი (www.georgianart.ge)	
ქართული ხელოვნება, მიუხედავად იმისა, რომ „გასაბჭოება“ მოსკოვური მეტროპოლიტიდან ნაკარნახებ კურსს მისდევდა, კულტურული ინტერვენციის ისეთ გამოკრისტალირებულ ფორმასაც კი, როგორც იყო სახვითი ლენინიანა, ეროვნული იდენტობის მახასიათებლებს სძენდა, იქნებოდა ეს თემატური „გადარჩევა“, თუ სპეციფიკური სემანტიკურ-ვიზუალური ხატებების წარმოჩენა. ეს უკანასკნელი განსაკუთრებით თვალსაჩინო ხდება ფერწერული ლენინიანის შემთხვევაში, რომლის ავტორებიც, ერთი მხრივ, საბჭოთა კულტურული ინდუსტრიების მუშაკები იყვნენ და ქმნიდნენ ფასადურ, იდეოლოგიურ პროდუქტს, მეორე მხრივ, ეს მხატვრები ქმნიდნენ შემოქმედებითად დამოუკიდებელ ნაწარმოებებს, რომელთა დიდი ნაწილი არ იფინებოდა საჯაროდ და ხელმისაწვდომი იყო მხოლოდ ვიწრო წრისთვის. ამ დუალიზმის მიუხედავად, ქართველი ფერმწერები ოსტატური უნარების მიხედვით, მხატვრულ დამაჯერებლობას აღწევდნენ არა მხოლოდ ნებით შესრულებულ ნამუშევრებში, არამედ ნამალადევი პროგრამების განხორციელების დროსაც. საბჭოთა სოციალისტური საქართველოს დეკლარირებული კულტურული პოლიტიკა და მისი სისტემური ფუნქციონირება შესაძლებელი გახადა, პირველ რიგში, ადგილობრივი კადრების მონდომებამ. შედეგად, შეიქმნა „სოციალისტური რეალიზმის“ ეგიდით წარმართული „ქართული საბჭოთა ხელოვნება“ და მისი პროპაგანდისტული ტირაჟირების მანამდე არნახული მასშტაბები. ამ უკანასკნელის შთამბეჭდავი მოცულობა არ ეფუძნებოდა მხოლოდ მასობრივი წარმოების უსახურ ბალასტს - ნომენკლატურული თემებით მრავალმნიშვნელოვნად ინტერესდებოდა ნიჭიერ და პროფესიონალ ხელოვანთა რიგებიც. პარტიული დაკვეთები სწორედ მათი მოღვაწეობით იძენდა მხატვრულ წონას - ორგანულად იკვრებოდა იდეოლოგია და რეგიონალური ფორმათქმნადობის გამოცდილება. საქართველოში ისევე, როგორც მთელს კავშირში, საბჭოთა პროპაგანდისტული კულტურის ფორმირება პირდაპირ უკავშირდება პოლიტიკოსისა და მარქსიზმის თეორიტიკოსის, რუსული ბოლშევიზმის მამამთავრისა და 1917 წელს რუსეთში ოქტომბრის გადატრიალების ერთ-ერთი ლიდერის, ვ. ი. ლენინის სახელს და ამ სახელზე დაფუძნებულ კულტს. ლენინის პროპაგანდისტულ გალერეაში 1950-იანი წლების მიწურულიდან ერთვებიან ახალი თაობის ენთუზიასტები, რომელთა ნამუშევრებიც საინტერესო ნიშას ქმნის საკავშირო მხატვრობაში. ხელოვანი, რომელმაც სახელი გაუთქვა ქართულ ფერწერულ ლენინიანას და პირველად გაიტანა ის ქვეყნის საზღვრებს გარეთ, იყო გურამ გელოვანი. თავის დროზე, ნიჭიერ, დამწყებ ფერმწერს ფართო გზა გაუხსნა მისივე ფიგურატიული მხატვრობის ვიზიონერულმა სიდრემ, კომპოზიციური აზროვნების კულტურამ და ფორმა-შინაარსის სიმწყობრემ. გურამ გელოვანის შემოქმედება, რომელმაც მხატვრის ცხოვრების ბოლო ათწლეულებში (1970-1980-იანი წლები) საგრძნობლად იცვალა სახე და კრიზისული დისტანციით გაემიჯნა ქვეყანაში მიმდინარე მხატვრულ პროცესებს, 1950-1960-იან წლებში, ახალი ტენდენციების თვალსაჩინო ნიმუშად იქნა გააზრებული, ხოლო მისი ცალკეული სურათები აქტიურადაც იყო წარმოდგენილი საკავშირო, თუ საზღვარგარეთის ქართულ პავილიონებზე, როგორც ეპოქის საგულისხმო ტილოები. მხატვრის პროფესიული იდენტობა გვიანი სტალინიზმის პერიოდში ყალიბდება - საბჭოთა ხელოვნების იზოლაციონიზმის პიკის დროს. სტატიაში განხილულია თემასთან დაკავშირებული ცალკეული ნამუშევრები, რომლებიც თვალსაჩინოდ წარმოაჩენს მხატვრის დამოკიდებულებას თემისადმი და სტილურ ცვლილებებს, რომელიც მისმა შემოქმედებამ განიცადა სტალინური ეპოქიდან მოყოლებული, მისი სიცოცხლის ბოლომდე.					

5. ბეჭდური პროდუქციის გამოცემა უცხოეთში

5.1. მონოგრაფიები/წიგნები

ცენტრის თანამშრომლების ავტორობით გამოცემული წიგნები:

№	ავტორი/ავტორები	მონოგრაფიის/წიგნის სათაური, საერთაშორისო სტანდარტული კოდი ISBN	გამოცემის ადგილი, გამომცემლობა	გვერდების რაოდენობა
1	დიმიტრი თუმანიშვილი ნათია ნაცვლიშვილი დავით ხოშტარია	中世ジョーシアの建築技術と建築職人 (მშენებელი ოსტატები შუა საუკუნეების საქართველოში, იაპონურ ენაზე) ISBN 978-4-7791-2734-2	ტოკიო, გამომცემლობა საირიუმა	213
წიგნი წარმოადგენს თარგმანს ქართულ ენაზე გამოსული მონოგრაფიისა „მშენებელი ოსტატები შუა საუკუნეების საქართველოში (თბილისი, გიორგი ჩუბინაშვილის ეროვნული კვლევითი ცენტრი, 2012). თარგმანი ორიგინალიდან შეასრულა პროფესორმა შირო სასანომ. წიგნი არის პირველი ცდა შუა საუკუნეების ქართული ხუროთმოძღვრების შესწავლისა მის მშენებელთა კუთხით. ავტორთა მთავარი ამოცანა იყო ხუროთმოძღვრება და ხურო-კალატოზთა საქმიანობის წარმოჩენა შუა საუკუნეების საქართველოს კულტურული, ეკონომიკური და სოციალური ცხოვრების ფართო ფონზე. კვლევა მიზნად ისახავს პასუხი გასცეს შეკითხვებს: როგორი იყო დამკვეთისა და ხუროთმოძღვრის როლები დაგეგმვის პროცესში? რა ადგილი ეკავათ მშენებლებს შუა საუკუნეების ქართულ საზოგადოებაში? როგორ უყურებდნენ და აფასებდნენ მათ ნაღვაწს შუა საუკუნეების ქართველები? რა მეთოდებს იყენებდნენ მშენებლები შენობების დაპროექტებისას და აგებისას? რა მასალებს ხმარობდნენ და როგორ ამუშავებდნენ? ამ კითხვებზე პასუხის გასაცემად, ავტორებმა გამოიკვლიეს ვრცელი მასალა - წერილობითი წყაროები, არქეოლოგიური მონაცემები და არსებული ნაგებობები. წიგნი უხვად არის ილუსტრირებული ფოტოსურათებითა და ნახაზებით.				
2	Maia Tsitsishvili, Nino Tchogoshvili	Georgian Modernism 1910-1930 ISBN 978-9941-8-2015-1	Poland	326
წიგნი ეძღვნება 1910-30-იანი წლების ქართულ მოდერნისტულ მხატვრობას. მასში თავმოყრილია ქართველი მოდერნისტი მხატვრების ყველაზე მნიშვნელოვანი ნამუშევრები; განხილულია საქართველოსა და კერძოდ, თბილისში მიმდინარე კულტურული პროცესები, მხატვრული გარემო. ქართული ავანგარდული მხატვრობა წარმოჩენილია თანადროულ რუსულ და ევროპულ ხელოვნებასთან მიმართებით.				

5.2. სტატიები

№	ავტორი/ ავტორები	სტატიის სათა-ური, დიგიტალური საიდენტიფიკაციო კოდი DOI ან ISSN	ჟურნალის/ კრებულის დასახელება და ნომერი/ტომი	გამოცემის ადგილი, გამომცემლობა	გვერდების რაოდენობა
1	Marina Bulia	Reliquary- chapel of St. Demetrios at Davitgareji Desert (Georgia) 0350-1361	Zograf, #44, 2020	Belgrade. University of Belgrad	25

სტატიაში განხილულია დავითგარეჯის უდაბნოში ახლახანს აღმოჩენილი კლდეში ნაკვეთი სამლოცველო, რომლის დაახლოვებით, XII-XIII საუკუნეთა მიჯნაზე შექმნილი მოხატულობა არსებითად შედგება წმ. დიმიტრის ცხოვრების ციკლისგან, რომელსაც საქართველოში ანალოგი არ აქვს. ციკლი მრავალმხრივია ყურადსაღები - ის ამგვარი ციკლების ჩამოყალიბების ქრონოლოგიასა და გავრცელების არეალთან, უცნობი იკონოგრაფიულირედაქციების წარმომავლობასთან, წმ. დიმიტრის რელიკვიების ისტორიასთან, სამლოცველოს ფუნქციასთან, ზოგადად კი ქართული და ბიზანტიური მხატვრული და კულტურული ტრადიციების ინტერაქციასთან დაკავშირებულ მნიშვნელოვან საკითხებს წამოჭრის.

2	Ketevan Mikeladze	Greek Painters in Medieval Georgia: Inscriptions as Testimony (P) 0007-7712 ISSN (L) 0007-7712	Byzantinoslavika, Revue internationale des etude byzantines	Prague	

შუა საუკუნეების ისტორიული ხასიათის წარწერათა შორის ცალკე ჯგუფს წარმოადგენს კედლის მხატვრობაში შემორჩენილი წარწერები, რომლებშიც ბერძენი მხატვრები არიან მოხსენებულნი. წარწერები უმთავრესად მხატვართა 'ხელმოწერებს' წარმოადგენს; მხოლოდ გრემის მთავარანგელოზთა ეკლესიის მოხატულობის (1577) საქტიტორო წარწერაშია დასახელებული ბერძენი მხატვარი. ფერწერული წარწერები არსებითად ერთადერთი წყაროა, საზოგადოდ, შუა საუკუნეების მხატვრების და, კერძოდ, საქართველოში მოღვაწე ბერძენი ოსტატების შესახებ. ამ მხრივ, გამონაკლისი მაღალანთ ეკლესიის კანკელის მხატვარი აპოსტოლეა (1680-იანი წწ.), რომელიც წარწერის გარდა ერთ საბუთშიც არის მოხსენებული. ბერძენი მხატვრები, ჩვეულებრივ, მშობლიურ ენაზე წერდნენ წარწერებს (ბოზნევი (1684), გელათის ღვთისმშობლის ტაძრის 1550-იანი წწ-ის ფერწერული ფენის წარწერა, ბიჭვინტის გუმბათიანი ტაძრის სამხ-დას. ეგვტერი (მე-16 ს.), მაღალანთ ეკლესია), ერთგან არის ქართულ-ბერძნული წარწერებიც (წალენჯიხა (1384-1396) და მხოლოდ ერთი შემთხვევაა ბერძენ მხატვრათა ქართული 'ხელმოწერებისა' (გელათის ღვთისმშობლის ტაძრის გუმბათი მოხატულობა, 1520-იანი წწ.). ნაშრომში საგანგებოდ არის განხილული როგორ აღიქვამდნენ ბერძნულ წარწერებს არა მხოლოდ ისინი, ვისაც მათი წაკითხვა და ვერბალური შინაარსის გაგება შეეძლოთ (ბერძნული საქართველოში იცოდნენ, მაგრამ ეს არ იყო ფართო წრე), არამედ ისინიც, ვინც ბერძნული არ იცოდა; რატომ წერდნენ ბერძენი მხატვრები ერთ შემთხვევაში მხოლოდ ბერძნულად, მეორეში ბერძნულ-ქართულად, ან მხოლოდ ქართულად. ცალკეულ ძეგლთა მაგალითებზე განხილულია წარწერათა ფუნქცია, რასაც შინაარსთან ერთად წარწერათა ლოკოლიზაცია და

მხატვრული გადაწყვეტაც განსაზღვრავს.

ბუნწი ინფორმაციის მიუხედავად წარწერები ბერძენ მხატვრებთან დაკავშირებულ მნიშვნელოვან ფაქტებს გვაუწყებს. ზოგიერთ მათგანში დასახელებულია მათი წარმომავლობა (კონსტანტინოპოლი, ათონისმთა, თესალონიკი), რაც, ერთი მხრივ, წარმოდგენას გვიქმნის რომელ კულტურულ არეალს მიეუკუთვნებოდნენ ეს მხატვრები, სად დაოსტატდნენ, ან მუშაობდნენ საქართველოში ჩამოსვლამდე, მეორე მხრივ, კი მოწმობს, საქართველოს ურთიერთობებს შუა საუკუნეების მნიშვნელოვან რელიგიურ-კულტურულ და სამხატვრო ცენტრებთან.

ბერძენი მხატვრების საქართველოში შემქნილი მოხაულობაბების გარდა სხვა ნამუშევრები არ არის ცნობილი. ცხადია, მათ საქართველოშიც და მის ფარგლებს გარეთაც სხვა ეკლესიებიც ექნებოდათ მოხატული, ზოგიერთი, შესაძლოა, ხატის ან ხელნაწერთა მინიატურების ავტორიც ყოფილიყო. ვინ იცის იქნებ ზოგიერთი მათგანის ნაწარმოები სადმე იძებნებოდეს კიდევ.

3	Nino Gomelauri	Bronze Plastic Art of Georgia in Late Prehistory სტატია მომზადდა სარდინიაში მოწყობილი გამოფენის კატალოგისათვის		Sardinia Italy	გადაცემულია დასაბეჭდად

სტატიის მიზანი იყო საქართველოში აღმოჩენილი ბრინჯაოს სკულპტურების მაგალითზე წარმოჩენილიყო ერთი მხრივ, მხატვრულ-ტექნოლოგიურ ტრადიციათა მემკვიდრეობითობა, რომელსაც თვალი ედევნება მხატვრული მელითონეობის დარგში ძვ.წ. II ათასწ. II ნახ.-დან ახ.წ. I სს-ის ჩათვლით, ხოლო, მეორე მხრივ, ამ მასალათა კულტურული მიმართებები გარე სამყაროსთან.

4	Irina Elisbarashvili	Rusudan Gverdtiteli 1-59253-400-7	The Bloomsbury Global Encyclopedia of Women in Architecture	London, Bloomsbury Publishing PLc	

წერილი ეხება ცნობილი ქართველი არქიტექტორ-რესტავრატორის, რუსუდან გვერდწითელის ცხოვრებასა და შემოქმედებას.

საენციკლოპედიო ფორმატის ფარგლებში, გარდა ბიოგრაფიული მონაცემებისა, შემოქმედებითი გზის აღწერისა, წარმოდგენილია სრული ნუსხა რუსუდან გვერდწითელის მიერ შესრულებული სარესტავრაციო-საკონსერვაციო პროექტებისა და კვლევითი ნაშრომებისა. ამავე დროს, მოცემულია მის მიერ განხორციელებული მნიშვნელოვანი ნიმუშების მოკლე დახასიათბა-ანალიზი.

5	Кити Мачабели	Две бронзовые кадилашны из Национального Музея Грузии 0350-1361	Зოგრაф, 44. 2020	Белград, Сербия	

სტატიაში განხილულია საქართველოში შემონახული (საქართველოს ეროვნული მუზეუმი, მესტიის მუზეუმი) ქრისტოლოგიური რელიეფური სცენებით შემკული ორი ბრინჯაოს საცეცხლური. ეს არის ამ ლიტურგიკული ნივთების პირველი პუბლიკაცია. საცეცხლურების მხატვრულ-იკონოგრაფიული კვლევის შედეგად გაირკვა, რომ საქმე გვაქვს ერთი მოდელიდან შექმნილ, ან შესაძლოა, ერთ სახელოსნოში დამზადებულ საცეცხლურებთან, რომელთაგან ერთი კარგი მხატვრული დონის ნაკეთობაა, მეორე კი მისი შედარებით დაბალი

დონის განმეორება. დასკვნები გაკეთებულია ფართო პარალელური მასალის გამოყენებით. ამ საცეცხლოების შესწავლის პროცესში ხელოვნების მუზეუმის საცეცხლოების ზუსტი ანალოგი აღმოჩნდა შვეიცარიაში, ლუცერნის მუზეუმის კოლექციაში. ეს ვითარება - ერთმანეთისგან დაშორებულ ორ ქვეყანაში, შვეიცარიაში და საქართველოში ერთ სირიულ სახელოსნოში დამზადებული ლიტურგიკული ნივთების არსებობა, მიშენელოვანია ადრეული ქრისტიანობის ეპოქაში ქრისტიანული სამყაროს ქვეყნებში ლიტურგიკული ნივთების გავრცელების სისტემის გასაგებად.

6	Tamar Khosroshvili	The Iconography of the Painted Ciborium in the Svetitskhoveli Cathedral in Georgia ISBN: 978-9963-2397-2-6	Third International Conference on Byzantine and Medieval Studies. (17-19 January, 2020) Abstracts of Presentations	Nicosia, Cyprus	2

პუბლიკაციის თემა სვეტიცხოვლის სვეტის მოხატულობა, კერძოდ კი, მასში ასახული ეროვნული ასპექტები. მოხატულობა განხილულია კვართთან დაკავშირებული გადმოცემის კონტექსტში, ყურადღება გამახვილდა მნიშვნელოვან გამოსახულებაზე, რომელშიც მეტად გამოვლინდა ამ მოხატულობის დამკვეთის და იმდროინდელი საზოგადოების ნაციონალური განწყობა.

7	Mzia Janjalia	Cross-Cultural Features in Medieval Art. The Case of the Early Fourteenth-Century Wall Paintings at the Monastery of the Holy Cross in Jerusalem ISBN: 978-2-503-58725-7	Convivium, 7.2, 2020	Turnhout Belgium, Brepols	18

პუბლიკაციის მიზანს წარმოადგენს შუა საუკუნეების კულტურული იდენტობებისა და კულტურათაშორისი მიმართებების გამოვლინებათა საკითხის განხილვა იერუსალიმის ჯვრის მონასტრის მეთოთხმეტე საუკუნის მოხატულობის თავისებურებების მაგალითზე. ნაშრომში მხატვრობის პოლიტიკური და სოციალური კონტექსტის ფონზე მისი იკონოგრაფიული და სტილური თავისებურებები ქრისტიანული აღმოსავლეთის, ისევე როგორც ქართული, ბალკანური, ბერძნული და ბიზანტინიზირებული იტალიური მოხატულობების გათვალისწინებით არის განხილული.

8	Ekaterine Gedevanishvili	The Holy face of Christ: Textual and Visual Tradition in Medieval Georgian Art	Cambridge Scholars Publishing	Cambridge University Press	მიღებულია დასაბეჭდად

წერილში განხილულია პირი ღმრთისას გამოსახულებები შუა საუკუნეების ქართულ ხელოვნებაში, მათი სიმრავლის მიზეზები და კავშირი ადგილობრივ სამწერლობო ტრადიციასა და უფლის ხელთუქმელი ხატების საქართველოში მყოფობის რწმენასთან.

9	Ekaterine Gedevanishvili	The icon of David the Builder with Georgian and Greek inscriptions from the Sinai monastery	Sources for Byzantine Art History, Vol. 3: The Visual Culture of Later Byzantium (1081-c.1330), ed. F. Spingou ISBN-10: 1108483054 ISBN-13 : 978-1108483056	Cambridge University Press . 2021	11

6. სამეცნიერო ფორუმების მუშაობაში მონაწილეობა

6.1. საქართველოში

№	მომხსენებელი/ მომხსენებლები	მოხსენების სათაური	ფორუმის ჩატარების დრო და ადგილი
1	მარიამ დიდებულიძე	ეკლესიის შეწირველი ქტიტორების გამოსახულებები შუა საუკუნეების ქართულ ხელოვნებაში.	გ. ჩუბინაშვილის 135 წლისთავისადმი მიძღვნილი კონფერენცია. გ. ჩუბინაშვილის ცენტრი თბილისი, 24-25 ნოემბერი, 2020.
მოხსენება გამოქვეყნდება გ. ჩუბინაშვილის ცენტრის ელექტორულ ჟურნალში ARS GEORGICA			
2	კიტი მაჩაბელი	შუა საუკუნეების ბარძიმების - ისტორიულ-კულტურული ასპექტები	გ. ჩუბინაშვილის 135 წლისთავისადმი მიძღვნილი კონფერენცია. გ. ჩუბინაშვილის ცენტრი თბილისი, 24-25 ნოემბერი, 2020
მოხსენება ეძღვნებოდა საქართველოში შემონახულ მე-10 ს. ლიტურგიკულ ნივთებს - ბარძიმებს (ბედიის ოქროს ბარძიმი, ილორის ბარძიმი, ობუჯის ეკლესიაში არსებული ვერცხლის ბარძიმი). მე-10 საუკუნის ქართული ოქრომჭედლობის ამ რამდენიმე ნიმუშის კვლევის შედეგად გაირკვა, რომ შუა საუკუნეების ქართულ ჭედურ ხელოვნებაში ცოცხლობდა ადრეული ქრისტიანობიდან მომდინარე და ბიზანტიაში გავრცელებული რელიგიური ხელოვნების ნორმები. ამ ლიტურგიკული ნივთების მაგალითზე ნაჩვენებია, თუ როგორ გარდაქმნებოდნენ ისინი ადგილობრივ სახელოსნოებში ეროვნული მხატვრული ტრადიციების ზემოქმედებით. ბარძიმების განხილული ნიმუშები გვიჩვენებს ლიტურგიკული ჭურჭლის უძველესი კანონიკური ფორმისა და დეკორისადმი ქართველ ოსტატთა ერთგულებას.			
3	მანანა სურამელაშვილი	თბილისის ურბანული მემკვიდრეობის დაფარული სამშენებლო ფენები	გ. ჩუბინაშვილის 135 წლისთავისადმი მიძღვნილი კონფერენცია. გ. ჩუბინაშვილის ცენტრი თბილისი, 24-25 ნოემბერი, 2020
4	ეკატერინე კვაჭატაძე	პარტენოზ ხარჭაშნელის საფლავის ფილა	დიმიტრი თუმანიშვილის 70 წლის იუბილესადმი მიძღვნილი საერთაშორისო სამეცნიერო კონფერენცია თბილისი, სამხატვრო აკადემია. 17-18 ნოემბერი, 2020
მოხსენება ეხება ეპისკოპოს პარტენოზ ხარჭაშნელის საგვარეულო სამკვლევ და მის გამოსახულებიან საფლავის ფილას, რომლის ანალოგიური გამოსახულება შუა საუკუნეების საქართველოში დღეისათვის უცნობია. ის იკონოგრაფიულ და სტილურ სიახლოვეს უფრო თანადროული კედლის მხატვრობისა და მოგვიანო საფლავის გადასაფარებლის ნაქარგ ნიმუშებთან ამჟღავნებს. ეპისკოპოსის სკულპტურული			

გამოსახულება აგრძელებს გვიანი შუა საუკუნეების რელიეფური ქანდაკების საუკეთესო ტრადიციას, რომელიც გვიანი შუა საუკუნეების ე.წ. “აღორძინების” ეპოქის მაღალი მხატვრული ღირსებით გამორჩეულ ძეგლებშია შემონახული (ანანური, დავით-გარეჯი, საგარეჯოს “პეტრე-პავლე”, სვეტიცხოვლის აღმოსავლეთი ფასადის “ვედრება”). თუმცა, ამავდროულად, ნათელია ახალი დროის რეალიზმის, საერო ტენდენციაც, რაც ეპისკოპოსის ფიგურის, მისი შესამოსელის ფაქიზად და ხელშესახებითად, კონკრეტულ-ნიუანსირებული გამოსახვის დეტალიზაციაშიც აშკარავდება. გამოსახულება შუასაუკუნეობრივი მონუმენტურობის ფორმათგანცდასთან და განზოგადების მაღალ ხარისხთან ერთად ინდივიდუალურ პორტრეტულ ნიშნებსაც ატარებს. ეპისკოპოსის რელიეფში ნათლად იკვეთება, ზოგადად, იმ დროის სამართლმადიდებლობისთვის საერთო მხატვრული გემოვნება, რაც ევროპულ ნიმუშებზე ორიენტაციას გულისხმობს.

5	ნინო ჭიჭინაძე	ათონის მთის ივირონის ქართველთა მონასტერი და მისი ხელოვნების რეპრეზენტაცია ტიმოთე გაბაშვილის მიმოსლვა-ში	გ. ჩუბინაშვილის 135 წლისთავისადმი მიძღვნილი კონფერენცია. გ. ჩუბინაშვილის ცენტრი თბილისი, 24-25 ნოემბერი, 2020

მოხსენების ანოტაცია (საჭიროა იმ შემთხვევაში, თუ მოხსენება ფორუმის მასალებში არ გამოქვეყნებულა)
მოხსენებაში განხილულია 18 ს-ის ტექსტი, ტიმოთე გაბაშვილის „მიმოსლვა“, სადა მოხსენიებულია მის მიერ ნანახი ხელოვნების ქმნილებები ივერთა მონასტერში. ინტერპრეტირებულია მისი ცნობების მიზანდასახულობა. ივირონი და ათონის მთა ქართველთათვის სრულიად გამორჩეული დატვირთვის მატარებელი იყო და დღესაც არის. კულტურული და რელიგიური ერთობა ათონთან წამყვანი იდეაა ტიმოთესთან. მოხილული მონასტრებისა თუ ნანახი სიწმინდეების მისეული აღწერებში გამოსჭვივის მისი მსოფლგანცდა. ავტორისთვის ივირონი ისტორიული წარსულისა და კულტურული იდენტობის ნაწილია, რის მკაფიო დასტურად ქართველთა საადმშენებლო საქმიანობასთან ერთად მონასტრისთვის ქართველ მმართველთა და არისტოკრატთა მიერ ნაბოძებ-შეწირული საეკლესიო ნივთები წარმოჩნდება.

6	ეკატერინე გედევანიშვილი	იკვის წმ. გიორგის ეკლესიის სამხრეთი მკლავის წმინდა მეომართა გამოსახულებანი	გ. ჩუბინაშვილის 135 წლისთავისადმი მიძღვნილი კონფერენცია. გ. ჩუბინაშვილის ცენტრი თბილისი, 24-25 ნოემბერი, 2020.

ტექსტი გადაცემულია გამოსაქვეყნებლად გ. ჩუბინაშვილის ცენტრის ელექტრონული ჟურნალის **ARS GEORGICA** რედაქციას.

7	ცისია კილაძე	გოტფრიდ ბიომის ჰერმენევტიკული ხედვა და მოდერნისტული პორტრეტები	დიმიტრი თუმანიშვილის 70 წლის იუბილესადმი მიძღვნილი საერთაშორისო სამეცნიერო კონფერენცია თბილისი, სამხატვრო აკადემია. 17-18 ნოემბერი, 2020

ჰერმენევტიკა ფილოსოფიური მიმართულება, მეთოდია, რომელიც, როგორც ცნობილია, უმეტესად ენათმეცნიერებაშია დამკვიდრებული, ლიტერატურულ ტექსტებში დაშიფრული სიმბოლოებისა და მეტაფორების ინტერპრეტაციისთვის. ხოლო მისი გამოყენება ხელოვნების ისტორიასთან მიმართებაში XX საუკუნის მიჯნიდან იწყება. განსაკუთრებით კი 1970-80-იან წლებში ხდება აქტუალური, ისეთ

მეცნიერებთან როგორებიც არიან: გოტფრიდ ბოემი, მაქს იმდაჰლი, ოსკარ ზეჰმანი, ვოლფგანგ კემპი და სხვები. წერილში განხილულია ფილოსოფიური ჰერმენევტიკის დამფუძნებლის ჰანს გეორგ გადამერის მოწაფის, შვეიცარელი ფილოსოფოსისა და ხელოვნების ისტორიკოსის გოტფრიდ ბოემის დებულებები პორტრეტული მხატვრობისთვის დამახასიათებელი ნიშნების შესახებ და მათი მიმართება როგორც ევროპულ, ისე თანამედროვე ქართულ პორტრეტულ ხელოვნებასთან. ფერწერის ამ ჟანრისთვის დამახასიათებელი ნიშნები განხილულია უპირატესად, მოდერნისტული ხანის ნიმუშების, კონკრეტულად ელენე ახვლედიანის პორტრეტების მაგალითზე.

8	ცისია კილაძე	სიმბოლისტური ტენდენციები 1920-იანი წლების ქართულ მოდერნისტულ მხატვრობაში	ხელოვნების მკვლევართა XIII საერთაშორისო კონფერენცია „ხელოვნება და თანამედროვეობა“, თბილისი, საქართველოს შოთა რუსთაველის თეატრისა და კინოს სახელმწიფო უნივერსიტეტი, ონლაინ, 2-3 ივლისი, 2020

9	მაია მანია	ისნის ურბანული ქსოვილის თავისებურებები	დიმიტრი თუმანიშვილის 70 წლის იუბილესადმი მიძღვნილი საერთაშორისო სამეცნიერო კონფერენცია თბილისი, სამხატვრო აკადემია 17-18 ნოემბერი, 2020

მოხსენება ეხება ისნის უბნის ურბანული ქსოვილის უნიკალურობას, ნაგებობათა თავისებურებებს და არქიტექტურის კონსერვაცია-რესტავრაციის პრობლემებს, რომლებიც უშუალოდ შეეხო ამ უბნის ძეგლის სტატუსის მქონე ნაგებობებს, უმრავლეს შემთხვევაში ნეგატიურად.

10	გიორგი პაპაშვილი	ერეკლე II-ის ოჯახის წევრთა პორტრეტების ტიპოლოგია და დათარიღება	საქართველოს ეროვნული არქივის ონლაინ-კონფერენცია „არქივთმცოდნეობა, წყაროთმცოდნეობა - ტენდენციები და გამოწვევები“ 24-26 სექტემბერი, 2020

მოხსენება ეხებოდა XVIII საუკუნის II ნახევრის ქართული დაზღური მხატვრობის საწყისების დღემდე ბუნდოვან საკითხებს. კერძოდ, სურათების შექმნის ქრონოლოგიური ჩარჩოს დადგენას, ერეკლე II-ისა და მისი ოჯახის წევრთა პორტრეტების დათარიღების შესაძლებლობას დადასტურებული ისტორიული ფაქტებითა და მოვლენათა ჯაჭვის ერთგვარი რეკონსტრუქციით. აგრეთვე, სურათთა ტიპოლოგიური შედარებით, მათი შექმნის რიგითობის ჰიპოთეზას - ქვეყნის პოლიტიკური და ეკონომიკური მდგომარეობის, თავად ერეკლე II-ის შესახებ შემონახული მცირეოდენი ბიოგრაფიული ცნობების მიხედვით. დასკვნების გასაკეთებლად, გამოყენებულ იქნა შედარებით-სახელოვნებათმცოდნეო მეთოდები და უფრო მეტად, ყურადღება დაეთმო მწირი, მაგრამ უტყუარი ისტორიულ ფაქტების შეჯერებას.

11	თამაზ გერსამია	ნიკიფორე კულეში, ჰენრიკ ჰრინგესკი, ალექსეი ეისნერი, სურათი-პანორამა "გოლგოთა"	გ. ჩუბინაშვილის 135 წლისთავისადმი მიძღვნილი კონფერენცია. გ. ჩუბინაშვილის ცენტრი. თბილისი, 24-25 ნოემბერი, 2020

მოხსენება იბეჭდება ჟურნალში "რუსკი კლუბი", 2020

12	სოფიო ჩიტორელიძე	ქართული ფაიფური - მხატვრული სტილი და ეპოქა	საქართველოს ეროვნული არქივის ონლაინ-კონფერენცია „არქივთმცოდნეობა, წყაროთმცოდნეობა - ტენდენციები და

გამოწვევები“ 24-26 სექტემბერი, 2020			
საქართველოში ფაიფურის წარმოება, კერამიკული ხელოვნების შედარებით ახალი დარგია და მისი დამკვიდრება პროფესიული კერამიკის ჩამოყალიბების საწყის პერიოდს ემთხვევა. პროფესიული კერამიკის ჩამოყალიბების პირველი წლები ძირითადად ტექნოლოგიურ ძიებებს დაეთმო და სამხატვრო აკადემიის კერამიკის ფაკულტეტის სასწავლო პროგრამაც ძირითადად ტექნიკური საგნებისგან შედგებოდა. 1930-იანი წლების დიდ მიღწევად უნდა ჩაითვალოს სტუდენტების მიერ შექმნილი საკუთარი, ქართული ფაიფურის რეცეპტურა და დამუშავების ორიგინალური ხერხები. ფაიფურის მასალის ტექნოლოგიურ შესწავლასთან ერთად 1940 -იან წლებში ნაკეთობების ორნამენტული და დეკორატიული სტილის თანამედროვე ხაზის განსაზღვრის საკითხიც დაისვა. საბჭოთა რეჟიმის მკაცრი კულტურული პოლიტიკის პირობებში ფაქტობრივად განსაზღვრული იყო ქართული ფაიფურის მხატვრული სახე. მაშინდელი ხელოვნების ერთადერთი მიმართულება - სოციალისტური რეალიზმი დადგენილ, რეგლამენტირებულ თემატიკასა და სახვით მეთოდებს სთავაზობდა მხატვრებს. ხელოვნების ერთადერთი ფუნქცია საბჭოთა იდეოლოგიის ფარგლებში პროპაგანდა და მასებზე ზემოქმედება იყო. სახვით ხელოვნებაში სოცრეალიზმი მშრომელი ხალხის ყოფის ამსახველ სიუჟეტებიან სურათებსა და მონუმენტურ ქანდაკებაში გამოისახა. კერამიკულ ხელოვნებაში კი, მრავლად გამოჩნდა დიდი ზომის, დეკორით და სიუჟეტური კომპოზიციებით უხვად შემკული საზეიმო ხასიათის ლარნაკები, ტორშერები, შადრევნები და სხვადასხვა ნიმუშები - რაც ეპოქის პომპეზურ მოთხოვნებს ნათლად პასუხობდა ქართული ფაიფურის ხელვნება ტოტალიტალური რეჟიმის პროპაგანდის ნაწილი 1940-იანი წლებიდან გახდა. ამ დროს ფაიფურის მასალით ძირითადად დიდი ზომის სადღესასწაულ ლარნაკები შეიქმნა, რომლებზედაც ხშირ შემთხვევაში საბჭოთა სოციალისტური რესპუბლიკის გმირები იყვნენ გამოსახულებები. სიუჟეტებად ამ ლარნაკებზე გამოყებული იქნა საბჭოთა სოცრეალისტური შრომის დიდების ამსახველი სცენები, რომლებიც ბარელიეფური ქანდაკების სახით შემოუყვებოდა ნიმუშებს ყელზე, ან ცალკეული დეტალის სახით ასრულებდა ნაკეთობას. სოც-რეალიზმის სტილში შესრულებული ლარნაკები ასევე მრავლად გვხვდება 1950-იან წლების პირველ ნახევარში. მათგან მამტაბური ზომითა და მხატვრული დამუშავების დონით, გამორჩეულია შ. ამირანაშვილის სახელობის ხელოვნების მუზეუმის კერამიკის ფონდში დაცული შოთა ციციშვილის და თენგიზ ღვინიაშვილის თანაავტორობით განხორციელებული ნიმუში, რომელიც მხატვრებმა რუსეთ-უკრაინის შეერთების 300 წლის იუბილეს მიუძღვნეს მხატვრებმა. და ასევე აღსანიშნავია ირაკლი ყანდაშვილისა და თენგიზ ღვინიაშვილის თანაავტორობით შესრულებული დეკორატიულ-სკულპტურული ლარნაკი „მშვიდობისათვის“. როგორც ითქვა 1940-იანი წლები ქართული ხელოვნებისთვის ახალი დარგის - ფაიფურის მხატვრული სტილის ჩამოყალიბების პერიოდში იყო და მისი თავისებური მხატვრული სახე სოცრეალიზმის სტილთან ერთად პროფესიონალი ხელოვნების მიერ ეროვნული ხასიათის ქართული კერამიკის შექმნის მცდელობამაც განაპირობა. ბუნებრივია, მათი ყურადღება ქვეყნის კულტურულ საგანძურზე შეჩერდა და აღნიშნული პერიოდის ნიმუშების შემკულობაზე მრავლად გამოიყენეს ძველი ქართული რელიეფიდან, არქიტექტურიდან და ჭედურობიდან, აღებული ორნამენტული მოტივები (მაგალითად გამოდგება მხატვარ ივანე ბუზარიაშვილის მიერ განხორციელებული დეკორატიული 1950 -იანი წლების მეორე ნახევარში როცა ქვეყანაში დიქტატის გარეგნული, ნიშნები ოდნავ შესუსტდა და ხელოვნებას ნაწილობრივ მოეხსნა იდეოლოგიური პრესი, მკაფიოდ გამოხატული სოც-რეალისტური მხატვრული სტილისტიკის ლარნაკები თითქმის აღარ შექნილა. 1950-იანი წლების ბოლოს და 1960-იანი წლების დასაწყისში მხატვარ-კერამიკოსების უმრავლესობა ეროვნულ, მრავალსაუკუნოვანი ტრადიციის მქონე მასალას - წითელ თიხას უბრუნდება, რამაც მომდევნო ათწლეულის ქართული პროფესიული კერამიკის გამორჩეული მხატვრული სახე განსაზღვრა.			
13	სოფიო ჩიტორელიძე	მხატვარ ირაკლი ყანდაშვილის შემოქმედება (კერამიკა,	გ. ჩუბინაშვილის 135 წლისთავისადმი მიძღვნილი კონფერენცია. გ. ჩუბინაშვილის ცენტრი

		ჭედურობა)	თბილისი, 24-25 ნოემბერი, 2020
საქართველოს დამსახურებული მხატვარი ირაკლი ყანდაშვილი 1940-იანელთა თაობის ერთ-ერთი თვალსაჩინო წარმომადგენელია. ხელოვანის შემოქმედებითი მემკვიდრეობა მრავალფეროვანია და კერამიკის, ქანდაკებისა და ჭედურობის დარგებში შექმნილ ნამუშევრებს მოიცავს. ხელოვანის შემოქმედებით ასპარეზზე გამოსვლის წლები საბჭოთა რეჟიმის მკაცრი კულტურული პოლიტიკის გატარების პერიოდს ემთხვევა. მაშინდელი ხელოვნების ერთადერთი მიმართულება - სოციალისტური რეალიზმი დადგენილ, რეგლამენტირებულ თემატიკასა და სახვით მეთოდებს სთავაზობდა მხატვრებს. ამ პერიოდის კერამიკულ ხელოვნებაში მრავლად გამოჩნდა დიდი ზომის, დეკორით და სიუჟეტური კომპოზიციებით უზვად შემკული საზეიმო ხასიათის ლარნაკები, ტორშერები, შადრევნები და სხვადასხვა ნიმუშები - რაც ეპოქის პომპეზურ მოთხოვნებს ნათლად პასუხობდა. 1940-50-იან წლებში ფაიფურ-ფაიანსის მასალით ხელოვანმა რამდენიმე ფერწერულ-დეკორატიული თეფში და მცირე პლასტიკის ნიმუშიც შექმნა. აღსანიშნავია დეკორატიული თეფშები: „შველი“ (1940 -იანი წწ.), „ნადირობა“ (1947 წ.), „შოთა რუსთაველი“ (1951 წ.) და სხვ. ამ პერიოდის მცირე პლასტიკის ნიმუშებიდან საინტერესოა: „შოთა რუსთაველი“ (1950-იანი წწ.), ვახტანგ გორგასალი (1950-იანი წწ.), „ცეკვა ქართული“ (1954 წ.) და სხვა კომპოზიციები. ნიმუშთა ფორმისა და ფერის მხატვრული დამუშავებით, მათი კომბინაციით მიღწეულია „დეკორატიულობა“, რითაც ცალსახად ხაზგასმულია ნაკეთობა-სამშვენიის ფუნქციური დანიშნულება. მომდევნო წლებში მხატვარი შემოქმედებით მიმართულებას ცვლის და მუშაობას წითელი თიხისა და შამოტის მასალებით იწყებს. იცვლება გამოსახვის ფორმაც და თემატიკაც. 1960-იანი წლებიდან ხელოვანის შემოქმედებაში გამორჩეული ადგილი კერამიკულ პანოს უკავია. მაგალითად გამოდგება დეკორატიული პანოები: „თქმულება ვეფხესა და მოყმეზე“ (წითელი თიხა, ჭიქური, 1965 წ.); „მშვიდობა სამყაროს“ (შამოტი, 1965 წ.); „მეტალურგი“ (თიხა, ჭიქური 1967 წ.); „შემოდგომა“ (შამოტი, ჭიქურები, 1970 წ.) „ბედნიერი ოჯახი“ (თიხა, ფერადი ჭიქური, 1974 წ.); „კონსტიტუცია“ (ფერადი ჭიქური 1975 წ.) და სხვა. ირაკლი ყანდაშვილი მთელი შემოქმედების მანძილზე ასევე, ნაყოფიერად მოღვაწეობდა, როგორც პორტრეტისტი. აღნიშნულ ჟანრში მან ძირითადად რეალისტური ხედვით გამორჩეული ახლობლებისა და გამოჩენილი პიროვნებების სახეები შექმნა. პორტრეტები წარმოდგენილია, როგორც ბიუსტებად, ისე ბარელიეფების სახით. მხატვარს ეკუთვნის „შოთა რუსთაველის“ (ბისკვიტი, 1952წ.), „ილია ჭავჭავაძის“ (ფაიფური, 1981წ.), მამის - „გიორგი ყანდაშვილის“(ტერაკოტა), საბჭოთა კავშირის გმირის „დავით მერკვილაძის“ (მარმარილო), „ი.ვ. ლენინის“ (მარმარილო) ბიუსტები. ასევე, განხორციელებული აქვს „ზაქარია ფალიაშვილის“ (ტონირებული თაბაშირი, 1977 წ.), „დიმიტრი არაყიშვილის“ (ტონირებული თაბაშირი, 1971 წ.) და სხვათა ბარელიეფური სახეები. მნიშვნელოვანია ასევე, მხატვარის ჭედურობის დარგში მოღვაწეობა. მხატვარ ირაკლი ყანდაშვილის შემოქმედება, წლების განმავლობაში, გამოკვეთილი ინდივიდუალურობითა და მრავალდარგობრივი მიმდინარეობით იყო გამორჩეული, რითაც ქართულ ხელოვნებას გარკვეული სიახლე შესძინა.			
14	მარიამ გაჩეჩილაძე	შეწყვეტილი სიცოცხლე (მხატვარი გივი ჯაფარიძე)	გ. ჩუბინაშვილის 135 წლისთავისადმი მიძღვნილი კონფერენცია. გ. ჩუბინაშვილის ცენტრი თბილისი, 24-25 ნოემბერი, 2020
მოხსენება გამოქვეყნდება გ. ჩუბინაშვილის სახ. ეროვნული კვლევითი ცენტრის ელ-ჟურნალში ARS GEORGICA – 2020 წლის ნომერში.			
15	სამსონ ლეჟავა	გიორგი ჩუბინაშვილის ნააზრევის სპეციფიკისთვის	გ. ჩუბინაშვილის 135 წლისთავისადმი მიძღვნილი კონფერენცია. გ. ჩუბინაშვილის ცენტრი

			თბილისი, 24-25 ნოემბერი, 2020.
16	გიორგი (გოგი) ხოშტარია	შეფასებითი მსჯელობისათვის ხელოვნებაში გიორგი ჩუბინაშვილის ნაშრომების მიხედვით	გ. ჩუბინაშვილის 135 წლისთავისადმი მიძღვნილი კონფერენცია. გ. ჩუბინაშვილის ცენტრი თბილისი, 24-25 ნოემბერი, 2020

6. 2. უცხოეთში

№	მომხსენებელი/ მომხსენებლები	მოხსენების სათაური	ფორუმის ჩატარების დრო და ადგილი
1	Tamar Khosroshvili	The Iconography of the Painted Ciborium in the Svetitskhoveli Cathedral in Georgia	Third International Conference on Byzantine and Medieval Studies 17-19 January 2020 Nicosia, Cyprus
მოხსენების თემაა სვეტიცხოვლის სვეტის მოხატულობა და მასში წარმოჩენილი დონორისთვის მნიშვნელოვანი თემები და იმდროინდელი საზოგადოების ეროვნული განწყობები .			
2	Natia Natsvlishvili	Mariam Dadiani and Female Architectural Patronage in Late Medieval Georgia	ონლაინ ვორქშოპი და კონფერენციაფრიბურგის უნივერსიტეტი, შვეიცარია 23-24 ნოემბერი, 2020
მოხსენება ეხებოდა ერთ-ერთი ყველაზე გამოჩენილი ქალი ქტიტორის - მარიამ დადიანის (1599/1609-1680) არქიტექტურულ პატრონაჟს გვიანი შუა საუკუნეების საქართველოში. 1634 წელს მარიამ დადიანი ირანის ვასალ როსტომ მეფეზე (მეფობდა 1633-1658 წლებში) დაქორწინდა და ქართლის დედოფალი გახდა. მან მუსლიმ მეფესთან ქორიწინების შემდეგ არამარტო ქრისტიანობა შეინარჩუნა, არამედ შეძლო საკუთარ დომენში მეფესთან გათანაბრებული უფლებებიც ჰქონოდა. როსტომ მეფის გარდაცვალების შემდეგ მარიამი ცოლად გაჰყვა ვახტანგ V-ს (მეფობდა 1658-1675 წლებში), ქართლის კიდევ ერთ მუსლიმ მეფეს. ამ ქორწინების საშუალებით მან შეინარჩუნა დედოფლის სტატუსი და განაგრძო სააღმშენებლო საქმიანობა. მარიამმა ქართლის სამეფოში რამდენიმე ეკლესია ააშენა და განაახლა (თბილისის წმ. იოანე ნათლისმცემელი (თეთრაშენი), არადეთი, ზღუდერი, გორის მთავარანგელოზი). განსაკუთრებით დიდია მისი როლი დანგრეული კათედრალის აღდგენაში (ბოლნისი, რუისი, ურბნისი, სვეტიცხოველი). შენობების ფიზიკური გადარჩენის გარდა კათედრალის აღდგენის პოლიტიკა ძლიერი ირანული კულტურის გავლენის ქვეშ მყოფ საქართველოში შუა საუკუნეობრივი ქრისტიანული იდენტობის აღდგენის მცდელობადაც უნდა მივიჩნიოთ.			

7. კულტურული მემკვიდრეობის რეაბილიტაცია-რესტავრაციის და კონსერვაციის მიმართულება

№	დამკვეთი ორგანიზაცია, პროექტის სახელწოდება	შემსრულებელი/შემსრულებლები	განხორციელების დრო და ადგილი
1	მცხეთის ჯვრის დიდი ტაძრის კონსერვაცია. პირველი ეტაპი: კვლევა და საკონსერვაციო პროექტის მომზადება	დავით ხოშტარია მარიამ დიდებულიძე ნანა კუპრაშვილი ნათია ნაცვლიშვილი ნატალია ჩიტიშვილი ციცინო ჩაჩხუნაშვილი გიორგი პაპაშვილი საერთაშორისო კონსულტანტები: სტეფანო ვოლტა (იტალია) მერი ქეი ჯუდი (აშშ)	თბილისი-მცხეთა, ოქტომბერი 2019 - დეკემბერი 2020
პროექტი ხორციელდება ამერიკის შეერთებული შტატების ელჩის კულტურული მემკვიდრეობის ფონდის ფინანსური მხარდაჭერით, მსხვილი გრანტის ფარგლებში. მისი მიზანია ჩატარდეს ჯვრის ტაძრის დეტალური ინტერდისციპლინარული კვლევა და ამ კვლევის საფუძველზე მომზადდეს საკონსერვაციო პროექტი. პროექტს ახორციელებს გ. ჩუბინაშვილის ეროვნული ცენტრის ექსპერტების ჯგუფი მოწვეულ ადგილობრივ და უცხოელ სპეციალისტებთან ერთად. კორონავირუსის პანდემიით გამოწვეული პრობლემების გამო პროექტის დასრულების ვადამ გადაიწია 2020 წლის ივლისიდან დეკემბრამდე. ოქტომბერში სამუშაოები პრაქტიკულად დამთავრდა. ჩატარდა ისტორიულ-არქიტექტურული, ბიბლიოგრაფიული, პეტროლოგიურ-გეოლოგიური და მიკრობიოლოგიური კვლევები და მომზადდა საკონსერვაციო პროექტი, რომლის მიხედვითაც უნდა ჩატარდეს ფიზიკური სამუშაოები. 2020 წლის ნოემბერ-დეკემბერში მიმდინარეობდა საკონსერვაციო პროექტის დამტკიცების პროცედურები.			
2	მცხეთის ჯვრის დიდი ტაძრის კონსერვაცია. მეორე ეტაპი: ფიზიკური სამუშაოები	დავით ხოშტარია, მარიამ დიდებულიძე ნათია ნაცვლიშვილი, ციცინო ჩაჩხუნაშვილი გიორგი პაპაშვილი შპს „ხელოვნების ნიმუშთა კონსერვაციის ცენტრი“ საერთაშორისო კონსულტანტები: სტეფანო ვოლტა (იტალია) მერი ქეი ჯუდი (აშშ)	მცხეთა, ოქტომბერი 2020 - მარტი, 2023
პროექტი ხორციელდება ამერიკის შეერთებული შტატების ელჩის კულტურული მემკვიდრეობის ფონდის ფინანსური მხარდაჭერით, მსხვილი გრანტის ფარგლებში. მისი მიზანია მცხეთის ჯვრის ტაძრის დაზიანებული საფასადო წყობის ფიზიკური სარესტავრაციო-საკონსერვაციო სამუშაოების ჩატარება პირველ ეტაპზე მომზადებული საკონსერვაციო პროექტის საფუძველზე. სამუშაოები გათვლილია 30 თვეზე. პროექტს განახორციელებს გ. ჩუბინაშვილის ეროვნული ცენტრის მიერ 2020 წლის ოქტომბერში ჩატარებული ტენდერის შედეგად გამოვლენილი ქვეკონტრაქტორი კომპანია შპს „ხელოვნების ნიმუშთა კონსერვაციის ცენტრი“, გ. ჩუბინაშვილის ცენტრის ხელმძღვანელობით და მეთვალყურეობით. პროექტის			

განხორციელების შემდეგ ტაძრის საფასადო ქვის წყობის დაცულობა და სტაბილურობა დიდი ხნით იქნება უზრუნველყოფილი. 2020 ნოემბერ-დეკემბერში მიმდინარეობდა წინასწარი მოსამზადებელი სამუშაოები (ხარაჩოს აღმართვა, მობილიზაცია და სხვა).

3	ბათუმის ბულვარის განაშენიანების გეგმის შემუშავებისათვის კვლევის, ფუნქციური ზონირებისა და დენდროლოგიის გეგმის დოკუმენტაციის შედგენა.	შპს „ბაუ დიზაინი“. ციცინო ჩაჩუნაშვილი, მანანა სურამელაშვილი	ბათუმი- თბილისი. პროექტის პირველი ეტაპი დასრულდა 2020 წლის გაზაფხულზე. მიმდინარე მდგომარეობის გათვალისწინებით, პროექტი დასრულდება 2021 წელს.

ბათუმის ბულვარის განაშენიანების გეგმის შემუშავებისათვის სახელოვნებათმცოდნეო კვლევის მიზანია კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლის ბათუმის ბულვარის მნიშვნელობის სრულად შეფასება ყველა იმ ელემენტის/თავისებურების/ გამოვლენა-შესწავლის გზით, რაც მის დამახასიათებელ მხარესა და ფასეულობას შეადგენს.

ბათუმის ბულვარი მისი მოწყობიდან დღემდე ქალაქის ერთ-ერთ უმნიშვნელოვანეს ღირსშესანიშნაობას წარმოადგენს, რომელიც საერთო ურბანული სტრუქტურის განუყოფელი ნაწილია და თითქმის საუკუნენახევარია ქალაქის სარეკრეაციო დანიშნულებასთან ერთად, ურბანული სივრცის ზღვასთან დამაკავშირებელ, მოქალაქეთა ბუნებასთან ურთიერთობის დამკვიდრებულ და შეუცვლელ ადგილად არის ქცეული. ზღვისპირა ბულვარი, რომელიც ქალაქის ისტორიულ ნაწილთან ერთად არის ჩაფიქრებული და შექმნილი, თავისი ისტორიით, მდებარეობით და მნიშვნელობით უნიკალურია. იგი დიდ როლს თამაშობს ბათუმელთა ცხოვრებაში და მისი დანიშნულება სცდება სარეკრეაციო ადგილის დასვენებისა და განტვირთვის ფუნქციას.

თავისი არსებობის მანძილზე ბულვარი რიგ მიზეზთა გამო საკმაოდ ძვირად შესანახი ობიექტი იყო, თუმცა მიუხედავად ამისა, თითქმის უწყვეტად წარმოადგენდა ადგილობრივი ხელისუფლების სერიოზული ზრუნვის საგანს. მდებარეობიდან გამომდინარე ბულვარმა ზღვისპირა ქალაქის გამორჩეული სიმბოლოს მნიშვნელობაც შეიძინა და ადგილობრივი საზოგადოებისა და ჩამოსული სტუმრებისთვის განსაკუთრებული მიზიდულობის მქონე ადგილად ჩამოყალიბდა, რომელთანაც ყველა ადამიანს თავისი ინდივიდუალური დამოკიდებულება და ემოციები აკავშირებდა, როგორც წარსულში, ასევე დღეს.

4	სამუშაო შეხვედრა თბილისის ურბანული მემკვიდრეობის სარეაბილიტაციო სამუშაოებში ჩართულ სტუდენტებსა და ოსტატებთან ტრადიციულ მასალებთან დაკავშირებით (ვორქშოპი)	მანანა სურამელაშვილი მონაწილე	ICOMOS საქართველო ორგანიზატორი 7.09.2020-8.09.2020 თბილისი, სოლომონ ბრძენის ქ. #33

წარმოდგენილი იქნა მოკლე ინფორმაცია თბილისის გამორჩეულ როლზე, ხანდაზმულობასა და ურბანულ თავისთავადობაზე, რაც მას მნიშვნელოვან ადგილს უმკვიდრებს საქართველოს შუა საუკუნეების ქალაქებს შორის. ხაზი გაესვა იმასაც, რომ საცხოვრებელ ნაგებობათა ტიპოლოგიის, სამშენებლო მასალების, მშენებლობის წესებისა და ტექნოლოგიის ტრადიციის ჩამოყალიბება ხანგრძლივი პროცესია, რასაც დიდი დროის მანძილზე გამოცდილების დაგროვება სჭირდება, ხოლო ასეთი ტრადიციების ქალაქში მუშაობას აუცილებლად უნდა უძღვოდეს წინ მათი შესწავლა და ცოდნა.

ყურადღება გამახვილდა ურბანულ მემკვიდრეობაში ხანგრძლივი დროის მანძილზე დამკვიდრებულ ტრადიციულ სამშენებლო მასალებზე და ახსნილი იქნა რამდენად პრიორიტეტულია

ურბანულ მემკვიდრეობაში ადგილობრივი, ხელმისაწვდომი მასალების ფაქტორი, რამდენად მნიშვნელოვანი როლი შეასრულა თბილისის მიდამოებში თიხისა და გაჯის საბადოების მრავლად არსებობამ, რაც აღმოჩნდა კიდევ გადაწყვეტი მიზეზი ქალაქის მშენებლობაში აგურისა და გაჯის საუკუნეების მანძილზე გამოყენებისა.

ხაზი გაესვა ტრადიციული სამშენებლო მასალებისა და ტრადიციული სამშენებლო ტექნოლოგიის კვლევის მნიშვნელობას, რასაც აუცილებელია სათანადო ყურადღება მიექცეს, რადგან ეს საკითხი უშუალოდ უკავშირდება და მუდმივად იკვეთება ისტორიულ ნაგებობათა სარესტავრაციო სამუშაოების მეთოდოლოგიასთან.

განისაზღვრა ასევე, სარეაბილიტაციო სამუშაოების წარმოებისას ამა თუ იმ კონკრეტულ ობიექტზე გამოყენებული სამშენებლო მასალებისა, თუ შემაკავშირებელი ხსნარის შესწავლა-ანალიზის საჭიროება. ყურადღება გამახვილდა სარესტავრაციო ობიექტზე მუშაოებისას ტრადიციული, ან მასთან თავსებადი მასალების გამოყენების უპირატესობასა და აუცილებლობაზე.

5	დუშეთის მუნიციპალიტეტი, არხოტის ხეობაში მდებარე სოფ. ამლის რეაბილიტაციის საპროექტო დოკუმენტაციის შედგენა	Arch-R ჯგუფი: არქიტ. რესტავრ.-ები: ნ. კორმახია, გ. სუთიხე, ერ. ნაროშვილი, ხელოვნებათმც. მ. სურამელაშვილი, ინჟ.კონსტრუქტ. მ. მუხიგულიშვილი	არხოტის ხეობის სოფ. ამლა - თბილისი 29.07.2020- 30.11.2020

სოფელი ამლა პირიქითა ხევსურეთში შემავალი არხოტის თემის ერთ-ერთი დიდი და დღემდე ცოცხალ ისტორიული სოფელია, სადაც წიკლაურები სახლობენ. ამჟამად ამლაში მთელი წლის მანძილზე მუდმივად მხოლოდ რამდენიმე ადამიანი ცხოვრობს. დასახლების აქ დაფუძნების თარიღი, შემორჩენილ ნაგებობათა დამახასიათებელი მხარეების გათვალისწინებით, სავარაუდოდ, გვიანი შუა საუკუნეებით შეიძლება განისაზღვროს, თუმცა განსაკუთრებით მრავლად შემორჩენილია XIX ს-ისა და XX საუკუნის დამდეგო სახლები.

ამლას, ისტორიული ურბანული სტრუქტურის შედარებით უკეთ დაცულობასთან ერთად, სასაზღვრო ზოლში განაპირა მდებარეობაც გამოარჩევს, -- ის ბოლო დასახლებული პუნქტია საქართველოსა და ინგუშეთის (ამჟამად რუსეთის ფედერაცია) ჩრდილოეთ საზღვართან. აღნიშნული გარემოებები გათვალისწინება ამ ისტორიული სოფლის რეაბილიტაციას განსაკუთრებულ მნიშვნელობას სძენს.

ამლის ურბანულ სტრუქტურას ძირითადად ორი ტიპის და ქრონოლოგიური ჯგუფის საცხოვრებელი ნაგებობები შეადგენს. შედარებით მცირე ჯგუფს ქმნის ზემოხსენებული ძველი „ქვიტკირები“, როგორც მას უწოდებენ ხევსურები. მათი აგების თარიღად გვიანი შუა საუკუნეები შეიძლება მივიჩნიოთ, როცა თავდაცვის აუცილებლობა განაპირობებდა ამგვარი მრავალფუნქციური საცხოვრისის საჭიროებას. ამ ციხე-სახლებმა ჩვენამდე არასრული სიმაღლით მოაღწია, თავის დროზე კი, მათი კომპლექსური სილუეტი სოფელს მთის ურბანული სტრუქტურისთვის დამახასიათებელ სახეს სძენდა.

სოფლის განაშენიანების უფრო დიდ ჯგუფს შეადგენს მოგვიანო, ტერასულ-ბანიანი სტრუქტურის სახლები, რომელთა ჩამოყალიბება, სავარაუდოდ, XIX ს-იდან უნდა დაწყებულიყო, მაშინ, როცა შერეული საცხოვრებელი, სამეურნეო და თავდაცვითი დანიშნულების მქონე ქვიტკირებიდან გადასვლა უნდა მომხდარიყო საცხოვრებელი და სამეურნეო ფუნქციის მქონე ამ ტიპის სახლების მშენებლობაზე.

ამლა ხალხური არქიტექტურის ნიმუშია, რომლისთვისაც დამახასიათებელია ტრადიციული სამშენებლო

მასალების და სამშენებლო ხერხების გამოყენებით მიმდინარე მოვლა-პატონობის პერმანენტული პროცესი, შესაბამისად, რეაბილიტაციის პროცესში სწორედ მსგავს, ტრადიციული სამშენებლო მასალებისა და ტექნოლოგიის გამოყენებას უნდა მიენიჭოს გადამწყვეტი მნიშვნელობა.			
6	თბილისის ზაქარია ფალიაშვილის სახელობის ოპერისა და ბალეტის თეატრის გამაგრება	ირინე ელიზბარაშვილი სახელოვნებადმცოდნეო კვლევა	თბილისი, საქართველოს კულტურული მემკვიდრეობის დაცვის ეროვნული სააგენტო. 2020, იანვარი-აპრილი
თბილისის ზაქარია ფალიაშვილის სახელობის ოპერისა და ბალეტის თეატრში მიმდინარე სარეაბილიტაციო-გამაგრებითი სამუშაოების პროცესში შესრულდა სახელოვნებადმცოდნეო კვლევა, რომელიც გულისხმობს შენობის ისტორიულ-ბიბლიოგრაფიულ კვლევას, მხატვრული სახის ანალიზის და რეკომენდაციების შემუშავებას.			
7	ადიგენის მუნიციპალიტეტი, კურცხანის მონასტრის ტერიტორიაზე არსებულ სარეაბილიტაციო ნაგებობების	ირინე ელიზბარაშვილი სახელოვნებადმცოდნეო კვლევა	თბილისი, საქართველოს კულტურული მემკვიდრეობის დაცვის ეროვნული სააგენტო 2020-2021
კურცხანას მონასტერზე დაგეგმილი სარეაბილიტაციო სამუშაოების პროცესში, ჩემს მიერ ტარდება მონასტრის ტერიტორიაზე არსებულ ოთხი ეკლესიის, სამრეკლოს, სატრაპეზოს და სხვა სამონასტრო ნაგებობების აღწერა-ანალიზი, დათარიღება, მხატვრული ღირებულების შეფასება და ჩასატარებელ სარესტავრაციო-სარეაბილიტაციო სამუშაოებთან დაკავშირებით სათანადო რეკომენდაციების შემუშავება. სამუშაო ნაწილობრივ შესრულებულია.			
8	ადიგენის მუნიციპალიტეტი, „თამარის ციხე“	ირინე ელიზბარაშვილი სახელოვნებადმცოდნეო კვლევა	თბილისი, საქართველოს კულტურული მემკვიდრეობის დაცვის ეროვნული სააგენტო 2020-2021
ისტორიულ ქალაქ ოძრხეს (დღევანდელი აბასთუმანი) შესასვლელთან, მაღალ მთაზე გაშენებულ ციხე-სიმაგრეზე, ე.წ. „თამარის ციხეზე“ სარესტავრაციო-სარეაბილიტაციო სამუშაოების პროცესში, ჩემს მიერ მოხდა ციხისა და მის ტერიტორიაზე არსებულ ნაგებობათა აღწერა, მხატვრულ-სტილისტური ანალიზი, დათარიღება, ფენების გამოყოფა, ჩატარდა ისტორიულ-ბიბლიოგრაფიული კვლევა. ამ ეტაპზე სამუშაოს ნაწილი შესრულებულია.			
9	წულრულაშენის ეკლესია	ირინე ელიზბარაშვილი სახელოვნებადმცოდნეო კვლევა	თბილისი, საქართველოს კულტურული მემკვიდრეობის დაცვის ეროვნული სააგენტო 2020
წულრულაშენის ეკლესიაზე მიმდინარე გამაგრებითი სამუშაოების დროს ჩატარდა სახელოვნებადმცოდნეო კვლევა, შემუშავდა სათანადო რეკომენდაციები			
	ნარიყალას რეაბილიტაციის	ირინე ელიზბარაშვილი	თბილისი,

10	პროექტი	სახელოვნებადმცოდნეო კვლევა	საქართველოს კულტურული მემკვიდრეობის დაცვის ეროვნული სააგენტო 2020
ნარიყალას ციხე-სიმაგრეზე ჩატარებული სარეაბილიტაციო სამუშაოების მეორე ეტაპის პროცესში შესრულდა ისტორიულ-ბიბლიოგრაფიული კვლევა და სარეაბილიტაციო სამუშაოების შეფასება.			
11	კულტურული მემკვიდრეობის დაცვა კონფლიქტურ ზონებში	ნათია ნაცვლიშვილი ვორკშოფის მონაწილე	რონდინე ციტადელა დელა პაჩე, იტალია 5 ნოემბერი -4 დეკემბერი,
ონლაინ ვორკშოფი ეძღვნებოდა კულტურული მემკვიდრეობის დაცვის პრობლემებს კონფლიქტურ ზონებში. იტალიის ორგანიზებით მოწყობილ ვორკშოფში საქართველოდან (მათ შორის აფხაზეთიდან და სამხრეთ ოსეთიდან), სომხეთიდან და აზერბაიჯანიდან კულტურული მემკვიდრეობის ოცი სპეციალისტი იღებდა მონაწილეობას. ათი ონლაინ ლექციის ფარგლებში მოწვეული იყვნენ მთავარი მომხსენებლები მსოფლიოს სხვადასხვა ქვეყნიდან - ალესია კუში, მიკელე რომეო იაჟინსკი, მიკელე ნუჩიოტი, სტეფანო ვალენტინი, გვიდო გარდუჩი, რობერტა ვენცო, სტეფანია ერმიდო და ნადია ბარბი (იტალია), ბიჟან რუჰანი და როჯერ მეთიუსი (დიდი ბრიტანეთი), შონ ფობი (გერმანია), ჯორჯო ბუჩელატი და მერილინ კელი ბუჩელატი (აშშ), როჟენ კამალ მოჰამედ-ამინი (ერაყი), იარა მუალა, ჰობა ქასარი, იასმინ მაჰმუდი და სამერ აბდელგაფური (სირია). მოხსენებები ეხებოდა ისლამური სახელმწიფოს მიერ ერაყსა და სირიაში კულტურული მემკვიდრეობის მიზანმიმართულ განადგურებასა და შავი არქეოლოგიის პრობლემებს.			
ვორკშოფის ფორმატი მონაწილეთა მხრიდან წინასწარ მომზადებულ მოხსენებებს არ ითვალისწინებდა.			
12	კაწარეთის სამების რეაბილიტაცია	გიორგი ჭანიშვილი მარინე ხატიაშვილი სახელოვნებადმცოდნეო კვლევა და რეკომენდაციები	(საგარეჯოს მუნიციპალიტეტი) სოფ. ხაშმი, იანვარი 2020
ჩეთის სამების კომპლექსი, მდებარეობს მოვაკებულ ფერდობზე და შემოფარგლულია ოთხგვერდა გალავნით. მთავარი ნაგებობაა საკათედრო ტაძარი გალავნის სამხრეთ-დასავლეთ ნაწილში. გალავნის დასავლეთ კედელში დატანილია სამსართულიანი კოშკი თაღოვანი კარიბჭით. აღმოსავლეთ კედელზე კი, მიდგმულია საეპისკოპოსო სასახლე ცენტრალური სამსართულიანი კოშკით. იქვე შემორჩენილია სამეურნეო ნაგებობის ნაშთები გალავნის სამხრეთ კედელზე. ჩრდ. კედელზე ახალი ნაგებობაა მიდგმული. ტექნიკური დავალების ძირითადი მოთხოვნაა ხაშმის სამების კომპლექსში შემავალი ნაგებობების შემდგომი უსაფრთხო ფუნქციონირებისათვის, განხორციელდეს სარეაბილიტაციო და კონსტრუქციული გაძლიერებითი სამუშაოები, კერძოდ: პროექტის ფარგლებში იგეგმება ეკლესიის, გალავნის, ეპისკოპოსის სასახლის, კოშკის, სამრეკლოს და მარანის სარეაბილიტაციო-საადაპტაციო პროექტის შედგენა. ჩატარდა სახელოვნებადმცოდნეო კვლევა და დამუშავდა რეკომენდაციები			
13	ხაშმის ციხე-სიმაგრის რეაბილიტაცია	გიორგი ჭანიშვილი მარინე ხატიაშვილი სახელოვნებადმცოდნეო კვლევა და რეკომენდაციები	(საგარეჯოს მუნიციპალიტეტი) სოფ. ხაშმი, იანვარი 2020
ხაშმის ციხე-სიმაგრის კომპლექსი, მდებარეობს მოვაკებულ ადგილზე და შემოფარგლულია			

ნახევრად მორღეული, მრავალკუთხა გალავნით. ჩრდილოეთი ნაკვეთის დას. ნაწილში დგას დარბაზული ეკლესია კოშკით. მის აღმ-ით გალავანში ჩასმულია სამსართულიანი კოშკი თაღოვანი კარიბჭით. იქვე ჩრდ-ით წრიული კოშკი და სენაკის ნანგრევია. გალავნის შუა ნაწილში საცხოვრებელი სახლია, სამხრეთ გალავნის, დას. ნაწილში კი, ჩასმულია ორსართულიანი წრიული კოშკი. მის აღმოსავლეთით სამეურნეო ნაგებობებია. ტექნიკური დავალების ძირითადი მოთხოვნაა ხაშმის ნათლისმცემლის კომპლექსში შემავალი ნაგებობების შემდგომი უსაფრთხო ფუნქციონირებისათვის, განხორციელდეს სარეაბილიტაციო და კონსტრუქციული გაძლიერებითი სამუშაოები, კერძოდ: პროექტის ფარგლებში იგეგმება გალავნის კედლების და მასში შემავალი სამი კოშკის მდგომარეობის კვლევა და პრობლემების იდენტიფიცირება და სარეაბილიტაციო პროექტის შედგენა. ჩატარდა სახელოვნებათმცოდნეო კვლევა და დამუშავდა რეკომენდაციები			
14	რუსთავის ნაქალაქარის ციხის რესტავრაცია მეორე ეტაპი	გიორგო ჭანიშვილი სახელოვნებათმცოდნეო კვლევა და რეკომენდაციები	რუსთავის მუნიციპალიტეტი თებერვალი 2020
რუსთავის ციხე-ქალაქი ქართული სათავდაცვო და საერო არქიტექტურის ერთ-ერთი საინტერესო ძეგლია. მას გააჩნია მნიშვნელოვანი ისტორიული მახასიათებლები. იგი ადრე შუა საუკუნეების ქართლის საუფლისწულო დომენი ქალაქი იყო და მჭიდროდ არის დაკავშირებული ქართლის გაქრისტიანებისა და ვახტანგ გორგასლის ეპოქის ისტორიასთან. ციხე-ქალაქი და ეკლესია ასევე საინტერესოა მხატვრულ-არქიტექტურული ღირებულებით. ციხე გვევლინება ადრე შუა საუკუნეების საწყისი ეტაპისთვის დამახასიათებელ სათავდაცვო-საინჟინრო ხელოვნების სანიმუშო ხარისხის ნაგებობად. მას აქვს სხვადასხვა ეპოქისათვის დამახასიათებელი სტილისტური და გეგმარებით-კონსტრუქციული ელემენტები, რაც საინტერესოა ადრეული ზოგადად შუა საუკუნეების ხუროთმოძღვრების სახის წარმოსაჩენად. პროექტის ფარგლებში იგეგმება გალავნის კედლების და მასში შემავალი აბანოს მდგომარეობის კვლევა და პრობლემების იდენტიფიცირება და სარეაბილიტაციო პროექტის შედგენა. ჩატარდა სახელოვნებათმცოდნეო კვლევა და დამუშავდა რეკომენდაციები			
15	გეგუთის სასახლის რესტავრაცია	გიორგო ჭანიშვილი სახელოვნებათმცოდნეო კვლევა და რეკომენდაციები	წყალტუბოს მუნიციპალიტეტი თებერვალი 2020
გეგუთის ციხე-დარბაზი ქართული სათავდაცვო და საერო არქიტექტურის ერთ-ერთი საინტერესო ძეგლია. მას გააჩნია მნიშვნელოვანი ისტორიული მახასიათებლები. იგი სამეფო სასახლე იყო და მჭიდროდ არის დაკავშირებული განვითარებული ფეოდალური ხანის, მათ შორის გიორგი III და თამარ მეფის ეპოქის ისტორიასთან. ციხე-დარბაზის ნაგებობები ასევე საინტერესოა მხატვრულ-არქიტექტურულად. იგი გვევლინება ადრე შუა საუკუნეების დასასრულის და განვითარებული ფეოდალური ხანისთვის დამახასიათებელ სათავდაცვო-საინჟინრო ხელოვნების სანიმუშო ხარისხის ნაგებობად. მას აქვს სხვადასხვა ეპოქისათვის დამახასიათებელი სტილისტური და გეგმარებით-კონსტრუქციული ელემენტები, რაც საინტერესოა შუა საუკუნეების ხუროთმოძღვრების სახის წარმოსაჩენად. საპროექტო წინადადებით განსაზღვრულია ციხე-დარბაზის გალავნის, სასახლეების, ეკლესიის და სხვა ნაგებობების კონსერვაცია და ნაწილობრივი რესტავრაცია. ჩატარდა სახელოვნებათმცოდნეო კვლევა და დამუშავდა რეკომენდაციები			

16	სოფ. ხეობის მთავარანგელოზთა ეკლესიის რესტავრაცია	გიორგო ჭანიშვილი სახელოვნებამცოდნეო კვლევა და რეკომენდაციები	ქარელის მუნიციპალიტეტი მაისი 2020
სოფ. ხეობა მდებარეობს ქარელიდან სამხრეთით, 8კმ-ში, თრიალეთის ქედის ჩრდილოეთ კალთაზე, მდ. ხვედრულის (მტკვრის მარჯვენა შენაკადი) ნაპირებზე, ზ/დ 770მ (ზემო ხვედრეთის სასოფლო თემი). მთავარანგელოზთა დარბაზული ეკლესია დგას სოფლის აღმოსავლეთით მდებარე ქედის ფერდობზე, მთის ძირში, ტყის პირზე. მდინარის მარჯვენა ნაპირიდან ეკლესიამდე ძეგლთა აღწერილობის V ტომის მიხედვით 800-900მ მანძილია მითითებული გვ. 413. თუმცა, რეალურად 500 მ-დეა. ეკლესიის ზემოთ ხშირი ტყეა. ეკლესია ზღვის დონიდან 837მ-ზეა. ეკლესია ადრე აღრიცხული იყო კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლად. იგი ხელახლაა ძეგლად დამტკიცებული 2006 წელს. საპროექტო წინადადებით განსაზღვრულია ეკლესიის რესტავრაცია. ჩატარდა სახელოვნებამცოდნეო კვლევა და დამუშავდა რეკომენდაციები.			
17	სოფ. ვანის წმ. გიორგის ეკლესიის რესტავრაცია	გიორგო ჭანიშვილი სახელოვნებამცოდნეო კვლევა და რეკომენდაციები	ხარაგაულის მუნიციპალიტეტი სექტემბერი 2020
სოფ. ვანი მდებარეობს მესხეთის ქედის ჩრდილოეთ კალთაზე მდ. ჯინჯოურის (ჩხირიმელის მარცხენა შენაკადი) ხეობაში (საღანძილეს სასოფლო თემი). ს.ზ/დ. 500-630მ. წმ. გიორგის სახელობის ორნავიანი ეკლესია დგას სოფლის სამხრეთ აღმოსავლეთ ნაწილში, გორაკის სამხრეთ-აღმოსავლეთ კალთის ფერდზე, სასოფლო გზის პირზე, მრავალწლოვანი ხეებით გამწვანებულ მოვაკებაზე. ირგვლივ სასაფლაოა ძველი საფლავის ქვებით. ამ ადგილს გარს ეკვრის საკარმიდამო ნაკვეთები სოფლური ტიპის საცხოვრებელი სახლებით. ეკლესია ზღვის დონიდან 520მ-ზეა. ეკლესია აღრიცხულია კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლად. სოფ. ვანის წმ. გიორგის სახელობის ორნავიანი ეკლესია არქიტექტურული თვალსაზრისით რიგითი ძეგლია. ეკლესიის მხატვრულ-არქიტექტურული სახე დამახასიათებელია ამ ტიპის ნაგებობებისათვის. ამასთან, იგი გამორჩეულია თავისი კედლის მხატვრობით. ეს არის ე.წ. ხალხური ნაკადის შემოქმედების ნაყოფი, თვითმყოფადი სტილისტური ნიშნებით. საპროექტო წინადადებით განსაზღვრულია ეკლესიის რესტავრაცია. ჩატარდა სახელოვნებამცოდნეო კვლევა და დამუშავდა რეკომენდაციები.			
18	ქუთაისის მე-14 საჯარო სკოლის რესტავრაცია	გიორგო ჭანიშვილი სახელოვნებამცოდნეო კვლევა და რეკომენდაციები	ქუთაისის მუნიციპალიტეტი ივნისი 2020
სკოლის თავდაპირველი შენობა რომელიც აღრიცხულია კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლად, მართკუთხა გეგმის მქონე ნაგებობაა მძლავრი ცენტრალური და ფლანგების რიზალიტებით. ძირითადი მოცულობა სამსართულიანია, ცენტრალური რიზალიტი კი, ოდნავ მაღალი. გარეთა ზომები 53X14.6მ. რიზალიტებით. ლენტური საძირკველი ბეტონისაა. აგებულია წითელი აგურით. კედლების სისქე 50სმ. სართულშუა გადახურვა ბეტონისაა. სხვენი ხის მასალის. აქვს თუნუქის საბურავიანი კონვერტული გადახურვა. ს/კ 03.01.23.127; GPშ კოორდინატები: X 305035,9. Y 4681251,7; ზ.დ. 119-120მ. ნაგებობა „სტალინური არქიტექტურის“ ტიპობრივი ნიმუშია. აგებულია 1952წ. აგურით ნაგები შელესილი და ლიაყვითლად დაფერილი ფასადები სიმეტრიულ პრინციპზეა აწყობილი და მორთულია წრიულსვეტებიანი ღია დერეფნებისა და კედლების თაღედებით, რიკულებიანი მოაჯირებით, თაღოვანი სარკმლებით და პროფილირებული ლავგარდანებით. სკოლის უკან დგას ორსართულიანი შენობა			

(სპორტული დარბაზი), კედლის მაღალი თაღედებით მოცული ფასადებით და ფრონტონიანი ორქანობიანი გადახურვით. საპროექტო წინადადებით განსაზღვრულია სკოლის რესტავრაცია. ჩატარდა სახელოვნებათმცოდნეო კვლევა და დამუშავდა რეკომენდაციები.			
19	სამტრედიის მე-2 საჯარო სკოლის რესტავრაცია	გიორგო ჭანიშვილი სახელოვნებათმცოდნეო კვლევა და რეკომენდაციები	სამტრედიის მუნიციპალიტეტი ივნისი 2020
სკოლის თავდაპირველი შენობა რომელიც აღრიცხულია კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლად, მართკუთხა გეგმის მქონე ნაგებობაა რიზალიტებით წინა და უკანა ფასადებიდან სამხრეთ ფლანგზე და მცირე რიზალიტით ჩრდილოეთ ფლანგზე. ნაგებობა ორსართულიანია. გარეთა ზომები 18X11მ. რიზალიტების გარეშე. აგებულია ე.წ. რუსული აგურით კირხსნარზე. კედლების სისქე 70-80სმ. სხვენი და სართულშუა გადახურვა ხის მასალისაა. აქვს თუნუქის საბურავიანი სამქანობიანი გადახურვა. ლენტური საძირკველი ყორე ქვით კირხსნარზე. ს/კ 34.08.65. 115; GPშ კოორდინატები: X 280596.334093768. Y 4670909,30005074; ზ.დ. 22-23მ. ნაგებობა ე.წ. რუსული ისტორიზმის ეკლექტური სტილის ნიმუშია. აგებულია 1890-იან წლებში. ეს არის ე.წ. რუსული აგურით აგებული შენობა შეუღესავი წყობით. შენობა კირქვის ფილებით შემოსილ დაბალ ცოკოლზე დგას რომელშიც ნახევარსარდაფია მოწყობილი. აქ მრუდხაზოვანი სასინათლო დაბალი ღიობებია გაჭრილი. მთელი ფასადი მორთულია აგურის წყობის მართკუთხა ჩაძირული ფორმებით. აგურის წყობისაა სართულების გამყოფი ლავგარდანი და პარაპეტებიც. საპროექტო წინადადებით განსაზღვრულია სკოლის რესტავრაცია. ჩატარდა სახელოვნებათმცოდნეო კვლევა და დამუშავდა რეკომენდაციები.			
20	47 სახელოვნებათმცოდნეო დასკვნა და რეკომენდაცია, რომლებიც მომზადდა საქართველოს ძველი ქალაქების მუნიციპალიტეტებში მიმდინარე მშენებლობასთან დაკავშირებით	გიორგო ჭანიშვილი მკვლევარი	
21	თბილისის ობსერვატორიის მთავარი შენობა. დოკუმენტაციის შედგენა UNESCO - ს კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლთა ნუსხაში წარსადგენად.	მაია მანია მკვლევარი	თბილისი, სექტემბერი-დეკემბერი, 2020
კვლევის ამ ეტაპზე შეგროვდა მასალა მსოფლიოს სხვადასხვა ობსერვატორიების შესახებ; სხვადასხვა დარგის მეცნიერების (დედამიწის შემსწავლელი მეცნიერებები, არქიტექტურის თეორია და ისტორია, ხელოვნებათმცოდნეობა და სხვ) შრომები, რომელიც გამოიცა ამა თუ იმ ობსერვატორიის კომპლექსის თუ ცალკეული ნაგებობების შესახებ. გრძელდება XIX და XX საუკუნის დასაწყისის გეოფიზიკური ინსტრუმენტების მოძიება, რაც დიდად მნიშვნელოვანია UNESCO -ს ნუსხაში ობსერვატორიის შენობის წარსადგენად.			
22	კარსნის მაგნიტური ლაბორატორია	მაია მანია სრული დოკუმენტაციის მომზადება ძეგლის სტატუსის მისანიჭებლად	თბილისი, კარსანი 2019-2020

ძეგლის სტატუსის მინიჭების უზრუნველსაყოფად მომზადდა დოკუმენტაცია, რომელიც შედგება სახელოვნებათმცოდნეო კვლევის, საარქივო ფოტოების, ნაგებობის დღევანდელი მდგომარეობის ამსახველი ფოტოების (2003, 2009, 2019) და ბიბლიოგრაფიული მონაცემებისგან. კულტურული მემკვიდრეობის დაცვის ეროვნული სააგენტოს მიერ 2020 წელს კარსნის მაგნიტურ ლაბორატორიას ძეგლის სტატუსი მიენიჭა.			
23	ძველი თბილისის განვითარებისა და რეაბილიტაციის ფონდი ქ. თბილისის ისტორიული და ურბანული მემკვიდრეობის რეაბილიტაციის პროექტები	ლალა ანდრონიკაშვილი სახელოვნებათმცოდნეო კვლევები და რეკომენდაციები	თბილისი, თებერვალი-ნოემბერი 2020
2020 წელს გაგრძელდა გუდიაშვილის მოედნის ირგვლივ არსებული განაშენიანების, კერძოდ აბო თბილელის №6 და №2, საიათნოვას ქუჩის №1-ის კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლების რეაბილიტაცია და გუდიაშვილის მოედნის №9 და №4 ობიექტების ადაპტაცია. განხორციელდა ასევე ისტორიულ-არქიტექტურული კვლევები შემდეგ მისამართებზე მდგომი ნაგებობებისა: დ. აღმაშენებლის №23, №40, №128, №148, №170; ალ. ჭავჭავაძის №15; ამაღლების №3, № 5, №17; ანტონ კათალიკოსის №36; არსენას №13; ასკანის № 5; ახვლედიანის №6, №12; დადიანის №24; კაკაბაძეების №11; ნინოშვილის №2, №15; რუსთაველის №40; შინდისის №3; თამარ მეფის №18; წინამძღვრიშვილის №100; ზიჩის №2, №4, №6.			
24	დაბა სტეფანწმინდის ტერიტორიის სივრცობრივ მხარგრეული კვლევა (სასტუმროს განთავსების პროექტისათვის)	ლალა ანდრონიკაშვილი სახელოვნებათმცოდნეო კვლევები და რეკომენდაციები	თბილისი, სტეფანწმინდა, 2020, მარტი
დაბა სტეფანწმინდა, ისევე, როგორც კონკრეტულად მისი სოფლები, უნიკალური ლანდშაფტურ-სივრცულ-ურბანულ დასახლებას წარმოადგენს. რეგიონი მდიდარი მატერიალური მემკვიდრეობით ხასიათდება, რომლის უმთავრესი ხიბლი ბუნებასთან თანაზიარობაა. დიდრონი, მაღალი მთებით შემოსაზღვრულ სივრცეში დასახლება მეტ-ნაკლებად ვაკე ადგილზე, ჩიტის ბუდეშავით იკრებება და მთებს შორის დაკლავნილ მაგისტრალურ გზაზე თანდათანობით იკინძება. თითოეული დასახლება - უბანი (სოფელი) სწორედ გზის საშუალებით უკავშირდება ერთმანეთს, თუმცა, ამავდროულად სავსებით ინარჩუნებენ ავტონომიურობასა და ურბანულ ქსოვილს. სტეფანწმინდას ძირითად სივრცობრივ თუ მხატვრულ მახასიათებელს მის ფონად განთავსებული მთა და მასზე აღმართული გერგეტის სამების ეკლესია წარმოადგენს. თავად სტეფანწმინდის დასახლება საკმაოდ დიდია. მისი ურბანული ქსოვილიც რეგულარული ხასიათით გამოირჩევა. ქუჩათა ქსელი პარალელურ და პერპენდიკულარულ ბადეს ქმნის, რომელიც მდინარის აღმოსავლეთით, დაბლობზე იშლება. დასახლება უმეტესწილად XIX-XX საუკუნეებით თარიღდება, ამავე პერიოდის არის განაშენიანების ნაწილიც. განაშენიანება აშკარა ურბანული ეკლექტიზმის ნიშნებს ატარებს, რაც XX საუკუნის შუახნის საკმაოდ მასშტაბურ მშენებლობებში აისახება. საკმაოდ მასშტაბური ეზოები და მწვანე საფარი განაშენიანებას ერთგვარად „ამოასუნთქებს“ კიდეც და მის სიხალავათეს ქმნის. თუმცა, აქვე უნდა აღინიშნოს ბოლოდროინდელი ურბანული ექსპანსია, რამაც საგრძნობლად დაამახინჯა დასახლების მხატვრული თუ არქიტექტურული სახე. უსახური, უმამუბო და განაშენიანებას სრულებით შეუფერებელი ნაგებობები დასახლებაში მრავლად არის. თუმცა, ანგარიშგასაწევია დასახლებაში მრავლად არსებული კულტურული			

მემკვიდრეობის ობიექტები, რომლებიც სტეფანწმინდის ისტორიასა და მატერიალურ მემკვიდრეობას ქმნის. საკვლევი ტერიტორიის მიმდებარედ, კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლის - ღვთისმშობლის სახელობის მცირე სალოცავი ნიშის ნანგრევები არსებობს, რომლის ვიზუალური დაცვის არეალი ვრცელდება აღნიშნულ ტერიტორიაზე, რაც დებულებს დამპროექტებლებს გაითვალისწინონ კანონი კულტურული მემკვიდრეობის დაცვის შესახებ. საკვლევი ტერიტორიის მეზობლად არსებული მიწის ნაკვეთები უმეტესწილად განაშენიანებულია. შესაბამისად, ამ მიწის ნაკვეთის განაშენიანება შესაძლებლად მიმაჩნია რიგი რეკომენდაციების გათვალისწინებით.			
25	ქ. დუშეთში რუსთაველის ქ. #32-ში საცხოვრებელი სახლის არქიტექტურულ-ისტორიული კვლევა (განხორციელებულია საკარმიდამო ტერიტორიაზე კომერციული ფუნქციის დამხმარე ფართის აშენების მიზნით)	ნინო ჭინჭარაული სახელოვნებათმცოდნეო კვლევები და რეკომენდაციები	დუშეთი, თბილისი, 2020, აგვისტო
კვლევა განხორციელდა მანანა დევდარიანის საკუთრებაში არსებული საპროექტო ტერიტორიაზე, რომლის ჩრდილო-აღმოსავლეთ ნაწილში განთავსებულია ერთსართულიანი შენობა სარდაფით, რომელიც წარმოადგენს კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლს. საპროექტო ნაგებობა მდებარეობს ქ. დუშეთში, რუსთაველის ქუჩაზე ს/კ 71.51.01.554. საკვლევი ობიექტი მდებარეობს ქ. დუშეთის ისტორიული განაშენიანების დაცული ზონის ფარგლებში და შედის ისტორიული და არქიტექტურული ძეგლების ნუსხაში. საპროექტო საკარმიდამო ნაკვეთზე წარმოდგენილია ერთსართულიანი, ქუჩის ნიშნულს დაბლა ჩაწერილი, დაგრძელებული გეგმარების მქონე საცხოვრებელი სახლი, სადგომთა ურთიერთპარალელური განლაგებით, ყრუ ზურგით და ეზო-ბაღისკენ გახსნილი წინა, დაყრნობილი, ღია აივნით. რამდენიმე სამშენებლო ფენის მომცველი ნაგებობა ტიპოლოგიურად სრულიად ორგანულად ეწერება დუშეთის საცხოვრებელი სახლის არქიტექტურულ მახასიათებლებში და მოიცავს როგორც ხალხური არქიტექტურით ნასაზრდოებ საძირკვლის სადგომებს, ისე ევროპული არქიტექტურული სტილისტიკით გამართულ ქუჩისპირა ფასადს. დუშეთის ცნობილი მკვლევარი და ხელოვნებათმცოდნე, მაია მანია, რუსთაველის #32-ში აღმართულ საცხოვრის 1870-იანი წლების პირველი ნახევრით ათარიღებს. საპროექტო კარმიდამო ძველი ქართული ქალაქური სახლის დუშეთ ვარიაციას წარმოადგენს, რომლის მხატვრული სახეც მე-19 საუკუნის შუახანებისთვის შემუშავებულ საცხოვრებელი სახლის იმ ტიპს განეკუთვნება, სადაც გადამწყვეტი იყო გადახურული აივნებისა და ადგილობრივ ნიადაგზე გადამუშავებული კლასიციზტური ფორმების სინთეზი, როდესაც ზოგად ევროპული და ქართულ-კავკასიური არქიტექტურული სტილისტიკა ხის აივნებს ეზოში აქცევს, ხოლო ფასადებს ისტორიული სტილის სხვადასხვა ელემენტებით აფორმებს. კვლევის განხორციელების შედეგად, რუსთაველის ქუჩის #32-ში მდებარე საკარმიდამო ნაკვეთზე არსებული არქიტექტურული ძეგლის მხატვრულ-ისტორიული და არქიტექტურული ღირებულებებიდან გამომდინარე და ნაკვეთის განაპირა ტერიტორიაზე საპროექტო დამხმარე შენობის ჩადგმასთან დაკავშირებით, გაიცა გარკვეული რეკომენდაციები.			
26	მუნიციპალური განვითარების ფონდი ქ. მცხეთის სივრცით ტერიტორიული განვითარების მართვის დოკუმენტაცია	ქეთევან აბაშიძე სახელოვნებათმცოდნეო კვლევა, ექსპერტიზა	მცხეთა, თბილისი, 2019-2021

8. კულტურული მემკვიდრეობის პოპულარიზაცია

8.1 საგამოფენო საქმიანობა

№	გამოფენის სახელწოდება	განხორციელების ადგილი და დრო	დამფინანსებელი ორგანიზაცია/პარტნიორი ორგანიზაცია
1	ოთარ ჯიშკარიანი პერსონალური გამოფენა მარიამ გაჩეჩილაძე კურატორი სოფიო ჩიტორელიძე კურატორის თანაშემწე	თბილისი, გ. ჩუბინაშვილის ცენტრი, გალერეა ARS GEORGICA, ათონელის ქ. #9; 27 -31. VIII. 2020	თბილისის მერია ა(ა)იპი „არტ ხიდი“
2		საქართველოს დამსახურებული მხატვრი ოთარ ჯიშკარიანი 1950-იანელთა თაობის ქართველ ხელოვანთა ერთ-ერთი თვალსაჩინო წარმომადგენელია მნიშვნელოვანია მის მიერ შეტანილი წვლილი საზოგადოებრივ საქმიანობაში, დაზგური და წიგნის გრაფიკის, პლაკატისა და შრიფტის ხელოვნების განვითარებასთან ერთად მას ეკუთვნის ინიციატივა მხატვრის კვირეულთან დაკავშირებით პირველი გაზეთის „მხატვარი“-ს (1971წ.) გამოცემა, ასევე გამომცემლობა „მერანი“-ს (დღევანდელი ამავე სახელწოდების მქონე საავტორო ცენტრი რუსთაველზე) საგამოფენო დარბაზის გახსნა. წლების განმავლობაში იყო გამომცემლობების: „ნაკადული“, „მერანი“, „ხელოვნება“ -მთავარი მხატვარი. არის მრავალი შრიფტის ავტორი, მათ შორის ლიტერატურული ჟურნალების: „ცისკარი“, „ლიახვი“, „კრიტიკა“ გარეკანის შრიფტების ავტორი. 1963-80 წლებში მიღებული აქვს მრავალი საკავშირო ჯილდო და დიპლომი. მისი ერთერთი ბოლო, ფუნდამენტური ნამუშევარია ქართულ ანბანზე შექმნილი კომპოზიციები - „ანბანთქება“ (1985 წ.). გამოფენაზე რომელიც გაიმართა 31.VIII.2020 - 5.IX.2020 გ. ჩუბინაშვილის ცენტრის საგამოფენო დარბაზში „Ars Georgica“ წარმოდგენილი იყო მხატვრის დაზგური ფერწერული და გრაფიკული ნამუშევრები, შრიფტის გარნიტურები, წიგნის მხატვრული გაფორმებისთვის შესრულებული ყდების, ტიტულ-კონტრტიტულებისა და ილუსტრაციების ორიგინალები, პორტრეტები. მიუხედავად პანდემიისა გამოფენის ექსპოზიციას ეწვივნენ სხვადასხვა თაობის მხატვრები, დამსწრე საზოგადოებამ და მათ შორის ახალგაზრდებმა გამორჩეულად განსაკუთრებული ინტერესი გამოხატეს მხატვრის მრავალფეროვანი შემოქმედების მიმართ. პროექტის განხორციელების შედეგად მოხდა ქართული სახვითი ხელოვნების ისტორიისთვის ერთ-ერთი თვალსაჩინო წარმომადგენლის გრაფიკოს ოთარ ჯიშკარიანის შემოქმედების სრულყოფილად წარდგენა. გამოფენამ თვალნათლად გამოკვეთა გასული საუკუნის ე.წ. 50-იანელთა თაობის ერთ-ერთი წამყვანი ხელოვანის შემოქმედების როლი ქართული კულტურის განვითარებაში.	საქართველოს ეროვნული თბილისის მერია, თბილისი

	იოსებ გაბაშვილი: ქართული მოდერნიზმის ისტორიიდან ნანა ყიფიანი (გამოფენის კურატორი)	მუზეუმი, დიმიტრი შევარდნაძის სახელობის სამხატვრო გალერეა. 6 აგვისტო - 11 სექტემბერი, 2020	ბანკი პარტნიორი ორგანიზაცია: არასამთავრობო ორგანიზაცია “propaganda network”
გამოფენა მიემდგვნა ქართველი მხატვრის იოსებ გაბაშვილის შემოქმედებას, რომელიც დღემდე ჯერ კიდევ დაუმსახურებლად მივიწყებულია ქართული საზოგადოების მიერ. კონცეფტუალურად ჰქონდა სამი მიმართულება: 1. რეტროსპექტიულად, დროში წარმოედგინა მისი ხელოვნება, 2. ეჩვენებინა მისი შემოქმედების მრავალდარგობრიობა - ფერწერა, გრაფიკა, კინოს მხატვრობა, თეატრის მხატვრობა, წიგნის ილუსტრაცია; 3. წარმოედგინა საზოგადოებისთვის მხატვრის მოდერნისტული პერიოდის უაღრესად მნიშვნელოვანი ნამუშევრები და იძულებითი გარდამავლობა სოციალისტური რეალიზმისკენ, რომელშიც მაინც იკითხება მოდერნისტული აზროვნება და ენა. გამოფენის ექსპოზიციის კონცეფცია სწორედ ამას ემსახურებოდა და იმავდროულად ეყრდნობოდა მოდერნისტების მიერ შემუშავებულ ექსპოზიციის პრინციპებს.			
	დავით გარეჯი. მრავალმთა ფოტოგამოფენა	გ.ჩუბინასვილის ცენტრის ელ.სივრცე, ვირტუალური გალერეა 1.07.2020	გ.ჩუბინასვილის ცენტრი
გამოფენაზე წარმოდგენილი იყო .ჩუბინასვილის ცენტრის ფოტო-ლაბორატორიაში დაცული მასალა. რაც კიდევ ერთხელ ცხადყოფს თუ რაოდენ მნიშვნელოვანი და მასშტაბური ძეგლია დავით გარეჯის სამონასტრო კომპლექსი როგორც არქიტექტურული, ასევე მხატვრული და ისტორიულ-გეოგრაფიული თვალსაზრისით. https://www.artsteps.com/view/5ecfa6fab6cd9755f9bb612b?fbclid=IwAR1FLdjiC4dNI_h9tXG1lIH1Y39QmLAJpo4Tz6[w-l4ExvC0Pn85PCy1On8			
	ახალგაზრდა მხატვარ ერეკლე ჩინჩილაკაშვილის ნამუშევრების გამოდენა	გ.ჩუბინასვილის ცენტრის ელ.სივრცე, ვირტუალური გალერეა 14.07.2020	გ.ჩუბინასვილის ცენტრი
გამეფენა მიემდგვნა შეზღუდული შესაძლებლობების მქონე პირთა უფლებების დაცვის დღეს https://www.artsteps.com/.../5ed18b8de852b64f3529.../560/315			

8.2 საჯარო ლექციები , სემინარები , ტრენინგები, სტიპენდიები

№	მომხსენებელი/ მომხსენებლები/	აქტივობა	საჯარო ლექციის/სემინარის / კონფერენციის ჩატარების დრო და ადგილი
1	ეკატერინე კვაჭატაძე	მემორიალური ძეგლები საქართველოში	განათლების, მეცნიერების, კულტურისა და სპორტის სამინისტროს პროექტი „მეცნიერება კაპიტანია“ https://www.youtube.com/watch?v=M_a-

			hVXUmMU&ab_channel=%E1%83%9B%E1%83%94%E1%83%AA%E1%83%9C%E1%83%98%E1%83%94%E1%83%A0%E1%83%94%E1%83%91%E1%83%90%E1%83%99%E1%83%90%E1%83%9E%E1%83%98%E1%83%A2%E1%83%90%E1%83%9C%E1%83%98%E1%83%90
2	ნატალია ჩიტიშვილი	სამეცნიერო-კვლევითი მივლინება მაქს პლანკის ფლორენციის ხელოვნების ისტორიის ინსტიტუტი. საკვლევი თემა: The Liturgical Spaces of Medieval Georgian Cathedrals (ქართული საკათედრო ტაძრების ლიტურგიკული სივრცეები)	იტალია, ფლორენცია მაქს პლანკის ფლორენციის ხელოვნების ისტორიის ინსტიტუტი. 1.09.2020-26.02.2021.
3	Ekaterine Gedevanishvili	The Dome Decoration of Khakuli Church – Eschatological and Historical context“. საჯარო მოხსენება	იტალია, ფლორენცია, მაქს პლანკის სახ. ფლორენციის ხელოვნების ისტორიის ინსტიტუტი, 9 ოქტომბერი, 2020 (ზუმის პროგრამით)
4	ეკატერინე გედევანიშვილი	წმინდა გიორგი ქართულ კულტურაში საჯარო ლექცია	სახელმწიფო ეროვნული მუზეუმი, 20 ნოემბერი, 2020
5	ეკატერინე გედევანიშვილი	Academia Europaea სემინარი გელათისა და იყალთოს აკადემიების მსოფლიო მნიშვნელობა. სემინარი	თელავი 3-4 ოქტომბერი, 2020
6	Ekaterine Gedevanishvili	Queen Thamar: The myth of a perfect ruler (E. Gedevanishvili, A.Mikaberidze, S.Nikolaishvili, D. Reyfield) გადაცემის მონაწილე	BBC Forum 20 სექტემბერი, 2020
7	ნინო ციციშვილი ეთერ ედიშერაშვილი თამარ ხოსროშვილი	გელათის სამონასტრო კომპლექსში მიმდინარე სარეაბილიტაციო პროცესის 30 ივლისის საველე დათვალიერების შედეგების საანგარიშო პრეზენტაცია	გ. ჩუბინაშვილის ცენტრი, 4 აგვისტო, 2020 5
8	ნანა ყიფიანი	ვალერიან გუნიას სახელობის თეატრალურ ხელოვანთა ახალგაზრდული კავშირის - საქართველოს OISTAT ნაციონალური ცენტრის ორგანიზებით გამართული თბილისის სცენოგრაფიის მესამე საერთაშორისო ბიენალე. „ონლაინ“ საერთაშორისო კონფერენცია სასწავლო პროცესი - სცენოგრაფიის	თბილისი ონლაინ

		პრაქტიკოსები და მასწავლებლები სამასწავლებლო გამოცდილების შესახებ. მეორე დღის მოდერატორი და თემატური ნაწილის შემრჩევი	
9	ნანა ყიფიანი	საფრანგეთის ტელეარხის „ARTE“ ფილმი „თბილისი, კახეთი და ნიკო ფიროსმანის“ ფილმის მონაწილე	თბილისი, სიღნაღი, მირზაზანი 27-31 მაისი, 2020
10	ნანა ყიფიანი	იოსებ გაბაშვილი: ქართული მოდერნიზმის ისტორიიდან საჯარო ლექცია	საქართველოს ეროვნული მუზეუმი, დიმიტრი შვედრდნაძის სახელობის სამხატვრო გალერეა. 11 სექტემბერი, 2020
11	მარიამ გაჩეჩილაძე	ქართული ექსლიბრისი საჯარო ლექცია	განათლების, მეცნიერების კულტურისა და სპორტის სამინისტროს პროექტი „მეცნიერება კაპიტანია“ https://www.youtube.com/watch?v=isreQnn1ipc&ab_channel=%E1%83%9B%E1%83%94%E1%83%AA%E1%83%9C%E1%83%98%E1%83%94%E1%83%A0%E1%83%94%E1%83%91%E1%83%90%E1%83%99%E1%83%90%E1%83%9E%E1%83%98%E1%83%A2%E1%83%90%E1%83%9C%E1%83%98%E1%83%90 Nov 26, 2020
12	მარიამ გაჩეჩილაძე	ქართული პლაკატი საჯარო ლექცია	განათლების, მეცნიერების კულტურისა და სპორტის სამინისტროს პროექტი „მეცნიერება კაპიტანია“ https://www.youtube.com/watch?v=5y8h4ujkWvc&list=PLE3ErhGPveug2G3Z8Awv-uWj18WsPrP9d&index=6&fbclid=IwAR1V5vVgN97NdcS4ceMt0B3dYnDtIx3Fscxzhuv6WPTBBdNbGj71Ybi2k50&ab_channel=%E1%83%9B%E1%83%94%E1%83%AA%E1%83%9C%E1%83%98%E1%83%94%E1%83%A0%E1%83%94%E1%83%91%E1%83%90%E1%83%99%E1%83%90%E1%83%9E%E1%83%98%E1%83%A2%E1%83%90%E1%83%9C%E1%83%98%E1%83%90
13	გიორგი (გოგი) ხოშტარია	ნიკო ფიროსმანიშვილი (1862-1918). ფიროსმანის მიერ შექმნილი მხატვრული სამყარო საჯარო ლექცია ფერწერის არსი და მისი გამოვლენა	იხ.: https://helloworldblog.ge/story/NIKO-PIROSMANASHVILI?fbclid=IwAR2S7JM0h_9seKAXbtXrD0-Qk1xVnctNOMnJyrOusJ93r1qEGw2JomHIU2I 5 მაისი, 2020 ქუჩის აკადემია იხ.: http://ed.artarea.ge/lecture/49 12 მაისი 2020

		მოდერნიზმში საჯარო ლექცია	
	ქეთევან აბაშიძე	ტაძარი და მისი სიმბოლიკა ქართულ ხუროთმოძღვრებაში	განათლების, მეცნიერების კულტურისა და სპორტის სამინისტროს პროექტი „მეცნიერება კაპიტანია“ https://www.youtube.com/watch?v=OEghFE-II-8&feature=share&fbclid=IwAR2yiDY0JSdFkC6Xw5az7krqUlwLX9xkrLOc0nvdpxDbnWsiwfnOg1CHZ74
	ნინო ჭიჭინაძე	ქართული ხელოვნებათმცოდნეობ ის შესახებ	https://www.youtube.com/watch?v=Lf6tn2Lwx4w&list=PLE3ErhGPveujOPE1NKAu4CLtge3moEZjw&index=2&fbclid=IwAR0PGW94Tiov436VqsuHIRfwsALB1K3Sue104CpN7BaaTPdz4AjDTD2D3Sg
	ნოდარ არონიშვილი	თბილისი ანჩისხატი	განათლების, მეცნიერების კულტურისა და სპორტის სამინისტროს პროექტი „მეცნიერება კაპიტანია“ https://www.youtube.com/watch?v=vgVwaMiJ2GY&list=PLE3ErhGPveuhu5jBrRS5hHi54Xc BXW9P&index=3&fbclid=IwAR0Z1aJfHNUYtoLt06NJTQbR13Fv5tXGgA3TD 538tyRnkV2KkQnoUYd5aA

9. პედაგოგიური საქმიანობა

№	სახელი და გვარი	უმაღლესი სასწავლებლის დასახელება	დაკავებული აკადემიური თანამდებობა	სასწავლო კურსის სახელწოდება
1	მაია მანია	აპ. ქუთათელაძის სახ. თბილისის სახელმწიფო სამხატვრო აკადემია	ასოცირებული პროფესორი	ქართული ქალაქური არქიტექტურა (საბაკალავრო კურსი); ხელოვნების სინთეზის თეორია (სამაგისტრო კურსი)
2	მარიანა ოკლეი	ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი. ხელოვნების ისტორიისა და თეორიის კათედრა	მიწვეული პედაგოგი	იმპრესიონიზმი და პოსტიმპრესიონიზმი. (საბაკალავრო კურსი) თეატრის მხატვრობის ისტორია, განვითარების გზა და ტენდენციები. (სამაგისტრო კურსი) XX საუკუნის ქართული ხელოვნება თანადროულ დასავლეთ ევროპულ

		თბილისის შოთა რუსთაველის სახ. თეატრისა და კინოს უნივერსიტეტი	მიწვეული პედაგოგი	ხელოვნებასთან მიმართებით. (სამაგისტრო კურსი) სცენოგრაფიის ისტორია (სამაგისტრო კურსი)
3	ირინე ელიზბარაშვილი	აპ. ქუთათელაძის სახ. თბილისის სახელმწიფო სამხატვრო აკადემია	ასოცირებული პროფესორი	გვიანდოდალური ხანის ქართული ხუროთმოძღვრება; (საბაკალავრო კურსი) რესტავრაციის საფუძვლები დოკუმენტაციის შედგენა (საბაკალავრო და სამაგისტრო კურსები)
4	მარიამ დიდებულიძე	საქართველოს საპატრიარქოს წმინდა ტბელ აბუსერიძის სახელობის სასწავლო უნივერსიტეტი თბილისის სასულიერო აკადემია და სემინარია	პროფესორი მიწვეული პედაგოგი	ბიზანტიური მხატვრობის ისტორია (საბაკალავრო კურსი) ბიზანტიური მხატვრობის ისტორია
5	მარინე ყენია	აპ. ქუთათელაძის სახ. თბილისის სახელმწიფო სამხატვრო აკადემია	მიწვეული პედაგოგი	ქრისტიანული ხელოვნების იკონოგრაფიის საფუძვლები - ახალი აღთქმის იკონოგრაფია (საბაკალავრო კურსი) ქრისტიანული ხელოვნების იკონოგრაფიის საფუძვლები - ძველი აღთქმის იკონოგრაფია; წმინდანთა იკონოგრაფია (საბაკალავრო კურსი) სვანური ფერწერული სკოლა და ფერწერულ სკოლათა ურთიერთმი- მართება შუა საუკუნეების საქართველოში (სამაგისტრო კურსი) მართლმადიდებელი საეკლესიო ხელოვნების იკონოგრაფია (სამაგისტრო კურსი)
6.	მარიამ გაბაშვილი	საქართველოს უნივერსიტეტი	მიწვეული პედაგოგი	ახლო აღმოსავლეთის ხელოვნება და კულტურა (პრეისტორიული კულტურებიდან ისლამამდე)

				(საბაკალავრო კურსი)
7	დავით ხოშტარია	აპ. ქუთათელაძის სახ. თბილისის სახელმწიფო სამხატვრო აკადემია	მიწვეული პედაგოგი	ქართული ხუროთმოძღვრების ისტორია 1 (უძველესი დროიდან გარდამავალ ხანამდე) (ბაკალავრიატი) საკურსო (მაგისტრატურა)
8	მზია ჩიხრაძე	თავისუფალი უნივერსიტეტი	მიწვეული პედაგოგი	რენესანსის ხელოვნება (საბაკალავრო კურსი) მოდერნიზმი (საბაკალავრო კურსი)
9	თამაზ გერსამია	აპ. ქუთათელაძის სახ. თბილისის სახელმწიფო სამხატვრო აკადემია	მიწვეული პედაგოგი	ქალაქგეგმარების ისტორია; საქართველოს ქალაქების ქალაქგეგმარება ; არქიტექტურის ძეგლის ადაპტაცია
10	თამარ ხუნდაძე	აპ. ქუთათელაძის სახ. თბილისის სახელმწიფო სამხატვრო აკადემია	ასოცირებული პროფესორი	ბიზანტიის ხელოვნების ისტორია (საბაკალავრო კურსი) დასავლეთ ევროპის შუა საუკუნეების ხელოვნების ისტორია (საბაკალავრო კურსი) შუა საუკუნეების ქართული რელიეფი (საბაკალავრო კურსი) ძველი ქართული ხელოვნების ისტორია (საბაკალავრო კურსი) აღმოსავლეთქრისტიანული რელიეფური ქანდაკება (სამაგისტრო კურსი) ბიზანტიის სახვითი ხელოვნება (სამაგისტრო კურსი) რომანული და გოთური ხელოვნება (სამაგისტრო კურსი)
11	მზია ჯანჯალია	აპ. ქუთათელაძის სახ. თბილისის სახელმწიფო სამხატვრო აკადემია	ასოცირებული პროფესორი	შუა საუკუნეების ქართული მხატვრობა - I (V-XIII სს), (საბაკალავრო, ძირითადი კურსი) შუა საუკუნეების ქართული მხატვრობა - II (XIV-XVIII სს), (საბაკალავრო, ძირითადი კურსი) შუა საუკუნეების ქართული სახვითი ხელოვნების პრობლემები (სამაგისტრო, ძირითადი კურსი) შუა საუკუნეების ქართული მხატვრობა და

				ქრისტიანული სამყარო, (სამაგისტრო, ძირითადი კურსი)
12	ნინო ჭოღოშვილი	აპ. ქუთათელაძის სახ. თბილისის სახელმწიფო სამხატვრო აკადემია	ასოცირებული პროფესორი	საკურატორო საქმე; პროექტის მენეჯმენტი - თეორია და პრაქტიკა (სამაგისტრო კურსი) ფოტოგრაფიის ისტორია (საბაკალავრო, ძირითადი კურსი) თანამედროვე ვიზუალური ხელოვნება (საბაკალავრო კურსი) XX საუკუნის დასავლეთ ევროპისა და ამერიკის ხელოვნება (მეორე მსოფლიო ომის შემდეგ) (საბაკალავრო კურსი)
		ი. ჯავახიშვილის სახ. თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი	მიწვეული პედაგოგი	თანამედროვე ვიზუალური ხელოვნება (სამაგისტრო კურსი)
13	ცისია კილაძე	თბილისის სასულიერო აკადემია და სემინარია	მიწვეული პედაგოგი	ხელოვნების კვლევის მეთოდები
		საქართველოს შოთა რუსთაველის თეატრისა და კინოს სახელმწიფო უნივერსიტეტი	მიწვეული პედაგოგი	ხელოვნების კვლევის მეთოდები (საბაკალავრო კურსი)
14	თამარ ხოსროშვილი	მასწავლებელთა პროფესიული განვითარების ეროვნული ცენტრი	ხელოვნების პედაგოგთა ტრენერი	სახვითი და გამოყენებითი მასწავლებლების ტრენინგი „ახალი სკოლის“ მოდელის ფარგლებში
		სასულიერო აკადემია და სემინარია	ხელოვნების საგნობრივი ექსპერტი	სხვადასხვა ტრენინგ მოდული სახვითი და გამოყენებითი ხელოვნების მასწავლებლისთვის
			ლექტორი	ბიზანტიური ხელოვნების ისტორია ქართული შუა საუკუნეების მხატვრობა

15	ნინო ჭიჭინაძე	ილიას სახელმწიფო უნივერსიტეტი	პროფესორი	სხვადასხვა საბაკალავრო, და სამაგისტრო კურსები
16	ქეთევან აბაშიძე	თბილისის სასულიერო აკადემია და სემინარია თბილისის სასულიერო აკადემიასა და სემინარიასთან არსებული საღვთისმეტყველო ინსტიტუტი – ქრისტიანული ხელოვნებათმცოდნეობა	მიწვეული პედაგოგი მიწვეული პედაგოგი	ქართული ხელოვნების ისტორია (საბაკალავრო კურსი); ქალაქგეგმარება (საბაკალავრო კურსი) ხელოვნების ნაწარმოების მხატვრული ანალიზი (საბაკალავრო კურსი)
17	გოგი ხოშტარია	ილიას სახელმწიფო უნივერსიტეტი	მიწვეული პედაგოგი	პიკასო და მისი სამყარო (საბაკალავრო კურსი)
18	თეა ტაბატაძე	აპ. ქუთათელაძის სახ. თბილისის სახელმწიფო სამხატვრო აკადემია თავისუფალი უნივერსიტეტი, ხელოვნებისა და დიზაინის სკოლა	უფროსი მეცნიერთანამშრომელი მიწვეული პედაგოგი	ქართული ხელოვნების ისტორია (საბაკალავრო კურსი) მსოფლიო ხელოვნების ისტორია (საბაკალავრო კურსი) მოდერნიზმი საქართველოში (საბაკალავრო კურსი) კრიტიკული აზროვნება ვიზუალურ ხელოვნებაში (საბაკალავრო კურსი) ხელოვნების ისტორია (საბაკალავრო კურსი)
19	სამსონ ლეჟავა	აპ. ქუთათელაძის სახ. თბილისის სახელმწიფო სამხატვრო აკადემია	მეცნიერ-თანამშრომელი	XVIII-XIX სს. ევროპული ხელოვნება (საბაკალავრო კურსი) საქართველოს ვიზუალური ფოლკლორი (საბაკალავრო კურსი) 1950-60-იანი წწ. ქართული

		სასულიერო აკადემია	პროფესორი	მხატვრობა (სამაგისტრო კურსი) XVIII- XX სს.-ის ქართული ხელოვნების ისტორია
		თსუ	პროფესორი	ვიზუალური ფოლკლორი
20	ასმათ ოქროპირიძე	თბილისის სასულიერო აკადემია-სემინარიის საღვთისმეტყველო ინსტიტუტი ივ. ჯავახიშვილის თსუ ხელოვნების ისტორიისა და თეორიის ინსტიტუტი აპ. ქუთათელაძის სახ. თბილისის სახელმწიფო სამხატვრო აკადემია	მიწვეული პედაგოგი	სახვითი ხელოვნების ანალიზი (საბაკალავრო კურსი) რენესანსი და ბაროკო (საბაკალავრო კურსი) ქრისტიანული სახისმეტყველების საკითხები (საბაკალავრო კურსი) ათორმეტი დღესასწაული იკონოგრაფია (სამაგისტრო კურსი) ფერისა და სინათლის სიმბოლიკა არქიტექტურაში (სამაგისტრო კურსი)
21	თამარ ბელაშვილი	აპ.ქუთათელაძის სახ. თბილისის სახელმწიფო სამხატვრო აკადემია	ასისტენტ- პროფესორი	გამოსახულებიდან ობიექტამდე (საბაკალავრო კურსი) მსოფლიო ხელოვნების ისტორია (XIX-XX) (საბაკალავრო კურსი) კოსტუმის ისტორია (საბაკალავრო კურსი)
22	ეკატერინე გედევანიშვილი	თბილისის სასულიერო აკადემია და სემინარია	მიწვეული პედაგოგი	ბიზანტიური მხატვრობის ისტორია
23	მარიამ გაჩეჩილაძე	აპ.ქუთათელაძის სახ. თბილისის სახელმწიფო სამხატვრო აკადემია	მიწვეული პედაგოგი	ქართული გრაფიკული ხელოვნების ჩასახვისა და განვითარების ისტორია

10. საბჭოების, რედ.კოლეგიების და ა.შ. წევრობა

№	სახელი და გვარი	ორგანიზაციის სახელწოდება	მარეგულირებელი ერთეულის ზუსტი განსაზღვრება	სტატუსი
1	მაია მანია	National Trust of Georgia აპოლონ ქუთათელაძის სახ. თბილისის სახელმწიფო სამხატვრო აკადემია	საქართველოს ეროვნული ფონდი აკადემიური საბჭო	თანადამფუძნებელი საბჭოს წევრი
2	მარინე ბულია	აპ. ქუთათელაძის სახ. თბილისის სახელმწიფო სამხატვრო აკადემია საქართველოს კულტურული მემკვიდრეობის დაცვის ეროვნული სააგენტო კავკასიოლოგიის საერთაშორისო სამეცნიერო-კვლევითი ინსტიტუტი გ. ჩუბინაშვილის სახ. ქართული ხელოვნების ისტორიისა და ძეგლთა დაცვის ეროვნული კვლევითი ცენტრი	ჟურნალი ACADEMIA მონუმენტური სახვითი ხელოვნების სექციის სამეცნიერო-მეთოდური საბჭო საერთაშორისო ინტერნეტ ჟურნალი „ამირანი“ სამეცნიერო საბჭო	მთავარი რედაქტორი საბჭოს წევრი სარედაქციო-საგამომცემლო საბჭოს წევრი სამეცნიერო საბჭოს მდივანი
3.	მარიანა ოკლეი	OISTAT - სცენოგრაფიის და თეატრალური ტექნოლოგიების საერთაშორისო ორგანიზაცია ICOM Georgia გ. ჩუბინაშვილის სახ. ქართული ხელოვნების ისტორიისა და ძეგლთა დაცვის ეროვნული კვლევითი ცენტრი		ორგანიზაციის წევრი წევრი საბჭოს წევრი

4	ირინე ელიზბარაშვილი	გ.ჩუბინაშვილის სახ. ქართული ხელოვნების ისტორიის და ძეგლთა დაცვის ეროვნული კვლევის ცენტრი საქართველოს კულტურული მემკვიდრეობის დაცვის ეროვნული ცენტრი ICOMOS საქართველო	სამეცნიერო საბჭო კულტურული მემკვიდრეობის დაცვის საბჭოს სტრატეგიული საკითხების სექცია ძეგლების და ღირშესანიშნავი ადგილების საკითხების საერთაშორისო საბჭოს საქართველოს ეროვნული კავშირი	სამეცნიერო საბჭოს წევრი ექსპერტი, საბჭოს წევრი ნამდვილი წევრი
5	მარიამ დიდებუღიძე	საქართველოს საპატრიარქო Academia Europaea პატრისტული კვლევების საერთაშორისო ასოციაცია (AIEP-IAPS) გ. ჩუბინაშვილის სახელობის ქართული ხელოვნების ისტორიისა და ძეგლთა დაცვის ეროვნული კვლევითი ცენტრი	ხუროთმოძღვრების, ხელოვნების და რესტავრაციის ცენტრის სამეცნიერო საბჭო თბილისის რეგიონული ცენტრი სამეცნიერო საბჭო	სამეცნიერო საბჭოს წევრი სამეცნიერო საბჭოს წევრი წევრი სამეცნიერო საბჭოს წევრი
6	მარინე ყენია	გ. ჩუბინაშვილის სახელობის ქართული ხელოვნების ისტორიისა და ძეგლთა დაცვის ეროვნული კვლევითი ცენტრი	ჟურნალის საქართველოს სიძველენი სარედაქციო ჯგუფი სამეცნიერო საბჭო	სარედაქციო ჯგუფის წევრი სამეცნიერო საბჭოს წევრი
7	ქეთევან მიქელაძე	გ. ჩუბინაშვილის სახელობის ქართული ხელოვნების ისტორიისა	სამეცნიერო საბჭო	სამეცნიერო საბჭოს წევრი

		და ძეგლთა დაცვის ეროვნული კვლევითი ცენტრი		
8	კიტი მაჩაბელი	გ. ჩუბინაშვილის სახელობის ქართული ხელოვნების ისტორიისა და ძეგლთა დაცვის ეროვნული კვლევითი ცენტრი	სამეცნიერო საბჭო	სამეცნიერო საბჭოს წევრი
9	მარინა მემმარიაშვილი	გ. ჩუბინაშვილის სახელობის ქართული ხელოვნების ისტორიისა და ძეგლთა დაცვის ეროვნული კვლევითი ცენტრი	სამეცნიერო საბჭო	სამეცნიერო საბჭოს წევრი
10	მარიამ გაჩეჩილაძე	გ. ჩუბინაშვილის სახელობის ქართული ხელოვნების ისტორიისა და ძეგლთა დაცვის ეროვნული კვლევითი ცენტრი საქართველოს კულტურული მემკვიდრეობის დაცვის ეროვნული სააგენტო	სამეცნიერო საბჭო ელექტრონული ჟურნალი „Ars Georgica“, სერია B georgianart.ge კულტურული მემკვიდრეობის მომრავი ძეგლის სტატუსის მიმნიჭებული კომისია	სამეცნიერო საბჭოს წევრი პასუხისმგებელი მდივანი კომისიის თავმჯდომარე
11	თამარ ხუნდაძე	გ. ჩუბინაშვილის სახელობის ქართული ხელოვნების ისტორიისა და ძეგლთა დაცვის ეროვნული კვლევითი ცენტრი აპ. ქუთათელაძის სახ. თბილისის სახელმწიფო სამხატვრო აკადემია აპ. ქუთათელაძის სახ. თბილისის სახელმწიფო სამხატვრო აკადემია	სამეცნიერო საბჭო აკადემიური საბჭო სამეცნიერო და სადისერტაციო საბჭო	სამეცნიერო საბჭოს წევრი აკადემიური საბჭოს წევრი სამეცნიერო და სადისერტაციო საბჭოს წევრი
12	სოფიო ჩიტორელიძე	გ. ჩუბინაშვილის სახელობის ქართული ხელოვნების ისტორიისა	ელექტრონული ჟურნალი	მხატვრული რედაქტორი

		და ძეგლთა დაცვის ეროვნული კვლევითი ცენტრი	„Ars Georgica“, სერია B georgianart.ge	
13	მზია ჯანჯალია	გ. ჩუბინაშვილის სახელობის ქართული ხელოვნების ისტორიისა და ძეგლთა დაცვის ეროვნული კვლევითი ცენტრი საქართველოს კულტურული მემკვიდრეობის დაცვის ეროვნული სააგენტო აპ. ქუთათელაძის სახ. თბილისის სახელმწიფო სამხატვრო აკადემია	სამეცნიერო საბჭო მონუმენტური სახვითი ხელოვნების სექციის სამეცნიერო- მეთოდური საბჭო სამეცნიერო საბჭო	სამეცნიერო საბჭოს თავმჯდომარის მოვალეობის შემსრულებელი საბჭოს წევრი საბჭოს წევრი
14	ნინო ჭოლოშვილი	აპ. ქუთათელაძის სახ. თბილისის სახელმწიფო სამხატვრო აკადემია შოთა რუსთაველის სახ. თეატრისა და კინოს სახელმწ. უნივერსიტეტი თბილისის მერია	რესტავრაციის, ხელოვნების ისტორიისა და თეორიის ფაკულტეტის საბჭო არტი და ტექსტი სტუდენტური ელექტრონული ჟურნალი“ www.artandtext.ge ჟურნალი ACADEMIA ჰუმანიტარულ, სოციალურ მეცნიერებათა, ბიზნესისა და მართვის ფაკულტეტის სადისერტაციო საბჭო კულტურის საქალაქო სამსახურის პროექტებისა და პროგრამების კომისიის წევრი	საბჭოს თავმჯდომარე რედაქტორი სარედაქციო საბჭოს წევრი სადისერტაციო საბჭოს წევრი მიწვეული ექსპერტი

			(მიმართულებები: დიზაინი და რეწვა, შემოქმედებითი თბილისი, საგამომცემლო მიმართულება)	
15	ცისია კილაძე	შოთა რუსთაველის სახ. თეატრისა და კინოს სახელმწ. უნივერსიტეტი	ჰუმანიტარულ, სოციალურ მეცნიერებათა, ბიზნესისა და მართვის ფაკულტეტის სადისერტაციო საბჭო	სადისერტაციო საბჭოს წევრი
16	ელენე თუმანიშვილი	გ. ჩუბინაშვილის სახელობის ქართული ხელოვნების ისტორიისა და ძეგლთა დაცვის ეროვნული კვლევითი ცენტრი	„Ars Georgica“, ელექტრონული ჟურნალი სერია B http://georgianart.ge/ სამეცნიერო საბჭო	მთავარი რედაქტორი საბჭოს წევრი
17	ნატალია ჩიტიშვილი	გ. ჩუბინაშვილის სახელობის ქართული ხელოვნების ისტორიისა და ძეგლთა დაცვის ეროვნული კვლევითი ცენტრი	ჟურნალი საქართველოს სიბველენი	სარედაქციო ჯგუფის წევრი
18	გიორგი პაპაშვილი	საერთაშორისო დელფიური [სახელოვნებო] საბჭო	ამფიქტიონი (აღმასრულებელი საბჭო)	საბჭოს წევრი
19	ნინო ჭიჭინაძე	ილიას სახელმწიფო უნივერსიტეტი გ. ჩუბინაშვილის სახელობის ქართული ხელოვნების ისტორიისა და ძეგლთა დაცვის ეროვნული კვლევითი ცენტრი	ჟურნალი კადმოსი სამეცნიერო საბჭო	საბჭოს წევრი
20	ქეთევან აბაშიძე	საქართველოს საპატრიარქო	ხუროთმოძღვრების, სახვითი ხელოვნების და რესტავრაციის ცენტრის სამეცნიერო- მეთოდური საბჭო	საბჭოს წევრი
21	ლალი ანდრონიკაშვი ლი	ქ. თბილისის მერია	ქ. თბილისის მუნიციპალიტეტთან არსებული კულტურული	საბჭოს წევრი

		გ. ჩუბინაშვილის სახელობის ქართული ხელოვნების ისტორიისა და ძეგლთა დაცვის ეროვნული კვლევითი ცენტრი	მემკვიდრეობის დაცვის საბჭო სამეცნიერო საბჭო	საბჭოს წევრი
22	სამსონ ლეჟავა	საქართველოს კულტურული მემკვიდრეობის დაცვის ეროვნული სააგენტო გ. ჩუბინაშვილის სახელობის ქართული ხელოვნების ისტორიისა და ძეგლთა დაცვის ეროვნული კვლევითი ცენტრი	ჟურნალი ძველი ხელოვნება დღეს სამეცნიერო საბჭო	რედკოლეგიის წევრი საბჭოს წევრი
23	გიორგი ჭანიშვილი	საქართველოს კულტურული მემკვიდრეობის დაცვის ეროვნული სააგენტო თბილისის მერია საქართველოს საპატრიარქო	კულტურული მემკვიდრეობის დაცვის საბჭოს სტრატეგიული საკითხების სექცია კულტურული მემკვიდრეობის დაცვის საბჭო კულტურული მემკვიდრეობის დამცავი ზონების სექცია კულტურული მემკვიდრეობის დაცვის საბჭო კულტურული მემკვიდრეობის დაცვის საბჭო კულტურული	საბჭოს წევრი საბჭოს წევრი საბჭოს წევრი საბჭოს წევრი

			მემკვიდრეობის დამცავი ზონების სექცია	
			საქართველოს საპატრიარქოს ქრისტიანული ხუროთმოძღვრების, ხელოვნების და რესტავრაციის ცენტრის საბჭო	
24	დავით ხოშტარია	გ. ჩუბინაშვილის სახელობის ქართული ხელოვნების ისტორიისა და ძეგლთა დაცვის ეროვნული კვლევითი ცენტრი	სამეცნიერო საბჭო	სამეცნიერო საბჭოს წევრი
25	მანანა სურამელაშვილი	საქართველოს კულტურული მემკვიდრეობის დაცვის ეროვნული სააგენტო	კულტურული მემკვიდრეობის დამცავი ზონებისა და ურბანული მემკვიდრეობის სექცია	სამეცნიერო-მეთოდური საბჭოს წევრი
		გ. ჩუბინაშვილის სახელობის ქართული ხელოვნების ისტორიისა და ძეგლთა დაცვის ეროვნული კვლევითი ცენტრი	სამეცნიერო საბჭო	საბჭოს წევრი

26	ციცინო ჩაჩხუნაშვილი	საქართველოს კულტურული მემკვიდრეობის დაცვის ეროვნული სააგენტო ძეგლებისა და ღირშესანიშნავი ადგილების საერთაშორისო საბჭოს ეროვნული კავშირი – ICOMOS - საქართველო. გ. ჩუბინაშვილის სახელობის ქართული ხელოვნების ისტორიისა და ძეგლთა დაცვის ეროვნული კვლევითი ცენტრი	შუა საუკუნეების კულტურული მემკვიდრეობის უძრავ ძეგლთა საბჭო საქართველოს მსოფლიო მემკვიდრეობის დაცვის საბჭო. სამეცნიერო საბჭო	სამეცნიერო-მეთოდური საბჭოს წევრი საბჭოს წევრი ეროვნული კავშირის წევრი საბჭოს წევრი
27	ლეილა ხუსკივაძე	გ. ჩუბინაშვილის სახელობის ქართული ხელოვნების ისტორიისა და ძეგლთა დაცვის ეროვნული კვლევითი ცენტრი	სამეცნიერო საბჭო	სამეცნიერო საბჭოს წევრი
28	თამარ ხოსროშვილი	განათლების მართვის საინფორმაციო სისტემა; საქართველოს განათლებისა, მეცნიერების, კულტურის და სპორტის სამინისტრო	ზოგადი განათლების საბაზო საფეხურის (VII კლასი) სახვითი და გამოყენებით ხელოვნების სასკოლო სახელმძღვანელოს რეცენზენზირება.	რეცენზენტი
29	თამარ ბელაშვილი	აპ.ქუთათელაძის სახ. თბილისის სახელმწიფო სამხატვრო აკადემია.	სამეცნიერო საბჭო წარმომადგენლობით ი საბჭო	საბჭოს წევრი საბჭოს წევრი

		თბილისის მერია.	ქალაქში ქანდაკების განთავსების სარეკომენდაციო საბჭო	საბჭოს წევრი
		საქართველოს ეროვნული ბანკი	საკოლექციო მონეტების საბჭო	საბჭოს წევრი
		გ. ჩუბინაშვილის სახელობის ქართული ხელოვნების ისტორიისა და ძეგლთა დაცვის ეროვნული კვლევითი ცენტრი	ელექტრონული ჟურნალი „Ars Georgica“, სერია B georgianart.ge	რედკოლეგიის წევრი
30	ეკატერინე გედევანიშვილი	Academia Europaea	თბილისის რეგიონული ცენტრი	სამეცნიერო საბჭოს წევრი
31	გიორგი (გოგი) ხოშტარია	გ. ჩუბინაშვილის ცენტრი	სამეცნიერო საბჭო	საბჭოს წევრი

10. მთარგმნელობითი და სარედაქციო საქმიანობა

	შემსრულებელი	ნაშრომის სათაური	საქმიანობის ტიპი
1	მარინე ყენია	დიმიტრი თუმანიშვილის არქივი დ. თუმანიშვილი, XX საუკუნის ხელოვნება და მისი ისტორიული კონტექსტი	საარქივო მასალის დამუშავება რედაქტორი
2.	ელენე თუმანიშვილი	იურგენ ედიკე, „თანამედროვე არქიტექტურის ისტორია. ფორმის, ფუნქციისა და კონსტრუქციის სინთეზი“ მთარგმნელი ნინო ასათიანი	ქართული ტექსტის რედაქტორი

3	მარინე მემმარიაშვილი	მარიამ გაჩეჩილაძე „ოთარ ჯაფარიძე-100“	ტექსტის რედაქტორი
4	თეა ტაბატაძე	მერილინ სოქსთედი, მაიკლ ვ. ქოთრენი დასავლეთ ევროპის შუა საუკუნეების ხელოვნება ხელოვნების ისტორიის სახელმძღვანელოს (ART HISTORY) 2014, მე-5 გამოცემა ISBN 978-9941-8-2896-6	ტექსტის მთარგმნელი

**11. სერგო ქობულაძის სახელობის ხელოვნების ძეგლთა ფოტოფიქსაციის
ლაბორატორია**

	შემსრულებელი	საქმიანობა
1	მარინა ფანცხავა მზია პეტაშვილი ნიკა ვახანია	გაგრძელდა ლაბორატორიის სლაიდოთეკაში დაცული ფოტომასალის გეგმიური სკანირება, ციფრულ მატარებელზე გადატანა და დაარქივება.
2		დასრულდა ბ-ნ გიორგი და ბ-ნ ნიკო ჩუბინაშვილების პირადი ფოტოარქივების დიგიტალიზაციის პროცესი.
3		გაგრძელდა ლაბორატორიის ფოტოარქივის ბაზაზე შექმნილი, გ. ჩუბინაშვილის ეროვნული ცენტრის თანამშრომელთა ფოტომასალის დიგიტალიზირებული ფონდის შევსება-სისტემატიზირება.
4		ლაბორატორიის არქივის ფოტომასალის ელექტრონული ვერსიებით უზრუნველყოფილი იქნა მეცნიერებისა და ინოვაციების ფესტივალის ფარგლებში მოწყობილი ფოტოგამოფენა, აგრეთვე ქართული კულტურისა და ხელოვნების ციფრული მუზეუმის “ჰოლოზემის” პროექტის “THROUGH THE EYES OF GEORGIA” შექმნილი ვიზუალური ინსტალაცია “ფიროსმანის სამყარო”.
5		შესრულდა სამუშაოები ცალკეულ დაინტერესებულ პირთა და ცენტრის თანამშრომელთათვის. აგრეთვე მთელი რიგი ორგანიზაციების დაკვეთით - ეროვნული მუზეუმი, კულტურისა და სპორტის სამინისტრო, საპატრიარქო, ძეგლთა დაცვის სააგენტო და სხვ.

2020 წელს გიორგი ჩუბინაშვილის სახელობის ქართული ხელოვნების ისტორიისა და ძეგლთა დაცვის ეროვნულმა კვლევითმა ცენტრმა შეასრულა პროგრამული ვალდებულებები, როგორც სამეცნიერო კვლევის, ისე კულტურული მემკვიდრეობის პოპულარიზაციისა და დაცვის მიმართულებით.

2020 წელს ცენტრის თანამშრომელთა მიერ, პროგრამული დაფინანსების ფარგლებში, დამუშავდა 50 სამეცნიერო თემა; გამოქვეყნდა 35 სამეცნიერო სტატია, მათ შორის 7 უცხოურ რეფერირებად ჟურნალებს, კრებულებსა თუ ენციკლოპედიებში და 5 საერთაშორისო კონფერენციების მასალებში; გამოიცა ან გამოსაცემად მომზადდა 8 წიგნი, მათ შორის 3 უცხოეთში; ეროვნულ და საერთაშორისო კონფერენციებზე წარდგენილ იქნა 18 მოხსენება; გაიმართა 13 საჯარო ლექცია და სემინარი; 1 კონფერენცია და 4 გამოფენა; ცენტრის თანამშრომლები მონაწილეობდნენ 50-ზე მეტ სარესტავრაციო-საკონსერვაციო, 3 საერთაშორისო, 4 ადგილობრივ და 9 რუსთაველის ეროვნული სამეცნიერო ფონდის მიერ დაფინანსებულ პროექტში; სხვადასხვა უმაღლეს სასწავლებლებში პედაგოგიურ საქმიანობას ეწევა ცენტრის 23 თანამშრომელი, სხვადასხვა სარედაქციო, სამეცნიერო და სადისერტაციო საბჭოების საქმიანობაში მონაწილეობს 31 თანამშრომელი. ცენტრი ამზადებს და გამოსცემს 2 პერიოდულ გამოცემას: ჟურნალს „საქართველოს სიძველენი“ და ელექტრონულ ჟურნალს **Ars Georgica** სერია **B** (georgianart.ge).

მზია ჯანჯალია

ხელოვნებათმცოდნეობის დოქტორი, ასოცირებული პროფესორი,
გიორგი ჩუბინაშვილის სახელობის ქართული ხელოვნების ისტორიისა და ძეგლთა დაცვის
ეროვნული კვლევითი ცენტრის სამეცნიერო საბჭოს თავმჯდომარის მოვალეობის
შემსრულებელი

თამარ ბელაშვილი

ხელოვნებათმცოდნეობის დოქტორი, ასისტენტ-პროფესორი
გიორგი ჩუბინაშვილის სახელობის ქართული ხელოვნების ისტორიისა და ძეგლთა დაცვის
ეროვნული კვლევითი ცენტრის დირექტორი